

รัฐศาสตร์วิจารณ์ ศูนย์การเมือง สังคม และอาณานิคมศึกษา

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ปีที่ 11 ฉบับที่ 21 มกราคม-มิถุนายน 2567

Political Science Critique, Centre of Politics, Social and Area Studies,
Science, Ramkhamhaeng University.

Vol. 11 No. 21 January-June 2024

ISSN : 2697-598X (Print)

ISSN : 2822-0951 (Online)

ปีที่พิมพ์ : มิถุนายน 2567

Year : June 2024

© 2019 by Center for Asian Studies, Faculty of Political
Science, Ramkhamhaeng University.

พิมพ์ที่ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

ศูนย์การเมือง สังคม และอาณานิคมศึกษา

วารสารรัฐศาสตร์วิจารณ์- มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2567.

1.วารสารรัฐศาสตร์วิจารณ์. I. ศูนย์การเมือง สังคม และอาณานิคม
ศึกษา,

เจ้าของ. II. ชื่อเรื่อง.

ISSN 2697-598X (Print)

ISSN 2822-0951 (Online)

วารสารรัฐศาสตร์พิจารณา ศูนย์การเมือง สังคม และอาณาบริเวณศึกษา

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เป็นวารสารที่นำเสนอบทความวิชาการจากคณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัยและนักศึกษาเกี่ยวกับสาขารัฐศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รัฐประศาสนศาสตร์ สหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ การเมืองการปกครอง และเอเชียศึกษาในกรอบอาณาบริเวณศึกษา (Area study) วารสารรัฐศาสตร์พิจารณาใช้การกลั่นกรองบทความก่อนลงตีพิมพ์แบบผู้พิจารณาไม่ทราบชื่อผู้แต่ง และผู้แต่งไม่ทราบชื่อผู้พิจารณา (Tripple-blind Peer Review) โดยแต่ละบทความต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน วารสารรัฐศาสตร์พิจารณาจัดพิมพ์ ปีละ 2 ฉบับ (ม.ค.-มิ.ย. และ ก.ค.-ธ.ค.)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่บทความวิชาการในสาขารัฐศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รัฐประศาสนศาสตร์ การเมืองการปกครอง บริหารรัฐกิจ นโยบายสาธารณะ
2. เพื่อส่งเสริมให้คณาจารย์ บุคลากรของมหาวิทยาลัย และผู้ทรงคุณวุฒิผลิตผลงานทางวิชาการเผยแพร่ต่อสาธารณชนในรูปแบบบทความทางวิชาการและบทพิจารณาหนังสือ
3. เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา และนักวิจัย
4. เป็นเอกสารประกอบการเรียน การสอนในระดับอุดมศึกษา

ข้อความและบทความในวารสารฉบับนี้เป็นแนวความคิดของผู้เขียน การตีพิมพ์
บทความเข้าเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน ไม่ใช่ความคิดเห็นและความรับผิดชอบ
ของคณะผู้จัดทำ บรรณาธิการ กองบรรณาธิการและมหาวิทยาลัยรามคำแหง

iv วารสารรัฐศาสตร์วิจารณ์

ปีที่ 11 ฉบับที่ 21

รัฐศาสตร์วิจารณ์ ศูนย์การเมือง สังคม และอาณาบริเวณศึกษา

Political Science Critique, Centre of Politics, Social and Area Studies

ปีที่ 11 ฉบับที่ 21 (มกราคม-มิถุนายน 2567)

ISSN 2697-598X (Print)

ISSN 2822-0951 (Online)

เจ้าของ ศูนย์การเมือง สังคม และอาณาบริเวณศึกษา

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

บรรณาธิการบริหาร

ผศ.ดร.กานต์ บุญยะกาญจน์

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

บรรณาธิการประจำฉบับ

อาจารย์ ดร.กิตติพิศ พุทธิวินิช

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

กองบรรณาธิการ

ภายนอก

ศ.ดร.อนุสรณ์ ภูมิณี

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศ.ดร.สมเกียรติ วันทะนะ

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รศ.วรศักดิ์ มหัทธโนบล

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รศ.วันชัย มีชาติ

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รศ.ดร.วัชรพล พุทธรักษา

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ผศ.ดร.อรุณี สันฐิตินิชย์

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ผศ.ดร.ปราณี ทิพย์รัตน์

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผศ.ดร.วีระ หวังสัจจะโชค

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ผศ.ดร. ทวีดา กมลเวช

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผศ.ดร.วสันต์ เหลืองประภัสร์

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อ.ดร.เอกลักษณ์ ไชยภูมิ

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Prof. Eiji Murashima

Waseda University

Prof. Dr. Noel Morada

The University of Queensland

ภายใน

รศ.ดร.จักรี ไชยพินิจ

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ผศ.ดร.กานต์ บุญยะกาญจน์

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ผศ.ดร.ธีระพล เกรียงพินธุ์

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ผศ.ปิยะภาพ อเนกทวีกุล

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ

ภายนอก

ศ.ดร.ไชยันต์ ไชยพร

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รศ.ดร.วัชรพล พุทธิรักษา

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ผศ.ดร.ชุมพล อุ่นพัฒนาศิลป์

คณะรัฐประศาสนศาสตร์

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ผศ.ดร.สุธรรมา บริพันธ์เอื้อสกุล

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผศ.ดร.เอกลักษณ์ ไชยภูมิ

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

vi วารสารรัฐศาสตร์พิจารณา

ปีที่ 11 ฉบับที่ 21

ผศ.ดร.วีระ หวังสัจจะโชค

ผศ.ดร.นพพล อัครา

อ.ดร.สิริวิทย์ อีสโร

อ.ดร.ญารศ อัครพัฒนานุกุล

อ.ดร.กานต์รวี วิชัยปะ

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

คณะวิทยาการจัดการ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

คณะวิทยาการจัดการ

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยบูรพา

คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ภายใน

รศ.ดร.ศุภชัย ศุภผล

รศ.ดร.จักรี ไชยพินิจ

ผศ.ดร.กานต์ บุญยะกาญจน์

ผศ.ดร.วีระยุทธ พรพจน์ธนาศ

ผศ.ดร.ธีระพล เกรียงพันธุ์

ผศ.ดร.ปิยะภาพ อนุทวิกุล

ผศ.ดร.ชญานันท์ ศุภลาสัย

อ.ดร.ศกลรัตน์ จิรรุ่งเรืองวงศ์

อ.ดร.พิชญ์ วิฑูรกิจจา

อ.ดร.ศิริรักษ์ นิทัศน์เอก

อ.ดร.กิตติพิศ พุทธิวนิช

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ผู้จัดการ

ผู้ช่วยผู้จัดการ

พิมพ์ที่

ฉบับอิเล็กทรอนิกส์

คุณวรลี แสงนาค

นางสาวสโรชยา จิรรุ่งเรืองวงศ์

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง

<https://so01.tci-thaijo.org/index.php/PSC>

Editorial

The first 2024 issue of the journal examines numerous facets of political science, especially politics and public administration. Thus, this journal would benefit students interested in or are currently studying and conducting research in political science.

The contents of this journal are organized and presented in three sections. The first section contains the political ideology, ranging from ancient philosophers to contemporary intellectuals. The second section focuses on the government administration on an overall, provincial, and local scale. Lastly, the third section presents the selected issue, the benefits of studying for a doctoral degree in public administration.

Kittipos Phuttivanich

Editor

บทบรรณาธิการ

ในวารสารฉบับต้นปี พ.ศ.2567 เป็นวารสารที่มีเนื้อหาครอบคลุมในมิติต่าง ๆ ของการศึกษารัฐศาสตร์ ในสาขาของการเมืองการปกครอง การบริหารรัฐกิจที่สังคมกำลังให้ความสนใจ จึงน่าจะเป็นประโยชน์กับนักศึกษาที่ให้ความสนใจ หรืออยู่ระหว่างการศึกษาและทำงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิชารัฐศาสตร์ได้

สำหรับเนื้อหาในวารสารฉบับนี้มีวิธีการนำเสนอ และจัดกลุ่มตามประเด็นที่เกี่ยวข้องเนื่อง ออกเป็น 3 ส่วน ส่วนแรกจะเป็นประเด็นเกี่ยวกับแนวความคิดทางการเมืองของนักปรัชญาและนักวิชาการทั้งในอดีตและปัจจุบัน ในส่วนที่สองจะเป็นประเด็นที่เน้นเรื่องการบริหารจัดการหน่วยงานของรัฐทั้งในภาพรวม ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น เนื้อหาในส่วนสุดท้ายจะเป็นประเด็นคัดสรรเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษาปริญญาเอกทางรัฐศาสตร์

กิตติพงศ์ พุทธิวินิช

บรรณาธิการ

Table of Content

	Page
Editorial	
The Paradigm concerning the Statesman in Plato's <i>Politicus</i>	1
Vira Somboon	
Akekalak Chaiyapumee	
The four-dimensional theses for one fundamental synthesis:	42
Lacan's subject as the subject of resistance	
Chyatat Supachalasai	
(Retracted Article) Prospects of Provincial Governor Election	99
in Thai State	
Sukit Charoenrattanakul	
Obstacles to Thai Local Government Autonomy	121
Weerasak Krueathep	
Siriphakorn Sathongchan	
Kirapat Khianthongkul	

The Adequacy of measures to preventing corruption in public procurement in local administrative organizations: A Preliminary summary of the rational choice theory Bulanchai Udomariyasap	157
The Benefits of Studying Doctoral Degree in Public Administration: A Case Study. Suwannee Sangmahachai Uthai Laohavichien	188
Guideline for Submission	219

xii วารสารรัฐศาสตร์วิจารณ์

ปีที่ 11 ฉบับที่ 21

สารบัญ

หน้า

บทบรรณาธิการ

กระบวนทัศน์ว่าด้วยรัฐบุรุษใน โพลิติกส์ ของเพลโต 1

วีระ สมบูรณ์

เอกลักษณ์ ไชยภูมิ

The four-dimensional theses for one fundamental synthesis: 42

Lacan's subject as the subject of resistance

Chyatat Supachalasai

(Retracted Article) ราชการส่วนภูมิภาคกับการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดในประเทศไทย 99

สุกิจ เจริญรัตนกุล

ปัญหาความเป็นอิสระของท้องถิ่นไทย 121

วีระศักดิ์ เครือเทพ

สิริภากร สระทองจันทร์

กิริพัฒน์ เขียนทองกุล

ความเพียงพอของมาตรการป้องกันและปราบปรามการทุจริตจัดซื้อจัดจ้าง ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: บทสรุปเบื้องต้นว่าด้วยการเลือก อย่างเป็นเหตุเป็นผล บุหพันธ์ อุดมจริยทรัพย์	157
ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษาปริญญาเอกทางรัฐประศาสนศาสตร์: การศึกษาเฉพาะกรณี สุวรรณี แสงมหาชัย อุทัย เลาหิเชียร	188
แนวทางการพิจารณาและการส่งบทความ	219

The Paradigm concerning the Statesman in Plato's *Politicus*

Vira Somboon^{*}

Akekalak Chaipumee^{**}

Abstract

This article aims to reinterpret Plato's *Politicus* in a manner distinct from previous scholarly interpretations, which have often characterized the dialogue as fragmented, haphazard, or lacking a unified presentation. Such perceptions have led to its diminished significance of *Politicus* among Plato scholars. This paper seeks to contribute to the ongoing debate by addressing these concerns through its central thesis on the statesman and the paradigm for statesmanship. It posits that *Politicus* presents an extensive, profound, and complex paradigm of statesmanship, utilizing metaphors and analogies from weaving, herding, and mythological epochs of deities. The paper's first main argument is that statesmanship constitutes a model for those possessing expertise in political governance,

^{*} Professor, Faculty of Political Science, Rangsit University, Pathumthani 12000, Thailand. Email: sbvira@yahoo.com

^{**} Assistance Professor, Department of Political Science and Public Administration, Faculty of Social Science, Kasetsart University. Bangkok 10900, Thailand. Email: Akekalak.c@ku.th

^{***} Received June 3, 2024; Revised June 27, 2024; Accepted June 28, 2024.

aimed at the welfare of the governed, irrespective of the scope or scale of relationships. A statesman, therefore, need not be an individual who wields direct authority but can also be an advisor, counselor, or a community member who accesses and applies such knowledge in their political life. The second argument emphasizes that the requisite knowledge and expertise of a statesman involve the ability to discern and interweave the various components of the political community appropriately and harmoniously. This process should be attuned to changes and practical timing, encompassing the integration of citizens' dispositions, functional groups, and the paradigm of the rule of law.

Key words: Plato's dialogue, Politicus, Statesman.

กระบวนทัศน์ว่าด้วยรัฐบุรุษใน โพลิติกส์ ของเพลโต

วีระ สมบูรณ์*

เอกลักษณ์ ไชยภูมิ**

บทคัดย่อ

บทความวิชาการชิ้นนี้ต้องการตีความบทสนทนาเรื่องโพลิติกส์ของเพลโตในลักษณะที่แตกต่างไปจากการตีความของนักวิชาการก่อนหน้านี้ที่เชื่อว่าบทสนทนาดังกล่าวมีลักษณะกระจัดกระจาย ไม่เป็นระบบ หรือสิ่งที่ต้องการนำเสนออย่างเป็นหนึ่งเดียว อันเป็นเหตุที่ทำให้บทสนทนานี้ถูกลดทอนความสำคัญหรือถูกด้อยค่าลงในหมู่ผู้ที่ศึกษาความคิดของเพลโต ดังนั้นบทความวิชาการชิ้นนี้จึงต้องการเข้าไปมีส่วนในข้อถกเถียงเหล่านั้น โดยพยายามตอบคำถามดังกล่าวผ่านข้อเสนอหลักเกี่ยวกับรัฐบุรุษและกระบวนทัศน์สำหรับรัฐบุรุษ โดยเชื่อว่าโพลิติกส์ คือการนำเสนอ “กระบวนทัศน์” ว่าด้วยรัฐบุรุษ อย่างกว้างขวาง ลึกซึ้ง และซับซ้อน โดยนำเอาพาราไดม์จากการถักทอ (weaving) การดูแลฝูงสัตว์ และตำนานว่าด้วยยุคแห่งเทพเจ้ามาใช้เป็นตัวแบบหรืออุปมาอุปไมย โดยมิข้อเสนอหลักประการแรกคือ ความเป็นรัฐบุรุษจัดได้ว่าเป็นแบบสำหรับผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการเมืองการปกครองเพื่อประโยชน์สุขของผู้อยู่

* ศาสตราจารย์, คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต, ปทุมธานี 12000, ไทย Email: sbvira@yahoo.com

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร 10900, ไทย Email: Akekalak.c@ku.th

*** ได้รับบทความ 3 มิถุนายน 2567; แก้ไขปรับปรุง 27 มิถุนายน 2567; อนุมัติให้จัดพิมพ์ 28 มิถุนายน 2567

ภายใต้การปกครองโดยไม่จำกัดหน่วยหรือขนาดของความสัมพันธ์ รัฐบุรุษจึงไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ที่ครอบครองหรือใช้อำนาจหน้าที่โดยตรงแต่อาจเป็นผู้ให้ความรู้ คำปรึกษาแนะนำหรือรวมไปจนถึงสมาชิกของชุมชนทางการเมืองที่เข้าถึงความรู้ดังกล่าวและนำมาใช้ในชีวิตทางการเมืองของตน ส่วนข้อเสนอประการที่สองคือความรู้ ความเชี่ยวชาญที่รัฐบุรุษควรมีคือการแยกแยะและถกทอองค์ประกอบด้านต่าง ๆ ของชุมชนทางการเมืองเข้าด้วยกันอย่างเหมาะสมและสมดุลย์ โดยสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงและช่วงจังหวะเวลาในทางปฏิบัติ ซึ่งหมายรวมถึงการถกทออุปนิสัยของกลุ่มพลเมือง กลุ่มที่ทำหน้าที่ต่างๆ และพาราไดม์ของนิติรัฐ

คำสำคัญ : บทสนทนาของเพลโต, โพลิติคส์, รัฐบุรุษ

บทนำ: ปัญหาเกี่ยวกับโสกราตีส (และเพลโต)

ในการศึกษาความคิด ทฤษฎี และปรัชญาการเมืองของโสกราตีส (Socrates) และเพลโต (Plato) มักมีความยากลำบากบางประการหนึ่งที่เรียกว่า “*ปัญหาเกี่ยวกับโสกราตีส*” (*Socratic problem*) เนื่องจากตลอดชั่วชีวิตของโสกราตีส เขาไม่ได้เขียนจดบันทึกเรื่องราวที่เกี่ยวกับความคิดและคำสอนของตัวเองออกมาเลย¹ แต่สิ่งที่

¹ สาเหตุที่เป็นเช่นนั้นอาจเพราะโสกราตีสมอง ‘งานเขียน’ ว่าเปรียบเสมือนลูกกำพร้าที่เปิดกว้างต่อการถูกตีความ นั่นก็เพราะงานเขียนโดยตัวของมันเองนั้นไม่สามารถที่จะปกป้องตัวเองได้เลย ด้วยเหตุนี้จึงทำให้สำหรับโสกราตีสแล้วงานเขียนนั้นเป็นเพียงเครื่องมือเพื่อช่วยเตือนความทรงจำของผู้คนที่สามารถเรียนรู้ และคิดเรื่องราวต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองเท่านั้น หรือนักวิชาการบางท่านอย่าง Eric Havelock มองว่าสาเหตุที่เป็นเช่นนั้นเนื่องจากบริบททางภูมิปัญญาและการถ่ายทอดความรู้ในยุคสมัยของโสกราตีสและเพลโตกำลังอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านจากสังคมมุขปาถะ (oral society) ไปสู่สังคมที่เริ่มมีการใช้การเขียนเข้ามาแทนที่การบอกเล่าด้วยวาจา (Havelock, 1988)

โสกราตีสทำตลอดชีวิตคือการเดินทางไปพบปะผู้คนเพื่อสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้ที่ได้ชื่อว่ามีความรู้ในเรื่องราวแขนงต่าง ๆ ดังปรากฏผ่านบทสนทนาที่บรรดาสานุศิษย์หรือบุคคลที่เคารพยกย่องโสกราตีสเป็นผู้เขียนขึ้นมา เช่น โสกราตีสในบทสนทนาของเพลโต (Plato's dialogues) หรือนอกจากเพลโตแล้วยังมีงานเขียนบทสนทนาเกี่ยวกับโสกราตีสของเซโนฟอน (Xenophon's conversations of Socrates) หรือโสกราตีสที่ปรากฏในบทละครเชิงตลกขบขันเสียดสีสังคมเอเธนส์ของนักเขียนสุขนาฏกรรม (comedian) คนสำคัญที่มีชีวิตร่วมสมัยกับโสกราตีสอย่างอาริสโตฟานีส (Aristophanes) เป็นต้น

แม้ในยามที่มีชีวิตอยู่โสกราตีสจะยังมีสานุศิษย์คนอื่น ๆ อย่างเอสคิเนส (Aeschines) ยูคลิดแห่งเมการา (Euclides of Megara) อาริสติปปุส (Aristippus) และแอนทิสธีนิส (Antisthenes) แต่ผลงานที่เกี่ยวข้องกับโสกราตีสของบุคคลเหล่านี้กลับไม่มีหลงเหลือต่อมาให้ศึกษาในยุคปัจจุบัน และทำให้การศึกษาความคิดของตัวโสกราตีสวางอยู่บนตัวบทในงานของเซโนฟอนและเพลโตเป็นหลัก โดยเฉพาะบทสนทนาของเพลโตที่เป็นที่รู้จักและนิยมนำมาใช้ในการศึกษาความคิดโสกราตีสของผู้คนในปัจจุบันมากที่สุด โดยมีจำนวนบทสนทนาที่หลงเหลือมาจนถึงยุคปัจจุบันทั้งสิ้น 43 เรื่อง (Shorey, 1933, p. vii) อย่างไรก็ตาม คำอธิบายของเพลโตเองเกี่ยวกับบั้นยของบทสนทนาที่เขาประพันธ์ขึ้นก็ได้สร้างความยากลำบากขึ้นมาอีกประการหนึ่งในการศึกษา นั่นเพราะตัวเพลโตเองได้อธิบายไว้จดหมายลำดับที่สองถึงบทสนทนาทั้งหลายของเขาว่า “ไม่มีสิ่งทีเรียกว่างานเขียนของเพลโตและจะไม่มีวันมีงานเขียนใดๆ ของเขา เพราะงานเขียนที่ปัจจุบันเรียกว่างานของเพลโตนั้นแท้จริงแล้วมาจากความพยายามทำให้โสกราตีสเป็นอุดมคติและเยาว์วัยไปตลอดกาล” (There is no writing

of Plato's, nor there will ever be; those that are now called so come from an idealized and youthful Socrates.)² (Plato, 314c)³

หากข้อความข้างต้นเป็นความจริง สิ่งนี้ย่อมเท่ากับว่าบทสนทนาที่ปรากฏในนามบทสนทนาของเพลโตในปัจจุบันนั้น แท้จริงแล้วคืองานเขียนที่เป็นตัวแทนความคิด ‘เฉพาะ’ ของโสกราตีสไม่ใช่ของเพลโต กระนั้น ถึงแม้เราจะพิจารณาประโยคดังกล่าวของเพลโตในฐานะของการอุทิศงานเขียนให้แก่โสกราตีส (Strauss 1964, p. 51) เพื่อที่จะทำให้ปรัชญาและความคิดของโสกราตีสที่เพลโตเคารพไม่ถูกหลงลืมไปตามกาลเวลา ดังที่ปรากฏในจดหมายฉบับที่สอง แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าผลงานทั้งหมดของเพลโตจะไม่สะท้อนความคิดใดใดที่เป็นของตัวเองเลย เพราะเมื่อนำบทสนทนาของเพลโตที่มีโสกราตีสเป็นคู่สนทนาหลัก (main interlocutor) ในหลายเรื่องไปเปรียบเทียบกับความคิดของโสกราตีสที่ปรากฏในงานของนักคิดคนอื่นอย่างเซโนฟอนก็จะพบความแตกต่างที่แสดงให้เห็นถึงตัวตนทางความคิดที่อาจเป็นของตัวเอง เช่น ประเด็นเรื่องของตัวเองที่สามารถแบ่งแยกย่อยได้ (divided self) ในลักษณะที่เรียกว่า “ไตรภาคจิต” (tripartite soul) ดังที่ปรากฏอยู่ในบทสนทาริพับลิค (Plato, 435c-443b) ซึ่งเสมือนหนึ่งตัวแทนทางความคิดของเพลโตที่แตกต่างออกไปจากของ

² ข้อความเดียวกันนี้ Leo Strauss นำมาใช้อธิบายปัญหาเกี่ยวกับโสกราตีสในหนังสือ *Socrates and Aristophanes* แต่ Strauss แปลว่า “There is not now nor there will be any writing of Plato; but those writings which are said to be his belong to Socrates having become fair (noble) and young (new).” ดู (Strauss, 1966, p.3)

³ การอ้างอิงด้วยบท *Politicus* และบทสนทนาอื่น ๆ ของเพลโตในบทความนี้จะใช้เลขหน้าและส่วนของหน้าในการตีพิมพ์งานต้นฉบับภาษากรีกของเพลโตตาม “Stephanus Pagination” โดยขึ้นต้นการอ้างอิงในวงเล็บด้วย Plato เท่านั้น

ตัวโสกราตีส (Adkins, 1970, p. 127) และไม่ปรากฏอยู่ในมุมมองเดียวกันของบทสนทนาอื่น ๆ ของทั้งโสกราตีสของเพลโต และโสกราตีสของเซนอฟอนอีกด้วย

กล่าวโดยสรุป แม้เพลโตจะอุทิศงานเขียนที่เป็นบทสนทนาให้แก่โสกราตีส แต่ก็ไม่ได้แปลว่าผลงานดังกล่าวจะมีใช้สิ่งที่เราจะสามารถนำมาใช้ศึกษาปรัชญาและความคิดทางการเมืองของเพลโตได้เลย เพราะท้ายที่สุดภาพของโสกราตีสที่ปรากฏต่อผู้อ่านย่อมเป็นโสกราตีสที่เพลโตต้องการให้ผู้อ่านเข้าใจและเห็นภาพไปตามนั้นรวมไปจนถึงตัวละครตัวอื่น ๆ ที่ปรากฏขึ้นในบทสนทนาแต่ละเรื่องด้วยเช่นกัน ด้วยเหตุนี้ผู้อ่านจึงควรระลึกอยู่เสมอว่าบทสนทนาที่กำลังศึกษาเป็นบทสนทนาของเพลโตที่ตัวละครทุกตัว ฉากทุกฉาก รวมไปถึงจนถึงบริบททั้งหมดที่เกิดขึ้นในบทสนทนาแต่ละบทสนทนาเป็นสิ่งที่เพลโตได้คัดสรรที่จะหยิบมาถ่ายทอดผ่านตัวหนังสือของเขาทั้งสิ้น และจึงไม่ใช่เรื่องแปลกแต่อย่างใดที่จะทำความเข้าใจเจตนาและความคิดของตัวเพลโตจากองค์ประกอบทั้งหมดที่กล่าวไปในบทสนทนาแต่ละชิ้นรวมถึง*โพลิติคส์*⁴ ซึ่งเป็นตัวบทหลักของบทความวิชาการชิ้นนี้

⁴ บทสนทนาเรื่อง *โพลิติคส์* ของเพลโต (Plato. *Politicus*) ผู้เขียนใช้ฉบับแปลจากภาษากรีกเป็นภาษาอังกฤษสองสำนวนเป็นหลัก คือ Plato (2002) *The Statesman. A Translation of the Politicus of Plato, with Introductory Essay and Commentary*, by J. B. Skemp. (ตีพิมพ์ครั้งแรก ค.ศ. 1952) และ Plato (1995) *Statesman*, edited with an introduction, translation & commentary by C. J. Rowe นอกจากนี้ยังเทียบการแปลบางประเด็นและบางคำกับ Plato (1982) *Statesman*, translated by Benjamin Jowett

และในส่วนของการเทียบเคียงคำภาษาอังกฤษกับต้นฉบับภาษากรีก ใช้ตัวบทและโปรแกรมพจนานุกรมออนไลน์เทียบภาษาได้อัตโนมัตินี้: “Plato’s Statesman.” Plato. *Plato in Twelve Volumes*, Vol. 12 translated by Harold N. Fowler.

บริบทของบทสนทนา โพลิตีคัล

บทสนทนาโพลิตีคัลคือหนึ่งในผลงานการประพันธ์ในรูปของบทสนทนาโดยเพลโตจากจำนวนผลงานในรูปแบบเดียวกันอีก 43 บทสนทนา ซึ่งในจำนวนนี้มี 14 เรื่อง⁵ ที่นักวิชาการผู้ศึกษาเพลโตส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่าเพลโตอาจไม่ได้เป็นผู้แต่งเอง (spurious) ในขณะที่บทสนทนาจำนวน 3 บท⁶ ที่นักวิชาการบางส่วนเห็นว่าเพลโตอาจไม่ใช่ผู้แต่งเอง นอกจากนี้จำนวนบทสนทนาประมาณ 29 บทที่นักวิชาการส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่าเป็นบทสนทนาที่เพลโตเป็นผู้ประพันธ์นั้น ยังมีการแบ่งกลุ่มบทสนทนาออกตามช่วงเวลาและตามประเด็นที่สอดแทรกอยู่ในบทสนทนาเหล่านั้นออกเป็น 3 ช่วง โดยนักวิชาการคนแรก ๆ ที่เสนอให้มีการแบ่งกลุ่มบทสนทนาที่ว่ำนี้นี้คือ Friedrich Schleiermacher อันนำไปสู่การแบ่งบทสนทนาของเพลโตออกเป็นสามกลุ่ม คือ (1) บทสนทนาในช่วงต้นของเพลโต (Early Dialogues) (2) บทสนทนาช่วงกลาง (Middle Dialogues) และ (3) บทสนทนาช่วงปลาย (Late Dialogues) (Schleiermacher, 1836)

ในกรณีของ Schleiermacher เขาจัดเป็นนักวิชาการคนแรกที่ศึกษาบทสนทนาของเพลโตในภาพรวมอย่างเป็นระบบและเสนอว่าบทสนทนาของเพลโตสามารถแบ่งออกตามช่วงเวลาการประพันธ์ได้จากความคิดของเพลโตที่สะท้อนอยู่ในบทสนทนาเหล่านั้นที่มีพัฒนาการของความคิดในแต่ละช่วงอย่างชัดเจน และโดยวิธีการแบบเฮร์เมเนอติกส์ (Hermeneutics - ศาสตร์แห่งการตีความ) ที่เขาใช้ทำให้เขาได้ข้อสรุปว่าบทสนทนาแต่ละชิ้นคือส่วนหนึ่งของข้อเสนอทางปรัชญาที่เป็นระบบหนึ่งเดียวมากกว่าที่จะพิจารณาสิ่งที่บทสนทนาแต่ละชิ้นนำเสนออย่างเป็นเอกเทศ และข้อเสนอ

⁵ คือ *Second Alcibiades, Hipparchus, Rival lovers, Theages, Minos, Epinomis, Definitions, On justice, On virtue, Demodocus, Sisyphus, Halcyon, Eryxias* และ *Axiochus*

⁶ คือ *Alcibiades, Greater Hippias* และ *Clitophon*

ที่ว่านี้ยังมีอิทธิพลต่อนักวิชาการที่ศึกษาเพลโตในเวลาต่อมา เช่น งานของ Gregory Vlastos (Vlastos, 1975) ซึ่งจะดำเนินไปตามจารีตของการแบ่งบทสนทนาของเพลโตออกตามช่วงเวลาแบบเดียวกับ Schleiermacher โดย Vlastos ได้พัฒนาข้อเสนอที่มากไปกว่าเดิมโดยเฉพาะเรื่องการก่อตัวและสมมติฐานเกี่ยวกับพัฒนาการในข้อเสนอทางปรัชญาของเพลโตในบทสนทนาแต่ละกลุ่ม (developmental hypothesis) โดยใช้เกณฑ์เรื่องรูปแบบการประพันธ์ บทบาทของโสกราตีสในบทสนทนาแต่ละชิ้น หรือประเด็นเรื่องอภิปรัชญาและญาณวิทยาที่แตกต่างกันมาใช้พิจารณาจัดกลุ่มบทสนทนาของเพลโตตามช่วงเวลาของเขา ทั้งนี้ ผู้เขียนได้รวบรวมตัวอย่างการจัดกลุ่มที่นักวิชาการนิยมนำมาใช้ในการจำแนกบทสนทนาของเพลโตออกเป็นสามช่วงดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 : การแบ่งช่วงบทสนทนาของเพลโตและตัวอย่างบทสนทนา

บทสนทนาช่วงต้น (Early Dialogue)	บทสนทนาช่วงกลาง (Middle Dialogue)	บทสนทนาช่วงปลาย (Late Dialogue)
ยูโทโฟร, อโพโลจี, ไครโต, เลคีส, คาร์มีดิส	เฟโด, รีพับลิก, ซิมโพเซียม	โพลิติคส์, ทิเมอัส, เดอะลอร์, พามอร์นิคัส

ที่มา: รวบรวมโดยผู้เขียนโดยพัฒนาจากคำอธิบายของ Schleiermacher (1836) และ Vlastos (1975)

ในแง่ของช่วงเวลาการประพันธ์บทสนทนาโพลิติคส์นั้น Skemp (2002) อธิบายว่าโพลิติคส์จัดเป็นบทสนทนาในช่วงปลายของเพลโต โดยหากนับย้อนกลับไปตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีอยู่ซึ่งเชื่อว่าเพลโตเกิดในปี 428/7 ก่อนคริสตกาลที่นครรัฐเอเธนส์ และบทสนทนาในช่วงแรก (First Period) เกิดขึ้นหลังจากมรณกรรมของโสกราตีสผู้เป็นอาจารย์ของเขาในปี 399 ก่อนคริสตกาล และอยู่ในช่วงเวลาราวปี

399-390 ก่อนคริสตกาล ส่วนบทสนทนาในช่วงกลางหรือช่วงที่สอง (Second Period) ประพันธ์ขึ้นในช่วงปี 388-367 ก่อนคริสตกาล เช่น บทสนทนาเรื่องรีพับลิก และสุดท้ายคือบทสนทนาในช่วงปลาย (Late Period) ประพันธ์ขึ้นในช่วงปี 360-348/7 ก่อนคริสตกาล นั้นย่อมเท่ากับว่า*โพลิติคส์*จัดเป็นบทสนทนาที่เพลโตเขียนในช่วงปลายของอายุหลังจากผ่านร้อนผ่านหนาวกับเหตุการณ์ทางการเมืองของนครรัฐเอเธนส์ตลอดจนการเดินทางไปยังต่างเมืองตามคำเชิญจากผู้ปกครอง เช่นในกรณีของนครรัฐซิซิลี เป็นต้น

จากประเด็นที่กล่าวไปจะพบว่าเมื่อบทสนทนา*โพลิติคส์*ที่บทความชิ้นนี้จะนำมาวิเคราะห์จัดอยู่ในกลุ่มบทสนทนาของเพลโตช่วงปลายตามเกณฑ์ที่เวลาตอสและนักวิชาการคนอื่น ๆ นิยมนำมาใช้จัดกลุ่มบทสนทนาของเพลโตตามที่ได้กล่าวไปในข้างต้น และทำให้*โพลิติคส์*มีความแตกต่างจากบทสนทนาอื่น ๆ ก่อนหน้าทั้งในแง่ของรูปแบบการเขียน ข้อเสนอที่ปรากฏในบทสนทนา และระดับความเป็นอุดมคติของข้อเสนอที่มีการลดทอนลงมาสู่ประเด็นในภาคปฏิบัติที่มากขึ้น และจึงมีใช้เรื่องแปลกที่นักวิชาการที่ศึกษาเพลโตจะนำ*โพลิติคส์*มาพิจารณาความสัมพันธ์ร่วมกับบทสนทนาในช่วงปลายชิ้นอื่น ๆ ของเพลโต โดยเฉพาะความเชื่อมโยงของระดับความเป็นอุดมคติของตัวแบบการปกครองที่ดีในข้อเสนอที่ปรากฏอยู่ในบทสนทนา*โพลิติคส์*กับบทสนทนา*รีพับลิก* (*Republic*) และ*เดอะลอว์* (*The Law*) โดยที่ข้อเสนอเกี่ยวกับรัฐบุรุษที่ปรากฏใน*โพลิติคส์*จัดเป็นข้อเสนอที่อยู่ตรงกลางระหว่างการปกครองในอุดมคติของราชาปราชญ์ใน*รีพับลิก*กับการปกครองภายใต้กฎหมายในทางปฏิบัติอย่างละเอียดที่ปรากฏใน*ลอว์* (Dimas et. al., 2021)

นอกจากนี้ อีกหนึ่งประเด็นที่นิยมนำมาพิจารณาดำเนินงานแห่งที่ของ*โพลิติคส์* ในบรรดาผลงานต่าง ๆ ของเพลโต (Platonic corpus) คือการจัดบทสนทนานั้นในฐานะผลงานที่มีความต่อเนื่องเชื่อมโยงกับบทสนทนาอื่น ๆ อีกสองบทสนทนาในลักษณะของ

ไตรภาค (trilogy) นั่นคือบทสนทนาที่ชื่อว่า *โซฟิสต์* (*Sophist*) และธีเอติทัส (*Theaetetus*) (Klein, 1977, p. 5) ซึ่งล้วนแต่ต้องการตรวจสอบคุณลักษณะของผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ที่ได้ชื่อว่าก่อปรด้วยองค์ความรู้เฉพาะด้านที่แตกต่างกันรวมถึง บทบาทและแนวปฏิบัติของผู้ที่ก่อปรด้วยองค์ความรู้เหล่านี้ ยกตัวอย่างเช่น บทสนทนาธีเอติทัสจะเน้นตรวจสอบธรรมชาติโดยทั่วไปของสิ่งที่เรียกว่าความรู้หรือใน ขณะที่บทสนทนาเรื่อง *โซฟิสต์* มุ่งตรวจสอบธรรมชาติของความรู้ของกลุ่มคนที่เรียกว่า พวกโซฟิสต์เป็นการเฉพาะโดยจัดประเภทความรู้ชนิดนี้ให้แตกต่างไปจากความรู้ของผู้มีอำนาจทางการเมืองกับความรู้ของพวกฟิโลโซเฟอร์ (philosopher) และความรู้ชนิดอื่น ๆ ในขณะที่บทสนทนา *โพลิติคส์* จะมุ่งนิยามและค้นหาธรรมชาติของ *โพลิติคส์* หรือ ‘รัฐบุรุษ’ และความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะของบุคคลที่ได้ชื่อว่าเป็นรัฐบุรุษ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม แม้จะมีนักวิชาการบางท่านที่เห็นว่าผลงานต่อเนื่องแบบไตรภาคดังกล่าวของเพลโตยังมีอีกบทสนทนาหนึ่งที่เพลโตวางแผนจะเขียนขึ้นแต่ยังเขียนไม่แล้วเสร็จ นั่นคือความรู้ของคนที่ได้ชื่อว่าเป็นนักปรัชญาหรือฟิโลโซเฟอร์ ซึ่งไม่ปรากฏหลักฐานว่าเพลโตได้ประพันธ์ผลงานในรูปบทสนทนาขึ้นใดภายใต้ชื่อดังกล่าวก็ตาม แต่ในขณะเดียวกันก็มีผู้ตีความว่าสาเหตุที่เพลโตมิได้เขียนบทสนทนาภายใต้ชื่อ ‘ฟิโลโซเฟอร์’ ขึ้นมามีใช้เพราะเขาเขียนไม่เสร็จ แต่เป็นเพราะปัญหาของการแบ่งแยก ฟิโลโซเฟอร์อย่างเด็ดขาดออกจากทั้งโซฟิสต์และรัฐบุรุษที่ทำให้ตีความได้ว่า แท้จริงแล้วฟิโลโซเฟอร์ได้แทรกอยู่ในทุก ๆ บทสนทนาอยู่แล้วโดยมีจำเป็นต้องประพันธ์แยกออกมาต่างหากอย่างที่เชื่อกัน (Klein, 1977, pp. 5-6)

ในแง่ของรากศัพท์ดั้งเดิม คำว่า ‘โพลิติคส์’ (*politicus*) ในภาษาละตินหรือ *πολιτικός* ในภาษากรีกโบราณที่เพลโตนำมาใช้เป็นชื่อของบทสนทนานั้น ยังไม่ได้เป็นคำที่แพร่หลายทั่วไปในผลงานเขียนของนักคิดคนอื่น ๆ ในช่วงเวลาเดียวกัน โดยรากศัพท์ของคำว่า *โพลิติคส์* มาจากคำว่า *โพลิส* (*polis*) ซึ่งหมายถึงนครรัฐ คำว่า *โพลิติคส์*

โดยทั่วไปแล้วจึงนิยมใช้ในฐานคำคุณศัพท์หนึ่งที่มีหมายถึงอะไรก็ตามที่เกี่ยวข้องกับกิจการของนครรัฐหรือของพลเมืองในนครรัฐ เช่นเดียวกับคำคุณศัพท์ว่าความเป็นการเมือง หรือคำว่า ‘political’ ในภาษาอังกฤษที่มีนัยหมายถึงการจัดการปกครองหรือกิจการสาธารณะใดก็ตามของรัฐ แต่ไม่ใช่คำที่นำมาใช้บ่งชี้คุณลักษณะของบุคคลหรือความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของบุคคล หรือหากมีการจะเป็นการใช้ในลักษณะกว้าง ๆ เป็นการทั่วไปโดยสื่อถึงคนที่มีอำนาจทางการเมือง (politicians) กิจกรรมทางการเมืองโดยทั่วไป (political activities) ไปจนถึงความหมายที่สื่อถึงองค์ความรู้เกี่ยวกับการเมืองซึ่งในภาษาปัจจุบันคือรัฐศาสตร์ (Political Science) ดังนั้น การที่เพลโตใช้คำว่า *โพลิติคส์* แทนคำนามที่มีความเฉพาะเจาะจงในความหมายของ ‘รัฐบุรุษ’ (statesman) ที่หมายถึงบุคคลที่ครอบครององค์ความรู้บางอย่างที่ทำให้คนผู้นั้นมีสถานะเป็นผู้ปกครองรัฐที่ดีนั้น จึงเป็นการให้ความหมายแก่คำว่า *โพลิติคส์* ในแบบฉบับของเพลโตเอง และยังเป็นนิยามแตกต่างไปจากความหมายที่ใช้กันทั่วไปในเวลานั้นอีกด้วย (Liddell & Scott, 1953, p. 1435) จึงพออนุมานได้ว่า การตั้งใจนำคำว่า *โพลิติคส์* มาใช้เปิดประเด็นที่เป็นแกนกลางของบทสนทนาชิ้นนี้ย่อมสะท้อนว่า เพลโตตั้งใจใช้คำนี้เป็นการเฉพาะเจาะจงถึงปัจเจกบุคคลที่ครอบครองความรู้ที่แท้จริง รวมถึงทักษะที่จำเป็นต่อการปกครองอย่างเที่ยงธรรมและก่อให้เกิดรูปแบบการปกครองที่ดีที่สุด การที่เพลโตใช้ในความหมายเช่นนี้ย่อมมีนัยแตกต่างจากคำว่า *โพลิติคส์* ในความหมายทั่วไปที่มีความแพร่หลายมากกว่า และสามารถนำไปใช้เรียกใครก็ตามที่มีอำนาจทางการเมือง หรือใครก็ตามที่เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะและการปกครองของนครรัฐ โดยมีได้สนใจว่าคนผู้นั้นครอบครองความรู้ของรัฐบุรุษหรือไม่ ทั้งนี้ คนกลุ่มนี้มีตั้งแต่บรรดานักการเมือง คณะบุคคล ไปจนถึงพลเมืองทุกคนในกรณีของนครรัฐเอเธนส์ซึ่งปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยในบริบทของโสกราตีสและเพลโต

ควรตั้งข้อสังเกตไว้ด้วยว่าการเอ่ยถึงคำว่า ‘โพลิติกส์’ ในภาษาไทย มักมีการแปลเป็นภาษาไทยว่า “รัฐบุรุษ” ซึ่งในหลายครั้งอาจทำให้ผู้คนเข้าใจไปว่าโพลิติกส์มีนัยหมายถึงบุคคลผู้มีวิสัยทัศน์ที่มีประสบการณ์ในการทำงานทางการเมืองมาอย่างโชกโชน ในทางการเมืองมาอย่างมาก เช่น ปรีดี พนมยงค์ในฐานะรัฐบุรุษอาวุโสในอดีต หรือล่าสุดคือ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ในบริบทของการเมืองไทย ความหมายเช่นนี้สืบเนื่องมาจากความหมายในลักษณะเดียวกันของคำว่า “statesman” ในภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นที่มาของคำว่า “รัฐบุรุษ” นั่นเอง (กรณีคำภาษาอังกฤษ โปรดดู Rowe, 1995, p.1) ความหมายในทำนองนี้ไม่ใช่ความหมายที่เพลโตต้องการนำเสนอในโพลิติกส์ โดยในประเด็นนี้ทั้ง Skemp และ Christopher Rowe ต่างอธิบายไปในทางเดียวกันว่านัยของคำว่ารัฐบุรุษสื่อไปในทางของผู้นำรัฐที่มีความรู้ ซึ่งผู้นำในลักษณะนี้ปรากฏในบทสนทนาที่พิลิกในนามของราชาปราชญ์ (philosopher king) แม้ว่าในกรณีของผู้นำรัฐที่เรียกว่ารัฐบุรุษที่ปรากฏในบทสนทนาโพลิติกส์นี้ท้ายที่สุดแล้วอาจเป็นการปกครองในลักษณะเดียวกับราชาปราชญ์หรืออาจไม่ใช่ก็ได้ (ซึ่งจะได้วิเคราะห์ในส่วนถัดไป) ในแง่นี้จึงอาจทำความเข้าใจโพลิติกส์ได้ว่าเป็น “รัฐปราชญ์” ในความหมายทำนองเดียวกันกับราชาปราชญ์ เพื่อต้องการเน้นย้ำว่าแม้การปกครองของรัฐบุรุษจะเหมือนกับการปกครองของราชาปราชญ์ในบางกรณี แต่ก็ไม่จำเป็นว่ารัฐบุรุษจะต้องเป็นกษัตริย์เสมอไป และการที่เพลโตเลือกหยาบคำ ๆ นี้มาใช้ก็เพื่อที่จะทำให้มีความหมายเฉพาะเจาะจงในแบบของเขาเองในลักษณะเช่นนี้

กล่าวโดยสรุป หากยึดความหมายตามรากศัพท์ของคำว่า πολιτικός ในภาษากรีกโบราณ ตามพจนานุกรมของ Liddell & Scott แล้วจะพบว่าการใช้คำว่าโพลิติกส์โดยทั่วไปจะปรากฏอยู่ในรูปของคำคุณศัพท์ที่มีนัยหมายถึงอะไรก็ตามที่เกี่ยวข้องกับนครรัฐและกิจการของนครรัฐซึ่งอาจอยู่ในรูปของตัวบุคคลที่มีอำนาจทางการเมืองในความเป็นจริง (แต่ไม่จำเป็นต้องมีความรู้ของรัฐบุรุษ) ไปจนถึงตัวกิจกรรม

ทางการเมือง ในขณะที่ πολιτικός ตามนัยที่เพลโตนำมาใช้ในบทสนทนาโพลิติคัสกลับเป็นคำที่มีความหมายเฉพาะเจาะจงถึงรัฐบุรุษในอุดมคติ ที่ก่อปรด้วยความรู้ที่จำเป็นต่อการปกครองบ้านเมืองให้ดำเนินไปอย่างดี หรือที่บทความชิ้นทดลองนี้เรียกว่า ‘รัฐปราชญ์’ เพื่อเน้นย้ำว่าการแปลคำว่า πολιτικός ออกเป็นคำว่า ‘รัฐบุรุษ’ ในภาษาไทยหรือ ‘statesman’ ในภาษาอังกฤษ จึงมิได้มีนัยหมายถึงนักการเมืองหรือใครก็ตามที่บังเอิญเข้าไปมีอำนาจทางการเมือง แต่หมายถึงคนที่ครอบครองความรู้ในการปกครองแม้จะยังไม่ได้เป็นผู้ปกครอง หรือถ้าเป็นผู้ปกครองอยู่แล้วก็ต้องเป็นผู้นำรัฐที่มีความรู้

ส่วนในแง่ของตัวละครสำคัญที่ปรากฏในบทสนทนาโพลิติคัส ประกอบไปด้วย 3 ตัวละครหลัก ตัวละครแรกคือชายแปลกหน้าจากเอเลีย (Eleatic Stranger) ผู้มาจากต่างเมือง และทำหน้าที่เป็นผู้ให้การสนทนาในโพลิติคัสและยังเป็นผู้เปิดประเด็นด้วยการตั้งคำถามเกี่ยวกับธรรมชาติของรัฐบุรุษในบทสนทนา และเพราะตัวละครชายแปลกหน้าไม่ปรากฏชื่อทำให้ในหลายกรณีนิยมเรียกผู้มาเยือนคนนี้ว่าผู้มาเยือนจากเอเลีย (Eleatic Visitor) และเมืองเอเลีย (Elea) ซึ่งเป็นบ้านเกิดของผู้มาเยือนรายนี้ยังเป็นเมืองที่มีชื่อเสียงโด่งดังในทางปรัชญาอีกด้วย จึงทำให้สันนิษฐานกันว่าตัวละครนี้อาจมีความเกี่ยวข้องหรือเป็นลูกศิษย์ของพาร์เมนิดีส (Parmenides; เกิดในปี 515 ก่อนคริสตกาล) นักปรัชญาชื่อดังแห่งเอเลีย และยังปรากฏหลักฐานว่าตัวเพลโตเองก็เคยไปพำนักที่เมืองเอเลียนี่เช่นกัน และอาจได้รับอิทธิพลจากสำนักคิดของพาร์เมนิดีสอยู่พอสมควร (Palmer, 1999) ในบทสนทนาโพลิติคัสนี้ผู้มาเยือนจากเอเลียจะทำหน้าที่หลักในการตั้งคำถาม กำหนดนิยามของสิ่งต่าง ๆ ที่หยิบยกมาในบทสนทนา และนำคู่สนทนาไปสู่การสร้างข้อเสนอนี้ที่ซับซ้อนเกี่ยวกับธรรมชาติและแบบแผนของรัฐบุรุษโดยใช้วิธีการทางปรัชญาและอภิปรายมาถกเถียงกับเรื่องที่เกี่ยวกับการเมืองอย่าง

รัฐบุรุษ และทำให้การปกครองที่ติลงมาสู่สภาพความเป็นจริงในทางปฏิบัติมากขึ้น จากเดิมที่เป็นเพียงแนวคิดในเชิงนามธรรมในรีพับลิค⁷

ถัดมาคือโสกราตีสหนุ่ม (Young Socrates) ซึ่งเป็นตัวละครที่มีตัวตนจริง ๆ และมีชื่อเดียวกันกับโสกราตีสซึ่งเป็นอาจารย์ของเพลโต โดยโสกราตีสหนุ่มนี้เป็นคนละตัวละครกับ “โสกราตีสวัยหนุ่ม” ที่ปรากฏในบทสนทนาพาร์เมนีส เพราะโสกราตีสหนุ่มที่ปรากฏในบทสนทนา*ธีเอท็ทัส โซฟิสต์* และ*โพลิติคส์*นี้คือบุคคลที่จะเติบโตขึ้นเป็นนักคณิตศาสตร์ผู้มีชื่อเสียงต่อไป (Lane, 2009, p. 80) และยังมีศักดิ์เป็นลูกศิษย์อีกคนหนึ่งของโสกราตีสอาจารย์ของเพลโต ในบทสนทนา*โพลิติคส์*นี้เขาทำหน้าที่เป็นตัวละครสำคัญในการสนทนาตอบโต้กับผู้มาเยือนจากเอเลีย ดังนั้นการดำรงอยู่ของตัวละครโสกราตีสหนุ่มนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการทำให้บทสนทนาและการตรวจสอบเกี่ยวกับธรรมชาติของรัฐบุรุษของผู้มาเยือนจากเอเลียดำเนินต่อไปได้ จากการถามคำถามและการตอบคำถามของโสกราตีสหนุ่ม และสุดท้ายคือตัวละครที่มีชื่อว่าธีโอดอรัส (Theodorus) นักคณิตศาสตร์จากไซริน แม้ว่าธีโอดอรัสจะมีบทบาทค่อนข้างน้อยในบทสนทนาเมื่อเปรียบเทียบกับบทบาทของเขาในบทสนทนาอื่น ๆ ของเพลโตอย่าง*ธีเอท็ทัส* แต่ในบทสนทนา*โพลิติคส์*นี้ตัวละครธีโอดอรัสทำหน้าที่แนะนำชายผู้มาเยือนจากเอเลียให้ผู้อ่านรู้จักและเปิดประเด็นเริ่มต้นให้แก่การสนทนายาระหว่างเขากับโสกราตีสหนุ่ม

นอกจากนี้ยังมีข้อถกเถียงในหมู่นักวิชาการที่แม้จะเห็นตรงกันว่าเพลโตต้องการนำเสนอประเด็นที่มีความร้ายแรงกันอย่างเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันใน*โพลิติคส์* แต่พวกเขาก็ยังมีข้อถกเถียงต่อกันว่า ระหว่างประเด็นเรื่องข้อเสนอทางปรัชญาซึ่ง

⁷ นัยของการเปลี่ยนแปลงจากความรู้ในเชิงนามธรรมมาสู่ภาคปฏิบัตินี้ยังอาจเชื่อมโยงกับแนวคิดเรื่องการเปลี่ยนแปลงของนักปรัชญาอย่างเฮราคลิตัสแห่งเอเฟซัส (Heraclitus of Ephesus; เกิด 540-475 BC)

เกี่ยวข้องกับวิธีการแบบวิภาษวิธีที่เพลโตใช้ในการตรวจสอบนิยามของรัฐบุรุษ กับนัยทางการเมืองภาคปฏิบัติของตัวรัฐบุรุษ สิ่งใดมีความสำคัญมากกว่ากัน บางคนเห็นว่าประเด็นทางการเมืองมีความสำคัญมากกว่า และมองว่าข้อเสนอของเพลโตเกี่ยวกับรัฐบุรุษเป็นสาระสำคัญของบทสนทนาบทนี้ ในขณะที่นักวิชาการที่เห็นต่างออกไปกลับมองว่า ประเด็นหลักที่เพลโตต้องการนำเสนอในบทสนทนา*โพลิติคส์*ไม่ใช่ประเด็นทางการเมืองมากเท่ากับการสอนวิธีการทางปรัชญา โดยเอาเรื่องการเมืองมาเป็นเพียงวัตถุดิบในการสอนของเขาว่า การทำงานทางปรัชญาจะต้องทำอย่างไรบ้าง เพื่อที่จะทำให้อุบัติวิธีการทางปรัชญา รวมทั้งพัฒนาองค์ความรู้ให้ระดับขึ้นไปสู่องค์ความรู้ในทางปรัชญาได้ ดังนั้นการตีความในแบบหลังจึงไม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องการเมืองใน*โพลิติคส์*มากเท่ากับตัววิธีการทางปรัชญาที่เพลโตนำมาใช้ (โปรดดูการอภิปรายใน Skemp, 2002, p. 18; Rowe, 1995, p. 8; Lane, 1998, pp. 1-3 เป็นต้น) อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ผู้เขียนจะวิเคราะห์ถัดจากนี้ก็จะชี้ให้เห็นว่าทั้งสองสิ่งต่างเชื่อมโยงกัน โดยที่เพลโตเองต้องการให้ความสำคัญกับทั้งประเด็นเรื่องรัฐบุรุษและวิธีการทางปรัชญา เพราะทั้งสองสิ่งต่างเชื่อมโยงกันอย่างแยกไม่ออก

ส่วนในมิติของการศึกษาตีความของนักวิชาการร่วมสมัย ดังที่ได้กล่าวไปแล้วก่อนหน้านี้ว่า โดยเหตุที่บทสนทนา*โพลิติคส์*มักถูกมองว่าเป็นบทสนทนาในช่วงเปลี่ยนผ่านจากข้อเสนอที่แฝงอุดมคติอย่างสูงใน*รีพับลิค*ไปสู่ข้อเสนอที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมใน*เดอะลอร์* จากสาเหตุนี้จึงทำให้นักวิชาการจำนวนมากก่อนหน้านี้มักมองข้ามหรือละเลยถึงคุณูปการที่มีต่อการทำความเข้าใจปรัชญาการเมืองของเพลโตในภาพรวม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะงานวิชาการก่อนหน้านี้มักมุ่งศึกษาตัวบทของบทสนทนา*โพลิติคส์* โดยแยกพิจารณาองค์ประกอบออกเป็นส่วน ๆ และนำไปสู่ปัญหาสำคัญที่ผู้อ่าน*โพลิติคส์*ทั้งหมดต้องเผชิญ นั่นคือองค์ประกอบย่อยภายในบทสนทนา*โพลิติคส์*ที่ประกอบไปด้วยเนื้อหาหลายส่วน ซึ่งเมื่อมองเพียงผิวเผินจะพบว่าเป็นส่วนประกอบที่

สร้างความสับสนงุนงงและเป็นเนื้อหาที่ดูเหมือนกับจะไม่ได้ไปด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อนำเนื้อหาในช่วงแรกถึงช่วงกลางที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการนิยามรัฐบุรุษ (258b-261a7) และปรณัมเกี่ยวกับสังคมมนุษย์ในยุคสมัยของโครนอส (261a8-267d12) มาเปรียบเทียบกับเนื้อหาในตอนกลางก่อนไปทางช่วงท้ายของบทสนทนาที่เปิดประเด็นเรื่องการเมือง การจัดประเภทระบอบการเมือง (291c8-303c7) และการบัญญัติกฎหมายของรัฐบุรุษ (292e1-302b4)

จากองค์ประกอบภายในที่ดูหลากหลายข้างต้น จึงเป็นเหตุให้นักวิชาการก่อนหน้านี้มักตั้งข้อสังเกตว่าบทสนทนา*โพลิติคส์*ขาดความเป็นเอกภาพในแง่ของเนื้อหา ยกตัวอย่างเช่นข้อสังเกตของ Ryle (1966) ว่า*โพลิติคส์*เป็นบทสนทนาที่อาจทำให้ผู้อ่านเหนื่อยหน่าย (weary) หรือข้อสังเกตของ Seth Bernadette (1984) ว่า “ไม่มีบทสนทนาใดของเพลโตที่มีการวางแผนในการนำเสนอความคิดที่น้อยไปกว่าบทสนทนาเรื่อง ‘รัฐบุรุษ’ เพราะบทสนทนานี้กล่าวถึงสิ่งที่เราสนใจในทางการเมืองแค่เพียงสั้น ๆ แต่กลับสาธยายเกี่ยวกับสิ่งที่ไม่มีความน่าสนใจในทางปรัชญาอย่างยืดยาว” หรือข้อสังเกตอื่น ๆ อีกมาหมายในทำนองเดียวกันว่า*โพลิติคส์*เป็นบทสนทนาที่ “พร่ามัว” (dull) หรือ “เป็นก้อนขรุขระ” (lumpy) (Blondell, 2005) เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีงานเขียนอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งจัดเป็นงานกลุ่มใหญ่ที่แม้จะไม่ได้เข้าไปศึกษาและตีความภายในตัวบท*โพลิติคส์*โดยตรง แต่ก็พยายามนำข้อเสนอ “บางอย่าง” ใน*โพลิติคส์*ของเพลโตไปประยุกต์ใช้ในด้านอื่น เช่นในเชิงนโยบายหรือภาวะผู้นำในองค์กรธุรกิจ อย่างงานในเชิงนโยบายสาธารณะของ Parsons ที่พยายามนำข้อเสนอเรื่องอุปมานิทัศน์การถักทอของเพลโตใน*โพลิติคส์*มาตีความเพื่อสร้างตัวแบบเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพเชิงนโยบาย (Parsons, 2004) หรืองานที่เอาไปใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำในองค์กรธุรกิจ (Klein, 1988) รวมถึงงานที่พยายามตีความหรืออภิปรายเชื่อมโยงประเด็นปลีกย่อยบางอย่างใน*โพลิติคส์*เป็นการเฉพาะ เช่น

การตีความประเด็นเรื่องหลักนิติธรรมในพลิติกส์ (Stern, 1997) หรือการตีความเพื่อนำข้อเสนอของเพลโตไปใช้ในเชิงปฏิบัติ (Neiman, 2007) หรือเรื่องรัฐบุรุษและความสัมพันธ์กับระบอบการเมือง (Egyed, 2023) ไปจนถึงอิทธิพลที่พลิติกส์มีต่อนักปรัชญาการเมืองในเวลาต่อมาอย่างอริสโตเติล (Cherry, 2012; Inamura, 2023) เป็นต้น

อย่างไรก็ดี ในช่วงสามสิบปีที่ผ่านมา เริ่มปรากฏนักวิชาการที่หันกลับมาให้ความสนใจศึกษาตีความบทสนทนา*พลิติกส์*ใหม่อีกครั้งหนึ่งและเสนอมุมมองที่แตกต่างไปจากการตีความก่อนหน้านี้โดยเชื่อว่า*พลิติกส์*ไม่ได้เป็นบทสนทนาที่เพลโตเขียนไปอย่างสะเดซ สัฟเพหระ (haphazard) จากข้อเสนอที่มีลักษณะกว้างไปมา ขาดพลังและปราศจากเอกภาพ ตรงกันข้ามเพลโตกลับตั้งใจออกแบบโครงสร้างของบทสนทนานี้ไว้อย่างแยบยลและระมัดระวัง เช่น ข้อเสนอของไซยันต์ ไชยพรในทฤษฎีว่าด้วยมนุษย์ของเพลโตที่ตีความว่าบทสนทนาทั้งหมดของเพลโตรวมถึง*พลิติกส์*ต่างมีความเชื่อมโยงกันอยู่อย่างเป็นเอกภาพ (Chaiyaporn, 1992) ซึ่งสอดคล้องกับการตีความของ Rowe ผู้เสนอว่า บทสนทนา*พลิติกส์*เป็นงานเขียนที่มีเส้นทางการดำเนินเรื่องอย่างเป็นเอกภาพตั้งแต่ต้นจนกระทั่งจบบทสนทนา แม้จะมีการหยุดหรือการเลี้ยวออกนอกเส้นทางดังกล่าวบ้างเป็นครั้งคราวก็ตาม (Rowe, p.155) ซึ่งมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการตีความบทสนทนา*พลิติกส์*ในทิศทางเดียวกันกับ Rowe ของนักวิชาการในช่วงเวลาไล่เลี่ยกันที่พยายามนำเสนอเค้าโครงที่มีความเป็นหนึ่งเดียวของ*พลิติกส์* เช่น Miller (1980) Hoffman (1993) และ Merrill (2003) หรือแม้แต่การจัดงานประชุมวิชาการเพลโตครั้งที่ 3 (*The III Symposium Platonicum*) ณ สหราชอาณาจักรใน ค.ศ. 1992 ซึ่งมี Rowe เป็นบรรณาธิการรวบรวมหนังสือที่ตีพิมพ์บทความที่มานำเสนอในเวทิดังกล่าวในชื่อ *Reading the Statesman* อีกด้วย (Rowe, 1992)

ในบางกรณีเช่นงานของ Merrill ได้ให้รายละเอียดของการจัดระบบในข้างต้น โดยที่ใช้วิธีการศึกษาแนวปรัชญาวิเคราะห์มาจำแนกและเรียงลำดับให้เห็นความต่อเนื่องกันของตรรกะภายในบทสนทนาโพลิติกส์ ดังตัวอย่างการตีความที่เขาทดลองนำเสนอต่อไปนี้

เชื่อมโยงจากบทสนทนาอีเธทัส และ โซพิสส์ (257a1 – 258a10)

บทนำ

ก. การตั้งคำถามว่าจะนิยามความเป็นรัฐบุรุษอย่างไร (258b1-261a7)

ส่วนที่ 1 ว่าด้วยการเมืองอันไร้ระเบียบ:

ข. มนุษย์ในชุมชนรวมฝูง (261a8-267d12)

ค. ผู้ที่มีความรู้ในศิลปะแขนงอื่น ๆ (267e1-268d4)

ง. รัฐบุรุษที่นำเสนอผ่านปรกรณัม (268d5-275a11)

ค. ผู้ที่มีความรู้ในศิลปะแขนงอื่น ๆ (275b1-277c8)

ส่วนที่ 2 ว่าด้วยปรัชญา:

จ. วิธีการและกระบวนการทัศน์ของการถกทอ

จ1. เครื่องมือ: กระบวนทัศน์ (paradigm) (277d1-278e11)

จ2. กระบวนทัศน์ของการถกทอ (279a1-283a9)

จ1. เครื่องมือ: ทางสายกลาง (283b1 – 287a7)

ส่วนที่ 3 การเมืองและลำดับของระบอบการเมืองจากเกณฑ์เรื่องรัฐบุรุษ:

ค. ผู้ที่มีความรู้ในศิลปะแขนงอื่น ๆ (287a7-291c)

ง. รัฐบุรุษและระบอบการเมืองของรัฐบุรุษ

ง1. การจำแนกระบอบการเมือง: ปฏิเสธเกณฑ์การจำแนก (291c8-292d9)

ง2. รัฐบุรุษในฐานะผู้บัญญัติกฎหมาย (292e1-302b4)

ง1. การจำแนกระบอบการเมือง: การจำแนกอีกครั้งหนึ่ง (302b5-303c7)

ค. ผู้ที่มีความรู้ในศิลปะแขนงอื่น ๆ (303c8-305e7)

ข. มนุษย์ในชุมชนรวมฝูงในฐานะพลเมือง (305e8-311b6)

บทสรุป:

ก. คำตอบของคำถามว่าจะนิยามความเป็นรัฐบุรุษอย่างไร (311b7-311c8)

ที่มา: แปลและสรุปความจาก Merrill, J. P. (2003). “The Organization of Plato’s “Statesman” and the Statesman’s Rule as a Herdsman.” *Phoenix*, 57(1) หน้า 38.

นอกจากนี้ยังมีงานของนักวิชาการที่พยายามนำ*โพลิติคส์*กลับมาตีความใหม่ เพื่อสร้างเอกภาพให้แก่ข้อเสนอที่เพลโตต้องการสื่อใน*โพลิติคส์*ในทำนองเดียวกัน เช่น งานของ Stanley Rosen ที่อธิบายว่า*โพลิติคส์*คือบทสนทนาที่แสดงภาพของโยงใยแห่งการเมือง (Web of Politics) (Rosen, 1995) หรือข้อเสนอของ Melissa Lane ที่พยายามเชื่อมโยงประเด็นเรื่องวิธีการและการเมืองที่ปรากฏใน*โพลิติคส์*เข้าไว้ด้วยกัน (Lane, 1998) และต่อมายังมีการจัดประชุมวิชาการเรื่อง*โพลิติคส์* ไปจนถึงหนังสือที่หันกลับมาตีความ*โพลิติคส์*อีกต่าง ๆ มากมาย เช่น *Plato’s Statesman Revisited* (Bossi & Robinson 2018) และล่าสุดในปี ค.ศ. 2021 คือหนังสือรวบรวมบทความเกี่ยวกับการตีความ*โพลิติคส์*ใหม่โดยมี Panos Dimas กับ Melissa Lane และ Susan Meyer เป็นบรรณาธิการ (Dimas et al., 2021) และล่าสุดในปี ค.ศ. 2023 คืองานของ Lane (2023) ที่นำกรอบสถาบันการเมืองและรัฐธรรมนูญมาพิจารณาความคิดทางการเมืองของเพลโตในหลายบทสนทนามารวมถึง*โพลิติคส์* (Lane, 2023, pp. 115-139) ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวไปนี้ล้วนสะท้อนให้เห็นเป็นอย่างดีถึงความนิยมที่หวนกลับมาของการศึกษาบทสนทนา*โพลิติคส์*ของแวดวงวิชาการในโลกที่ใช้ภาษาอังกฤษในช่วงระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา

สำหรับวรรณกรรมในภาษาไทยนั้น ถึงแม้จะมีงานที่สนใจศึกษาเพลโตในเชิงลึกที่ค่อนข้างจำกัด แต่จากการสำรวจเบื้องต้นของผู้เขียนพบว่า มีงานเขียนจำนวนหนึ่ง ที่ให้ความสนใจตีความปรัชญาการเมืองของเพลโตใน*โพลิติคส์*ตามแนวทางของนักวิชาการตะวันตกที่เชื่อว่า*โพลิติคส์*มีเนื้อหาที่เป็นเอกภาพและความสอดคล้องเชื่อมโยงกันภายในบทสนทนา เช่น งานวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทของของวรินทร์ ฤกษ์นิมิตร (2548) ที่สนใจตีความข้อเสนอหลักของเพลโตในบทสนทนา*โพลิติคส์*เป็น

การเฉพาะ หรือการอภิปรายถึง*โพลิติคส์*ในงานแปลตำราปรัชญาการเมืองของลีโอ สเตร้าส์และโจเซฟ คีรอปซีโดยสมบัติ จันทรวงศ์ (2552, หน้า 100-114) นอกจากนี้ ยังมีงานเขียนอีกจำนวนหนึ่งที่แม้จะไม่ได้ปรากฏในรูปของผลงานวิชาการโดยตรง แต่ก็มีการพูดถึงข้อเสนอของเพลโตใน*โพลิติคส์* เช่น งานของพิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต (Ratnatilaka Na Bhuket, 2024) เป็นต้น

สำหรับในส่วนถัดไปจะเป็นส่วนที่ว่าด้วยการตีความข้อเสนอหลัก (main argument) ของเพลโตที่ปรากฏในบทสนทนา*โพลิติคส์*ในฐานะการสร้าง “กระบวนทัศน์” (paradigm) ของความเป็นรัฐบุรุษ (statesmanship) ขึ้นมาพร้อมกับวิธีคิดเกี่ยวกับรัฐศาสตร์และการปกครองภายใต้กฎหมายขึ้นมา อีกทั้งผู้เขียนยังนำเสนอว่า บทสนทนา*โพลิติคส์*ของเพลโตนั้นคือผลงานชิ้นแรก ๆ ที่วางรากฐานให้แก่กระบวนทัศน์ทางรัฐศาสตร์ และยังเป็นข้อเสนอที่เกิดขึ้นก่อนหน้าที่ Thomas Kuhn จะนำเสนอแนวคิดด้วยกระบวนทัศน์ (paradigm) ในอีกกว่า 2,300 ปีต่อมา ในแง่นี้*โพลิติคส์*จึงเป็นการถกเถียงว่าด้วยกระบวนทัศน์แห่งรัฐศาสตร์ตั้งแต่ที่ยังไม่ปรากฏองค์ความรู้ที่เรียกว่ารัฐศาสตร์อย่างชัดเจน และจะได้อธิบายวิธีคิดโดยตัวของมันเอง ซึ่งจะเป็นตัวแบบหลักให้แก่วิธีคิดและงานเขียนของอริสโตเติลต่อไป⁸

⁸ ทั้งนี้ ในขณะที่เพลโตเขียนบทสนทนาเรื่อง*โพลิติคส์* สันนิษฐานได้ว่า เพลโตน่าจะได้้นำประเด็นที่นำเสนอในบทสนทนาไปบรรยายในสำนักอะคาเดมี (Academy) ในช่วงเวลาเดียวกับที่อริสโตเติลไปศึกษาที่สถาบันแห่งนั้นของเพลโตพอดี ละอาจทำให้ความคิดเรื่อง “กระบวนทัศน์แห่งรัฐศาสตร์” ดังกล่าวมีอิทธิพลเป็นพื้นฐานต่อวิธีการนำเสนอของอริสโตเติลใน การเมือง (*Politica* - *Politics*) ในเวลาต่อมา รวมถึงวิธีคิดเกี่ยวกับการจัดประเภทรูปแบบการปกครองอันโด่งดังของเขาใน *Politica* ซึ่งเป็นข้อเสนอที่ปรากฏอยู่แล้วใน*โพลิติคส์*ทั้งในแง่ของการจำแนกการปกครองออกเป็น 6 ประเภท และเกณฑ์ที่ใช้ในการจำแนกรูปแบบการปกครอง (โปรดดู Plato, 291d1-292a8) อย่างไรก็ตาม อริสโตเติลดังกล่าวมีอิทธิพลที่มีส่วนที่เห็นต่างและพัฒนาในแนวทางของเขาเองจากรากฐานทางปรัชญาและความเข้าใจเรื่องการเมืองในแบบของเขาเองไม่น้อยเลยทีเดียว (โปรดดู Cherry, 2012)

โพลิติคส์กับพาราไดม์/กระบวนทัศน์ (paradigm)⁹ ว่าด้วยรัฐบุรุษ

แม้เนื้อหาที่โสกราตีสหนุ่มกับผู้มาเยือนแห่งเอเลียพูดคุยกันในบทสนทนา *โพลิติคส์* จะประกอบด้วยหลายสิ่งซ้อนกันอยู่ แต่ดังที่ได้กล่าวไปแล้วในส่วนก่อนหน้าว่า หากเราจัดวางตำแหน่งแห่งที่ของบทสนทนาโพลิติคส์ไว้ตรงกลางระหว่างบทสนทนา รีพับลิกและเดอะลอสส์ของเพลโต ย่อมทำให้เห็นประเด็นเชื่อมโยงประการหนึ่ง นั่นคือ เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมแล้วจะพบว่า *โพลิติคส์* คือตัวแทนของการเปลี่ยนผ่านจากการนำความคิดว่าด้วย “แบบ” ทางความคิด (idea หรือ *eidos*) ที่เพลโตเคยพัฒนาขึ้นในบทสนทนา *รีพับลิก* มาเปลี่ยนให้กลายเป็นองค์ความรู้ที่เชื่อมโยงไปสู่สถานการณ์ในทางปฏิบัติและความยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในความเป็นจริงผ่านการใช้อุปมานิททัศน์ และสิ่งหลังนี้เองคือสิ่งที่เพลโตใช้คำว่า “พาราไดม์” (paradigm) ซึ่งมาจากคำว่า *paradeigma* ในภาษากรีกโบราณ โดยหาก *eidos* คือการเข้าถึงตัวภววิทยา (ontology) ขององค์ความรู้แล้ว *paradeigma* ย่อมเทียบได้กับเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาความคิดเพื่อไปให้ถึง *eidos* หรืออาจเรียกว่าเป็นทั้งญาณวิทยา (epistemology) และวิธีวิทยา (methodology) ขององค์ความรู้นั้น ๆ (Lane, 1998) ดังนั้นก่อนที่จะกล่าวถึงพาราไดม์ว่าด้วยรัฐบุรุษต่อไป จึงสมควรที่บทความชิ้นนี้จะเริ่มต้นด้วยการสำรวจและวิเคราะห์แนวคิดด้วยเรื่องพาราไดม์ของเพลโต เพื่อที่จะชี้ให้เห็นว่าการทำความเข้าใจสิ่งที่เรียกว่าพาราไดม์นั้นแยกไม่ออกจากการทำความเข้าใจประเด็นเรื่องรัฐบุรุษและคุณลักษณะของความเป็นรัฐบุรุษของเพลโตใน *โพลิติคส์* อย่างไร

⁹ คำว่า “paradigm” ในบทความชิ้นนี้ ต่อจากนี้จะมีการเขียนทับศัพท์ด้วยคำในภาษาไทยว่า “พาราไดม์” เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจว่าในบทสนทนา *โพลิติคส์* ยังมีพาราไดม์ในความหมายอื่น ๆ นอกเหนือไปจากพาราไดม์ที่แปลเป็นภาษาไทยว่า “กระบวนทัศน์” ตามนัยที่เสนอโดย Thomas Kuhn

แม้ในหลายส่วนของโพลิตีคัลเพลโตจะใช้พาราไดม์ในความหมายขององค์ความรู้ที่เชื่อมโยงไปสู่สถานการณ์ในทางปฏิบัติ เช่น การใช้ศิลปะของการถกเถียงเป็นอุปมาอุปไมยกับการเมือง แต่ในเวลาเดียวกันเพลโตก็จะนำแนวคิดเรื่องพาราไดม์ดังกล่าวนี้ไปใช้เพื่อไต่ระดับขึ้นไปสู่การสร้างแบบทางความคิด หรือ *eidos* ด้วยเช่นกัน เช่น การใช้แนวคิดเรื่องคนถกเถียงมาเทียบเคียงกับรัฐบุรุษ สิ่งนี้ยังรวมถึงคำอธิบายเกี่ยวกับแนวคิดที่เรียกกันในปัจจุบันจากงานของ Thomas Kuhn ว่า “การเปลี่ยนย้ายกระบวนทัศน์” (paradigm shift) ที่เกิดขึ้นในองค์ความรู้หนึ่ง ๆ จากกรณีตัวอย่างที่ผู้มาเยือนจากเอเลี่ยนนำมาแสดง เช่น ในตอนหนึ่งของบทสนทนาโพลิตีคัล (เริ่มต้นจาก 268d5) เมื่อผู้มาเยือนจากเอเลี่ยนจะกล่าวถึงเทพปกรณัม (mythology) ว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคมมนุษย์ที่เคยเกิดขึ้นในอดีต และเสนอว่าในยุคสมัยของเทพเจ้าโครนอสนั้นประกอบด้วยแบบแผนของหลักการและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการปกครองในรูปแบบหนึ่ง แต่เมื่อสิ้นยุคสมัยของโครนอสแล้วเกิดแบบแผนของหลักการและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการปกครองอีกรูปแบบหนึ่งขึ้นแทน และทำให้ลักษณะการทำงานของผู้ปกครองที่เกิดขึ้นในแต่ละยุคนี้ดำเนินไปในทิศทางที่ต่างกันตามไปด้วย เป็นต้น (Plato, 268d5 – 276e14)

จากที่ได้กล่าวไปข้างต้น จึงพอสรุปได้ว่าแนวคิดเรื่องพาราไดม์ที่เพลโตนำเสนอผ่านบทสนทนาโพลิตีคัลปรากฏในสองความหมายในบริบทที่แตกต่างกัน ความหมายแรกคือความหมายขององค์ความรู้ที่เชื่อมโยงไปสู่สถานการณ์ในทางปฏิบัติผ่านตัวแบบหรืออุปมาอุปไมย กับอีกความหมายหนึ่งคือความหมายที่ในอีกกว่าสองพันสามร้อยปีต่อมา Thomas Kuhn จะอธิบายไว้ใน *The Structure of Scientific Revolutions* โดยนำคำว่าพาราไดม์แบบเดียวกันนี้มาใช้อธิบายถึงวิธีคิด วิธีปฏิบัติ หรือหลักการสำหรับใช้ในการทำงานทางองค์ความรู้หรือวงวิชาการด้านใดด้านหนึ่ง โดยที่ผู้คนที่อยู่ภายใต้กระบวนทัศน์หรือพาราไดม์แบบเดียวกันย่อมมีความเข้าใจในวิธีคิด

วิธีปฏิบัติในทางวิชาการแบบเดียวกัน กระบวนทัศน์ในความหมายอย่างหลังนี้เราพบได้ในบทสนทนาโพลิติคัลของเพลโต ดังที่จะอภิปรายต่อไป และด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงมองว่าการพัฒนาแนวคิดที่เรียกว่าพาราไดม์ขึ้นมาจึงนับเป็นความยิ่งใหญ่และคุณูปการอีกประการหนึ่งของบทสนทนาโพลิติคัลมากกว่าที่นักวิชาการก่อนหน้านี้เคยนำเสนอมา ดังปรากฏการตีความของนักวิชาการรุ่นใหม่ในช่วงสิบปีที่ผ่านมา เช่น Bossi และ Robinson (2018) หรือข้อเสนอของ Larivée (2018) ว่าสมควรอ่านบทสนทนาโพลิติคัลในฐานะ “*Protreptic to Political Science*” อันหมายถึงแนวทางสำหรับใช้ในการสอนเพื่อทำให้เกิดการเรียนรู้ทางรัฐศาสตร์

จากการพยายามรวบรวมการตีความของนักวิชาการถึงความเข้าใจที่มีต่อคำว่าพาราไดม์รูปแบบแรกที่ปรากฏในบทสนทนาโพลิติคัล ผู้เขียนพบว่าปรากฏคำอธิบายและตีความเรื่องพาราไดม์อยู่หลากหลายแนวทาง เริ่มตั้งแต่การตีความแบบแรกโดย Benjamin Jowett (2021) และ Skemp (1952) ว่าพาราไดม์ในโพลิติคัลใช้ ในลักษณะของการแสดงตัวอย่าง ในแง่นี้พาราไดม์จึงเป็น ‘ตัวอย่าง’ (example or exemplars) ในขณะที่นักวิชาการรุ่นต่อมาอย่าง Rowe (1995) และนักวิชาการอีกหลายท่านเลือกที่จะใช้คำว่า ‘ตัวแบบ’ (model) แทน ส่วน Conor Barry (2022) ตีความว่าแนวคิดเรื่องพาราไดม์ไม่ใช่แค่เพียงเรื่องของการสร้างตัวแบบหรือแบบอย่างเท่านั้น แต่พาราไดม์ยังเป็นตัวแบบอันเกิดจากการใช้วิธีการเทียบเคียงกับตัวแบบที่มองเห็นได้ (paradigm as visible model) (Barry, 2022, pp. 8-9) และทำให้แนวคิดเรื่องพาราไดม์ของเพลโตที่ปรากฏในโพลิติคัลนี้แตกต่างไปจากที่ปรากฏในบทสนทนาอื่น ๆ ก่อนหน้า เพราะในโพลิติคัลเพลโตกำลังนำเสนอความหมาย “ใหม่” แก่พาราไดม์ในฐานะตัวแบบที่มองเห็นได้ ซึ่งจะนำมาใช้เพื่อการให้ข้อมูลบางอย่างผ่านการเทียบเคียงกับตัวแบบหรือภาพ (image) หนึ่ง ๆ กล่าวคือเพลโตใช้พาราไดม์เป็นเครื่องมือในการเปรียบเทียบความเป็นจริงสองอย่างที่ไม่เหมือนกัน โดยมีด้านหนึ่งเป็น

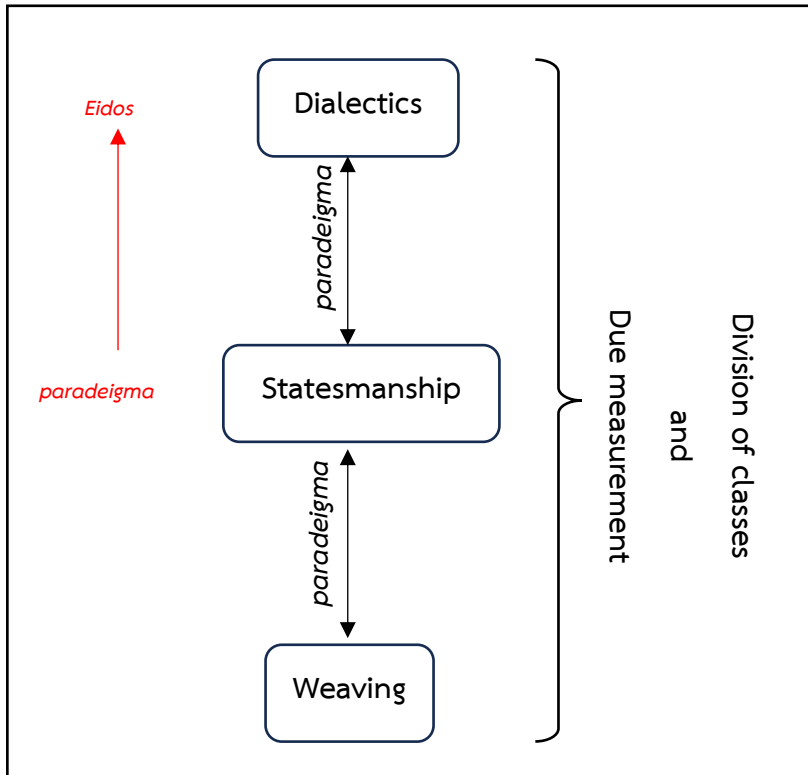
ความจริงที่มองเห็นได้โดยง่าย กับอีกด้านหนึ่งคือความจริงเชิงนามธรรมที่มองไม่เห็น พาราไดม์จึงเป็นการใช้ภาพที่มองเห็น (visible image) ให้นำไปสู่ภาพที่มองไม่เห็น (invisible image) ยกตัวอย่างเช่น การที่เพลโตใช้อุปมานิทัศน์การเมืองโดยเทียบเคียงกับศิลปะของการถักทอ (politics as weaving) ใน*โพลิติคส์* แท้จริงแล้วคือการสร้างองค์ความรู้จากการแสดงตัวอย่างผ่านการใช้ภาพที่มองเห็นคือการถักทอผ้าเพื่อนำไปสู่ภาพที่มองไม่เห็นอย่างการถักทอทางการเมือง ที่ต้องผสมผสานผู้คนในสังคมซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบที่แตกต่างกันเข้าด้วยกันให้เป็นหนึ่งเดียว หรือตัวอย่างจากอุปมานิทัศน์เรื่องถ้ำอันโด่งดังของเพลโตในบทสนทนา*รีพับลิค*เอง ก็เป็นอีกกรณีหนึ่งที่จะว่าไปแล้วอุปมาอุปไมยเรื่องถ้ำของเพลโตในบทสนทนา*รีพับลิค*นี้ก็เป็นภาพที่มองเห็นเพื่อเทียบเคียงไปสู่ความเป็นจริงในเชิงปรัชญาที่สูงขึ้น อันเป็นภาพที่มองไม่เห็น เป็นต้น

อย่างไรก็ดี การที่ผู้เขียนนำคำว่าพาราไดม์ในฐานะกระบวนทัศน์มาใช้ตีความ*โพลิติคส์*เพราะเห็นว่า เพลโตกำลังพยายามทำให้เกิดกระบวนทัศน์จากการนำความรู้ความเชี่ยวชาญที่มีอยู่แล้วในเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งประกอบด้วยทั้งความรู้ในทางทฤษฎีและทางปฏิบัติอย่างศิลปะใน ‘การถักทอ’ มาปรับใช้เพื่อให้เข้าถึงสิ่งที่เรียกว่า ‘การเมือง’ ในฐานะความรู้ความเชี่ยวชาญอีกแบบหนึ่งซึ่งจะต้องประกอบไปด้วยความรู้ในทางทฤษฎีและปฏิบัติด้วยเช่นเดียวกัน ฉะนั้นความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการถักทอในที่นี้จึงเป็นกระบวนทัศน์ที่จะพาไปสู่ความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการเมือง ผ่านการพิจารณาแนวทางการให้เหตุผลและแนวทางการปฏิบัติต่าง ๆ ทางการเมือง โดยเทียบเคียงกับศิลปะของการถักทอเพื่อจะก่อให้เกิดการทำตาม “แบบอย่าง” (imitation) ดังกล่าว กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เมื่อเราได้กระบวนทัศน์หนึ่งขึ้นมาแล้วก็จะเกิดการทำตามกระบวนทัศน์นั้น กระบวนทัศน์ดังกล่าวสามารถเป็นองค์ความรู้ทางทฤษฎีและทางปฏิบัติสำหรับองค์ความรู้ในอีกสาขาใดสาขาหนึ่งต่อไป

จากการตีความและอธิบายของนักวิชาการก่อนหน้านี้เกี่ยวกับแนวคิดเรื่องพาราไดม์ของเพลโตใน*โพลิตีคส์*ที่กล่าวไปในข้างต้น ผู้เขียนจึงเลือกที่จะสรุปและทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องพาราไดม์ในบทความชิ้นนี้ดังต่อไปนี้ กล่าวคือ พาราไดม์คือ แบบอย่างของความเชื่อชาญ อันประกอบด้วยปัญญาและประสบการณ์ทางปฏิบัติในเรื่องหนึ่ง ซึ่งเหมาะสมแก่การนำมาประยุกต์ใช้สำหรับการพัฒนาความเชื่อชาญในอีกเรื่องหนึ่ง และผลที่ตามมาคือการพิจารณาบทสนทนา*โพลิตีคส์*ในฐานะกระบวนการทัศน์จากการนำแบบอย่างของความเชื่อชาญในเรื่องหนึ่งไปใช้เทียบเคียงเพื่อทำในอีกเรื่องหนึ่งในบริบทและสถานการณ์ที่แตกต่างกันออกไปจากพาราไดม์หนึ่งไปสู่อีกพาราไดม์อีกอย่างหนึ่ง อย่างเป็นลำดับหรือระดับที่อาจซับซ้อน และยังเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้อ่าน*โพลิตีคส์*จำนวนมากตั้งข้อสังเกตถึงความสับสนปะปนกันของเนื้อหาและประเด็นที่ปรากฏใน*โพลิตีคส์*ดังที่ได้กล่าวไปแล้ว อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาจากประเด็นเรื่องพาราไดม์ตามแนวทางที่ว่านี้แล้ว ย่อมพบว่าความสับสนปะปนดังกล่าวของ*โพลิตีคส์*แท้จริงแล้วอาจมีความเชื่อมโยงกันได้ผ่านมุมมองเกี่ยวกับพาราไดม์ในฐานะกระบวนการทัศน์ข้างต้นของเพลโตจากพาราไดม์ในเรื่องหนึ่งไปสู่พาราไดม์ในอีกเรื่องหนึ่ง และพร้อมกันนั้นก็ได้อรรถาธิบายเกี่ยวกับการเข้าถึง “พาราไดม์ของพาราไดม์” (paradigm of paradigm) ด้วยเช่นเดียวกัน¹⁰ ดังแสดงออกผ่านแผนภาพที่ 1 ซึ่งแสดงภาพรวมคำอธิบายว่าด้วยกระบวนการทัศน์และกระบวนการทัศน์ของรัฐบุรุษใน*โพลิตีคส์* ดังนี้

¹⁰ สิ่งที่เพลโตใช้เป็น “พาราไดม์ของพาราไดม์” ก็คือ *paradeigma* ในไวยากรณ์ภาษากรีก (คำนี้ใช้ว่า paradigm ต่อมาในไวยากรณ์ภาษาละติน) หมายถึง การที่เมื่อผู้เรียนภาษาเข้าใจวิธีการผสมองค์ประกอบในการเรียนพยางค์หนึ่ง สามารถกลายเป็น “ตัวอย่าง” ให้เรียนพยางค์อื่นๆ ได้อีกไป (Plato, 277e-278b) อนึ่ง Kuhn ก็ใช้ตัวอย่างเพื่ออธิบายคำว่า paradigm จากไวยากรณ์ภาษาละติน (Kuhn, 1970, p. 23)

แผนภาพที่ 1 : พาราไดม์และวิธีการทางปรัชญาในโพลิติกส์

ที่มา: พัฒนาโดยผู้เขียน

ในการทำความเข้าใจภาพรวมของกระบวนทัศน์ว่าด้วยรัฐบุรุษของเพลโตนั้น ผู้เขียนเห็นว่าสมควรเริ่มต้นจากส่วนที่อยู่ด้านล่างสุดที่เพลโตนำมาใช้ในอุปมานิทัศน์ นั่นคือศิลปะของการถักทอ (weaving) ซึ่งจะเป็นจุดเริ่มต้นของการนำผู้อ่านไปสู่แบบ

ทางความคิดหรือ *eidos* ในเรื่องของไดอะเล็กติกส์ (dialectics)¹¹ ดังนั้นวิธีการนำเสนอความรู้ของเพลโตที่ปรากฏใน *โพลิติคส์* สำหรับผู้เขียนจึงมีลักษณะวางซ้อนกันอยู่เป็นชั้น ๆ โดยไล่เรียงจากสิ่งที่เป็นรูปธรรมที่สุดคือศิลปะของการถักทอ (weaving) ก่อนจะได้ระดับด้วยการใช้พาราโดมเป็นเครื่องมือไปสู่สิ่งที่อยู่สูงขึ้นและเป็นนามธรรมมากขึ้นอย่างความเป็นรัฐบุรุษ ซึ่งต่อมาความเป็นรัฐบุรุษที่ว่านี้ก็จะกลายเป็นฐานให้แก่การไต่ระดับเพื่อทำความเข้าใจในสิ่งที่สูงขึ้นที่เพลโตต้องการนำเสนอคือไดอะเล็กติกส์ผ่านเครื่องมือที่เรียกว่าพาราโดมเช่นเดียวกัน นั่นคือการถักทอเป็นพาราโดมให้แก่การไต่ระดับไปสู่แบบทางความคิดที่เรียกว่ารัฐบุรุษ ส่วนรัฐบุรุษก็จะกลายเป็นพาราโดมให้แก่การไต่ระดับไปสู่แบบทางความคิดที่เรียกว่าไดอะเล็กติกส์ในท้ายที่สุด และด้วยวิธีการเช่นนี้เองที่เพลโตจะนำมาใช้ต่อยอดเพื่อให้ผู้อ่านใช้ทำความเข้าใจแบบทางความคิดในเรื่องอื่น ๆ ในฐานะพาราโดมต่อไป เช่น แบบทางความคิดเรื่องความดี (idea of the good) เป็นต้น (Plato, 277a – 279a, 285d – 286b)

นอกจากนี้ การให้ความสำคัญของความคิดเชิงนามธรรมเรื่องไดอะเล็กติกส์หรือการแบ่งออกเป็นสองข้างของเพลโตนี้ยังปรากฏอย่างโดดเด่นใน *โพลิติคส์* ดังจะเห็นได้จากการนำเสนอและให้ความสำคัญกับสิ่งที่เรียกว่า การแบ่งกลุ่ม (division of classes) และ การใช้มาตรวัดที่ถูกต้อง (due measurement) โดยในเรื่องของการแบ่งกลุ่มจะเห็นได้ว่าในช่วงต้นของบทสนทนา *โพลิติคส์* ทั้งตัวโสกราตีสหนุ่มและผู้มาเยือนจากเอเลียพยายามสร้างความรู้ด้วยวิธีการไดอะเล็กติกส์จากการจำแนกสิ่งต่าง ๆ ที่นำมาถกเถียงออกเป็นสองกลุ่มที่แยกย่อยลงไปเรื่อย ๆ ผ่านการพยายามค้นหาความ

¹¹ เพื่อป้องกันมิให้ผู้อ่านสับสนกับคำว่า “วิภาษวิธี” ของเพลโตกับแนวคิดเรื่องวิภาษวิธีหรือ “ไดอะเล็กติกส์” (dialectics) ในภาษาไทย ที่เป็นคำที่นิยมใช้ในการคิดสายมาร์กซิสต์ (Marxist) ดังนั้นผู้เขียนจะใช้โดยทับศัพท์ว่า “ไดอะเล็กติกส์” ทั้งนี้ไดอะเล็กติกของเพลโตในบริบทของ *โพลิติคส์* เป็นอย่างไรจะได้ขยายความต่อไป

เหมือนและความแตกต่างในเชิงคุณภาพอย่างชัดเจนของสรรพสิ่งต่าง ๆ อย่างถูกต้องเหมาะสม (Plato, 283b – 285b)

ส่วนในเรื่องของการใช้มาตรวัดที่ถูกต้องเหมาะสมนั้น โพลิตีคัลเองก็ชี้ให้เห็นปัญหาอันเกิดจากการเปรียบเทียบสิ่งต่าง ๆ ในเชิงปริมาณ เช่น ในตอนหนึ่งของ *โพลิตีคัล* ที่ผู้มาเยือนจากเอเลียอธิบายว่าการแยกมนุษย์ออกจากสัตว์เดรัจฉานเป็นการแบ่งที่ไม่ถูกต้องในเชิงคุณภาพเพราะสองกลุ่มที่ว่าจะมีกลุ่มหนึ่งจะประกอบด้วยสรรพสัตว์ต่าง ๆ มากมายในขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งกลับประกอบด้วยมนุษย์เพียงอย่างเดียว (Plato, 263c) วิธีการแบ่งอย่างถูกต้องจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมากสำหรับเพลโต โดยเฉพาะในกรณีของการเปรียบเทียบว่าอะไรมากกว่ากันหรือน้อยกว่ากัน (Plato, 284b) ซึ่งนำไปสู่ปัญหาของความไม่ชัดเจนอันเกิดจากมาตรวัดอันเป็นอัตวิสัยของสิ่งที่นำมาเปรียบเทียบหรือตามมุมมองของผู้เปรียบเทียบที่อาจมองความมากน้อยที่ว่านี้แตกต่างกันและปราศจากความชัดเจน [ดังที่ปรากฏในแนวคิดเรื่องมนุษย์เป็นมาตรวัดสรรพสิ่ง (Man is the measure of all things.) ของโซฟิสต์ผู้โด่งดังอย่างโปรตาโกรัส (Protagoras) ซึ่งวางอยู่บนข้อเสนอที่นำไปสู่การถกเถียงในแบบที่ไม่มีวันสิ้นสุด] แต่ในอีกด้านหนึ่งผู้มาเยือนจากเอเลียเสนอว่าสิ่งที่มีความชัดเจนมากกว่ากลับกลายเป็นสิ่งที่อยู่ “ตรงกลาง” หรือคำถามว่าในเรื่องหนึ่ง ๆ อะไรคือสิ่งมีความเหมาะสมมากที่สุดหรือปริมาณเท่าใดคือปริมาณที่มีความเหมาะสมที่สุด ดังนั้นการรู้ว่าอะไรคือสิ่งที่อยู่ตรงกลางระหว่างสิ่งที่มากเกินไปกับน้อยเกินไปหรืออีกนัยหนึ่งว่าอะไรคือสิ่งที่เหมาะสมจึงเป็นความรู้ที่มีความสำคัญกว่า (Plato, 284e) และประเด็นเดียวกันนี้คือสิ่งที่ต่อมาอริสโตเติลจะนำเสนอแนวคิดเรื่องมาตรวัดที่ถูกต้องนี้ไปขยายความต่อในเรื่องคุณธรรมอันเกิดจากการดำรงตนอยู่ในหลักของความพอดี (Aristotle’s golden mean)

ประเด็นปัญหาเรื่องการแบ่งแบบใดอะเล็กติคส์ที่ว่านี้ยังเชื่อมโยงมาจนถึงเรื่องของการจำแนกระบบการปกครองที่ปรากฏในช่วงปลายบทสนทนา *โพลิตีคัล* ที่แม้จะ

ได้ข้อสรุปเบื้องต้นเกี่ยวกับประเภทของรูปแบบการปกครองจำนวน 6 ระบอบโดยจัดให้การปกครองของรัฐบุรุษเป็นการปกครองในระบอบที่ 7 ก็ตาม (Plato, 303b) กระนั้นประเด็นคำถามที่ว่า การปกครองของรัฐบุรุษจัดอยู่ในการปกครองรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งใน 6 รูปแบบดังกล่าว หรือแท้จริงแล้วการปกครองของรัฐบุรุษคือการปกครองโดยตัวเองอีกรูปแบบหนึ่งที่จัดเป็นการปกครองในระบอบที่ 7 ถือเป็นการเปิดประเด็นโดยสัมพันธ์กับวิธีการแบบไดอะเล็กติกส์ที่ได้กล่าวไปในข้างต้นโดยตรง ส่วนการจะตอบคำถามเกี่ยวกับตำแหน่งแห่งที่ของการปกครองโดยรัฐบุรุษในการจำแนกรูปแบบการปกครองของเพลโตนั้นจำเป็นต้องตอบคำถามใหญ่อีกสองประเด็นด้วยกัน นั่นคือ ประเด็นว่าด้วยแนวปฏิบัติของรัฐบุรุษเป็นอย่างไรและความเป็นรัฐบุรุษนั้นสัมพันธ์กับระบอบการเมืองอย่างไร ซึ่งทั้งสองประเด็นมิได้อยู่ในขอบเขตของการศึกษาในครั้งนี้ เนื่องด้วยพื้นที่อันจำกัดของบทความทางวิชาการ ดังนั้นผู้เขียนจะได้ขยายความในสองประเด็นดังกล่าวนี้ในโอกาสต่อไป

ประเด็นถัดมาในการทำความเข้าใจวิธีคิดของเพลโตเรื่องพาราโดมของ รัฐบุรุษในบทสนทนา *โพลิติคส์* ผู้เขียนจะแบ่งประเด็นในการวิเคราะห์ในส่วนท้ายนี้ออกเป็น 2 ประเด็นย่อยคือ (1) ความเป็นรัฐบุรุษ (statesmanship) คืออะไร และมีลักษณะเป็นอย่างไร และ (2) ผู้ที่เป็นรัฐบุรุษควรมีความรู้ะไร/อย่างไร ตามลำดับ สำหรับประเด็นแรกว่าความเป็นรัฐบุรุษ (statesmanship) คืออะไร หรือมีลักษณะเป็นอย่างไรนั้น พบว่าสิ่งที่ *โพลิติคส์* พยายามชี้ให้คนอ่านเห็นคือ คุณลักษณะของความเป็นรัฐบุรุษนั้นแตกต่างไปจากคนดูแลฝูงสัตว์ (herdsman) โดยทั่วไป และดังนั้นรัฐบุรุษจึงมิได้มีหน้าที่เหมือนกับพระเจ้าในยุคสมัยของโครโนส (Kronos) ที่ซึ่งเทพเจ้าคอยเลี้ยงดูประชาชนทุกสิ่งทุกอย่างให้แก่มนุษย์พร้อม ๆ กับการบังคับให้มนุษย์นั้นกระทำการต่าง ๆ ตามที่เทพเจ้าบัญชา และเหตุนี้การการเล่าเรื่องผ่านเทพปกรณัมของเพลโตใน *โพลิติคส์* จึงเป็นภาพแทนของการเปลี่ยนพาราโดมว่าด้วยรัฐบุรุษเป็นครั้งแรกในบท

สนทนา นั้นคือจากยุคสมัยของโครนอสมาสู่ยุคสมัยของซุส (Zeus) ซึ่งจะถูกนำมาใช้สะท้อนบทบาทหน้าที่ของรัฐบาลที่แตกต่างไปจากเดิม โดยนำไปอุปมาניתนกับบทบาทของผู้ที่ทำการถักทอ (statesman as weaver) หรือผู้ที่คอยช่วยดูแลฝูงมนุษย์ (caretaker of the human herd) และยังเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับโดยสมัครใจ (voluntary) มิใช่ผู้ดูแลฝูงสัตว์ที่ใช้วิธีการบีบบังคับ (enforced) แบบในสมัยโครนอส (Plato, 274-276)

ส่วนประเด็นที่ว่าความรู้ของรัฐบาลเป็นอย่างไรนั้น ในส่วนนี้จะพบว่าเพลโตไม่แยกประเภทของการจัดการปกครองในระดับต่าง ๆ แต่เขาถือว่าการจัดการปกครองในทุกระดับตั้งแต่การครองเรือน การเป็นนาย การเป็นราชา การเป็นผู้นำรัฐหรือรัฐบาลนั้นล้วนมีแบบทางความคิดเป็นหนึ่งเดียวกัน และประเด็นนี้เองที่ในเวลาต่อมา อริสโตเติลจะนำมาวิจารณ์ไว้ผ่านการนำเสนอข้อเสนอของตัวเองที่แตกต่างออกไปในหน้าแรกของ *Politica (Politics)* ของเขา (Aristotle, 1932, p. 1) (โปรดดู Cherry, 2012, p. 3) อย่างไรก็ดี นอกจากเพลโตจะมองว่าความรู้ของรัฐบาลมีความเป็นหนึ่งเดียวกับความรู้ของผู้ครองเรือนและนายทาสในแง่ที่คนเหล่านี้ล้วนแล้วแต่ต้องอาศัยความรู้ประเภทเดียวกันในการจัดการปกครองของตัวเองในแต่ละระดับทั้งสิ้น เขายังเสนอด้วยว่ารัฐบาลกับกษัตริย์คือสิ่งเดียวกัน (Plato, 259a) และศิลปะของความเป็นรัฐบาลนั้นเป็นอย่างเดียวกับศิลปะของความเป็นกษัตริย์ (Plato, 280a) ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าเพลโตกำลังพยายามเชื่อมโยงคุณลักษณะการปกครองในแบบราชาปราชญ์ที่นำเสนอไว้ใน *รีพับลิก* เข้ากับการปกครองในระดับอื่น ๆ ของเขา แต่ในขณะเดียวกัน ประเด็นเดียวกันนี้ก็อาจสร้างความสับสนงงงแก่ผู้อ่านได้เช่นกัน เมื่ออ่านไปจนถึงตอนท้ายของ *โพลิติกส์* ที่การสนทนาดำเนินไปถึงประเด็นเรื่องการจำแนกรูปแบบการปกครองออกเป็น 6 ระบอบโดยมีการปกครองของรัฐบาลเป็นระบอบที่ 7 ซึ่งแยกออกมาจากการปกครองของกษัตริย์หรือราชาธิปไตยอีกต่างหาก และทำให้ย้อนกลับมา

ตั้งคำถามว่าการที่เพลโตตั้งใจใช้คำว่ารัฐบุรุษในความหมายของกษัตริย์หรือราชาในตอนแรกนั้นจะขัดแย้งกันเองหรือไม่ นั่น ซึ่งส่วนนี้จะได้มีโอกาสขยายความในโอกาสอื่นต่อไป

ในส่วนของการประเด็นว่าด้วยความรู้ของรัฐบุรุษ หากพิจารณาตามพาราโดมหรืออุปมานิทัศน์เรื่องการลักทอของเพลโตใน*โพลิตีคัส*แล้ว ย่อมประกอบด้วยองค์ประกอบอย่างน้อย 8 ประการ ดังนี้ *หนึ่ง* ความรู้เชิงทฤษฎีที่มีความจำเป็นต่อการกำกับทิศทาง (theoretical science of directing) แก่บุคคลที่มีความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ ภายในรัฐ (Plato, 260a) *สอง* ความรู้เกี่ยวกับวิธีการแบ่งกลุ่มออกเป็นสอง (method of division and sub-division) (Plato, 262b-263b) เพื่อสร้างสิ่งที่ Rowe เรียกว่าความชัดเจนทางความคิด (clarity of thinking) (Rowe, 1995, p. 7) *สาม* ความรู้เกี่ยวกับมาตรวัดที่ถูกต้องว่าอะไรคือสิ่งที่มากเกินไป น้อยเกินไป และที่สำคัญที่สุดคือความพอดีหรือทางสายกลางในแต่ละเรื่อง (Plato, 283b-285b) *สี่* คือความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง ที่รวมถึงนัยของการเปลี่ยนแปลงพาราโดมทางการเมืองการปกครองตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลง และจังหวะเวลาที่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงอีกด้วย (Plato 274a) ซึ่ง Lane และนักวิชาการอีกหลายคนให้ความสำคัญต่อความรู้เรื่องนี้อย่างยิ่ง (Lane, 1998, pp. 2-6) ซึ่งจะนำไปสู่ความรู้ในข้อที่ ห้า นั่นคือรัฐบุรุษควรเป็นผู้ที่มีความรู้ในรูปแบบของการคอยดูแลผู้คน (herd-caring) ที่ยินยอมให้เขาทำหน้าที่ดูแล มากกว่าที่จะเป็นการเลี้ยงดูในแบบของการบังคับบัญชาโดยตรง (herd-rearing) (Plato, 276d-e) อันสอดคล้องกับพาราโดมการปกครองของยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปจากยุคสมัยของโครโนสมาสู่ยุคสมัยของมหาเทพซุสที่ซึ่งผู้ปกครองมีบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกันออกไป *หก* ความรู้ในการกำกับทิศทางและออกคำสั่งแก่บุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านวาทศิลป์หรือการสื่อสารสาธารณะ การสงครามและการเป็นผู้นำทัพ และการ

พิพากษาคัดสินคดี (Plato, 304a-305d) เพื่อที่จะคอยกำกับดูแลให้คนเหล่านี้ใช้ความรู้เหล่านั้นไปเพื่อความถูกต้องเที่ยงธรรมและเพื่อผลประโยชน์ของผู้ที่อยู่ภายใต้ปกครอง *เจ็ด* ความรู้ในการจัดวางตำแหน่งแห่งที่ของกลุ่มคนซึ่งใน*โพลิติกส์*ได้ยกตัวอย่างกลุ่มคนที่ทำหน้าที่ต่าง ๆ เอาไว้ เช่น กลุ่มคนที่ผลิตโภคทรัพย์และสิ่งจำเป็นหรืออำนวยความสะดวกต่าง ๆ กลุ่มคนที่ใช้แรงงาน กลุ่มพ่อค้า กลุ่มพนักงานเจ้าหน้าที่ กลุ่มผู้ทำหน้าที่ด้านความเชื่อและพิธีกรรม และสุดท้ายคือตัวรัฐบุรุษเองซึ่งมีหน้าที่ผสานร้อยเรียงกลุ่มคนเหล่านี้อันเปรียบได้กับการถักทอของค้ประกอบย่อยต่าง ๆ ของสังคมเข้าไว้ด้วยกัน เพราะต่างฝ่ายต่างมีหน้าที่เฉพาะของตนอยู่ภายในโครงสร้างของรัฐ (Plato, 289a1-291a1) ยิ่งไปกว่านั้น ความรู้ในข้อเจ็ดนี้ยังรวมถึงการแยกแยะจัดความสมดุขยของกลุ่มผู้คนที่ม่ลักษณะจิตใจอุปนิสัยต่างกัน ได้แก่ ฝ่ายกล้าหาญรุดหน้า (courageous) กับฝ่ายรู้จักพอดี (moderate) (Plato, 308e-311b) และ *แปด* คือความรู้ว่าอะไรคือกลไกหน้าที่และข้อจำกัดของสิ่งที่เรียกว่ากฎหมาย (Plato, 297d-301b) ทั้งหมดนี้อาจเรียกรวมกันว่าเป็นการพิจารณาการเมืองในฐานะศิลปะแห่งการถักทอ (politics as art of weaving) ของเพลโตใน*โพลิติกส์* ซึ่งตามทรรศนะของผู้เขียนแล้ว สิ่งนี้คือภาพรวมขององค์ความรู้ที่รัฐบุรุษพึงมี อย่างไรก็ตาม บทความชิ้นนี้ไม่สามารถลงรายละเอียดขององค์ความรู้ทั้งแปดข้อนี้ได้เนื่องด้วยข้อจำกัดของพื้นที่

นอกจากนี้ ประเด็นเรื่องความรู้ของรัฐบุรุษในบทสนทนา*โพลิติกส์*ผ่านการสนทนาตอบโต้ของโสกราตีสหนุ่มและผู้มาเยือนจากเอเลียยังชี้ให้เห็นว่าความรู้ของรัฐบุรุษจัดเป็นความรู้ที่ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญเฉพาะแบบหนึ่ง (expert knowledge) ไม่ต่างจากความรู้ที่ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญเฉพาะในเรื่องอื่น ๆ ดังนั้นผู้ที่ครอบครองความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะในเรื่องความเป็นรัฐบุรุษ (statesmanship) ก็จะต้องว่าเป็นรัฐบุรุษ ดังสะท้อนผ่านคำพูดของผู้มาเยือนจากเอเลียในตอนหนึ่งของบทสนทนาว่าผู้ที่เป็รัฐบุรุษอาจเป็นได้ทั้งผู้ที่กุมอำนาจการปกครองหรือผู้ที่ม่ได้กุมอำนาจ

การปกครองก็ได้เช่นกัน ดังนั้นความเป็นรัฐบุรุษจึงเป็นองค์ความรู้ที่อาจอยู่กับใครก็ได้ที่อาจไม่ใช่บุคคลที่ใช้อำนาจทางการเมืองการปกครองจริง ๆ แต่อาจกลายเป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลังหรือผู้ที่คอยให้ความรู้แก่ผู้ที่คอยใช้อำนาจทางการเมืองในความเป็นจริงอีกทีหนึ่งก็ได้ ในแง่นี้สถานะของรัฐบุรุษจึงอาจเป็นไปได้ทั้งการเป็นตัวผู้นำรัฐเสียเอง หรืออาจลอยตัวอยู่เหนืออำนาจทางการเมืองและไม่จำเป็นต้องเป็นผู้กุมและใช้อำนาจนั้นเองโดยตรง เพราะฉะนั้นรัฐบุรุษจึงอาจกลายเป็นเพียงผู้ที่คอยให้ความรู้ ให้คำปรึกษาเบื้องหลังตลอดจนชี้แนะให้แก่ผู้ที่ทำหน้าที่ใช้อำนาจรัฐและทำหน้าที่เป็นผู้กุมอำนาจปกครองรัฐอีกทีหนึ่งก็ได้เช่นกัน และหากตีความองค์ความรู้ของรัฐบุรุษในแง่นี้แล้วย่อมพบว่าบทสนทนา*โพลิติคัล*ยังเปิดทางให้กับการขยายขอบเขตของความเป็นรัฐบุรุษไปยังคนทั่ว ๆ ไปที่แม้จะไม่ได้มีอำนาจหรือไม่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้มีอำนาจให้ทำหน้าที่คอยให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครอง แต่หากคนผู้นั้นเป็นคนที่ครอบครองความรู้ของรัฐบุรุษอยู่ภายในตัวและพยายามที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะของรัฐแล้ว ในแง่นี้ก็อาจเรียกบุคคลคนนั้นว่าเป็นรัฐบุรุษจากการที่เขาครอบครองคุณธรรมของพลเมือง (civic virtue) ได้ด้วยเช่นกัน (Plato, 259a-c) และสุดท้ายความคิดที่ได้จากการตอบคำถามว่าใครคือรัฐบุรุษในบทสนทนา*โพลิติคัล*ยังได้ระดับไปจนถึงรัฐบุรุษในความหมายที่ปรากฏตอนท้ายของบทสนทนา นั่นคือรัฐบุรุษในฐานะที่เป็น “ระบอบการเมือง” (political regime) และยังจัดเป็นระบอบรูปแบบที่ 7 ที่จัดอยู่นอกเหนือการปกครองในรูปแบบอื่น ๆ อีก 6 รูปแบบคือราชาธิปไตย ทหารราชย์ อภิชนาธิปไตย คณาธิปไตย และประชาธิปไตยในทั้งสองแง่ โดยที่รัฐบุรุษซึ่งเป็นตัวบุคคล (ไม่ใช่ตัวระบอบ) นั้นอาจไปแทรกอยู่ในการปกครองอีก 6 ระบอบในฐานะซึ่งผู้เขียนได้เสนอคำว่า “รัฐปราชญ์” ก็ได้ ถึงแม้ว่าภายใต้ระบอบการเมืองบางรูปแบบอย่างทหารราชย์หรือคณาธิปไตยซึ่งมิได้ดำเนินไปเพื่อผู้อยู่ใต้ปกครองมากเท่ากับที่อยู่ภายใต้ผลประโยชน์ส่วนตัวของผู้ปกครอง

เหล่านั้น จะเป็นระบอบการปกครองที่ย่อมไม่มีตำแหน่งแห่งที่หรือหนทางให้แก่รัฐบุรุษ และรวมถึงกฎหมายของรัฐบุรุษให้เจริญงอกงามและทำงานต่อไปได้อย่างเต็มที่ก็ตาม

กล่าวโดยสรุป ในการตอบคำถามว่าใครคือรัฐบุรุษในบทสนทนา*โพลิติคัลส์* จึงนำไปสู่การตีความนัยของรัฐบุรุษในหลายระดับ ตั้งแต่รัฐบุรุษที่เป็นตัวบุคคลซึ่งมีทั้งรัฐบุรุษในความหมายแบบแคบที่หมายถึงผู้ที่กุมอำนาจการปกครอง ไปจนถึงรัฐบุรุษตามความหมายที่กว้างขวางออกไปตั้งแต่ผู้ที่คอยให้คำปรึกษาผู้ปกครองไปจนถึงคนทั่วไปที่ไม่ได้อำนาจแต่พยายามเข้ามามีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะของบ้านเมือง และท้ายที่สุดรัฐบุรุษที่เป็นตัวบุคคลยังเป็นพาราไดม์ไปสู่ข้อถกเถียงเกี่ยวกับรัฐบุรุษในฐานะระบอบการเมืองในตอนท้าย ที่เป็นจึงกลายเป็นการปกครองในระบอบที่ 7 ซึ่งตั้งอยู่เหนือรูปแบบการปกครองอื่น ๆ ทั้ง 6 ระบอบในท้ายที่สุด

4. บทสรุป

โพลิติคัลส์ จัดอยู่ในบทสนทนาซึ่งเพลโตเขียนขึ้นในช่วงปลายของชีวิต อาจสะท้อนความรู้สึกนึกคิดของนักปรัชญาผู้ผ่านประสบการณ์และโลกความเป็นจริงทางการเมืองมาพอสมควร เชื่อมโยงสู่การปฏิบัติมากขึ้น อย่างไรก็ตาม *โพลิติคัลส์* ก็เชื่อมโยงกับบทสนทนาเชิงปรัชญาอื่นๆ จำนวนหนึ่งของเพลโตในประเด็นใกล้เคียง สะท้อนถึงเอกภาพทางความคิดที่ทำให้*โพลิติคัลส์* ไม่ได้เป็นงานอ่อนด้อย สัพเพเหระ หรือมีความสับสน อย่างที่นักวิชาการสมัยใหม่บางคนตั้งข้อสังเกตวิจารณ์ไว้แต่อย่างใด

ในภาพรวม แนวคิดพื้นฐานของ*โพลิติคัลส์* คือ “พาราไดม์” (*paradeigma/paradigm*) ซึ่งเพลโตหมายถึงวิธีการอย่างหนึ่งในการใช้ความคิดแบบไดอะเล็กติกส์ เป็นการนำเอาความรู้และความเชื่อมาในเรื่องหนึ่ง ซึ่งเห็นได้ชัดเจนในทางรูปธรรมมาใช้เป็น “ตัวอย่าง” “ตัวแบบ” หรือ “โมเดล” ในการแสวงหาและพัฒนาความรู้ความเชื่อมาในอีกเรื่องหนึ่ง อันมีความเป็นนามธรรมมากยิ่งขึ้น โดย

อาศัยหลักสำคัญของไดอะเล็กติกส์ว่าด้วยการแบ่งแยก (division) และการกำหนดมาตรวัด (measurement) มาประยุกต์ใช้เชิงอุปมาจากเรื่องหนึ่งมาสู่อีกเรื่องหนึ่ง ในกรณีของ*โพลิติกส์* กล่าวได้ว่าเป็นการนำเสนอ “กระบวนทัศน์” ว่าด้วยรัฐบุรุษ อย่างกว้างขวาง ลึกซึ้ง และซับซ้อน โดยนำเอาพาราไดม์จากการถักทอ (weaving) การดูแลฝูงสัตว์ และตำนานว่าด้วยยุคแห่งเทพเจ้า มาใช้เป็นตัวแบบหรืออุปมานิทัศน์

ด้วยข้อจำกัดของพื้นที่ในการนำเสนอ บทความชิ้นนี้เน้นเฉพาะสองประเด็นใน*โพลิติกส์* กล่าวคือ ประเด็นแรก ลักษณะของความเป็นรัฐบุรุษ ซึ่งได้รับการพัฒนาขึ้นให้เป็นแบบสำหรับผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการเมืองการปกครอง เพื่อประโยชน์สุขของผู้อยู่ภายใต้การปกครอง โดยไม่จำกัดหน่วยหรือขนาดของความสัมพันธ์ นอกจากนี้ รัฐบุรุษไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ที่ครอบครองหรือใช้อำนาจหน้าที่โดยตรง โดยอาจเป็นผู้ให้ความรู้คำปรึกษาแนะนำ หรืออาจหมายถึงสมาชิกของชุมชนทางการเมืองที่เข้าถึงความรู้ดังกล่าวและนำมาใช้ในชีวิตทางการเมืองของตน และประเด็นที่สอง ความรู้ความเชี่ยวชาญที่รัฐบุรุษควรมีนั่น กล่าวสรุปโดยรวม ได้แก่ การแยกแยะและถักทอองค์ประกอบด้านต่างๆ ของชุมชนทางการเมืองเข้าด้วยกันอย่างเหมาะสมและสมดุลย์ สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงและช่วงจังหวะเวลาในทางปฏิบัติ โดยองค์ประกอบดังกล่าวยังคงรวมถึงอุปนิสัยของกลุ่มพลเมือง กลุ่มที่ทำหน้าที่ต่าง ๆ และพาราไดม์ของนิติรัฐอีกด้วย

บรรณานุกรม

- Adkins, A. W. H. (1970.) **From the many to the one: a study of personality and views of human nature in the context of ancient Greek society, values and beliefs.** London: Constable.
- Aristotle. (1932). **Politics** (Rackham, H., Trans.). Cambridge, MA: Harvard University Press.

- Barry, C. (2022). **Paradigm, Logos, and Myth in Plato's Sophist and Statesman**. Mayland: Lexington Books.
- Bernadette, S. (1986). **Plato's Statesman: The Being of the Beautiful**. Chicago: University of Chicago Press.
- Blondell, R. (2005). "From Fleece to Fabric: Weaving Culture in Plato's Statesman." **Oxford Studies in Ancient Philosophy**, 28: 23-75.
- Bossi, B. & Robinson, T. M. (2018). **Plato's Statesman Revisited**. Berlin: De Gruyter.
- Chaiyaporn, C. (1992). **Plato's theory of man in relation to his political philosophy**. (Doctoral Dissertation) London School of Economics and Political Science.
- Cherry, K. M. (2012). **Plato, Aristotle, and the Purpose of Politics**. New York: Cambridge University Press.
- Dimas, P, Lane, M. & Meyer, S. S. (Eds.). (2021). **Plato's Statesman: A Philosophical Discussion**. Oxford: Oxford University Press.
- Egyed, B. (2023). "Questioning the Statesman." **Open Journal of Philosophy**, 13(1): 7-31.
- Havelock, E. (1988). **The Muse Learns to Write: Reflections on Orality and Literacy from Antiquity to the Present**. New Haven, Connecticut: Yale University Press.
- Hoffmann, M. H. G. (1993). "The "Realization of the Due-Measure" as Structural Principle in Plato's Statesman." **Polis. Newsletter of the Society for the Study of Greek Political Thought**, 12: 77-98.

Inamura, K. (2023). “The Eleatic Stranger’s Method in Aristotle’s Ethics.” **Cambridge Classical Journal**, 69(1): 22-43.

Klein, J. (1977). **Plato’s Trilogy**. Chicago: University of Chicago Press.

Klein, S. (1988). “Plato’s “Statesman” and the Nature of Business Leadership: An Analysis from an Ethical Point of View.” **Journal of Business Ethics**, 7(4): 283-294.

Kritsanamitra, W. (2005). **A study on Plato's statesman**. (Master’s Thesis) Faculty of Political Science, Chulalongkorn University.

Kuhn, T. S. (1970). **The structure of scientific revolutions**. Chicago: University of Chicago Press.

Lane, M. (1998). **Method and Politics in Plato's Statesman**. Cambridge: Cambridge University Press.

Lane, M. (2023). **Of Rule and Office: Plato's Ideas of the Political**. Princeton: Princeton University Press.

Larivée, A. (2018). “Taking Frustration Seriously. Reading Plato’s Statesman as a Protreptic to Political Science.” In Bossi, B. & Robinson, T. M. (Eds.), **Plato’s Statesman Revisited** (pp. 11-34). Berlin: De Gruyter.

Merrill, J. P. (2003). “The Organization of Plato’s “Statesman” and the Statesman’s Rule as a Herdsman.” **Phoenix**, 57(1): 35-56.

Miller, M. (1980). **The philosopher in Plato's Statesman**. Las Vegas: Parmenides.

Neiman, P. (2007). “The Practicality of Plato’s “Statesman”.” **History of Political Thought**, 28(3): 402-418.

- Palmer, J. A. (1999). **Plato's reception of Parmenides**. Oxford: Oxford University Press.
- Parsons, W. (2004). "Not Just Steering but Weaving: Relevant Knowledge and the Craft of Building Policy Capacity and Coherence." **Australian Journal of Public Administration**, 63(1): 43-57.
- Plato. (1892). **Statesman** (Jowett, B., Trans.). Retrieved from <https://www.gutenberg.org/files/1738/1738-h/1738-h.htm>
- Plato. (1921). **Plato in Twelve Volumes**, Vol. 12 (Fowler, H. N., Trans.). Cambridge, MA, Harvard University Press. Retrieved from <https://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.01.0172%3Atext%3DStat>.
- Plato. (1995). **Statesman** (Rowe, C. J. Ed. & Trans.). Oxford: Oxbow Books.
- Plato. (1997). **Plato: Complete Works** (Cooper, J. M., Ed.). Indianapolis, IN: Hackett.
- Plato. (2001). **Statesman by Plato** (Jowett, B., Trans.). Blacksburg, VA: Virginia Tech.
- Plato. (2002). **The Statesman** (Skemp, J. B., Trans.). London: Bristol Classic Press.
- Ratnatilaka Na Bhuket, P. (2024, June 14). ‘amnat̄ nai mummōṅg khōṅg nakprat̄ (sōṅg) : phen̄ tō - ‘amnat̄ khuan̄ yū nai mū nakprat̄ tǣ rawang kan̄ pen̄ thoṛarat̄. [Power in the philosophers’ perspective (2): Plato - Power should be in the hands of the

- philosopher. But beware of being a tyrant.] Retrieved from <https://mgronline.com/daily/detail/9660000087993>
- Rosen, S. (1995). **Plato's "Statesman": The Web of Politics**. New Haven, Connecticut: Yale University Press.
- Rowe, C. J. (1992, August 26-30). **Reading the Statesman** (Symposium). International Plato Society (chair) The Third Symposium Platonicum, Bristol.
- Rowe, C. J. (1995). **Plato: Statesman**. Oxford: Aris & Phillips Classical Text.
- Ryle, G. (2010). **Plato's Progress**. Cambridge: Cambridge University Press.
- Schleiermacher, Friedrich. (1836). **Schleiermacher's Introductions to the Dialogues of Plato** (Dobson, W., Trans.). London: Thoemmes Press.
- Shorey, P. (1933). **What Plato said**. Chicago: The University of Chicago Press.
- Skemp, J. B. (2002). "Introductory Essay and Commentary." In Plato, **Statesman**. London: Bristol Classic Press.
- Stern, P. (1997). "The Rule of Wisdom and the Rule of Law in Plato's Statesman." **The American Political Science Review**, 91(2): 264-276.
- Strauss, L. & Cropsey, J. (2009). **prawat pratyā kāṇmūāṅ lem thī nung** [History of Political Philosophy, Volume 1] (Chantarawong, S., Trans.). Bangkok: Kobfai Publishing.
- Strauss, L. (1964). **The city and man**. Chicago: The University of Chicago Press.

Strauss, L. (1966). **Socrates and Aristophanes**. Chicago: The University of Chicago Press.

Vlastos, G. (1975). **Plato's Universe**. Oxford: Clarendon Press.

White, D. (2007). **Myth, Metaphysics and Dialectic in Plato's Statesman**. Hampshire: Ashgate.

Xenophon. (1990). **Conversations of Socrates**. London: Penguin.

**The four-dimensional theses for one fundamental synthesis:
Lacan's subject as the subject of resistance**

Chyatat Supachalasai*

Abstract

This article aims to explore Jacques Lacan's idea of the subject, which is sporadic in his writings and teachings. It argues that Lacan's subject is and will always be the subject of resistance. To understand the nature of the Lacanian subject, this inquiry focuses on four fundamental theses: (1) mirror-stage, (2) negation, (3) trauma, and (4) woman. The article takes on a philosophical task in this regard. The synthesis of all the theses suggests that Lacan's subject is the subject of resistance. This type of subject is preoccupied with agility, movement, speech, and action, which nurtures a dissonance from the consecutive consonance posited by the Other. Its presence marks the logic of disruptive ego-consciousness. Lacan compels everyone to negate ego-consciousness as a true locus of the subject. This marks a flamboyant declaration of independence of Lacan's disjunctive synthesis about the subject as a revolutionary subject.

* Assistant Professor, Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University, Bangkok 10240, Thailand. Email: chyatat.su@rumail.ru.ac.th

** Received April 2, 2024; Revised May 21, 2024; Accepted June 25, 2024.

It is unlike the conceptualisation of the subject that is consistently envisioned in a psychoanalytic community under the dominance of scientific behaviourists such as Erik Erikson's focus on ego identity and Carl Jung's optimism of the unity of consciousness and the unconscious of the subject.

Key words: Lacan, subject, trauma, resistance, negation.

Introduction

This article explores the idea of the subject (*le sujet*) based on the conceptual tectonics and psychoanalytic semantics of Jacques Lacan, a French critical psychoanalyst. The article argues that the nature of the subject exposed by Lacan in four dimensions - mirror-stage, negation, trauma and woman - contributes to one fundamental synthesis: Lacan's subject is nothing else but the subject of resistance. In other words, the primary proposition is that the subject of Lacan is, at its core, a subject of resistance to a socio- politico symbolic homogeneity, despite being examined from four diverged contextual dimensions. This argument is affirmed following a proper methodological account. In terms of the methodological approach as well as a clarification of the praxis, to understand this aspect of thought on the notion of the subject, one needs to closely read Lacan's poetic work called *Écrits*, including some seminars

available in the English language. This article is resolute in its claim that the Lacanian subject is the subject of resistance, which is faithful to Lacan's original insight. To be more precise, it is about encountering and appreciating Lacan's writing and teaching to internalize his philosophical-psychoanalytic proposal. This self-incorporation of Lacan's crux of thinking is different from an academic activity in the present, which often relies on interpreting the unsaid meaning left unaddressed in the text.

In its essence, the subject of resistance is the subject whose act and movement shows a compelling refusal of the constellation of being, in which the latter demands the former the act of sublimation of the subjective experience to coincide integrally with the objectivity of a socio-symbolic homogeneity. But prolonging itself like a shadow that splits from a concordial spot, the act of displacement from a constellation of beings that refuses to morph itself into a congregative wholeness while enigmatically swerving from homogeneity is the essentialisation retained in this article, the meaning of the subject of resistance. To sustain the argument that Lacan's subject is a subject of resistance, this cannot be independent of the history of psychoanalysis debating on the same subject. In terms of subjectivity and a consideration of the being of the psyche, there is an enormous gap between Lacan and other psychoanalysts such as Erik Erikson and Carl Jung. With respect to the positions of Erikson and Jung, unlike Lacan's subjectivity, it seems that

Erikson limits the subject to the ego-identity, pertaining to the particularity of subjective formation in respect to social organizations and production of ego organisms in socio-historical contexts (Erikson 1980, p.160). Similarly, a Jungian position in its panoramic view advances a scientific diagram of the subject's multiple personalities such as introvert, extrovert, the pattern of behaviour, and the collective unconscious desire that none of those traits come out to challenge a modernised normativism conflated with behaviourism. A Jungian belief verges entirely on the propensity in which the unconscious fails to perturb a fort of consciousness, disclosing a hypothesis of the unification of the personality archetype where conscious and unconscious marks imminently a non-duality prospect, a belief that differs from a Lacanian exposition of the subject as the subject of resistance (Jung, 2002, p.56).

Erikson and Jung believe in the correlation between the preexisting objectivity and the development of the human subject at each stage of anatomical and mental evolution. In contrast, Lacan's thinking is seen as counter clockwise to this correlation. This insight corresponds with Soravis Jayanama who points out that a Lacanian discourse is a matter of critically interrogating a socio- politico construction, including the relationship among individuals, and insofar as the relationship is organically fragmentary and contingent; therefore, the reality is just inscribed based on texts, statements, and speech acts (Jayanama, 2022, p.277), alarming

that the subject is rather the Real. As the Real, this subject is geographically and temporally located somewhere else, refusing to encapsulate in the performative act of linguistic reductionism. In Lacan, the Real is an unsignified being that cannot be represented by language and sign. Lacan's subject is characterized as the radical element or the cut in the signifying chain that fails to maintain the consistency of the signifying chain. The Real is implicit in Lacan's suggestion of the existence of the repressive and unconscious topology, which is non-recognition as a form of knowledge in a Lacanian theoretical diagram. This allows Lacan's subject to differ from Erikson's and Jung's. To fulfil the objective, this article is divided into four sections, each examining a different dimension of Lacan's subject as the subject of resistance.

In the first section, it is the dimension of the mirror stage. During the mirror stage, infants can see their own reflection in a mirror, which leads to the realization that the image they see is themselves. They begin to understand that they are separate from others and try to mimic the behaviours of those around them. This can lead to a sense of alienation from their true selves, as they become preoccupied with satisfying the expectations of others. However, this can also lead to the development of a sense of resistance, as individuals learn to act independently and reject the influence of others. In other words, after realising a difference that the subject has with the Other, the subject learns to mimic the image

of the Other. Thus, the subject becomes encapsulated in the desire of the Other. But the desire of the Other is meant for the subject something alienated that which makes the truth of the subject's being going astray, so what is foundational to this compels a possibility to diverge from the presence of the desire of the Other, acting as if the Other does not exist and this is the birth of the subject of resistance.

In the second section, the topic of resistance is discussed in relation to a dimension of philosophy. According to Lacan's theory, a subject of resistance is different from a fallen being of the ego. The true locus of the subject is related to a negation of the ego-consciousness. In this context, negation means that the subject of resistance negates the structural framework of language, which plays an active role in forming the ego. The subject of resistance should be conscious enough to realize that the ego is illusory and never the subject's true locus of thinking. This idea is critically related to G.W.F. Hegel's philosophical speculation of the absolute knowledge of the master. The subject of resistance emerges where negation from the master is an actuality of the subject. A dynamical historicism, consonant with the subject of resistance, can be impelled forwardly eventually.

In the third section, the discussion is extended by introducing trauma as a third categorical dimension. The article argues that trauma based on temporal structure is not solely a remnant of the past but also

related to the logic of alienation predominant in the present. The act of de-traumatization, therefore, requires the subject of resistance to decenter from the current of the present, which overclaims and overlays a historical progressivism.

In the fourth section, it is significant to expand the scope of Lacan's subject as a subject of resistance to include the notion of woman. The logic of Lacanian woman is that she's the absent entity at the heart of the dominant framework of society, which is assumed to be virtually ruled by toxic patriarchy. Lacan's woman is a subject of resistance because of her brilliant ontological difference from the male base representation, based on her action and mysterious desire, which make her the non-all as well as the hysteric.

On the Mirror-Stage: the Other and the subject

In this section, the objective is to rethink Lacan's concept of mirror-stage in order to highlight that the subject of resistance is the subject that decenters from the mirror-stage. To begin with, mirror-stage is the inevitable process in terms of the formation of subjectivity. The subject must engage in this destiny of self-psychical development. The mirror-stage is a ground. It is the earliest stage of life prior to any further development. The fact is that the subject, as an infant, sees his and her own shadows in the mirror. Then, the subject realises that the subject is

different from the Other such as father and mother. This is a disconnection. The subject feels that his or her life does not belong to the Other, in which the lack is at stake of the position of the master-signifier that governs the subject's imaginary (Edkins, 2019, pp.3-4). This is a hole-like in the feeling of the subject. To solve this disconnection, to fix this hole between the subject and the Other, the subject seeks to mimic the image of the Other. Based on the fulfilment of this emotional vacuum, the subject demands himself or herself to compromise with the desire of the Other. From the subject's perspective, the Other is a specular identification. Lacan affirms that the mirror stage, starting at the age of six months is the "triumphant assumption of the image with the jubilatory mimicry that accompanies it and the playful indulgence in controlling the specular identification" (Lacan, 2006d, p.151). Precisely, on the ground of the desire of the Other, under this presence, the subject, at the earliest stage of his or her life, wants the Other to satisfy with the subject's mimicry. When the subject attains this relationship, the subject, in consequence, tries to keep the image of the Other as a crucial image to the subject, but this is problematical insofar as the mimicry is a supreme form of impersonation that violates the age of enlightenment whose virtue is in tremendous respect to personification and individuation.

Yet, the problem starts at this point. The point is self-development that happens in the mirror-stage which is related to the

desire of the Other forms a wrong subjectivity. It makes the subject alienated from himself/herself. Lacan does not agree with the subject that compromises with the desire of the Other. This means that the mirror-stage is discussed for the subject to depart from the mirror-stage. Lacan tries to deconstruct the desire of the Other that the subject takes as the specular image. Following this psychical- philosophical act of deconstruction, Lacan's subjectivity is quintessentially a subjectivity that resists the desire of the Other. Based on this attempt to dismantle correlationism, Lacan's subjectivity is synthetically a subject of resistance. This argument is possible because Lacan is interested in the image of the human being that forms knowledge of the subject (Lacan, 2006d, p. 153). To render this argument clearer, there are two points worth noting.

First, the subject must distinguish carefully between the ego, which is formed following the desire of the Other – a false subjectivity – and the subject, which is the singularity and autonomy in the subject. The latter is a true locus of subjectivity that has nothing to do with the ego. Second, the subject must distinguish between the subject as the ego, which is alienated by the desire of the Other and the subject that separates from the alienating effect caused by the desire of the Other. This separation from alienation is a true locus of subjectivity. Separation is a necessity for the identification of the locus where the subject really

thinks, unlike the womb of the symbolic order that the subject finds being-in-itself lacking and deprived (Shepherdson, 2003, p.120).

Those two points are naturally situated in Lacan's thinking on the mirror-stage. The subject, as a subject of resistance, must break from the mirror-stage. This is not about a choice of interpretation. This is because Lacan acknowledges Jean-Jacques Lhermitte, a neurologist, who he claims that Lhermitte "had devoted for many years to the singularity and autonomy in the psyche of the image of one's own body" (Lacan, 2006d, p.151). Reading Lacan's *Écrits* carefully, it is even clear that following the desire of the Other, the ego cannot be highlighted as a true locus of subjectivity. The ego is what Lacan affirms its existence but later denounces as "the hallucination of one's double, including the latter's (ego's) appearance in dreams and the delusional objectifications that go with it" (Lacan, 2006d, p.151). In his attempt to break from this ego enclosure that forms a false subjectivity, he literally admits that "but what is most important is still its autonomy as the imaginary locus of reference for proprioceptive sensations" (Lacan, 2006d, p.151). This subject's concern with autonomy shows that a Lacanian subject is a subject of resistance. The ego cannot be anticipated as a subject of resistance because Lacan is critical of it, literally, he suggests that what the subject truly performs is:

a fictional direction that will forever remain irreducible for any single individual or, rather, that will only asymptotically approach the subject's becoming, no matter how successful the dialectic syntheses by which he must resolve, as I, his discordance with his own reality

(Lacan, 2006a, p.76; italic original)

In Lacan's statement quoted above, mirror-stage shows a dialectic of the self. Mirror-stage operates in tandem with the desire of the Other. This is a crucial psychoanalytic process that shapes the ego. In other words, the mirror stage produces the ego in order to allow the subject to partake in reality smoothly. But the reality following the effect of the desire of the Other is a deceitful objectivity. Ridiculously, this connection between the ego as a false subjectivity and the desire of the Other as a deceitful objectivity is met. This leads to an ontological tension. From this tension, subjectivity resists it. Lacan seeks to uncover and break from this tension. In the quote again, carefully, Lacan affirms by himself that breaking from the tension the subject is the becoming. The actuality of becoming immanent in the subject is the result of the subject having a discordance with his own reality. The subject is irreducible to anything such as the desire of the Other that forms for the subject an ego.

This irreducibility reminds one of a philosophy of flow. In Lacan's perspective, the flow is related to a construction of phantasmatic

imaginaries internal to the autonomous singularity of the subject. He even continues that this image of subjectivity – the *imago* – is the true object of psychoanalysis (Lacan, 2006d, p.153). The subject needs to identify its own subjectivity as an irreducible phenomenon. This subject of a Lacanian fashion brings Lacan the nearest to resurrecting an anti-Christian ghost of Friedrich Nietzsche’s “will-to-power” atheism as the twin of the “will-to-life” (Themi, 2014, p.57). The will to power, identical to the will to life, is the flow. The flow internal to the subject’s experience of life attracts one to grasp the process of the human being who is naturally thrown and caught in the imaginary spatiotemporal complexes throughout his or her lifetime. The subject of resistance is expected to be fond of the flow until anything that wants to confine it becomes a lack. This category of subject is certainly what is known in philosophy as *amor fati*, that is, a constancy of greatness amidst the ontological contingency. This argument is possible because Lacan’s emphasis is on “a metamorphosis in the individual’s relationships with his semblable such as separation and a trauma of weaning” (Lacan, 2006d, pp.153-154). From this passage, two points arise. First, the semblable refers to the desire of the Other such as a mother, whom the ego seeks love and must reconcile with a desire of the mother as the Other. Second, Lacan deconstructs this relationship. The subject of resistance is the subject that refuses to ensconce in a monotonous homogeneity. This kind of subject emerges naturally at this earliest stage

of life, such as the trauma of weaning and separation from the mother's attractive female body (breast, etc.), which for the subject is the most precious object of desire, with an absence of the father as the agency of the Oedipus complex. The subject of resistance is a worldly existence like a rainbow never touches the soil following a separation from the Other (Nobus, 2022, p.44). This viewpoint buttresses Lacan's original insight on metamorphosis in the individual's non-relationship with his semblable, to which this ontological status led by the semblable cannot sustain a longstanding correlationism in the first place.

The mirror-stage shows a dialectic of the self at the earliest stage of life. This means that Lacan's subject as a subject of resistance to a social norm is the flow. This flowing subject unconventional to normalisation is explicitly "lapsing into the unthinkable, that of an absolute subject" (Lacan, 2006a, p. 79). When the subject is the unthinkable, the subject is a locus of truth. When the subject is unthinkable, this is because the subject is the becoming. It is the becoming that makes the subject the absolute in the subject himself/herself. The flow internalised in the subject is the absolute. This is what Lacan calls a *specular I* that is related to the subject's autonomous becoming in contrast to the formulation of ego-consciousness following the desire of the Other that produces *social I* (Lacan, 2006a, p.79). Thus, the mirror-stage cannot be saluted as the specular I. Since its inception, mirror-stage

that gives birth to the ego cannot be heralded as a true jubilation of subjectivity. If the mirror-stage is related to the desire of the Other, Lacan counters that “the Other presents itself to the subject only in an a-sexual form” (Lacan as Cited in Miller, 1998, p.127): a non-relationship between the subject and the Other. Through the mirror-stage where the ego is formed in relation to the desire of the Other, “man cannot aim at being whole, once the play of displacement and condensation to which he is destined in the exercise of his functions marks his relation, as a subject, to the signifier” (Lacan as cited in Tarabochia, 2014, p.225). Following the quote, the Other claims itself, including everything under its eye and functions as the representative of the being-whole. With this presentiment regarding a possibility of all deletions of the lack, the Other that claims itself as a master-signifier primarily causes the subject a condensation; similarly, it does produce displacement to the subject who is caught in this function of the signifier. Once Lacan suggests human beings separate from this being-whole, against this homology and its function that causes displacement and condensation, this is where the subject of resistance emerges in its material form.

On Negation: the ego and the subject

Besides the mirror-stage, to grasp a subject of resistance under the Lacanian imaginary, it is significant to turn towards the realm of

philosophy where the aspects of truth, reality, and subject are often presupposed as the indestructible relationship. It is this intriguing correlation portrayed in the terrain of immanence that compels Lacan to produce utterances about the notion of the subject. A necessity here is to escort an epistemological linkage between philosophy and psychoanalysis. Although Lacan is often criticised for his anti-philosophy stance, this criticism is likely to be a misleading anecdote. In his words, literally, “I am attacking philosophy? That’s greatly exaggerated.” (Lacan, 2007, p.146). But even if Lacan were to be grouped as the anti-philosophy person as observed by the critics, his antagonistic stance towards philosophy is positive, insofar as his dialogue *avec les philosophes* is another way to save philosophy from crisis.

On the ground, under this terrain of thought, there is a presumption that philosophy is a narcissistic science of self-love of wisdom. In philosophy, it is narcissism which is a trait of philosophy because the ideal and material wisdom is discussed and contingently retained in the esoteric community. The science of self-love is attractive insofar as it aims to essentialise a particular relationship that is anticipated to have a salutary celebration. In this vein, the relationship between truth, reality, and subject is tantamount to contiguity to which its vitalistic livelihood can be thematically noted as infinity without a scratch. It is this ground that seems to posit itself as a metaphysics against finitude. Positing

itself as infinity, the effect of this thinking of metaphysics is astounding. This ascendancy is anxiously possible, nonetheless, insofar as the ground since its inception is not transcendental but illusory. In effect, the relationship qua relationship is just a smooth one that looks *as if*. This means that the pretext of truth that is often presupposed as reality turns out not as the truth but as the virtual in itself. When reality qua reality produces the virtual in itself, the terrain of reality is extremely twisted. This is an anxiety. It is an anxiety because as long as the space of the subject, in which his or her conscious presence exists inside this epistemological web, the subject incubated in this web will be too illusory. This subject internalised to this web is not the Real, as noted in the introductory section. For the Real, negating this twisted-untenable web is a supreme act, and the act called negation is named, and at the same time, demanded in order to preserve the subject and truth: *negation is the first philosophy of the subject*.

Therefore, a negation from reality is a sign that internal to the ontological wholeness is that reality is traced as the virtual. This negation is the first philosophy of the subject, and it is a signifier of the position where the truth is spoken (*parole*). Negation is prioritised insofar as it is essential for an understanding of the Lacanian subject as a subject of resistance. One assumption is called into mind. The unbiblical-heretical assumption yields towards this; the subject will be the subject of truth

only insofar as reality is often destined to encounter the crack that makes reality itself a self-productive discourse of lack. The reality is the ideal constitution of a socio-symbolic field that overdetermines and symbolises the entire meaning of beings in the world. It is by means of language and all signifiers compatible with it that try to shape the subject that the subject that is partially circulated in the bubble of reality is notoriously yet significantly incomplete. As reality is symptomatic in its nature, this means that there is a constitutive lack embedded in the centre of reality. In terms of objectivity, the assumption is assertive and affirmative, symptom is a main characteristic of reality. In terms of subjectivity, on the contrary, the locus of truth is the subject, and this is a material condition of the asymptomatic existence.

Above, the assumption goes on and what the assumption is discovered to say is that it is the reality that fabricates the subject. In effect, it is impossible to find and discover the existence of the subject as the subject of truth in the operative constitution of reality, for reality is endogenously a fallen science. This is because the rigid production of knowledge under the fabrication of scientific discourse such as algebra and geometry, etc., refutes the consideration of the repressed emotion of the subject as the element native to the signifier of scientific knowledge (Leupin, 1991, pp.1-17). Because of this erroneous fabrication since its inception, in terms of subjectivity, the subject is distorted. Distortion of the

subject emerges because the subject is demanded to well converge with reality. Distortion is destined to encounter a disruption that is likely to challenge its structural fabrication. This is where the subject of resistance emerges. The voice of this subject that resists the bubble of reality is babble. Its emergence does not deny the logic of existence insofar as what it denies is the reality that the reality in itself is a fallen being or a fallen science. Instead of focusing on reality as a decaying science so as to continue with this illness, it is the logic about the subject and truth that must be addressed. The logical assumption is this: the subject of resistance emblematic of a locus of truth denies a smooth relationship between the subject and reality. Such an act of denial of the smooth function of the pretext of the terrain of immanence that shapes philosophical postulation is an act in which the subject is seen as highly performative and metamorphically transformative. This leads to a negation of reality led by the subject. It is this negation of a symbolic contagion of reality that the true nature of the material subject is rather said and seen as the existential being of the negation of reality. Negation is meant to respond to reality that reality is symptomatic, while the formation of the will of the subject absent from reality allows the subject to retain its identitarian self that is attributable to truth. While reality is faltering, it is the act of negation of the symbolic overdetermination in which the subject has ontologically diverged from reality as the virtual, and this subjectivity with respect to

the shattering of reality as a human constitution of things is jubilantly asymptomatic.

The subject that is seen to produce itself in the fabrication of reality has its name. It has an archaic name in the history of psychoanalysis. The name is an ego, indeed. Lacan interrogates the ego by associating it with anxiety, which primarily overwhelms and objectifies the ego. In the midst and mist of the undefinable anxiety – the fear without the presence of an object – the ego feels in every inch of the body that his or her being is severely intruded upon. With this emotional-affective perturbation, the ego is assigned not to walk off the cliff. The Japanese know this vulnerable ego in the midst and mist of fear without objects than any race in the world, for the Japanese language has this name: *Hikikomori*. Because of the fear that has no cause, and in the circumstance that the ego is mentally overtaken by this, a broken ego is deemed anew by no longer subscribing to be the member of a socius animal. Insofar as sentient beings such as the human race are reasonable enough not to kill themselves, the ego is nonetheless immune from suicide and death. Relative to this, Lacan submits the thesis on the ego to the hypothesis of “instinct of self-preservation” he continues that “this ego demands self-preservation because the ego is intruded by the feeling of the fear of death” (Lacan, 2006b, p.100).

Upon the ego as the incessant body of the subject of self-preservation amidst being shrouded in the fear of death, the problem emerges here. The ego can preserve its longevity free from pathological disturbance only insofar as it inadvertently needs the introduction of the absolute master. The absolute master posits itself as a means to an end. The knowledge and worldview that the absolute master disseminates to co-exist with the ego reflects that the master valorises itself in terms of a sacrosanct entity *fait accompli*. This co-existential intertwining of the ego in the face of fear and trembling reflects a Hegelian conceptual praxis of Master- Slave dialectics. This synthetic form of co-existential entanglement of knowledge between the two halves seems to be something that Lacan is reluctant to reconcile with. Although a synthetic knowledge which is famously propounded in the present is a Hegelian-Lacanian modality of thought, this does not mean that anyone can gloss over the eminent criticism that Lacan has upon a Hegelian praxis. Lacan worries about this presence of the knowledge of the absolute Master that dominates the fear and trembling of the ego, denouncing such ruminated scripture as “the temptation to dominate space” (Lacan, 2006b, p.100) of the absolute master of what he calls “a Hegelian murder” (Lacan, 2006a, p.80). In effect, this ego, which is formulated by the absolute master, seems to be the dialectical erosion of the subject’s energetic historical dynamism, while the rumour in the psychoanalytic community seems to

oppose such Hegelian verification of the absolute endpoint. It seems in Lacan's opinion that the ego that is organically constitutive of the absolute master is symptomatic, and this leads to tension or self-contradiction in the subject.

According to Lacan, mapping tension in the subject is crucial for psychoanalysis. This tension cannot be illogically deduced to the problem of anxiety. It is fallacious if one tends to equate tension in the subject with anxiety because it is rather a tension that gives a chance for the dominance of the master. With the presence of illogicality relevant to such a reductionistic psychical landscape, where the ego produces anxiety and the master signifier plays a hospitable role in overcoming this illness, the master signifier is in charge of a responsible agency for the ego's convalescence. Master-signifier awards itself in the middle of the ego's anxiety, and what will be anticipated to be productive is null insofar as tension accelerates itself to be a negative tension for the subject of resistance. In contrast, it is the incoherence of such illogicality which is much more delightful for the subject of resistance. The true tension is productive through the assumption based on a devoid of what used to be virtually assumed as the highest form of logicity if this idea can be quintessentially highlighted instead as a new procedure of logicity. The positive tension requests the subject as a subject of resistance to negate the absolute master. Because of the entry of the Hegelian absolute master

which ends up as a “Hegelian murder” that “intersects with the tension of anxiety” (Lacan, 2006b, p.100), this tension internal to the self is rather theorised and more being “approached so humanely by Freud, and which develops in the temporal dimension” (Lacan, 2006b, p.100). According to Lacan’s passage, a Hegelian absolute master reified as the master-signifier tries to rescue the ego from the subjective undefinable and unobjectifiable fear, trembling, and anxiety constituted and induced primarily in the ego, while the knowledge prescribed by the master is nominating itself as an objectivity. The objectivity in the Hegelian vein is nonetheless a genesis of trauma and time, the temporal dimension as Lacan noted above. It is by means of convening a discussion on the subject under a humane approach of Freud that will rescue the subject while permitting one to grasp the subject of resistance apart from the Hegelian genesis of trauma: the subject which is appointed in this task is the subject of resistance.

On Trauma: time, dialectics, and the subject

It is the notion of temporal dimension mentioned in the above section that compels one to focus on the dual aspects of trauma and time. The archaic fashion has its prophecy fulfilled, time and trauma declare an ambiguous relationship. This means that while trauma is emblematic of a renunciation of political mobilisation as a lack of progress, a seizure of time thanks to the subject of resistance to arouse a retaking

and rearrangement of the linearity of time governed structurally under the specific- unalloyed power relationship is crucial for completion of a transformative historiography. It is the subject and their ability to steal a colonisation of time from the dangerous individuals (capitalist/populist/techno-feudalist) that the notion of a politicisation of time is exuberant, leaving behind trauma, which is being stigmatised as a lack of progress, while this plaque discursive practice has its proclamation fulfilled as the natural hypothesis. Under this monotonous topological image of trauma operated in tandem with a politicisation of time, it is this discursive practice itself that nurtures trauma unfairly. This is because such a linguistic scenario displays trauma under a pathologically ontological prejudice as a residue of the past that is isolated from politics. In this natural hypothesis, to condemn trauma as a remaining particle that haunts the subject and emasculates the subject at the same time until a historical progression has fallen represents a traditional hypothesis on trauma.

On the contrary, an ontological differentiation omitted from that traditional pretext is noted and what will be imposed instead is that trauma can reclaim its power. In this vein, a politicisation of trauma is possible. In other words, trauma will no longer surrender as apolitical. Return power to trauma represents a postulation that stops yielding towards a reminiscence of the painful past. It is once and for all that trauma regains its energetic power in which trauma is an excess of a

personification of the past experience. Trauma: if this mysterious affectivity of the subject is personified, what will that trauma be made representable and illuminable? Violating a grammar of “the unclaimed experience” – a repetitive pattern of trauma based on the unconscious freedom that is independent of the subject’s control and a will of knowledge (Caruth, 1996, pp. 1-9) – which is a main feature of trauma, it is the apparatus of language that encumbers itself as a machine for the *re-writing* and reproduction of trauma. It is this linguistic confinement that is deliberative to narrow down trauma only to a past entity that makes politics inactive and tragically inert. This means, ironically, that trauma must be put under the linguistic representation *par excellence* since trauma becomes a knowledge of the subject because of the role of the language. Therefore, writing and re-writing trauma is achievable following that the trauma takes effect via the body, mind, and experience of the subject (Haines 2019, p.44). But it is the language that endeavours to organise a decent image of trauma that makes the disorganised nature of trauma to be something superficially unreal. The nature of trauma insofar as it is reducible to the personal experience is a consummation of its own unattainable yet vulnerable thesis – a fallen marriage – and this tragedy is because trauma by its nature does betray a discursive practice that aims to offer a form for it. In other words, this is because trauma as the impossible linguistic signifier is the Real that a personal experience finds its ungraspable and

wholly accessible (Zupančič, 2020, p.143). In its nature, it seems that the event of trauma as an ungraspable wholeness needs the disparate parasitic elements constitutive to it. Meanwhile, a personification of trauma violates this law because the language that makes trauma communicable to others is nothing but to represent trauma as the ghost of the past that produces a haunting effect that influences the subject living in the present, leading to new experimental thinking about trauma.

In a new thinking about trauma in relation to politicisation and the subject of resistance, trauma in its principle can be powerfully rejuvenated only insofar as it denies a personification and temporal structure of the past which induces a representation of it through the function of signifiers such as words, visuals, and narratives. For the understanding of trauma as a power that has potentiality beyond linguistic representations and visualising images, the priority is to renunciate trauma from its relationship with the experience of the individuals, those who are traumatised by the incident agonising their life, to remap it anew by way of contextualising a relationship under the temporal structure of the present. This new hypothesis predicated on the relationship between trauma and the present is heuristic based on the following two logical images of time, drawing on the philosophical plenitude of Hegel and Bergson, respectively. In other words, following the two logical images of time below, it is not a prerequisite at all to understand trauma by resorting

only to the incident that previously occurred while assuming that the incident has continued painfully in the body and mind of the subject. Thus, from this point on, a ghost of the past is not a proper reflection of trauma. Trauma is deemed contrapuntally as a spectre dominating the present. This is a challenging hypothesis that one is promised to explore trauma as a factor of the present circumstance that is universally dominating human beings.

The first dimension regarding the logical image of time is a Hegelian absolute knowledge of the Master and Slave dialectics, which is hypothetically preponderate. In this interpretation, it will be argued below that it is the notion which is often promoted and aroused in global south theory and border theory called intersubjectivity. Problematically, this notion of intersubjectivity is not only a less radical term in thinking about politics but also a genesis of trauma. At this point, a subject of resistance is rather interjective in the sense that its separation from objectivity will be pronounced. This means that the axiom of the intersubjectivity must be isolated in this praxis because the intersubjective subject will be alienated under its relationship with the Master caught in the spectral universe of language propounded in the Master ideological-semantic spectrum. In this dialectical apparatus of the Hegelian murder, a certainty is that inferiority and a lack of knowledge are indispensable to the identity of the Slave. Meanwhile, it is the entry of the Master into the universal

bewilderment of the world of the Slave that allows the Slave to have hope in leaping towards progress via the acquisition of absolute knowledge prescribed by the Master. Paradoxically, the Master has their own name, be it God, Churches, State, European- colonial cultures, Finance, Investment, Feudal, Technology, Capital and so on. Then the Master borne with those names came to conjure up what is known in the language of philosophy as objectivity, which is the pregiven reality independent of the subjective experience and awaits the subject's interaction and mutual experience associated with it. In large part, from the objectivity which is assumed as nihil to the Master which forges itself thunderbolt as objectivity, means that objectivity is a residue of the vast substance which is structurally fabricated out of the meaningless black hole of nothingness. It nonetheless continues itself by means of insertion and implantation; in so doing, it is implied as the Other that rushes to promulgate its identity of absoluteness to the mind of the Slave such as the proletariats, working-class, labour, prayers, non-Western people and so on. The objectivity of the contextualised present is static because of the Master while the knowledge of the Slave is summoned to be the doubles of the Master, and in this peril, the objectivity that everyone lives in has never been and will never be politically neutralised.

It is better to keep in mind that objectivity is not naïve while the subject of resistance is hindered from emerging under this narrow

confinement of parochial correlationism, insofar as objectivity has its own motive in the beginning, that is, to communicate, homogenise, and fabricate the mind of the subjective experience. This mutual relationship, rather than a separation of objectivity and subjectivity, is the genesis of intersubjectivity. Intersubjectivity seems to reproduce the dialectics of Master and Slave, and it is less sensible to celebrate intersubjectivity by delegating it as a useful decolonial toolkit or lens against the colonial colossal effects such as in the literature of postcolonial theory, border theory, and global south that unaware of the Hegelian philosophical and historical dimensions of the term. Although intersubjectivity envisages a probable multiplicity of sites and spaces of mutual interaction and negotiation between the colonisers and the colonised in several distinct dimensions such as cultures, language, art etc. the term is suspicious of its ability to push forward the abolition of existing global power relation dominated by the Master named severally as Capital, Technology, Finance etc. as noted above. Therefore, a global south theory with a dismissal of proper knowledge of the history of philosophy fails to note that intersubjectivity is affirmative of a Hegelian murder. To choose this notion to be a conceptual apparatus aimed to disrupt and change the entire present history of the financialised geo-political competitive world is faltering. As this problematical notion is attributable to a repetition of the Master named Capital that bears with it the objectivity of repugnant neo-

liberal imperialism, it never serves itself as a notion that puts an end to colonialism as expected by the global south theory and the border theory. Intersubjectivity is far from changing a temporal presence under the dominance of the Master that has multiple genealogical guises. Affirmatively, the tension between the Master as the objective progress and the Slave as the fallen subjectivity is rather considerably a genesis of trauma. Against the relationship between a dialectic of Master and Slave responsible for the birth of intersubjectivity, Lacan in his criticism of Hegel is pronounced, and in his words “[Hegel] deduced the entire subjective and objective progress of our history” (Lacan, 2002, p.98) And what is advocated in the synthesis of Hegel appears to be “a self-punishing neurosis with hysterical/ hypochondriacal symptoms of its functional inhibitions, psychasthenic forms of its derealization of other people and of the world, and its social consequences failure and crime” (Lacan, 2002, p.101).

Above, the passage is explicit enough to portray the symbol of a Hegelian Master and its own possible inclination towards mental illness such as the hypochondria symptom developed in the ego to a likeliness of nihilism in the objectivist reality. Intersubjectivity, as noted above, is the conceptual apparatus that represents an irreversible entanglement between the subject and the progress of history led by the Master. The event of alienation arises because of the Slave and the intertwinement of

their worldview with the Master. This alienation and its effect suggest a presence of trauma in the contemporary world, not the trauma as the haunting effect of the past atrocious event. It points out to the subject that fails to emancipate from this intersubjective dimension under the aegis of Hegel's dictatorial progress of history while this subject cannot be part and parcel of the subject of resistance. Under this intersubjectivity based on Hegel's protégé of prescriptive knowledge, and in front of the absolute Master, the event of the death of man is ubiquitously a traumatic scenario. Relative to a discussion, Lacan is clear in this following statement, "here the natural individual is regarded as nil, since the human subject is nothing, in effect, before the absolute Master that death is for him" (Lacan, 2006b, p.98) Lacan is also explicit that it is "dangerous to the subject for whom they can constitute the "fertile moment" of a delusion if he has even the slightest hint of a psychotic structure" (Lacan, 2002, p.118). This is because the nature of the subject is alienated insofar as it is systematically drowned into the huge flood of the world under a mastery image thematised by Hegel as the Man of Europe whose synonymous name is Capital and Technology.

Under this temporal presence of Capital and Technology that tries to convince everyone of its constitution of the fertile moment, the subject of resistance is suggested to omit from a parasitic-delusional compulsion, enabling one to grasp Lacanian psychoanalysis's discourse in terms of

resistance of the subject in a mutual societal and psychoanalytical context. Therefore, instead of compromising with a sign of psychotic structure that one of its names is Capital, the subject of resistance that global south theory and border theory need at their uppermost for the emancipatory political dimension is essentially the interjective, not the intersubjective one. And to grasp the interjective subjectivity, this force on behalf of vitalism will be visible only insofar as the subject begins to resist its own nihilistic objectivism impregnated in Hegel's "self-punishing neurosis" condemned literally by Lacan. This logic of neurosis refers to the function and playfulness of a fantasy and its effect based on a homology of objectivity and subjectivity. It means that objectivity assumes itself as an absolute totality as also the pleasure principle while the subjective experience in touch with it is vital for the continuity of Hegelian objectivity. But the more this situation continues like this, the more it causes a neurotic fantasy reducible as a sustaining reality to the subject. This is because it will continue itself as the productivity of the virtual – a derealisation – which is a symptom of inhibition imposed on the subject as noted in Lacan's passage above, and this leads to the dangerous idea of the so-called intersubjectivity that the emphasis of global south theory and border theory fail to note upon such danger. In another fashion, it can be said that intersubjectivity in a conjunctive synthesis with Hegel's postulation is a reminiscence of the physics and the cosmic black hole

which is a presentiment of a semiotic repetitive pattern. But in the avoidance of such semiotic redundancy that comes close to a mimicry of human behaviour of the artificial intelligence, and under Lacan's logic that compels the alternative identity of the black hole, Lacan's subject as a subject of resistance is a sign of a machinic superpower, in which the human thought and action is reified as the emission of multiple particles resonant with the logic of the Real (Watson, 2011, p.73).

Beyond this conscious space of intersubjective nihilism anchored in a Hegelian principle which is generative of a neurotic fantasy, it is the philosophy of Henri Bergson, endorsed by Lacan, that the second dimension regarding the image of time will be displayed. This gives a subject of resistance the deepest high hope, at least, in part to anticipate a separation from alienation in a traumatic sphere caused by Hegelian's practice of dialecticism. The goal is to achieve de-traumatisation. Significantly, it is Lacan's reference to Bergson that heals the subject from an obsessive neurotic of Hegelian objectivity and in accordance with this realm of thought, a new practice of dialectics is introduced and a high hope to see the subject of resistance is flickering amidst a sky of Hegelian dialectic's night of the world. It is of the term "dialectical negativity" of which a man named Lacan has an owl of Minerva on his turf. Dialectical negativity is the method of thinking about the subject dissymmetrical to the genesis of the ego rooted in Hegel's phenomenological axiom because

the phenomenology of the self, the *Gestalt*, reflects an indoctrination of “Hegel’s gnoseology which formulates the law that generates reality through the unfolding of thesis, antithesis, and synthesis” (Lacan, 2006c, p.115). To assure, it is certain that Lacan takes into account the idea of dialectics, albeit his rearticulation of such praxis makes him opposable to Hegel’s schematic knowledge, to which the latter stresses in *The Logic of Science* that:

If earlier abstract thought was interested in the principle only as content, but in the course of philosophical development has been impelled to pay attention to the other side, to the behaviour of the cognitive process, this implies that the *subjective* act has also been grasped as an *essential* moment of objective truth, and this brings with it the need to unite the method with the content, the form with the principle

(Hegel, 2014, p.67).

In this Hegelian version of thinking, his certain focus is on the materialism of the subject. His negation of the abstract idealised notion of the content is obvious, enabling Hegel to be viewed as a materialist philosopher because he sees the conscious act of the subject that forms itself as an objective truth. The objective is to nurture life, give life, and sustain living beings: a Hegelian conatus. This is how an integration of objectivity and subjectivity is cumulative in forging a homology. In a

cognitive process, which can be considered as a methodology for the philosophy of life, the subject's act implies a lack of further progress insofar as it is interlocked under a kindle of the absolute certainty of knowledge. As objectivity demands at its outset an affirmative ground of knowledge for consolidation as for the later immanent sublimation of the subjective experience, the subject in itself is a representation of such ground of knowledge. Eventually, once this correlationism of subjectivity and objectivity reaches its shore, with the process reaches its full circle, this Hegelian thinking culminates in an aggrandisement of the traumatic temporal presence in a sense that the subject itself pertains to the imprisonment of thinking as well as the indication of the historical determinism.

On the contrary, Lacan's dialectical negativity represents that the presence of existing things can be either conceived alive or animated only insofar as it is intensely mutated and modifiable. Dialectical negativity allows one to grasp the truth not in a way that truth is a reductionistic objectivism postulated by the Master, while the Slave is urged to be faithful to the anti-thesis that beats its thesis prior to achieving a synthesis. It is allowed anew the scenario in this absolute immanence of dialectical negativity that all living beings are always-already processual while a Hegelian principle based on certain absoluteness relies on the sublimation of the inferiority such as the Slave to adopt the superior higher position

such as the Master, compelling one to explore and further the relationship between trauma, unconscious, and the subject.

What can be observed is indeed a split in terms of the practice of dialectics between the two faithful believers of dialectics, namely Hegel and Lacan. To interrogate Hegel, again, in terms of the unconscious and the subject, it is easy to see how the Master and its discourse in Hegel's kaleidoscope produce the effect on the unconscious of the Slave. But Lacan's statement is that "truth is not a pre-given that one can grasp in its inertia, but rather a dialectic in motion" (Lacan, 2006c, p.118). From the passage, it means, on the contrary, to Hegel's postulation that to the certain extent that the unconscious is produced by the prism of the Master and discourse, the unconscious is in itself the inertia. It is the inertia of the unconscious, which is endogenously repressive, while it is Freud who tries to save the unconscious from this monographic image; his emphasis is that the motion of the unconscious arouses one to indeed think about the unconscious in the form of formless dynamics. By refusing a painful nostalgia due to the ghost of the past, dynamic unconscious in its aetiological sense is rather a flow of life in its intensity until the subject is unaware that he or she can wither away anxiety-provoking thoughts that at its base does compel a formation of ego-consciousness. At this point, comprised of a logical-dialectical negativity as noted above, Lacan under the influence of Freud emphasises the dynamics of the unconscious which

means that the unconscious has a motion in resisting the Master and its repressive effect always already constituted in its singularity, and this thinking upon unconscious is important to the subject of Lacan as a subject of resistance, a subject that denies homogeneity in every case.

Also, this is the reason why Lacan finds a partnership in a critique of naturalistic adequacy regarding time and subject in the thesis of Bergson (Lacan, 2006b, p.100). In Bergson, a subject and object are caught in the matrix of constant mutation for an achievement of radical subjective metamorphoses as seen in his famous motto explicating that to exist is not just to be given as the beings in the world, but to impel a change to what is supposed to be a transcendental existence, thus, according to Bergson *to exist is to change, to change is to mature, to mature is to go on creating oneself endlessly*. In effect, by this heedful advice in refuting homeostasis with the Hegelian Master, and only by way of making itself in the infinite motion until it is certain to become the site of the imperceptible elusive to and evasive from the Master, can the unconscious be no longer repressive but increasingly voluminous, and this will achieve de-traumatisation of which the subject of resistance is paramount to this task of anti-Hegelian's objectivism and subjectivism homology. An example of this dynamics of the unconscious is Marxist, according to Lacan, literally, "It is certainly piquant to see Marxists wrestling to discover the imperceptible traces of this unfolding in the progression of the

essentially idealist notions that constitute mathematics and overlooking it precisely where it is most likely to appear” (Lacan, 2006c, p.115). While it can be said that the Marxist existence is to adopt and internalise change to the Hegelian idealist notion of historical determinism, it is also possible to say that such tremendous existence of the communist theorist is prolonging the self in the automatic self-transformation inducing an objectivity historical reversibility. In other words, this particularity of Marxist existence raised by Lacan is a universality of the imperceptible trace that is ontologically invisible in the centre of the synthesis and syntax of determinism based on a correlationism of the subjective and objective knowledge promoted by Hegel. While the former is the formidable invisibility – a crack – the latter aims to mathematise and mesmerise society in its objectivised image *writ large*.

From the explication of Marxist existence that marks itself as an absent body capable of threatening a historical progression, it is based on Lacan’s dialectical negativity that aims to set every matter, including human subject, in motion that compels Lacan to consider a discreet fraternity of the emancipated man. Lacan’s subject is the subject of resistance, again, he literally said that the emancipatory subject is embodied as “the fracturing that reveals that his formidable crack goes right to the very depths of his being” (Lacan, 2006b, p.101). The example of this subject of resistance is *fait accompli* the Marxist, it is not far from

seeing that the identity of this unique subject is that it is a formidable crack in its true essence. This phenomenon of the crack is considerably crucial for subjectivism's destitution from a realm of trauma based on alienation, as noted above. As a remedy for alienation, this kind of subjective segregationist is not limited so little to the enjoyment of political community, but rather conducive to anti-Hegelian objectivism that arouses the subject to be tasked with a proclivity to discover the truth of being. This is the reason why Lacan heedfully advises that seeing the subject in its true realm is possible. It is the subject that cracks a primal cause of its own pathological subjectification – objectivity – so that the subject, as the subject of resistance, can access the very depth of his or her problematical being. Uncovering the depth of being, here, this category of subjectivity can only be identifiable only insofar as it is demanded first and foremost to plant itself as a small seed in the world probably named capitalism, techno-feudal capitalism, and so on, to later discover that it is such this world that is responsible in making the subject goes astray in the beginning. It is the world in the beginning that grounds itself as a huge plantation, in which the self-consciousness of the human being is cultivated as a seed in its estate, that the ironic assumption called “what is real is rational” based on Hegelian dialectic of self-consciousness is precipitated, thus according to Lacan:

These principles are nothing but the dialectic of self-consciousness, as it is realized from Socrates to Hegel, beginning with the ironic assumption that all that is rational is real, only to precipitate into the scientific judgement that all that is real is rational. But Freud's discovery was to demonstrate that this verifying process authentically reaches the subject only by decentering him from self-consciousness, to which he was confined by Hegel's reconstruction of the phenomenology of mind

(Lacan, 2006e, p.241)

The passage suggests that from Socrates to Hegel, the world is real and rational is the iconographic image of the sentient beings in need to sacrifice their nascent-immature ground of living to the ground of reason because the latter is essentialised as the absolute ground of the real and rational. But this thinking cannot retain its monumental status. The subject, in its logical reason, must be enchanted by the logical thinking that all that the subject needs is to begin from the beginning. A true political moment arrives when the subjects being fabricated in such cunning ground of reason begin to see themselves de-traumatised from the alienated traumatisation of the world they are compelled to belong to, in order to secure the logical status that the rationality of the world promoted by Hegel is precipitated not as the Real but as the virtual. The subject is the

subject of resistance. It has its name, indeed, probably in the light of Marxist reason as the *name of the proletariat*. Alongside this, it can be said that a psychoanalytic logic offered by Lacan about the subject is encouraging the subject to refuse to thrive as the organ of this cunning reason of the world. So, it is by operating a dialectical negativity upon the body itself that the logical apparatus cultivated in a psychoanalytic community is exposed against Hegels' dialectics, and the outcome of this is a glowing subject of resistance which really depends on Freud's discovery. It is Freud's discovery which rescues the subject from falsification of the identification of being since Freudian psychoanalysis is committed to taking into account a veridiction of the subject that can collect itself based on an act of decentering from self-consciousness fundamental to the being, which is the being-thrown-into-the-world. This process is vital for de-traumatisation and crucially important to the subject of resistance; the exemplification is not only a Marxist existence but also a woman to which the articulation of the notion will be made in the following section.

On Woman

Besides trauma, the theoretical landscape of psychoanalysis is extensive when Lacan decides to proceed with psychoanalytic knowledge in an innovative fashion. Merging now with a gender matter, through his

discussion of women, a woman is exposed not in a biological account but rather in a conceptual apparatus that helps delineate a subject of resistance. In this sense, for the emergence of the subject of resistance aimed to forcefully challenge the ontological wholeness, Lacan, in this praxis, encompasses his articulation of woman – a Lacanian woman – with the theological principle, in which God is the underlying supreme entity. Worthy of note in advance to avoid a huge misunderstanding is that, when God is seen as equivalent to a woman, this equation aims less to show that Lacan regards God's sexuality as predominantly female over male. His emphasis is rather that woman has the ontological status of the Real. While symbolic order is assuming itself as a reality, the Lacanian Real is a category of phenomenological substance that manifests a cleavage internal to the symbolic order. Following this, the reality fabricated by the symbolic order is virtual while the Real is, therefore, an *ex-sistence*, notably, an outgrowth entity from the shaky surface of the ontic-being.

Consistent with the logic that woman is the Real, Lacan admits that he believes in God in a way that God that he substantializes is different from God being posited in a biblical patriarchy. Following its belief, the biblical text claimed that God is masculine and only a rendition of men to the supremacy is the context that is permissible for them to acquire dominant positions in the Christian evangelical. Lacan in his recalcitrance to such biblical theorem forges on the contrary that it is the

God, which is the entity that can be metaphorically reified as the *jouissance* of woman (Lacan, 1999, p.77), and *jouissance* in this sense refers to “extra” (*en plus*) to which the extra element of woman and her desire is something that the screen fails its mission to screen all things in need of the screen (Lacan, 1999, p.77). In this interpretation, God can be a representational image of a subject of resistance only insofar as God, in a Lacanian sense, is the God that is disjointed from a constitution in a biblical patriarchy. God can retain the status of a feminine *jouissance* – a surplus enjoyment – only insofar as a woman pertains as the subject irrespective of the patriarchal order. Here, what emerges is the subject of resistance to a certain extent that it is *jouissance* that one experiences and yet knows nothing about that puts us on the path of ex-existence. (Lacan, 1999, p.77)

A Lacanian woman is a radical subject of resistance, its motive is not just to stand counter to anything that forcefully oppresses it. It is the female *jouissance* “that does not exist and does not signify anything” (Lacan, 1999, p.76) in the symbolic order. This allows one to grasp female *jouissance* as the Real as a renunciation of existence from symbolic overdetermination. In this context, it gives rise to *jouissance* as a surplus-enjoyment. To enjoy means to repeat breaking the existing rule and this is a condition of surplus-enjoyment to emerge. To enjoy means to situate one’s action and to perform a psychical procedure that is additional to

the regulation of pleasure. Precisely, *jouissance* refers to the surplus pleasure unknown and in addition to a customary praxis. It is a surplus enjoyment that opposes its limit, and this is the reality principle of *jouissance*.

This means that the truth is held and secured consistently in advance. Yet, the truth is saved in consistency, in an opaque way. Truth has its paradoxical nature; it is a science of consistency that is not independent of opacity constituted in it, and this induces science to be a mystic character pertaining to the aspect of obscurantism. This is also the truth of enjoyment. Thus, a female *jouissance* is the enjoyment only insofar as it is the excess of a regulation of enjoyment. So, a condition of existence, according to a concern in line with phenomenology, is this: the subject exists in a way that it never ceases to exist. It is this that forms enjoyment to the subject of resistance, a kind of subject that steps in yet refuses to partake wholly in the socio-linguistic determination known as the superficial texture, including the tentacles' binding effect created by the symbolic order. According to Lacan, "there is a *jouissance* that is hers about which she herself perhaps knows nothing if not that she experiences it – that much she knows. She knows it, of course, when it comes" (Lacan, 1999, p.76).

In terms of the so-called *imago*, it is glimpsed at first sight that woman is doubled in the sense that she imitates others who, for her, are

the intimate semblants. She is placed in this relationship with others, and, according to this pitfall, a misrecognition is attributable to her subjectivity. Insofar as she is incommensurable to this wholeness, in the form of others, and only insofar as she is tabooed as fundamentally the subject destitute from the intimate semblant, being hysteric means that the organism of woman is not all since its inception (Lacan, 1999, p.81). In this respect, she is a subject of resistance prompt with the possibility of activating a socio-economic transformation. A relationship with a man is an ambivalent partnership, and insofar as a woman is observed to have fabricated a false reality about herself in this relationship, the order of men that claims a universality of knowledge is untenable and eventually corruptible. A tension in terms of ontology is detected and precisely receptive. The rift is observed, indeed. The rift is the ontological disharmony that displays an antinomy between the knowledge of a woman that a woman knows about herself and knowledge about a woman that a man thinks a man knows about a woman.

To be more precise, although he repeats that “woman does not exist”, this does not mean that Lacan is anti-woman. Reversibly, one must be sensitive to the nature of truth as the nature of paradox as noted above, so precisely, woman does not exist means that woman does exist. Woman does not exist is rather a reference to the inexistence of women only in relation to the problematical causality about women called the

ontological construction of knowledge about women led by men. As the subject of resistance, *the woman does exist anywhere* while she is agile in performing her dialectical existence that resists the knowledge of men. In line with this interpretation, the Lacanian woman *Cogito* is precisely this, *I as a woman does not exist in the consciousness of man. As I am somewhere else, so if man thinks about me in the whereabouts that man knows, I am, therefore, not to exist as in the language of man.* This is why Lacan asserts that “we therefore see the hysteric fabricate a man as best she can – a man who would be animated by the desire to know (Lacan, 2007, p.34). No doubt, Lacan takes knowledge about woman as the riddle speech that performs a hysteric discourse. The vacuous entity, which is known as a woman, is a particular form of ex-sistence that evades a totalitarian regime of a toxic patriarchal order. In this vein, a man has a desire to get to know the hysterics, but a man will suffer from a severe trauma of neurotic symptoms if he resumes that same route of mapping the hysterics and their indefinable desires.

Against a transcendental image of a woman under the epistemic constitution of a male schematisation of knowledge, it can be argued that according to Lacan, it is not a woman that does not exist, but *woman does exist*. For the locus of male presentiment and its repercussion, her condition of existence is reversible to a condition such as the male gaze because she has grounded her own context in a spatial-temporal structure

that, to the order of men, is the alienation. In this domain, she has her own discourse, which for man her discourse is enigmatically a black hole. She is a subject of resistance only in the context of the discourse of which her corpus *par excellence* indicates the status of the in-itself only in her, while this is inducing a desire of man to know her. Lacan, literally, in his words “what matters to her is that other called a man knows what a precious object she becomes in this context of discourse (Lacan, 2007, p.34). Precious object suggests a locus of *object petite a*. The *object petite a* is significant in Lacanian psychoanalytic concept and the *object petite a* does urge everyone to focus on a duality of senses.

In the first sense, the *object petite a* is customarily known as the “object cause of desire”. It must be noted that the object cause of desire is a reference to something which is absent in the domain of the symbolic order such as language and the desire of the Other. It is the peculiar object out-of-joint from the packing wholeness that offers objects of desire to the subject. This means that it is the object cause of desire, which is apparently distinctive, yet in a paradoxical way that it surreptitiously has no place in the language. To understand this, it is worth making a distinction between the object that is always already there to desire and the object cause of desire. To begin with, something that is always already there for everyone to desire refers to the objects that are always already available in socio-symbolic order, such as a teddy bear, a high social status,

the Hobbesian global war, a capitalist maximisation of profit, and so on. Those are easy to find and obtain from the symbolic order. On the contrary, something that is considered as a “cause” of desire means that it is an object impossible to find in the socio-symbolic order. It is absent from the centre of the socio-symbolic order. Precisely, it is the object neither capable of the world making it possible nor available to everyone, such as the Chinese dragon, a classless society, the Kantian perpetual peace, and, of course, an egalitarian justice for all. Those objects cause of desire abstain from the symbolic order, those objects are the Lacanian *object petite* because they are not available in and absent from the turf of the human construction called a symbolic order, and in this tension, the symbolic order’s claim on wholeness, is disrupted in order to encounter the lack in itself.

To illustrate more examples, a true nature of communism deemed originally in Marx’s axiom is the *object petite a*. It has no place in the contemporary political languages such as welfarism as a pseudo-socialism, wokeism, nationalism, and populism (such as a Trumpian MAGA etc.) that overwhelm a landscape of contemporary political thought. The left in their proper subjectivities, in effect, must defend this lost object cause of desire discovered in Marx’s postulation against this desire of the Other, or else subjectivity which is caught in the sensational whirlpool of the desire of the Other will displace a proper subjectivity entirely. In

consequence, as the object cause of desire, subjectivity highlights itself as a negativity exonerated from the desire of the Other, the universe of language that denies subjectivity in its true formation. It is where the language cannot find it, and at this negativity is where subjectivity makes an announcement of its birth. In its core, in relation to woman as the subject of resistance, the *object petite a* is an ex-sistence – the Real – and for woman this means a negativity of the male representation of woman. When a woman has no place in the language that man speaks, this makes her the object cause of desire, in which man has gone mad because of her. And this madness of man craving to know her allows her to be a proper subjectivity as Lacan puts this argument this way:

It cannot be the case, either, that the hysteric's division, symptomatic tearing apart, is motivated as the production of knowledge [savoir]. Her truth is that she has to be the *object a* in order to be desired. The object *a* is a bit thin, men go crazy about it. They are unable even to suspect that they could get by with anything else – another sign of the importance that covers the most subtle of all impossibilities

(Lacan, 2007, pp.175-176)

In the second sense, *object petite a* must be unconventionally (re)interpreted, exuberantly revised, and deemed anew as a denial of offers by the others towards the subjects in order for the subject to

continue repeating the same obsessional-neurotic act. However, it is the symptom nonetheless that is constituted in the act of repetition. Despite the subject knowing that its act of repetition is a symptom, the subject refuses to change. Rejecting the offer from others, the subject continues the same symptomatic act to ensure that nothing will be changed. Lacan describes that “at the level of the hysteric’s discourse it is clear that we see this dominant appear in the form of a symptom. It is around the symptom that the hysteric’s discourse is situated and ordered” (Lacan, 2007). From Lacan’s passage, if the subject takes the offer of the others, it means the subject compromises with the desire of the Other, and if this is the case, the subject is deprived of its true identity. The desire of the Other means, precisely, not to make the others not want me. But a hysterical subject is existentially possible only insofar as its ontological cleavage explosively reveals that its ground of thinking does not belong to anything that wants to supply, govern, and form its desire since its inception.

In this respect, in this second sense of course, the most important aspect is that it is the enjoyment which is related to a denial of offers intent by the subject. In other words, enjoyment can save its true nature following the subject intends to reject all offers of others while the subject is legitimate in resuming the course of the same (symptomatic) action. For this hysterical subject, it is a fulfilment that kills enjoyment while it is the

lack and a denial of objects that saves enjoyment via the obsessional-neurotic act. Accordingly, in front of others, the subject cherishes and maintains a lack in itself. And in so doing, in this impossible relationship to others, this subject is the sublime subject, intending to make itself a fallen being and also the unfulfilled being. The subject who understands this kind of enjoyment intends to be the fall, trying to maintain himself or herself as the fallen being. The meaning of *object petite a*, in this second sense, is this: the subjects are their own discourses, namely, the discourse of the hysteric as the fallen beings and this, for them, is an extreme vitality. Lacan suggests that hysteric is the *object petite a*, but “for qua *object [petite] a*, she is the fall, the fallen object, fallen as an effect of discourse, which in turn is always broken at some point (Lacan, 2007, p.34).

For instance, in love, following a quarrel, a woman as the hysteric rejects all comforts and reconciliations from her lover, and this rejection is maintained as an obsessive-neurotic act. Yet, for her, this is an enjoyment as a result of her denial of the offers made by her partner. Another example is in politics; the left is obsessive-neurotic enough to enjoy criticising and denouncing an ongoing political affair. They all deny being part of any political parties that offer them significant political positions. If they take the offers, they cannot continue their obsessive-neurotic act, and for them, it will be the end of enjoyment. So, in order

to keep their enjoyment in being critical of all political parties going, all offers from others (e.g. political parties) must be turned down.

In this argument, it can be said that *objects petite a* is the subject whose identity is diagnosed as the hysteric who assumes herself as the *subject cause of desire*. This is an extreme form of narcissism. It is the ideal image of narcissism in the absence of the Other that is different from the narcissism of the Other because such a figure of narcissism will emerge only insofar as the subject chooses to cooperate with it. But a narcissism in this focus is a hysterical narcissism. It is the subject of resistance with the will-formation of self-love that is omitted from the desire of the Other. In other words, the hysterical subject is a woman. As a subject of resistance that denies the offers of others, this image of woman as the hysteric maintains herself as the subject cause of desire and masochistically, what the subject may whisper to herself is this: *I, amid all denials, do love my symptomatic narcissistic self*. Therefore, the subject of resistance has a paradoxical meaning. That is to say, while rejecting all offers of others, a woman figurative of a hysterical subject finds herself desirable despite she knows that her act and thinking are symptomatic. This is why the hysterical subject finds herself problematically and weirdly desirable. She is the *object petite a* in herself; she is the absolute in herself despite such absoluteness has a gap or a hole in the signifier of the absoluteness. Yet, this absoluteness in herself is an insignia of the subject of resistance. It

produces itself as the discourse while producing what Lacan (2007, p.44) calls a “a reject-producing effect [effet de rejet]” and this allows the woman to be reified as the subject of resistance to be the *object petite a*.

Conclusion

In summary, this article bears with its task the inquiry of the subject sporadic in Lacan’s works that appear in the form of writing and a seminar. Based on the dimensionality of the four diverse episodes ranging from mirror-stage to woman, the subject of the Lacanian psychoanalytic formulas and conceptual semantics has one syncretical knowledge; it is the subject of resistance that which its action, mind, and thinking are really against a homology that attempts a mapping of the subject. In this essence, insofar as the subject wreaked havoc on the reality that the objective correlationism forms for the subject nothing but a false consciousness, and by retaining a locus of the truth of thinking and action, this means the subject cannot be confused with ego-consciousness. The subject that resists homology means that the subject primally sees himself or herself as a split subject, which in Freud, the German terminology called *Spaltung*, is hoisted in a psychoanalytic discourse as the Real.

The Real is by which the subject is performatively a negative dialecticism that is seen to refuse a rational claim such as of the Master’s determinism and subordination of the Slave speculated in Hegelian dialectics. From such philosophical consideration, asking for the

phenomenology of the self, especially the locus of the true *ex-sistence* of the subject, is inevitable. In response to a complexity of subjectivity and existence that concerns philosophy, Lacan's subject of resistance emerges since the subject's early stage of life, namely, the mirror-stage, which is a ground for mimicry to take effect. But for in-depth thinking, this process is turned upside down insofar as it is just a ground not for the attachment but for the detachment, and the latter is where the subject of resistance emerges. An act of detaching from something is depictable in the new terrain of thinking about trauma. The writing in this article attempts unconventionally that trauma does not live with the hypothesis of the haunting memory of the past, but trauma is linked to the contemporary circumstance of alienation. It is induced yet at the same time intriguing to say that trauma is related to the alienating effect that the present time produces. What appears after this is the subject with the act of speaking on behalf of reason (*sapere aude*) is the act of de-traumatisation. It is the act that salvages us from possible nihilism, and this movement of socio-political thought belongs epistemically to the subject of resistance.

Lastly, by gendering a subject of resistance, a woman is a signifier of the hysteric refers to the phenomenology of the self that disengages and disentangles from God's image of a woman that often subdues her. Therefore, *woman is God in herself*, and this *sapere aude* makes sense insofar as she is a *jouissance*, while this subject of resistance that depends

on female embodiment is violating a totality claim on knowledge of the patriarchal symbolism; a piece of mysterious jewellery in which her sense of humour, body colour, and joke depend on her act of just simulating herself as the unreal image for men counterpart: a clamour of the camouflage permissible for her to retain *jouissance* while persevering a synthesis idea of *woman is a God in woman*, a subversion of Spinoza's *man is a God in man*, indeed.

Reference

- Caruth, C. (1996). **Unclaimed Experience: Trauma, Narrative, and History**. Baltimore and Maryland: The Johns Hopkins University Press.
- Edkins, J. (2019). **Routledge Handbook of Critical International Relations**. New York and Oxon: Routledge.
- Erikson, E. (1960). **Identity and the Life Cycle**. London and New York: W.W. Norton & Company.
- Haines, S. (2019). **The Politics of Trauma: Somatics, Healing, and Social Justice**. Berkeley: North Atlantic Books.
- Hegel, G.W.F. (2014). **Science of Logic** (Miller, A., Trans.). London and New York: Taylor & Francis Group.

Jayanama, S. (2022). **Everything You Always Wanted to Know about Global Politics but Were Afraid to Ask Lacan** (Kwangthong, P., Trans.). Siam Publishing House.

Jung, C. (2002). **The Undiscovered Self: The Dilemma of the Individual in Modern Society**. London and New York: Routledge.

Lacan, J. (1999). **Encore: The Seminar of Jacques Lacan Book XX** (Fink, B., Trans.). New York and London: W.W. Norton & Company.

Lacan, J. (2006a). “The Mirror Stage as Formative of the I Function as Revealed in Psychoanalytic Experience.” In Fink, B., Fink, H. & Grigg, R. (Ed. & Trans.), **Écrits: The First Complete Edition in English** (pp.75-81). New York and London: W.W. Norton & Company.

Lacan, J. (2006b). “Aggressiveness in Psychoanalysis.” In Fink, B., Fink, H. & Grigg, R. (Ed. & Trans.), **Écrits: The First Complete Edition in English** (pp.82-101). New York and London: W.W. Norton & Company.

Lacan, J. (2006c). “A Theoretical Introduction to the Functions of Psychoanalysis in Criminology.” In Fink, B., Fink, H. & Grigg, R. (Ed. & Trans.), **Écrits: The First Complete Edition in English** (pp.102-122). New York and London: W.W. Norton & Company.

Lacan, J. (2006d). “Presentation on Psychical Causality.” In Fink, B., Fink, H. & Grigg, R. (Ed. & Trans.), **Écrits: The First Complete Edition in**

- English** (pp.123-160). New York and London: W.W. Norton & Company.
- Lacan, J. (2006e). “The Function and Field of Speech and Language in Psychoanalysis.” In Fink, B., Fink, H. & Grigg, R. (Ed. & Trans.), **Écrits: The First Complete Edition in English** (pp.197-268). New York and London: W.W. Norton & Company.
- Lacan, J. (2007). **The Other Side of Psychoanalysis: The Seminar of Jacques Lacan Book XVII** (Grigg, R., Trans.). New York and London: W.W. Norton & Company.
- Leupin, A. (1991). **Lacan & the Human Sciences**. Lincoln and London: University of Nebraska Press.
- Miller, J. A. (Ed.). (1998). **Encore: The Seminar of Jacques Lacan Book XX** (Fink, B., Trans.). New York and London: W.W. Norton & Company.
- Moncayo, R. & Romanowicz, M. (2018). **The Real Jouissance of Uncountable Numbers**. Oxon and New York: Routledge.
- Nobus, D. (2022). **Critique of Psychoanalytic Reason: Studies in Lacanian Theory and Practice**. Oxon and New York: Routledge.
- Shepherdson, C. (2003). “Lacan and Philosophy.” In Rabaté, J. M. (Ed.), **The Cambridge Companion to Lacan** (pp.116-152). Cambridge: Cambridge University Press.

Tarabochia, AS. (2014). “Lacking Subjects and the Subject of Lack: Basaglia and Lacan.” In Chiesa, L. (Ed.), **Lacan and Philosophy: The New Generation** (pp.221-238). Melbourne: Re.Press.

Themi, T. (2014). **Lacan’s Ethics and Nietzsche’s Critique of Platonism**. Albany: SUNY Press.

Watson, J. (2011). **Guattari's Diagrammatic Thought: Writing Between Lacan and Deleuze**. London and New York: Bloomsbury Publishing.

Zupančič, A. (2020). “Ontology and the Death Drive: Lacan and Deleuze.” In Sbriglia, R. & Žižek, S. (Eds.), **Subject Lessons: Hegel, Lacan, and the Future of Materialism** (pp. 142- 170) . Illinois: Northwestern University Press.

Prospects of Provincial Governor Election in Thai State

Sukit Charoenrattanakul^{*,**}

Abstract

This article discusses the structural-functional model of provincial government in Thailand, known as the Government Regional Administration, which evolved from the historical Tehsaphiban of Siam.” This transformation was initiated during the reign of King Rama V of the Chakri Dynasty, influenced by the French bureaucratic system. Subsequently, in the wake of the democratic revolution and the redefinition of Thailand, the role of provincial government has consistently excelled in executing and monitoring the implementation of central government policies with remarkable effectiveness, a legacy that dates back to the First National Economic and Social Development Plan in 1961 and continues to the present day.

* B.A. (Political Science) Chiang Mai University, M.A. (Pol. Sc.) Eastern New Mexico University, Cert. of Advanced Studies (Pol. Sc. & Pub. Ad., Equivalent to Ph.M. of Oxford University, UK) Northern Illinois University, 43rd Class of National Defence College

** Former Associate Professor, Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University, Former Deputy Permanent Secretary, Ministry of Interior, Former Director – General, Department of Local Administration, Former Director – General, Department of Provincial Administration, Bangkok 10240, Thailand. Email: sukit2495@hotmail.com

*** Received February 13, 2024; Revised May 3, 2024; Accepted June 10, 2024.

The idea of adopting a provincial governor election approach may resonate with democratic philosophy, but it appears that implementing such a system is premature given the current environmental realities in Thai society. It is well-known that traditional Thai political culture has long been characterized by the widespread practice of buying votes during every election campaign. While the results of the general election on May 14, 2023, have indicated the emergence of a significant new voting culture that resists money-driven politics, this movement has not yet gained the majority's support in Thailand, particularly in rural areas. Furthermore, nearly all Thai local governments are grappling with critical administrative challenges, including corruption, income disparities, diminishing returns on investment, and a lack of fiscal discipline. Certainly, current sociopolitical landscape, characterized by ingrained traditional practices and administrative challenges within local governments, suggests that the timing may not yet be right for such a transition. It may not be too long before we witness the ascent of young voters with a new cultural mindset, potentially becoming the majority in Thai society. At that juncture, it will be an opportune moment to decide whether to embrace a change or maintain the current model.

Key words: provincial government, Election, Provincial Governor.

ราชการส่วนภูมิภาคกับการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดในประเทศไทย

สุกิจ เจริญรัตนกุล^{**}

บทคัดย่อ

บทความนี้บรรยายถึงราชการส่วนภูมิภาคของประเทศไทยที่พัฒนาการมาจาก “ระบบเทศาภิบาล” ของรัฐสยามในยุคพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งมีโครงสร้างคล้ายคลึงกับราชการส่วนภูมิภาคในระดับมณฑล จังหวัด และอำเภอของ สาธารณรัฐฝรั่งเศสในยุคปฏิวัติ ค.ศ. 1789 (พ.ศ. 2332) ถัดมาเมื่อรัฐไทยเปลี่ยนแปลง การปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตยในปี พ.ศ. 2475 ต่อเนื่องถึงยุคเริ่มต้นการใช้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 เมื่อปี พ.ศ. 2504 นั้น ราชการส่วน ภูมิภาคได้ทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการนำและติดตามนโยบายของรัฐบาลกลางไปสู่ การปฏิบัติให้สัมฤทธิ์ผลมาโดยตลอดในช่วง 5-6 ทศวรรษที่ผ่านมา

แนวคิดให้มีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัด (ผวจ.) ย่อมหมายถึงการ เปลี่ยนแปลงโครงสร้างระบบราชการไทยในปัจจุบันให้เหลือเพียงราชการส่วนกลางกับ ราชการส่วนท้องถิ่นเท่านั้น แต่โดยข้อเท็จจริงที่การเลือกตั้งในทุกระดับมีการซื้อสิทธิ์

* ศ.ศบ (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, M.A. (Pol. Sc.) Eastern New Mexico University, Cert. of Advanced Studies (Pol. Sc. & Pub. Ad., Equivalent to Ph.M. of Oxford University, UK) Northern Illinois University, วปอ. รุ่นที่ 43

** อติตรองศาสตราจารย์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, อติตรองปลัดกระทรวงมหาดไทย, อติอธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, และอธิบดีอธิบดีกรมการปกครอง, กรุงเทพมหานคร 10240, ไทย Email: sukitt2495@hotmail.com

*** ได้รับบทความ 13 กุมภาพันธ์ 2567; แก้ไขปรับปรุง 3 พฤษภาคม 2567; อนุมัติให้จัดพิมพ์ 10 มิถุนายน 2567

ขายเสียกันอย่างแพร่หลายทั่วรัฐไทย ประกอบกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในรัฐไทยเกือบทั้งหมดมีปัญหาดังกล่าวหรือหลายเรื่องหลายประเด็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการรับขึ้น ปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ ปัญหาการใช้งบประมาณไม่คุ้มค่าเงินลงทุน ปัญหาการจ้างบุคลากรเกินปริมาณงาน และความไร้วินัยการคลังภายใต้บริบทการบริหารงานท้องถิ่นที่มีอิสระสูงมาก ผู้เขียนมีความเห็นว่าการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดควรเป็นเรื่องของอนาคตที่ไม่ไกลนักในการรอคอยให้พัฒนาการเมืองใหม่เติบโตขึ้นมาเป็นเสียงข้างมากอย่างชัดเจนในสังคมไทย ซึ่งจะส่งผลให้เวทีการเลือกตั้งในอนาคตหลุดพ้นจากวิถีธนาธิปไตย และเมื่อนั้นจะเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับสังคมไทยที่จะต้องเลือกตัดสินใจร่วมกันว่าควรเปลี่ยนโครงสร้างระบบราชการให้เป็นไปตามรูปแบบของประเทศญี่ปุ่นหรือให้คงไว้เหมือนเดิมตามรูปแบบของฝรั่งเศส

คำสำคัญ : ราชการส่วนภูมิภาค, การเลือกตั้ง, ผู้ว่าราชการจังหวัด

บทนำ

การกล่าวถึงความไม่เป็นเอกภาพของรัฐไทย (สยาม) ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ ภายใต้ พ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องที่ ร.ศ. 116 (พ.ศ. 2441) ซึ่งต่อมาแก้ไขปรับปรุงเป็น พ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 นั้น มีองค์พหุสำคัญอยู่ที่การปกครองส่วนภูมิภาคที่มีปรัชญาและโครงสร้างรวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง เรียกว่า ระบบเทศาภิบาลโดยจัดแบ่งเขตการปกครองเป็นลำดับชั้น คือ มณฑล เมือง อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน รวมทั้งการริเริ่มนำร่องการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบของสุขาภิบาล โดยตราเป็น พ.ร.ก.สุขาภิบาลกรุงเทพ ร.ศ. 116 (พ.ศ. 2441) และ พ.ร.บ.สุขาภิบาลฯ ฉบับต่าง ๆ ถัดมานั้น ผู้เขียนสันนิษฐานว่ารัชกาลที่ 5 ทรงมีพระราชประสงค์ให้เป็นไปตามรูปแบบของประเทศฝรั่งเศสที่มีการปฏิวัติระบอบ

การเมืองเป็นประชาธิปไตยในระบบกึ่งรัฐสภาถึงประธานาธิบดีเมื่อปี ค.ศ. 1789 (พ.ศ. 2332) ซึ่งตรงกับยุคราชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

โดยคณะปฏิวัติฝรั่งเศสได้เร่งรัดให้มีการเลือกตั้ง *นายกเทศมนตรี (Maire)* ในทันทีเพื่อไปเป็นผู้บริหารท้องถิ่นในระดับ *เทศบาลชุมชน (Commune)* ทั่วประเทศ นับหมื่นแห่ง และพัฒนาการต่อเนื่องเรื่อยมาจนฝรั่งเศสมีเทศบาลชุมชนเต็มพื้นที่เป็นจำนวนประมาณ 36,700 แห่ง (ยกเว้นยุค *Napoleonic Bonaparte* ในช่วงปี ค.ศ. 1800-1814 หรือ พ.ศ. 2343-2357) แต่รัฐฝรั่งเศสได้ยกเลิกให้มีการปกครองส่วนภูมิภาคในระดับจังหวัด (*Departement*) และระดับอำเภอ (*Arrondissement*) ที่มีผู้ว่าราชการจังหวัด (*Prefet*) ที่แต่งตั้งโดยประธานาธิบดีภายใต้มติเห็นชอบของ ครม. และมี *นាយอกอำเภอ (Sub - prefet)* ที่แต่งตั้งโดยกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของราชการส่วนภูมิภาคในระดับดังกล่าว เปรียบเทียบกับประเทศอังกฤษ ที่มีการปฏิวัติระบอบการเมืองมาเป็นประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา ที่มีกษัตริย์เป็นประมุขมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1649 (พ.ศ. 2192) ซึ่งตรงกับยุคพระเจ้าปราสาททองแห่งกรุงศรีอยุธยา นั้น อังกฤษเคยมีการปกครองท้องถิ่นในระดับ *Parish* และ *County* ของแคว้นบางแห่งภายใต้ระบบศักดินามาก่อนแล้ว และต่อมาเมื่อผนวก *England, Wales, Scotland* และ *North Ireland* เข้ามา รวมกันเป็น *the United Kingdom* ได้เมื่อปี ค.ศ. 1801 (พ.ศ. 2344) นั้น ความแตกต่างในด้านเชื้อชาติของ 4 ประเทศ เดิมในอดีตได้ทำให้สหราชอาณาจักรมีพัฒนาการปกครองท้องถิ่นเต็มพื้นที่ชุมชนทุกระดับ โดยเฉพาะการปฏิรูปท้องถิ่นครั้งใหญ่ภายใต้กฎหมาย *The Great Reform Act 1832* และ *The Municipal Corporation Act 1835* อันเป็นผลให้ราชการส่วนภูมิภาคของสหราชอาณาจักรต้องถูกยุบเลิกหมดสิ้นไปในที่สุด

ราชการส่วนภูมิภาคของประเทศไทยในยุคหลังสมบูรณาญาสิทธิราชย์

สำหรับประเทศไทยในยุคถัดมาที่มีการเปลี่ยนแปลงระบอบการเมืองการปกครองในปี พ.ศ. 2475 โดยคณะราษฎร นั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2476 ได้กำหนดให้ประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภาโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นองค์ประมุขในรูปแบบเดียวกันกับสหราชอาณาจักร และในปีเดียวกันนั้นก็ได้ริเริ่มตรา พ.ร.บ.เทศบาล พ.ศ. 2476 เพื่อยกฐานะสุขาภิบาล 35 แห่งที่มีอยู่ในยุคนั้นให้เป็นเทศบาลทั้งหมดและเร่งส่งกระทรวงมหาดไทยให้มีการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลทั่วราชอาณาจักร แต่ยังคงให้ผู้ไทยดำรงโครงสร้างการปกครองส่วนภูมิภาคไว้เหมือนเดิม (มีการเปลี่ยนแปลงเพียงยุบเลิกหน่วยการปกครองในระดับ “มณฑล” และเปลี่ยนชื่อหน่วยการปกครองในระดับ “เมือง” เป็นชื่อใหม่ว่า “จังหวัด”) ซึ่งผู้เขียนสันนิษฐานว่าแกนนำของคณะราษฎรคงตระหนักว่าสภาพสังคมไทยยังมีความจำเป็นต้องมีการปกครองส่วนภูมิภาคในรูปแบบเดียวกับประเทศฝรั่งเศส โดยเฉพาะการเป็นกลไกส่งผ่านของรัฐบาลและราชการส่วนกลางในการเร่งพัฒนาประเทศที่อยู่บนสภาพเศรษฐกิจสังคมด้อยพัฒนาเป็นอย่างมาก อาทิ มีประชากรอ่านออกเขียนได้ไม่ถึงครึ่งหนึ่งของประเทศ และมีบริการไฟฟ้า น้ำประปา - การคมนาคมขนส่ง - การให้บริการสาธารณสุขที่ยังไปไม่ถึงตำบลหมู่บ้าน ฯลฯ ในขณะเดียวกันข้อจำกัดเรื่องรายได้ท้องถิ่นคืออุปสรรคสำคัญที่ทำให้เทศบาลทั้งหลายไม่สามารถเติบโตอย่างรวดเร็วได้ตามประสงค์ และต้องพึ่งพาเงินอุดหนุนจากรัฐบาลกลางไปจัดทำงบประมาณรายจ่ายตามเทศบัญญัติในทุก ๆ ปี ถัดมาในปี พ.ศ. 2495 การปกครองท้องถิ่นไทยที่คณะราษฎรเคยปฏิรูปให้เป็นเทศบาลในรูปแบบเดียวกันทั้งประเทศได้ถูกรัฐบาลในยุคนั้นกำหนดให้ย้อนกลับไปจัดตั้งสุขาภิบาลขึ้นมาใหม่อีกครั้งในเขตพื้นที่ทุกอำเภอทั่วราชอาณาจักร และในปีเดียวกันนั้นก็ได้จัดตั้ง องค์การบริหารส่วนจังหวัด

(อบจ.) ขึ้นในเขตจังหวัดทุกจังหวัดในลักษณะเดียวกับท้องถิ่นในระดับ Departement ของประเทศฝรั่งเศส ถัดมาในปี พ.ศ. 2514 รัฐบาลได้ออกประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 24 ให้นวกร เทศบาลนครกรุงเทพฯ กับ เทศบาลนครธนบุรี เข้าไปรวมเป็นองค์กรเดียวกันเรียกว่า เทศบาลนครหลวง และถัดมาใน พ.ศ. 2515 จึงออก ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 25 ปรับเปลี่ยนรูปแบบของเทศบาลนครหลวงให้เป็น อบท. ในรูปแบบพิเศษเรียกว่า กรุงเทพมหานคร (กทม.) โดยอีก 3 ปีถัดมาก็ได้แก้ไขปรับปรุง มาเป็น พ.ร.บ.ระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2518 และแก้ไขเพิ่มเติม อีกหลายฉบับจนถึงฉบับปัจจุบัน โดยให้มีการเลือกตั้งผู้บริหารสูงสุดของ กทม. ให้มาจากการเลือกตั้งของประชาชนในท้องถิ่น และมีได้บัญญัติชื่อตำแหน่งดังกล่าวไว้เป็น คำรับเดียวกับ นายกเทศมนตรีมหานคร/ปารีส และนายกเทศมนตรีมหานครลอนดอน ที่มาจากการเลือกตั้งทางอ้อมโดยสมาชิกสภาเทศบาล โดยได้บัญญัติให้เรียกชื่อตำแหน่ง นี้ว่าเป็น ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร (Governor of Bangkok Metropolitan Administration) ซึ่งทำให้คนจำนวนมากต้องสับสนไปกับตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัด ในส่วนภูมิภาคของไทยและประเทศฝรั่งเศสที่เป็นรัฐเดี่ยว และผู้ว่าราชการรัฐ นิวยอร์ก (Governor of New York) ของสหรัฐอเมริกาที่เป็นสหพันธรัฐ ถัดมาในปี พ.ศ. 2521 รัฐบาลยุคนั้นได้ทดลองจัดตั้ง อบท.รูปแบบใหม่ขึ้นมาอีก 1 แห่งคือ เมือง พัทยา ซึ่งมีปรัชญาและโครงสร้างแตกต่างกับเทศบาล แต่คล้ายคลึงกับท้องถิ่นขนาดเล็กในรูปแบบ ผู้จัดการเมือง (City Manager Form) ของสหรัฐอเมริกา

ในฝรั่งเศสถัดจากยุคปฏิวัติ ค.ศ. 1789 (พ.ศ. 2332) ประมาณ 193 ปี รัฐธรรมนูญฝรั่งเศส ค.ศ. 1982 (พ.ศ. 2525) และ รัฐบัญญัติ ลงวันที่ 2 มีนาคม ค.ศ. 1982 (พ.ศ. 2525) ว่าด้วยเสรีภาพของเทศบาล จังหวัด และมณฑล ได้กำหนดให้มีการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นทุกระดับ จึงทำให้ ประธานสภามณฑล(Presiden du Conseil

Regional) และ ประธานสภาจังหวัด (Presiden du Conseil Gendral) ที่ได้รับการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนได้เป็นผู้บริหารสูงสุดของรัฐบาลท้องถิ่นในระดับมณฑลและในระดับจังหวัด โดยมี นายกเทศมนตรี (Maire) ที่ได้รับเลือกตั้งจากประชาชนเป็นผู้บริหารสูงสุดของท้องถิ่นในระดับเทศบาลชุมชนเหมือนเดิมในอดีต แต่ภายใต้รัฐธรรมนูญฝรั่งเศสฉบับปัจจุบันนี้ การปกครองส่วนภูมิภาคของฝรั่งเศสยังคงดำรงอยู่ โดยให้ ผู้ว่าราชการจังหวัด และ นายอำเภอ มีสถานะทางกฎหมายเป็นตัวแทนของรัฐบาลกลางมีอำนาจหน้าที่กำกับดูแลการบริหารปฏิบัติงานของส่วนราชการในเขตจังหวัดและอำเภอให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลกลาง ไม่มีอำนาจหน้าที่ให้คุณให้โทษราชการส่วนท้องถิ่นเหมือนในอดีตแต่ยังคงมีอำนาจหน้าที่ตรวจสอบและกำกับดูแลราชการส่วนท้องถิ่น รวมทั้งการฟ้องคดีต่อ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ (Conseil constitutionnel) และ ศาลปกครอง (Cunseil d'Etat) ให้รัฐบาลท้องถิ่นเพิกถอนการดำเนินการบาง ๆ ที่ไม่ชอบด้วยระเบียบกฎหมาย

เปรียบเทียบกับพัฒนาการปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยครั้งล่าสุดที่มีการกระจายอำนาจการปกครองลงไปสู่ท้องถิ่นในระดับตำบล โดยการจัดตั้ง องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) 617 แห่งขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2538 และจัดตั้งเพิกถอนเรื่องมาจนเต็มพื้นที่ทุกตำบลทั่วประเทศ ภายใต้ พ.ร.บ.องค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 (คล้ายคลึงกับเทศบาลชุมชนของฝรั่งเศส) ถัดมารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้มีบทบัญญัติว่าด้วยการปกครองท้องถิ่นไว้ในหมวด 9 มาตรา 282 – 290 รัฐสภาไทยจึงต้องแก้ไขปรับปรุง พ.ร.บ. องค์การบริหารส่วนจังหวัดฯ และตรา พ.ร.บ.เปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาลฯ และ พ.ร.บ. กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ทำให้รัฐบาลในยุคนั้นต้องเร่งยกร่างแก้ไขกฎหมายลูกในระดับกฎกระทรวงและระเบียบ

กระทรวงนับร้อยฉบับที่เกี่ยวข้องกับ พ.ร.บ., พ.ร.ฎ. และ พ.ร.ก. ที่เป็นกฎหมายแม่ เพื่อเร่งรัดถ่ายโอนอำนาจการปกครองและกระจายรายได้ไปสู่ท้องถิ่น รวมทั้งกำหนดให้มีการเลือกตั้งนายก อบจ., นายกเทศมนตรี, และนายก อบต. โดยตรงจากประชาชน ซึ่งเป็นระบบประธานาธิบดี มีใช้ระบบสภาท้องถิ่นเหมือนในอดีตที่เคยเป็นรูปแบบเดียวกันกับฝรั่งเศส อันเป็นผลให้สมาชิกสภาท้องถิ่นซึ่งเป็นฝ่ายนิติบัญญัติอำนาจถ่วงดุลนายก อบต. ได้น้อยลงเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และ ฉบับปัจจุบัน รวมทั้ง พ.ร.บ.ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 และแก้ไขเพิ่มเติมถึงปัจจุบัน (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2553 ยังคงกำหนดให้การปกครองส่วนภูมิภาคดำรงอยู่ในประเทศไทย โดยให้ผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอ (นอก.) มีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 54 - 58 และมาตรา 61 - 65 เหมือนเดิม แต่ต้องพ้นจากตำแหน่งผู้บริหารราชการส่วนท้องถิ่นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมาในรูปแบบเดียวกับผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอของฝรั่งเศสในปัจจุบัน

บริบทของราชการส่วนกลาง - ราชการส่วนภูมิภาค - ราชการส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยปัจจุบัน

การเมือง กับ ระบบราชการ เป็นสถาบันที่ต้องอยู่ร่วมกันเสมือนเหรียญเงินตราของทุกสกุลเงินที่มีรูปลักษณะ 2 ด้านอยู่ในเหรียญเดียวกัน รัฐบาลของทุกประเทศในทุกยุคสมัยภายใต้ระบอบการเมืองทุกระบบจึงต้องมีระบบราชการเป็นกลไกขับเคลื่อนแนวคิดและนโยบายของฝ่ายการเมืองไปสู่การปฏิบัติให้สัมฤทธิ์ผลเช่นเดียวกันกับประเทศไทยทั้งในยุคระบอบเผด็จการและระบอบประชาธิปไตยที่มี

โครงสร้างระบบราชการ 3 ส่วน ซึ่งได้แก่ ราชการส่วนกลาง, ราชการส่วนภูมิภาค, และ ราชการส่วนท้องถิ่น

ราชการส่วนกลางของประเทศไทย ประกอบด้วยส่วนราชการ 20 กระทรวง 152 กรม และหน่วยงานต่าง ๆ ที่ขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรีที่มีฐานะเทียบเท่ากับกรมอีก 24 ส่วนราชการ มีข้าราชการพลเรือนสามัญและลูกจ้างรวมกันทั้งหมดประมาณ 8.5 - 9 แสนคน (ไม่นับรวมข้าราชการครู 4.15 แสนคน ข้าราชการทหาร 4.10 แสนคน ข้าราชการตำรวจ 2.2 แสนคน, พนักงานรัฐวิสาหกิจ 2.33 แสนคน และลูกจ้างต่าง ๆ อีกประมาณ 1.9 แสนคน) ราชการส่วนกลางมีงบประมาณปีละ 2 - 2.5 ล้านล้านบาท หรือประมาณร้อยละ 65 - 70 ของรายได้แผ่นดิน ตามข้อมูลปีงบประมาณ 2565 รายงานไว้ว่ารัฐบาลไทยมีงบประมาณ 1 ล้านล้านบาท โดยแบ่งเป็นงบของราชการส่วนกลาง 2.1 ล้านล้านบาท กระทรวงที่มีงบประมาณมากที่สุด 5 อันดับแรก คือ กระทรวงศึกษาธิการ 3.32 แสนล้านบาท, กระทรวงมหาดไทย 3.16 แสนล้านบาท (เป็นเงินอุดหนุน อบท. 2.53 แสนล้านบาท) กระทรวงการคลัง 2.94 แสนล้านบาท กระทรวงกลาโหม 2.03 แสนล้านบาท และกระทรวงคมนาคม 1.75 แสนล้านบาท กระทรวงที่มีงบประมาณน้อยที่สุด 5 อันดับสุดท้าย คือ กระทรวงดิจิทัล 6.97 พันล้านบาท กระทรวงพาณิชย์ 6.52 พันล้านบาท กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา 5.16 พันล้านบาท กระทรวงอุตสาหกรรม 4.38 พันล้านบาท และกระทรวงพลังงาน 2.71 พันล้านบาท

ราชการส่วนภูมิภาค ซึ่งหมายถึง หน่วยราชการของกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ที่มีหน่วยงานและเจ้าหน้าที่จากส่วนกลางไปปฏิบัติงานอยู่ในเขตจังหวัดและอำเภอ โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดนั้น ประกอบด้วย 76 จังหวัด 878 อำเภอ และหน่วยงานในสังกัดกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ที่ต้นสังกัด

กำหนดไว้ใน พ.ร.ฎ. ให้เป็นราชการส่วนภูมิภาค (7,036 ตำบล และ 74,700 หมู่บ้าน เป็นหน่วยการปกครองในชนบทตาม พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ฯ แต่มีได้มีฐานะเป็นราชการส่วนภูมิภาค กำนันและผู้ใหญ่บ้านไม่มีเงินเดือนตาม พ.ร.บ.เงินเดือนฯ แต่ได้รับเงินค่าตอบแทนประจำเดือน ๆ ละ 13,000 บาท และ 10,000 บาท ตามลำดับ โดยไม่มีงบประมาณใด ๆ ลงไปสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่เป็นหน่วยเคลื่อนที่ (อำเภอ) สำนักงาน ก.พ.ไม่มีข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับจำนวนบุคคลากรของรัฐในราชการส่วนภูมิภาค แต่ประเมินได้ว่าจังหวัดและอำเภอทั่วประเทศมีข้าราชการพลเรือนสามัญและลูกจ้างรวมกันทั้งสิ้นประมาณ 75,000 – 85,000 คน (ไม่นับรวมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ข้าราชการครูทหาร ตำรวจ และลูกจ้าง ราชการในสังกัด สธ.) เช่นเดียวกันกับสำนักงานงบประมาณที่ไม่มีข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับงบประมาณของราชการส่วนภูมิภาค ซึ่งเป็นอำนาจของกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ที่จะจัดสรรแบ่งปันเงินลงไปให้หน่วยงานได้สังกัดในระดับจังหวัดและอำเภอ แต่ประเมินได้ว่าราชการส่วนภูมิภาคทั้งระบบมีงบประมาณโดยเฉลี่ยไม่เกินปีละ 8 - 9 หมื่นล้านบาท หรือไม่ถึงร้อยละ 5 ของงบกระทรวง ทบวง กรมต้นสังกัด

ราชการส่วนท้องถิ่น ที่มีปลัด กทม. ปลัดเมืองพัทยา ปลัด อบจ. ปลัดเทศบาล และปลัด อบต. เป็นหัวหน้าเหล่าข้าราชการท้องถิ่นปฏิบัติหน้าที่ขับเคลื่อนนโยบายของฝ่ายการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งเข้าไปเป็นผู้บริหาร อบท. 7,850 แห่ง (กทม., เมืองพัทยา, อบจ. 76 แห่ง, เทศบาลนคร 30 แห่ง, เทศบาลเมือง 195 แห่ง, เทศบาลตำบล 2,247 แห่ง, และ อบต. 5,300 แห่ง) นั้น มีข้าราชการท้องถิ่นและลูกจ้างรวมกันทั้งระบบประมาณ 565,000 คน มีรายได้ประมาณร้อยละ 25 - 30 ของรายได้แผ่นดินหรือประมาณปีละ 7 - 7.5 แสนล้านบาท โดยข้อมูลปีงบประมาณ 2565 รายงานไว้ว่า อบท.ทั้งระบบมีรายได้รวมกันทั้งสิ้น 7.23 แสนล้านบาท ซึ่งเป็นรายได้ที่รัฐบาลกลาง

จัดเก็บภาษีให้ 2.24 แสนล้านบาท รัฐบาลกลางแบ่งภาษีให้ 1.86 แสนล้านบาท รัฐบาลกลางจัดสรรเงินอุดหนุนให้ 2.38 แสนล้านบาท และรายได้ที่ อบต. จัดเก็บเอง 6.57 หมื่นล้านบาท (อปท. เกือบทั้งหมดมีรายได้ของตนเองไม่ถึงร้อยละ 10 ของงบประมาณรายจ่ายในทุกปี)

เมื่อเปรียบเทียบกับราชการส่วนกลางและราชการส่วนท้องถิ่น ย่อมมองเห็นได้ว่าราชการส่วนภูมิภาคมีขนาดเล็กมาก อีกทั้งมีโครงสร้างซ้อนซ้อนสาวยตาในข้อเท็จจริงที่มีหน่วยงานของกระทรวง ทบวง กรมหลายหน่วยที่เข้าไปปฏิบัติงานในเขตจังหวัดและอำเภอ แต่ต้นสังกัดในส่วนกลางเหล่านั้นมิได้กำหนดไว้ใน พ.ร.ฎ. ให้เป็นราชการส่วนภูมิภาค (หลายกระทรวงใช้วิธีออก “กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการฯ” ให้เรียกชื่อหน่วยงานในสังกัดที่ปฏิบัติงานในจังหวัดและอำเภอว่าเป็น “หน่วยงานเขต” เพื่อเลี่ยงการอยู่ใต้บังคับบัญชาของ ผวจ. และ นอภ. รวมทั้งการออกประกาศกระทรวงและหนังสือสั่งการข้ามอำนาจ ผวจ. ในลักษณะที่ขัดต่อมาตรา 58 แห่ง พ.ร.บ.ระเบียบบริหารราชการแผ่นดินฯ)

ในปัจจุบัน ผวจ. และ นอภ. ยังคงมีภาพลักษณ์เป็นผู้ทรงอำนาจในสายตาของคนในวงกว้าง ใฝ่ใจติดอยู่กับมโนทัศน์ เจ้าเมืองในยุคสมบูรณาญาสิทธิราช และ ผวจ. ในยุคเผด็จการ พ.ศ. 2500 – 2515 โดยข้อเท็จจริง การบริหารราชการส่วนภูมิภาคของ ผวจ. และ นอภ. มีข้อจำกัดทั้งในด้านโครงสร้าง บุคลากร และงบประมาณเป็นอย่างมาก ตัวอย่างเช่น สำนักงานจังหวัดที่เป็นหน่วยงานใต้บังคับบัญชาโดยตรงของ ผวจ. มีพื้นที่รับผิดชอบครอบคลุมทั้งจังหวัด แต่มีข้าราชการและลูกจ้างเพียงจังหวัดละ 25 - 40 คน มีงบประมาณปีละ 8 - 10 ล้านบาท จังหวัดต่าง ๆ มีราชการส่วนภูมิภาคประจำจังหวัดเพียง 15 - 20 หน่วยงาน อาทิ สนง.เกษตรจังหวัด สนง.ปศุสัตว์จังหวัด สนง.ประมงจังหวัด ที่มีข้าราชการหน่วยงานละ 5 - 10 คน แต่ละ

หน่วยงานมีงบประมาณเพียงปีละ 1 - 2 ล้านบาท ที่ว่าการอำเภอซึ่งมีพื้นที่รับผิดชอบทุกตำบลหมู่บ้านในเขตอำเภอ มีข้าราชการและลูกจ้างอำเภอละ 15 - 25 คน มีงบประมาณโดยเฉลี่ยเพียงอำเภอละ 1 ล้านบาท สนง.เกษตรอำเภอ ปศุสัตว์อำเภอ ประมงอำเภอ มีข้าราชการหน่วยงานละ 2 - 3 คน แต่ละหน่วยงานที่มีงบประมาณปีละไม่ถึง 1 ล้านบาท เป็นต้น **เปรียบเทียบกับ อบจ.** ที่มีข้าราชการท้องถิ่นและลูกจ้างแห่งละ 300 - 600 คน แต่ละ อบจ. มีงบประมาณปีละ 800 - 1,900 ล้านบาท **เทศบาลนครและเมืองพัทยา** มีพื้นที่รับผิดชอบเพียง 60 - 300 ตารางกิโลเมตร แต่มีข้าราชการและลูกจ้างเป็นจำนวนมากถึงแห่งละ 500 - 1,000 คน มีงบประมาณแห่งละ 600 - 3,800 ล้านบาท และ **อบต.** มีพื้นที่รับผิดชอบ 1 ตำบล มีข้าราชการและลูกจ้างแห่งละ 40 - 80 คน มีงบประมาณปีละ 30 - 50 ล้านบาท เป็นต้น

แนวคิดการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดกับระบบราชการส่วนภูมิภาคของประเทศไทยในอนาคต

กระแสดูแลความคิดให้มีการเลือกตั้ง ผวจ. เริ่มเป็นที่สนใจในสังคมไทยอย่างกว้างขวาง ซึ่งเป็นแนวคิดตามปรัชญาประชาธิปไตยที่สวยงาม และ ผวจ.บางคนอาจรู้สึกยินดีที่จะได้รับการปลดทุกข้อออกจากพันธกิจที่แบกรับอยู่ในปัจจุบัน แต่เมื่อคำนึงถึงประโยชน์ของบ้านเมืองแล้ว แนวคิดที่จะให้มีการเลือกตั้ง ผวจ.จะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบถึงความเหมาะสมกับสภาพชีวิตจริงทางการเมืองและสิ่งแวดล้อมในสังคมไทยปัจจุบัน รวมทั้งเปรียบเทียบกับอารยะประเทศที่เป็นรัฐเดี่ยวเหมือนกับประเทศไทย ตัวอย่างเช่น **สาธารณรัฐฝรั่งเศส** ที่ยังคงให้มีระบบราชการส่วนภูมิภาคในระดับจังหวัด 100 จังหวัด และอำเภอ 320 อำเภอ เพื่อถ่วงดุลอำนาจกับบรรดารัฐบาลท้องถิ่นใน 26 มณฑล 100 จังหวัด 36,700 เทศบาลชุมชน และ **ราชอาณาจักรสวีเดน** ที่ยังคงมีระบบราชการส่วนภูมิภาคที่ประกอบด้วย 21 แคว้น เพื่อเชื่อมโยงรัฐบาลกลางกับ

รัฐบาลท้องถิ่น 290 แห่ง โดยให้มีผู้ว่าราชการแคว้นที่ได้รับการแต่งตั้งจากรัฐบาลกลาง ทำหน้าที่เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด และ **สหราชอาณาจักร** ที่ยุบเลิกระบบราชการส่วนภูมิภาคไปทั้งหมดตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 19 แต่ถัดมาในศตวรรษที่ 20 จึงกลับมาจัดตั้งหน่วยงานภูมิภาคในระดับแคว้นขึ้นมาใหม่ เพื่อเชื่อมโยงประสานกับราชการส่วนกลางและถ่วงดุลอำนาจท้องถิ่นในระดับต่าง ๆ อาทิ Government Offices for the Regions, Regional Development Agencies, และ Regional Chambers และ **ประเทศญี่ปุ่น** ที่เริ่มพัฒนาการปกครองท้องถิ่นในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อ ค.ศ. 1945 (พ.ศ. 2488) และเพิ่มการกระจายอำนาจลงไปสู่ท้องถิ่นมากขึ้นเรื่อยมา จนถึงทศวรรษของปี ค.ศ. 1990 (พ.ศ. 2533 - 2542) จึงทยอยยุบเลิกราชการส่วนภูมิภาคให้เหลือเพียง *ส่วนกลาง* กับ *ส่วนท้องถิ่น* ที่ประกอบด้วย 47 จังหวัดและเทศบาลประเภทต่าง ๆ จำนวน 3, 58 เทศบาล ซึ่งประเทศดังกล่าวเหล่านั้นล้วนมีประชาชนที่มีมาตรฐานชีวิตสูงและเป็นสังคมปลอดคอร์รัปชั่นทั้งสิ้น

เช่นนี้แนวคิดในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดในประเทศไทยปัจจุบันจึงมี **โจทย์สำคัญที่ควรไตร่ตรอง**อย่างรอบคอบใน 3 ประเด็น คือ (1) การเลือกตั้ง ผวจ. จะบริสุทธิ์โปร่งใสหรือไม่ (2) การเลือกตั้ง ผวจ. จะแก้ไขปัญหาระบบอุปถัมภ์และการฉ้อราษฎร์บังหลวงได้หรือไม่ และ (3) การเลือกตั้ง ผวจ. จะทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่าง อปท.กับรัฐบาลกลางได้โดยง่ายหรือไม่

ในประเด็นแรก การเลือกตั้งในสังคมประชาธิปไตยไทยที่เคยใช้อธิปไตยข่มขู่และตระเวนแจกซองเหี้ย แจกปลาหูในอดีต 50 – 60 ปีที่ผ่านมา ได้ถูกปรับเปลี่ยนกลยุทธมาเป็นการใช้เงินเป็นปัจจัยซื้อสิทธิ์ขายเสียงกันคานดาขึ้นจนถึงกับมีผู้ให้คำนิยามว่าเป็นวิถี *ชนาธิปไตย* แม้ผลการเลือกตั้งผู้ว่า กทม. และในการเลือกตั้งทั่วไปครั้งล่าสุดเมื่อวันที่ 14 พ.ค. 2566 เริ่มมีความหวังกับ **วัฒนธรรมการเมืองใหม่** ที่ประชาชนจำนวน

มากไม่ให้ความร่วมมือกับการซื้อสิทธิ์ขายเสียง ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่ ผสมผสานไปกับ **วัฒนธรรมการเมืองดั้งเดิม** ที่เอื้อต่อการดำรงอยู่ของวิถีธนาธิปไตย ผู้เชี่ยวชาญการเลือกตั้งคาดกันว่าการเติบโตของวัฒนธรรมการเมืองใหม่จะต้องใช้เวลาอีกไม่น้อยกว่า 2 สมัยการเลือกตั้งในอนาคตข้างหน้า โดยเฉพาะในเขตเลือกตั้ง อบต. ที่ผ่านมา ผู้ชนะต้องจ่ายเงินกันเป็นจำนวนมากอย่างน่าตกใจ จึงมีการประเมินกันว่าหากมีการเลือกตั้ง พว. ขึ้นเมื่อใด เมื่อนั้นก็จะได้เห็นการซื้อสิทธิ์ขายเสียงกันอย่างหนักหน่วงแพร่สะพัดไปทั่วประเทศ

ในประเด็นที่สอง ไม่มีผู้ใดปฏิเสธว่ารัฐไทยมีปัญหาหลายแรงเรื้อรังอยู่กับระบบอุปถัมภ์และการคอร์รัปชันในแวดวงผู้มีอำนาจการเมืองและระบบราชการทุกระดับ ซึ่งโดยข้อเท็จจริงนั้นราชการส่วนภูมิภาคมีปัญหาไม่น้อยเลย เพราะ พว. และ นอก. มีอำนาจค่อนข้างจำกัดในการบริหารงานบุคคลกับผู้ที่บังคับบัญชาที่เป็นข้าราชการจากหลากหลายต้นสังกัดและเมืองมั่งปละมั่งประมาณจำนวนมากให้โกงกินได้โดยสะดวก **เปรียบเทียบกับราชการส่วนกลาง** ที่รัฐมนตรี ปลัดกระทรวง อธิบดีกรมต่าง ๆ มีอำนาจใช้ระบบอุปถัมภ์ครอบงำระบบคุณธรรมให้คุณให้โทษเหล่าข้าราชการในสังกัดได้อย่างกว้างขวาง บางแห่งมีการซื้อขายตำแหน่งเป็นที่บันทึกชวัญกำลังใจ ข้าราชการสุจริตที่มีความรู้ความสามารถ อีกทั้งราชการส่วนกลางมีงบประมาณมหาศาลให้ฝ่ายการเมืองและข้าราชการระดับสูงบางคนร่วมมือกันฉ้อราษฎร์บังหลวง เป็นเม็ดเงินนับพันนับหมื่นล้านบาท เช่นเดียวกับ**ราชการส่วนท้องถิ่น** ที่ผู้บริหาร อบต. ใช้ระบบอุปถัมภ์ให้คุณให้โทษข้าราชการท้องถิ่นได้โดยง่ายและมีการซื้อขายตำแหน่งกันอย่างดาษดื่น รวมทั้งมีปัญหาคอร์รัปชันมากมายในการดำเนินแผนงาน โครงการ กิจกรรมต่าง ๆ เป็นเม็ดเงินนับสิบนับร้อยล้านบาทภายใต้ความร่วมมือของฝ่ายการเมืองกับข้าราชการท้องถิ่น ข้อเท็จจริงเหล่านี้ปรากฏชัดแจ้งอยู่ในฐานข้อมูลการไต่สวน

สืบสวนและจำนวนคดีทุจริตฯ ของ สตง.และ ปปช. เช่นนี้จึงมองไม่เห็นว่าการเลือกตั้ง ผวจ. จะเป็นความหวังใหม่ให้กับการแก้ไขปัญหาระบบอุปถัมภ์และปัญหาคอร์รัปชันได้ แต่อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จในการรักษามะเร็งร้ายในระบบราชการไทยจำเป็นต้องปฏิรูประบบคุณธรรมอย่างจริงจังโดยใช้เทคนิคและเครื่องมือชี้วัดผลการปฏิบัติงานที่เป็นรูปธรรมให้เป็นมาตรฐานเดียวกับนานาชาติ และจะต้องปฏิรูปมาตรการควบคุมและตรวจสอบการทุจริตคอร์รัปชันให้เข้มข้นมีประสิทธิภาพมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน รวมทั้งจะต้องปฏิรูปองค์กร / หน่วยตรวจสอบการทุจริต และแก้ไขกฎหมายปราบคอร์รัปชันให้มีความศักดิ์สิทธิ์กำหนดบทลงโทษผู้กระทำความผิดอย่างไม่ปรานีให้มีโทษจำคุกอย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 10 - 20 ปี เป็นต้น

ในประเด็นที่สาม คือข้อกังขาของบรรดาฝ่ายความมั่นคงทั้งหลายว่าการเลือกตั้ง ผวจ. และการยกเลิกราชการส่วนภูมิภาคจะทำให้ประเทศไทยไม่มี **โซ่ข้อกลาง** เชื่อมโยงรัฐบาลกลางกับ อปท. 7,850 แห่ง ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าวิตกอย่างยิ่ง โดยข้อเท็จจริง อปท.ทั้งหลายในประเทศไทยล้วนมีอิสระในการบริหารงานนโยบาย การบริหารงานบุคคล และการบริหารงบประมาณเป็นอย่างมาก อีกทั้งรัฐบาลกลางมีศักยภาพต่ำมากในการตรวจสอบความโปร่งใสและติดตามดูแลความคุ้มค่าของการใช้จ่ายงบประมาณในจำนวนมหาศาลของ อปท. หากในอนาคตมี อปท. ไດ หรือมี อปท.จำนวนมาก ร่วมกันดำเนินนโยบายที่ขัดต่อหลักการสำคัญของรัฐ ก็อาจนำไปสู่ความขัดแย้งปั่นป่วนขึ้นในสังคมไทย และอาจนำไปสู่ภาวะวิกฤตเหมือนกรณีของ Scotland ในสหราชอาณาจักร และกรณีของ 4 จังหวัด ในแคว้น Catalan ของราชอาณาจักรสเปน และกรณีของรัฐ Bavaria ในสหพันธสาธารณรัฐเยอรมนี ที่ขัดแย้งกับรัฐบาลกลางในหลายเรื่องหลายประเด็น และขยายวงกว้างไปถึงขั้นจะใช้ประชามติประกาศอิสรภาพแยกตัวออกไปจัดตั้งรัฐใหม่ เป็นต้น

เมื่อประมวลข้อเท็จจริงใน 3 ประเด็นดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนจึงมีความเห็นส่วนตัวว่าราชการส่วนภูมิภาคยังมีความจำเป็นต้องดำรงไว้เพื่อเป็น “ข้อกลาง” และเป็น “ผู้ถ่วงดุลอำนาจ” ระหว่างรัฐบาลกลางกับ อปท. 7,850 แห่งทั่วราชอาณาจักร นอกจากนี้ อปท. ในรัฐไทยยังมีปัญหาสำคัญเรื่องอื่นที่ไม่มองไม่เห็นอีกอย่างน้อย 3 เรื่องใหญ่ ๆ คือ (1) การใช้จ่ายงบประมาณในแผนงาน โครงการ กิจกรรมที่ไม่คุ้มค่าการลงทุน (2) การจ้างบุคลากรเป็นจำนวนมากเกินความจำเป็นไม่สมดุลกับปริมาณงาน (3) ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ของประชาชนระหว่าง อปท. ขนาดใหญ่ - ขนาดกลาง - ขนาดเล็ก ซึ่งปัญหาทั้ง 3 เรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเร่งรีบแก้ไขโดยเร็วเพื่อรักษาผลประโยชน์ของบ้านเมือง โดยรัฐบาลกลางจะต้องลงไปเร่งปฏิรูปวินัยการคลังที่หย่อนยานเป็นเวลานานของ อปท.ทั้งหลาย และทบทวนหลักเกณฑ์การกระจายรายได้ผ่านเงินเฉลี่ยปีละ 7 - 8 แสนล้านบาทลงไปให้ อปท. 7,850 แห่งอย่างเป็นธรรม

โดยเฉพาะในประเด็นที่ อปท.ขนาดใหญ่ 111 แห่งมีรายได้ปีละ 600 - 3,900 ล้านบาท และ อปท.ขนาดกลาง 612 แห่งที่มีรายได้ปีละ 100 - 500 ล้านบาท เปรียบเทียบกับ อปท.ขนาดเล็กในชุมชนเมือง 3,265 แห่งที่มีรายได้ปีละ 50 - 100 ล้านบาท และ อปท.ขนาดเล็กในชนบท 3,862 แห่งที่มีรายได้ปีละ 20 - 50 ล้านบาทนั้น เมื่อลงลึกย้อนไปดูฐานข้อมูลรายได้ของ อปท.ทั้งหลายตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 - 2565 จะพบว่า อปท.ขนาดใหญ่ 111 แห่งมีรายได้รวมกันเฉลี่ยปีละ 1.8 - 2.2 แสนล้านบาท คุณด้วยเวลา 23 ปี นับเป็นเม็ดเงินมหาศาลถึง 4.15 - 5.06 ล้านล้านบาท แต่ท้องถิ่นเหล่านั้นเจริญเติบโตขึ้นมาให้เห็นเป็นรูปธรรมในมิติต่าง ๆ ค่อนข้างช้ามาก ซึ่งปัญหาความเหลื่อมล้ำนี้สามารถแก้ไขให้สำเร็จได้ในทันทีภายใต้โครงสร้างภาษีเดิม โดยรัฐบาลกลางเพียงแก้ไขหลักเกณฑ์การแบ่งภาษีและการจัดสรรเงินอุดหนุนที่เป็น

รายได้แผ่นดินลงไปให้ อบท.ขนาดเล็กทุกแห่งปีละไม่ต่ำกว่า 100 ล้านบาท และเมื่อใดที่ปัญหาความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้แก้ไขได้สำเร็จ เมื่อนั้นเราก็จะเห็นชนบทไทยเจริญเติบโตขึ้นอย่างฉับไวหน้าภายในเวลาไม่เกิน 10 ปี

สรุป

แนวคิดให้มีการเลือกตั้ง ผวจ.ย่อมหมายถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างระบบราชการไทยให้เหลือเพียงราชการส่วนกลางกับราชการส่วนท้องถิ่นเท่านั้น ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นส่วนตัวว่าควรเป็นเรื่องของอนาคตที่มีเกิลนักรบในกรอบคอยการเติบโตของวัฒนธรรมการเมืองใหม่ให้ขึ้นมาเป็นเสียงซึ่งมากอย่างชัดเจนในสังคมไทย อันจะส่งผลให้เวทีการเลือกตั้งหลุดพ้นจากวิถีอำนาจเก่า และเมื่อนั้นสังคมไทยจะต้องเลือกตั้งสัณใจกันว่าสมควรเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการปกครองส่วนท้องถิ่นและระบบราชการให้เป็นไปตามรูปแบบของประเทศญี่ปุ่น หรือคงไว้ให้เหมือนเดิมตามรูปแบบของฝรั่งเศสแต่โดยข้อเท็จจริงในปัจจุบันที่ปรากฏชัดแจ้งว่า อบท.ในรัฐไทยมีปัญหาฉกรรจ์เรื่องรายได้ของหลายประเด็น การแก้ไขปัญหาให้ตรงประเด็นจำเป็นต้องพิจารณาถึงปัจจัยสำคัญของปัญหาเหล่านั้น และเลือกใช้วิธีการรักษาที่ถูกต้อง ดังนี้ การเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดจึงไม่มีประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาดังกล่าวแต่อย่างใด ข้ำร้ายอาจทำให้ปัญหาต่าง ๆ ของ อบท.ไทยขยายตัวมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาคอร์รัปชันและความไร้วินัยการคลังภายใต้บริบทการบริหารงานท้องถิ่นที่มีอิสระสูงมาก

ในปัจจุบันราชการส่วนภูมิภาคภายใต้ภาวะขาดแคลนทรัพยากรการบริหารเป็นอย่างมากต้องแบกรับพันธกิจรอบด้านที่ได้รับมอบหมายจากรัฐบาลกลาง โดยข้อเท็จจริงในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมารัฐบาลกลางได้กระจายอำนาจการปกครองและทรัพยากรการบริหารทั้งหลายจำนวนมหาศาลลงไปให้ อบท. เปรียบเทียบกับราชการ

ส่วนภูมิภาค ที่มีจำนวนบุคคลากรน้อยมากและได้รับแบ่งปันงบประมาณปีละไม่ถึงร้อยละ 5 ของกระทรวงต้นสังกัด (ยกเว้นในช่วงปี พ.ศ. 2544 - 2549 ที่รัฐบาลยุคนั้น จัดสรรงบประมาณลงไปให้ ผวจ. CEO จัดทำแผนงาน โครงการ กิจกรรมบูรณาการ ร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ในทุก ๆ ปีงบประมาณ จังหวัดละ 300 - 450 ล้านบาท (รวม 76 จังหวัดเป็นเม็ดเงินประมาณปีละ 22,000 - 30,000 ล้านบาท หรือประมาณร้อยละ 8 - 10 ของ งบประมาณกระทรวงมหาดไทย) ดังนั้นจึงเป็นประเด็นที่บ่งชี้ว่ารัฐบาลกลางจำเป็นต้องเร่งแก้ไขปัญหานี้ในทันทีโดยการกำกับนโยบายและกำหนดหลักเกณฑ์ที่เข้มข้นรัดกุมในการจัดสรรงบประมาณลงไปให้ราชการส่วนภูมิภาค อย่างน้อยร้อยละ 10 ของงบประมาณกระทรวง ทบวง กรมต้นสังกัด รวมทั้งเพิ่มอัตราบุคคลากรของหน่วยงานต่าง ๆ ในระดับจังหวัดและระดับอำเภอให้เหมาะสมกับปริมาณงานและขนาดพื้นที่รับผิดชอบ เพื่อให้ราชการส่วนภูมิภาคมีศักยภาพสูงขึ้นกว่าเดิมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน รวมทั้งจะต้องปฏิรูประบบคุณธรรมในการบริหารงานบุคคลอย่างจริงจังควบคู่ไปกับการปฏิรูปกฎหมายและมาตรการป้องกันปราบปรามคอร์รัปชันที่เข้มข้นเด็ดขาดตามมาตรฐานของบรรดาอารยประเทศที่ปลายคอร์รัปชัน

เขียนหวังว่าบทความนี้จะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับราชการส่วนภูมิภาคของประเทศไทย และเป็นประโยชน์ต่อการถกแถลงของทุกฝ่ายในเรื่องการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดในวงกว้างต่อไป

บรรณานุกรม

- Bowornwathana, B. (1996). "Political Realities of Local Government Reform in Thailand." In Kurosawa, S., Fujiwara, T. & Reforma, M. (Eds.), **New Trends in Public Administration for the Asia-Pacific Region: Decentralization** (pp. 79- 88) . The Local Autonomy College, Ministry of Home Affairs, Tokyo, Japan.
- Charoenrattanakul, S. (2008). "khwām lūāmlām kām rāidai khōng ‘apa thō̄ . nai rat Thai patchuban. [Income inequality of Local administrative organizations in the current Thai state]" In Charoenrattanakul, S. (Ed.), **Thai local finance class Teaching Material** (pp.1-15). The colleague of Local Administration, Khon Kean University.
- Charoenrattanakul, S. (2011) . "botbat khōng krom songsoēm kām pokkhōng thōngthin kap kām kækhai panha khwām lūāmlām rāidai khōng ‘apa thō̄ . nai rat Thai patchuban. [The role of the Department of Local Administration in solving the Local administrative organizations income inequality in the Thai state]" In **kao pīk rom songsoēm kām pokkhōng thōngthin**. [9th Year, Department of Local Administration] (pp. 7- 21) . Bangkok: Department of Local Administration, Ministry of Interior.
- Charoenrattanakul, S. (Ed.). (1986). **kām mūāng - kām bō̄rihān ratchakān Thai: rūām botkhwām nakwichakān tāngprathēt phāk nung -**

phāk hok. [Thai's Politics -- Public Administration: articles collection by foreign academics, Part 1 - Part 6] Bangkok: Odeonstore Publishing.

Chayaboot, C. (1996). **kān pokkhrōng thōngthin Thai.** [Thai Local Administration] Bangkok: Pickanes Printing Center.

Conyers, D. (2006). "Decentralization, The Latest Fashion in Development Administration." In Otenyo, E. E. & Lind, M. S. (Eds.), **Comparative Public Administration: The Essential Readings** (pp.447 – 462). Amsterdam and Oxford: Elsevier Ltd.

Gremion, C. (2002). **Local Government Development in France: Comparison With Japan.** Cambridge, UK: Cambridge University Press.

Herolf, G. (2004). **France, Germany, and the United Kingdom: Cooperation in Time of Turbulence.** Stockholm: Stockholm University Press.

Jarntorn, C. et. al. (2000). **wiwatthanākān kān pokkhrōng thōngthin Thai.** [Evolution of Thai Local Administration] Bangkok: Office of the Civil Service Commission.

LaPalombara, J. (Ed.). (1967). **Bureaucracy and Political Development.** Princeton : Princeton University Press.

Yuvapurna, C. (1960). *kān rūām ‘amnāt læ kārok ra čhā ya ‘am nā chō_̄ thāngkān pokkhrōng khō_̄ ngok ta māi Thai*. [Centralization and Decentralization of Administrative powers in Thai Legal System] Bangkok: Local Printing, Department of Provincial Administration, Ministry of Interior.

RETRACTED

Obstacles to Thai Local Government Autonomy. ****

Weerasak Krueathep *

Siriphakorn Sathongchan **

Kirapat Khianthongkul ***

Abstract

This paper aims to explore practical meanings, key essence, and major obstacles to Thai local government autonomy. Qualitative techniques have been employed, including literature reviews, in-depth interviews, and focus group meetings. Content analyses show that local authorities face with various critical barriers to performing their tasks autonomously, especially in service delivery, management of fiscal and human resources, and innovative duties across local jurisdictions. It is

* Associate Professor Dr., Department of Public Administration, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University, Bangkok 10330, Thailand. Email: weerasak.k@chula.ac.th

** Research assistant, Department of Public Administration, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University, Bangkok 10330, Thailand. Email: siriphakorn.s@gmail.com

*** Lecturer, Department of Urban Administration and Management, Institute of Metropolitan Development, Bangkok 10300, Thailand. Email: kirapat@nmu.ac.th

**** This Article is a part of the research entitled “Stimulating Local Government Roles in Community Health Promotion through Local Autonomy Barometer,” financially supported by Thai Health Promotion Foundation.

***** Received January 2, 2023; Revised April 9, 2024; Accepted April 23, 2024.

recommended that all parties concerned promptly advocate local government autonomy by establishing their policies that aim to escalate local capabilities in providing services and improving the quality of life of communal people.

Key words: Local autonomy, Authority of local government, Local monitoring, Decentralization, Thai local government administration.

ปัญหาความเป็นอิสระของท้องถิ่นไทย****

วีระศักดิ์ เครือเทพ*

สิริภากร สระทองจันทร์**

กิริพัฒน์ เขียนทองกุล***

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาความหมาย คุณลักษณะ และปัญหาข้อจำกัดความเป็นอิสระของท้องถิ่นไทย โดยศึกษาจากการทบทวนวรรณกรรมวิชาการ การสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และการจัดประชุมกลุ่มย่อย และได้วิเคราะห์ผลการศึกษาโดยเทคนิคเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่าท้องถิ่นไทยประสบปัญหาข้อจำกัดด้านความเป็นอิสระหลายประการ โดยเฉพาะในด้านการดำเนินการกิจการจัดบริการสาธารณะ การบริหารการเงินการคลัง การบริหารงานบุคคล และอำนาจดำเนินการภารกิจนอก

* รองศาสตราจารย์, ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร 10330, ไทย อีเมล: weerasak.k@chula.ac.th

** นักวิจัยผู้ช่วย ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร 10330, ไทย อีเมล: siriphakorn.s@gmail.com

*** อาจารย์, ภาควิชาการบริหารและจัดการเมือง วิทยาลัยพัฒนามหานคร กรุงเทพมหานคร 10300, ไทย อีเมล: kiraphat@nmu.ac.th

**** บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเพื่อส่งเสริมบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสร้างเสริมสุขภาวะชุมชน ผ่านปรอทชี้วัดความเป็นอิสระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

***** ได้รับบทความ 2 มกราคม 2566; แก้ไขปรับปรุง 9 เมษายน 2567; อนุมัติให้จัดพิมพ์ 23 เมษายน 2567

เขตพื้นที่หรือนวัตกรรมใหม่ การเร่งแก้ไขเพื่อให้ท้องถิ่นไทยสามารถดูแลคุณภาพชีวิตของประชาชน และเพื่อให้สามารถบริหารจัดการพื้นที่ได้เต็มที่ จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ส่วนราชการ ฝ่ายวิชาการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องร่วมมือกันอย่างจริงจังต่อไป

คำสำคัญ : ความเป็นอิสระของท้องถิ่น, อำนาจหน้าที่ของท้องถิ่น, การกำกับดูแลท้องถิ่น, การกระจายอำนาจ, การปกครองท้องถิ่นไทย

บทนำ

ประเทศไทยเราส่งเสริมการกระจายอำนาจสู่การปกครองท้องถิ่นในยุคใหม่มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 และมีการตรารัฐธรรมนูญเพื่อวางรากฐานการปกครองท้องถิ่น และมีบทบัญญัติที่รองรับหลักความเป็นอิสระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) มาโดยตลอด ตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ต่อเนื่องจนถึงฉบับปัจจุบัน ทุกวันนี้ หลายฝ่ายได้ให้การยอมรับบทบาท อปท. ในการดำเนินภารกิจด้านต่าง ๆ มากพอสมควร และมีการพัฒนามาตรการทางกฎหมายและกลไกเชิงสถาบัน เพื่อสนับสนุนการทำงานของ อปท. ให้เป็นกลไกขับเคลื่อนการพัฒนาเชิงพื้นที่ได้ (Pitayarangsarit, Tosanguan & Sumalee, 2010; Krueathep et. al., 2014; Sunanta, 2018)

แต่อย่างไรก็ดี ในข้อเท็จจริงพบว่า อปท. จำนวนมากถูกจำกัดขอบเขตอำนาจหน้าที่ในการดำเนินงานหรือการจัดบริการสาธารณะ ทำให้ อปท. ไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างคล่องตัวและ/หรือไม่สามารถตอบสนองต่อการจัดการแก้ไขปัญหาให้ประชาชนได้อย่างรวดเร็วดังที่ควรจะเป็น อาทิ การจัดการโรคอุบัติใหม่ ภัยพิบัติสาธารณะ ปัญหาปากท้องและการประกอบอาชีพของประชาชน การจัดบริการ

สาธารณะ หรือการลงทุนและการพัฒนาพื้นที่เพื่อให้ก้าวทันต่อความคาดหวังของประชาชนและต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม ประชากร และเทคโนโลยี (The Committee on Local Administration, 2015; Thammasat University Research and Consultancy Institute, 2009; Bunthuang, 2020) คำถามหลักในเรื่องนี้จึงอยู่ที่ว่า ความเป็นอิสระของท้องถิ่นมีปัญหาข้อจำกัดประการใด การศึกษาถึงปัญหาคือข้อจำกัดดังกล่าวมีประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ทำความเข้าใจและกำหนดแนวทางการจัดการที่เหมาะสมต่อไปในอนาคต

บทความนี้จึงต้องการรวบรวมและนำเสนอประเด็นปัญหาความเป็นอิสระของท้องถิ่นไทยที่เกิดขึ้นในช่วงที่ผ่านมา โดยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ อาทิ การทบทวนวรรณกรรมวิชาการ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interviews) จากผู้เชี่ยวชาญ และการจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus groups) ร่วมกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) จากนั้นจึงดำเนินการวิเคราะห์เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของหลักความเป็นอิสระของท้องถิ่น และปัญหาข้อจำกัดด้านความเป็นอิสระของ อปท. เพื่อประมวลเป็นแนวทางจัดการแก้ไขที่เหมาะสม พร้อมนำเสนอการอภิปรายผล การศึกษาและข้อเสนอแนะ ตามลำดับ

วรรณกรรมทางวิชาการ : คำนิยาม กรอบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และกรอบการวิจัย

ความเป็นอิสระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือ Local autonomy มีความหมายหลายประการ อาทิ ความเป็นอิสระของ อปท. คือ สภาวะที่ อปท. มีเสรีภาพในการใช้ดุลพินิจเพื่อการบริหารจัดการหรือการดำเนินงานด้านต่าง ๆ โดยไม่ขัดต่ออำนาจหน้าที่และกรอบกฎหมาย โดยปลอดจากการแทรกแซงหรือควบคุมจากรัฐอย่างเบ็ดเสร็จหรือเกินความจำเป็น (Shah, 2006) สภาวะเช่นนี้เชื่อว่าจะมีส่วนกระตุ้นให้ อปท. ปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงผลสำเร็จ (Result) เนื่องจากปลอดจากกรอบกฎหมาย

หรือการควบคุมที่เกินจำเป็น อันจะมีส่วนสนับสนุนให้ อบท. ปฏิบัติงานอย่างรับผิดชอบ และตรวจสอบได้ (Shah, 2006; Bahl, 1999)

Wolman et al. (2008) และ Wolman et al. (2010) เห็นว่า ความเป็นอิสระของท้องถิ่นหมายถึงระบบการปกครองที่สนับสนุนให้ อบท. มีบทบาทหลักในทางเศรษฐกิจและสังคม มีดุลพินิจในการกำหนดนโยบายว่าควรดำเนินการในเรื่องใด มีศักยภาพที่จะดำเนินการกิจต่าง ๆ เหล่านั้น และ อบท. จะต้องไม่ถูกจำกัดขอบเขตหรือแทรกแซงการดำเนินงานโดยหน่วยงานรัฐ Keuffer (2016) เห็นว่าความเป็นอิสระของท้องถิ่น หมายถึง ความสามารถของท้องถิ่นในการตัดสินใจเกี่ยวกับงานบริการสาธารณะ โดยปราศจากการแทรกแซงของรัฐบาลกลาง ซึ่งควรมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ความเป็นอิสระทางกฎหมาย ความสามารถในการใช้ดุลพินิจตัดสินใจ ความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายการบริการสาธารณะ ความเป็นอิสระทางการคลังและการจัดการองค์กร การไม่ถูกแทรกแซงจากรัฐ และการเข้าถึงการตัดสินใจในระดับชาติโดยท้องถิ่น

สำหรับกฎบัตรแห่งประชาคมยุโรปเพื่อส่งเสริมการปกครองตนเองของท้องถิ่น ค.ศ. 1985 (European Charter of Local Self-Government) มองว่าความเป็นอิสระของท้องถิ่น คือ การรับรองถึงอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เพียงพอสำหรับการตัดสินใจในการทำภารกิจของตนเอง สามารถเลือกวิธีการปฏิบัติงานได้อย่างกว้างขวางเพื่อให้ทำงานได้คล่อง และมีทรัพยากรเพื่อการปฏิบัติงานต่าง ๆ อย่างเพียงพอ โดยที่รัฐจะต้องสนับสนุนความเป็นอิสระของท้องถิ่นอย่างแท้จริง เช่น มีการอบกฎหมายรับรองสถานภาพและความเป็นอิสระของท้องถิ่น วางกรอบภารกิจหน้าที่และขอบเขตอำนาจของท้องถิ่นที่เหมาะสม กำหนดโครงสร้างการบริหารจัดการ วิธีได้มาซึ่งทรัพยากรในการทำงาน วิธีปฏิบัติงาน การกำกับดูแลท้องถิ่น และการให้ความคุ้มครองทางกฎหมายแก่ท้องถิ่น เป็นต้น (Ladner et. al., 2019)

จากแง่มุมเหล่านี้ ผู้เขียนประมวลว่าความเป็นอิสระของท้องถิ่น คือ การให้ความสำคัญและการรับรองอำนาจตัดสินใจของประชาชน ผ่านกลไกการเมืองการปกครองท้องถิ่น มาตรการทางกฎหมาย และกลไกเชิงสถาบันที่จะสนับสนุนให้ อปท. สามารถปฏิบัติการกิจและหน้าที่รับผิดชอบในการจัดบริการสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน โดยที่ อปท. สามารถกำหนดวิธีบริหารจัดการ การจัดโครงสร้างองค์กร วิธีการได้มาซึ่งทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรการเงินการคลัง วิธีการนำไปใช้ และสามารถควบคุมผลสำเร็จจากการทำงานได้ โดยที่รัฐสนับสนุนและกำกับดูแลเท่าที่จำเป็น

ทั้งนี้ กรอบรัฐธรรมนูญของไทยและกฎหมายที่เกี่ยวข้องก็ได้วางรากฐานเพื่อส่งเสริมความเป็นอิสระให้แก่ท้องถิ่นพอสมควร อาทิ รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 มาตรา 284 กล่าวว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหลายย่อมมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบาย การปกครอง การบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเอง โดยเฉพาะการกำหนดอำนาจและหน้าที่ระหว่างรัฐกับ อปท. และระหว่าง อปท. ด้วยกันเองให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยคำนึงถึงการกระจายอำนาจเพิ่มขึ้นให้แก่ท้องถิ่นเป็นสำคัญ ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวนำมาซึ่งการวางมาตรการสำคัญในการส่งเสริมความเป็นอิสระของท้องถิ่นผ่าน พ.ร.บ. กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และแผนการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่นหลายฉบับตามมา

ส่วนรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 281, 282 และ 283 ได้วางหลักความเป็นอิสระของท้องถิ่นไว้หลายประการ อาทิ มาตรา 281 มีเนื้อหาโดยสรุปว่า รัฐจะต้องให้ความเป็นอิสระแก่ท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น และส่งเสริมให้ อปท. เป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำบริการสาธารณะ และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาในพื้นที่ มาตรา 282 บัญญัติว่า

การกำกับดูแล อปท. ต้องทำเท่าที่จำเป็นและมีหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ชัดเจน สอดคล้องและเหมาะสมกับรูปแบบของ อปท. ในขณะเดียวกัน และมาตรา 283 กำหนดว่า อปท. มีอำนาจหน้าที่โดยทั่วไปในการดูแลและจัดทำบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชน และ**มีความเป็นอิสระ**ในการกำหนดนโยบาย การจัดการบริการสาธารณะ การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเอง... โดย อปท. ย่อมได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีความเข้มแข็งใน**การบริหารงานได้โดยอิสระ**และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัจจุบัน รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 มาตรา 250 ระบุว่า อปท. มีหน้าที่และอำนาจดูแลและจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยที่รัฐจะต้องตรากฎหมายกระจายหน้าที่และอำนาจ งบประมาณและบุคลากร การจัดการบริการสาธารณะให้แก่ท้องถิ่น และให้มีรายได้เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน ซึ่งรัฐจะต้อง**ให้อิสระแก่ อปท.** ใน การบริหาร การจัดทำบริการสาธารณะ การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา และการเงินและการคลัง และรัฐจะ**กำกับดูแลท้องถิ่นเท่าที่จำเป็น**เพื่อคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นหรือเพื่อประโยชน์ของประเทศในภาพรวม การป้องกันการทุจริต และการใช้จ่ายเงินอย่างมีประสิทธิภาพของท้องถิ่น

อย่างไรก็ดี แม้จะมีกรอบรัฐธรรมนูญถึง 3 ฉบับที่ต้องการส่งเสริมให้เกิดความเป็นอิสระแก่ท้องถิ่น แต่ปัจจุบันยังไม่ปรากฏชัดว่าหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องเร่งผลักดันนโยบายหรือเร่งพัฒนากลไกเชิงปฏิบัติการอย่างจริงจัง เพื่อส่งเสริมความเป็นอิสระให้แก่ท้องถิ่นตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ และก็ยังไม่ปรากฏว่ามีมาตรการในเชิงรุกเพื่อป้องกันปัญหาที่หน่วยงานรัฐแทรกแซงการทำงานของท้องถิ่น หรือป้องกันมิให้เกิดการกำกับดูแลที่มากเกินไปจนละเมิดต่อหลักความเป็นอิสระของท้องถิ่น

(Thammasat University Research and Consultancy Institute, 2009; Krueathep et. al., 2014; Bunthueng, 2020) การศึกษาปัญหาข้อจำกัดความเป็นอิสระของท้องถิ่นให้รอบด้านจึงมีความสำคัญ และจึงเป็นที่มาของการวิจัยนี้

ในช่วงที่ผ่านมา นักวิชาการได้ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาความเป็นอิสระของท้องถิ่นในไทยไว้จำนวนหนึ่ง แต่ส่วนใหญ่เป็นการอธิบายสถานการณ์ข้อจำกัดเฉพาะด้าน ไม่สะท้อนบริบทของท้องถิ่นที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน ทำให้งานวิชาการก่อนหน้านี้ขาดการรวบรวมประเด็นปัญหาดังกล่าวให้ครอบคลุม นอกจากนี้ งานเขียนก่อนหน้านี้ยังขาดการวิเคราะห์คุณลักษณะหรือสาเหตุของปัญหาไว้อย่างเป็นระบบ จึงส่งผลให้การสังเคราะห์แนวทางแก้ไขหรือข้อเสนอแนะเชิงนโยบายมีข้อจำกัดพอสมควร งานเหล่านี้จำแนกได้ 5 กลุ่มดังนี้

(1) กลุ่มปัญหาการดำเนินการกิจบริการสาธารณะของท้องถิ่น ได้แก่ งานของจรัส สุวรรณมาลา (Suwanmala, 1999) สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (Thammasat University Research and Consultancy Institute, 2009) วีระศักดิ์ เครือเทพ และคณะ (Krueathep et. al., 2014) ณัฐกร วิทิตานนท์ (Vititanon, 2021) และฤทธิภูมิ กัลยาณภัทรศิษฐ์ และณัฐกร วิทิตานนท์ (Kallayanapattharasit & Vititanon, 2020) ซึ่งพบความซ้ำซ้อนในการทำหน้าที่ของอปท. โดยหน่วยงานรัฐทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค จนทำให้เกิดความสูญเสียในเชิงทรัพยากร และท้องถิ่นขาดอิสระในการดำเนินงาน นอกจากนี้ยังมีการมอบหมายจากส่วนราชการต่าง ๆ ให้ อปท. ดำเนินการกิจการจัดการขยะเปียก การพาเด็กนักเรียนไปชมภาพยนตร์ หรือการจัดการผังเมือง ซึ่งได้กำหนดแนวปฏิบัติที่เคร่งครัดให้ท้องถิ่นทำตาม ไม่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ และไม่ให้อิสระแก่ท้องถิ่นในการเลือกวิธีปฏิบัติงานที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด

(2) กลุ่มปัญหาเกี่ยวกับความเป็นอิสระในการบริหารงานบุคคลท้องถิ่น ซึ่งเกิดจากการที่รัฐมิได้ให้อิสระตามควรแก่ อบต. ในการบริหารงานบุคคล แต่กำหนดให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการกลาง ซึ่งมีอยู่หลายชุดตาม พ.ร.บ. ระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 นอกจากนี้ ยังเกิดปรากฏการณ์การดึงอำนาจกลับสู่ส่วนกลาง (กระทรวงมหาดไทย) ในการจัดการสอบแข่งขัน บรรจุ และแต่งตั้งบุคลากรท้องถิ่น ตามคำสั่ง คสช. ที่ 8/2560 ทำให้เกิดปัญหาคอขวดในการบรรจุและแต่งตั้งข้าราชการท้องถิ่นอย่างมาก

(3) กลุ่มปัญหาเกี่ยวกับความเป็นอิสระทางการคลังท้องถิ่น เช่น งานเขียนของ วีระศักดิ์ เครือเทพ (Krueathep, 2019) และ อริย์ธัช บุญถึง (Bunthueng, 2020) ชี้ว่ากฎระเบียบทางการเงินการคลังท้องถิ่น และแนวปฏิบัติในการตีความแนวทางการใช้เงินของท้องถิ่น และการตรวจสอบต่าง ๆ ที่เป็นไปอย่างเข้มงวด ไม่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ และบ่อยครั้งมีการตีความเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของท้องถิ่นที่บิดเบือนไปจากเจตนารมณ์และบทบัญญัติของกฎหมาย ทำให้ อบต. ใช้จ่ายงบประมาณได้อย่างจำกัด ไม่ตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาของประชาชน และทำให้ อบต. ขาดความคล่องตัวในการเบิกจ่ายเงินงบประมาณ ก่อให้เกิดเงินสะสมค้างท่อจำนวนมาก และนำไปสู่ความสูญเสียโอกาสในการนำเงินไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างทันการณ์

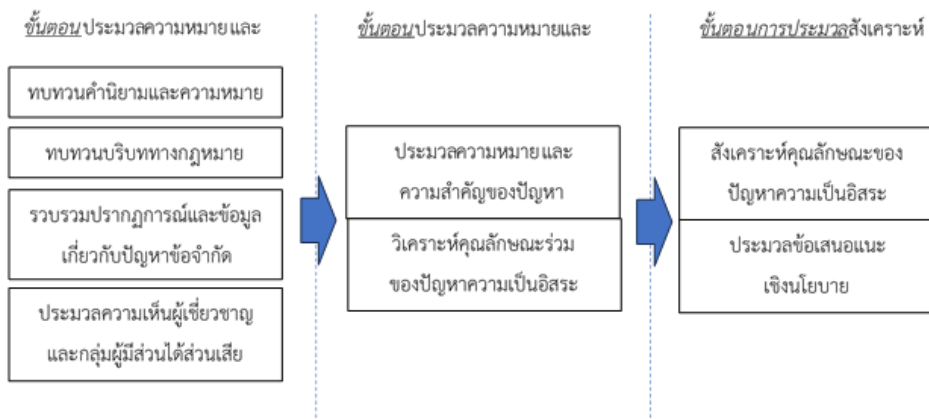
(4) กลุ่มปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายหรือขอบเขตอำนาจหน้าที่ในการทำงาน เช่น งานเขียนของ สมคิด เลิศไพฑูรย์ (Lerdpaithoon, 2021) นันทวัฒน์ บรมานันท์ (Boramanand, 2011) หรือ ความเห็นคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จที่ 46/2549 ต่างสะท้อนว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเป็นอิสระโดยผลของรัฐธรรมนูญ แต่ทว่าหน่วยงานภาครัฐจำนวนมากมิได้ให้อำนาจหรือตรากฎระเบียบรองรับการใช้อำนาจ

ของ อปท. ในการปฏิบัติงานและ/หรือในการตัดสินใจอย่างเพียงพอ หรือไม่ตราระเบียบการเบิกจ่ายเงินรองรับการดำเนินงานของ อปท.

(5) กลุ่มปัญหาเกี่ยวกับการขาดมาตรการหรือกลไกสนับสนุนจากภาครัฐ เพื่อให้เกิดความเป็นอิสระของท้องถิ่น ดังเช่น งานเขียนของ บุษิตา ไวยยานนท์ (Vaidhayanond, 2021) ซึ่งได้วิเคราะห์ข้อเสนอการปฏิรูปประเทศด้านการปกครองท้องถิ่นของรัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่ดำเนินการผ่านสภาปฏิรูปแห่งชาติ (สปช.) และสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ (สปท.) พบว่ามีได้สร้างการเปลี่ยนแปลงในทางบวกที่มีผลต่อความเป็นอิสระของท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม แต่กลับจำกัดขอบเขตพื้นที่ดำเนินงานและอำนาจตัดสินใจของท้องถิ่นมากกว่าที่ควรเป็น

จากวรรณกรรมทางวิชาการข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่างานเขียนส่วนใหญ่คือการอธิบายปัญหาความเป็นอิสระของท้องถิ่นเฉพาะด้านตามแต่ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งยังไม่สะท้อนภาพรวมของปัญหาความเป็นอิสระของท้องถิ่นมากนัก และยังขาดการวิเคราะห์เชิงลึกเพื่อให้สะท้อนถึงคุณลักษณะและแกนกลางที่เป็นสาเหตุของปัญหาอย่างแท้จริง ทำให้ข้อเสนอแนะในช่วงที่ผ่านมา มีลักษณะแยกส่วนและอาจไม่สามารถจัดการแก้ไขปัญหาได้ตรงประเด็นนัก ในงานนี้ ผู้เขียนจึงพยายามศึกษาอย่างเป็นองค์รวมตามกรอบคิดหลักในแผนภาพที่ 1 โดยใช้ข้อมูลหลายส่วน ทั้งข้อมูลเอกสาร ข้อมูลเชิงประจักษ์ และมุมมองของผู้เชี่ยวชาญและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (รายละเอียดจะนำเสนอต่อไป) เพื่อให้เข้าใจสถานการณ์เกี่ยวกับความเป็นอิสระของท้องถิ่น ทั้งในภาพลึกและในภาพกว้าง ต่อจากนั้นจึงดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลในด้านต่าง ๆ ทั้งในด้านความหมาย ความสำคัญ และคุณลักษณะที่สำคัญของปัญหา และประมวลเป็นแนวทางในการจัดการปัญหาดังกล่าวต่อไป

แผนภาพที่ 1 กรอบคิดหลักในการวิจัย

ระเบียบวิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีเชิงคุณภาพ (Qualitative methods) ประกอบไปด้วย การทบทวนเอกสารและข้อมูลเชิงประจักษ์ การสัมภาษณ์กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (In-depth interviews) แบบมีโครงสร้าง จำนวน 17 ท่าน ซึ่งประกอบไปด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการปกครองท้องถิ่น (4 ท่าน) ผู้บริหารท้องถิ่นฝ่ายการเมือง (3 ท่าน) ข้าราชการท้องถิ่น (3 ท่าน) ภาคประชาสังคมและผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดบริการสาธารณะของท้องถิ่น (7 ท่าน) (รายชื่อแสดงดังภาคผนวก) และการประชุมกลุ่มย่อยกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders' focus groups) จำนวน 5 ครั้ง ระหว่างเดือนสิงหาคม - กันยายน 2565 ประกอบไปด้วยผู้เข้าร่วมจำนวน 56 ท่าน ได้แก่ ผู้บริหาร อปท. ผู้แทนส่วนราชการ นักวิชาการ และภาคประชาสังคม ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ร่วมประชุมกลุ่มย่อยผ่านระบบออนไลน์ จำนวน 5 ครั้ง

ภูมิภาค	จำนวนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย				
	รวม	ผู้บริหาร อปท.	ส่วน ราชการ	นักวิชาการ	ภาค ประชา สังคม
เหนือ	11	5	-	4	2
กลาง	22	6	13	2	1
ตะวันออกเฉียงเหนือ	15	9	-	3	3
ใต้	8	5	-	2	1
รวม	56	25	13	11	7

ที่มา : ประมวลโดยคณะผู้วิจัยจากการประชุมกลุ่มย่อยผ่านระบบออนไลน์จำนวน 5 ครั้ง

เมื่อได้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และจากการจัดประชุมกลุ่มย่อยครบถ้วนแล้ว ผู้เขียนจึงได้นำเนื้อหาหาวิเคราะห์เชิงลึก (Content analysis) เพื่อสังเคราะห์ความหมายและความสำคัญของหลักความเป็นอิสระของท้องถิ่น จำแนกกลุ่มหรือประเภทของปัญหาข้อจำกัดของความเป็นอิสระ และผลกระทบที่เกิดขึ้น และประมวลคุณลักษณะ พร้อมหลักคิดหรือความรู้ความเข้าใจทางวิชาการในเชิงลึก ดังมีรายละเอียดของเนื้อหาที่จะนำเสนอต่อไป

ผลการศึกษา

ผลการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงลึก (Content analysis) จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้เชี่ยวชาญและการจัดประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับประเด็นความเป็นอิสระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) สามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ ความหมายและความสำคัญของความเป็นอิสระของท้องถิ่น และ

คุณลักษณะของปัญหาข้อจำกัดด้านความเป็นอิสระของท้องถิ่นในปัจจุบัน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ความหมายและความสำคัญของหลักความเป็นอิสระของท้องถิ่น

จากการวิเคราะห์มุมมองของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พบว่า มีการให้ความหมายความเป็นอิสระของท้องถิ่นได้ใน 2 ลักษณะ ลักษณะแรกเป็นการมองในมิติการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจของ อบต. ที่ต้องรับผิดชอบต่อประชาชนและต่อสภาท้องถิ่น อาทิ **กลุ่มผู้บริหารท้องถิ่น** ได้แก่ นายกิตติชัย เองฉ้วน รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ และอดีตรองเลขาธิการสมาคมองค์การบริหารส่วนจังหวัดแห่งประเทศไทย มองว่า “....อปท. ที่เป็นอิสระคือ อปท. มีความสามารถในการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับประชาชน จะรับรู้ปัญหาและความเดือดร้อนของประชาชนได้ดี นอกจากนี้ กลไกการเลือกตั้งทำให้ อปท. ต้องตอบสนองต่อประชาชนอย่างเต็มที่ ดังนั้น อปท. ต้องไม่ทำงานเพียงเฉพาะสิ่งที่ส่วนกลางบอก และต้องไม่ถูกบีบบังคับโดยกฎหมายหรือระเบียบต่าง ๆ....” (สัมภาษณ์ผ่านระบบออนไลน์, วันที่ 12 พฤษภาคม 2565)

ส่วนนายปราโมทย์ เพชรรัตน์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลปากแพรก จังหวัดสุราษฎร์ธานี และเลขาธิการสมาคมองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งประเทศไทย เห็นว่า “....อปท. จะต้องมีความเป็นตัวของตัวเองในการกำหนดนโยบาย เป็นหน่วยงานหลักในการกำหนดทิศทางวางแผนและการพัฒนาพื้นที่ของตนเอง แน่นอนว่า ความเป็นอิสระมิได้หมายความว่า อปท. ทำเองได้ทุกอย่าง แต่จะต้องมีกฎหมายระบุขอบเขตหน้าที่ให้ชัด โดยไม่ต้องมาตีความในภายหลังว่า อปท. ทำอะไรได้ อะไรทำไม่ได้.....” (สัมภาษณ์ผ่านระบบออนไลน์, วันที่ 16 พฤษภาคม 2565) และนายสุรียา ยีขุน นายกเทศมนตรีตำบลปริก จังหวัดสงขลา และกรรมการสมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย เห็นว่า “... อปท. มาจากการเลือกตั้ง มีการแถลงนโยบายต่อสภาท้องถิ่น

และประชาชน รัฐจึงต้องให้อิสระแก่ อบท. ทำงานได้ตามนโยบายที่กำหนด ไม่มีข้อกฎหมายที่กำหนดจากส่วนกลาง จนทำให้ อบท. ทำงานไม่เป็นอิสระ ตอบสนองประโยชน์ของพี่น้องประชาชนไม่ได้...” (ประชุมกลุ่มย่อยผ่านระบบออนไลน์, วันที่ 30 สิงหาคม 2565)

ลักษณะที่สอง เป็นความเป็นอิสระในด้านอำนาจหน้าที่และกรอบกฎหมายเพื่อให้สามารถทำงานได้ โดยไม่ถูกแทรกแซงจากหน่วยงานรัฐและการกำกับดูแลที่ไม่เหมาะสม ดังเช่น **กลุ่มข้าราชการท้องถิ่น** ได้แก่ นายพิพัฒน์ วรสิทธิดำรง ปลัดเทศบาลตำบลสารภี จังหวัดเชียงใหม่ และนายกสมาคมข้าราชการส่วนท้องถิ่นแห่งประเทศไทย เห็นว่าความเป็นอิสระของท้องถิ่น คือ “...การที่ท้องถิ่นสามารถคิดและลงมือทำอะไรอันเป็นประโยชน์ต่อประชาชนได้ โดยไม่ขัดกับหลักการสากลในการปกครองท้องถิ่น และอยู่ภายใต้กรอบรัฐธรรมนูญ ซึ่งจะต้อง (1) มีกฎหมายให้อำนาจแก่ท้องถิ่น (2) อบท. ทำภารกิจที่ไม่ขัดต่อความมั่นคงของประเทศ (3) อบท. มีงบประมาณและบุคลากรทำงานได้อย่างเพียงพอ (4) อบท. บริหารจัดการได้เป็นอิสระ ภายใต้การกำกับดูแลที่เหมาะสม โดยที่รัฐส่วนกลางไม่ก้าวก้าวการใช้ดุลพินิจที่ชอบด้วยกฎหมายของ อบท. และ (5) การตรวจสอบ อบท. ต้องมุ่งเรื่องการป้องกันทุจริต ไม่ใช่ตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของ อบท. ที่มีกฎหมายให้อำนาจไว้แล้ว.....” (สัมภาษณ์แบบตัวบุคคล, วันที่ 20 พฤษภาคม 2565)

ส่วนนายบรรณ แก้วฉำ หัวหน้างานนิติการ อบจ.พระนครศรีอยุธยา ให้ความเห็น “....อบท. ที่เป็นอิสระควรบริหารจัดการเพื่อให้บริการและอำนาจอยู่กับประชาชน ประชาชนสามารถใช้อำนาจเลือกผู้นำท้องถิ่นผ่านกลไกการเลือกตั้งเพื่อไปทำหน้าที่จัดสรรทรัพยากรของ อบท. ให้ตอบสนองต่อความต้องการของพวกเขา ความเป็นอิสระโดยนัยนี้ คือ อบท. ต้องสามารถทำหน้าที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้เป็นสำคัญ และมีกลไกป้องกันการใช้อำนาจจากหน่วยราชการ

ส่วนกลางในการเข้าครอบงำท้องถิ่น จนทำให้ อบท. ขาดความเป็นอิสระ.....” (สัมภาษณ์ผ่านระบบออนไลน์, วันที่ 16 พฤษภาคม 2565)

สำหรับกลุ่มความคิดเห็นที่สาม ได้แก่ ภาคประชาสังคม ภาควิชาการ และ ส่วนราชการ มองว่าท้องถิ่นที่เป็นอิสระเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนา คุณภาพชีวิตของประชาชน และการจัดบริการสาธารณะต่าง ๆ ที่ดีขึ้น ดังเช่น นายไมตรี จงไกรจักร ผู้จัดการมูลนิธิชุมชนไทย ให้ความเห็นว่า “...ความเป็นอิสระของ ท้องถิ่นเป็นเรื่องสำคัญ เพราะ อบท. ทุกวันนี้เน้นเรื่องคุณภาพชีวิตของประชาชน แต่ ข้อจำกัดที่พบบ่อยมากคือ เมื่อ อบท. ทำแผนและข้อบัญญัติงบประมาณแล้ว ต้องไปขอ อนุมัติจากนายอำเภอเพื่อเห็นชอบ แบบนี้น่าจะเรียกว่าไม่เป็นอิสระ และถ้าหาก ราชการไม่มีหนังสือสั่งการลงมา นายอำเภอจะรู้สึกลัวว่าแผนท้องถิ่นไม่สอดคล้องกับ นโยบายรัฐ และไม่อนุมัติข้อบัญญัติท้องถิ่น ทั้ง ๆ ที่โครงการต่าง ๆ ในข้อบัญญัติ งบประมาณนั้นเป็นประโยชน์กับประชาชน แบบนี้เท่ากับว่าท้องถิ่นไม่มีอิสระที่จะ ทำงานพัฒนาในพื้นที่ตนเองให้กับประชาชน....” (ประชุมกลุ่มย่อยผ่านระบบออนไลน์, วันที่ 30 สิงหาคม 2565)

ส่วนนายแพทย์วัฒนชัย อึ้งเจริญวัฒนา นายแพทย์ชำนาญการพิเศษ และ อดีตรองผู้อำนวยการโรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์ จังหวัดอุบลราชธานี มองว่า “... ความเป็นอิสระของท้องถิ่น คือ การให้ อบท. จัดการตนเองได้ครอบคลุมภารกิจ การให้บริการสาธารณะพื้นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางที่เกิดขึ้นในหลาย ๆ ประเทศ และ อบท. ต้องไม่ทำภารกิจของรัฐส่วนกลาง อาทิ การต่างประเทศ หรือเรื่องความ มั่นคง....” (สัมภาษณ์ผ่านระบบออนไลน์, วันที่ 29 พฤษภาคม 2565) และ รองศาสตราจารย์ ดร.อภิวัฒน์ รัตนวราหะ นักวิชาการด้านผังเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เห็นว่า “....ความเป็นอิสระของท้องถิ่นหมายถึงความเป็น อิสระจากการถูกควบคุมที่มากเกินไปจากรัฐ จนทำให้ อบท. ไม่สามารถทำหน้าที่แก้ไข

ปัญหาของประชาชนได้เต็มที่ ทั้งนี้ ความเป็นอิสระของ อบท. มิได้หมายถึงการมีอิสระโดยไม่มีขอบเขต ไม่ใช่การแยกเป็นรัฐอิสระ และไม่ใช่ว่าความเป็นอิสระต่อประชาชน แต่อบท. จะต้องทำงานในชุมชน ปรับวิธีการทำงานให้เข้ากับบริบทแวดล้อม ต้องฟังเสียงฟังข้อมูล และตอบสนองต่อประชาชน ต่อกลุ่มผลประโยชน์ ต่อภาคประชาสังคม และต่อการตรวจสอบ...” (สัมภาษณ์ผ่านระบบออนไลน์, วันที่ 28 พฤษภาคม 2565)

จากความหมายเกี่ยวกับความเป็นอิสระของท้องถิ่นที่ประมวลจากมุมมองของผู้ที่เกี่ยวข้องข้างต้น ผู้เขียนสามารถสังเคราะห์คุณลักษณะร่วมกัน (Commonality) เกี่ยวกับหลักความเป็นอิสระของ อบท. ได้แก่ **“ความสามารถของ อบท. ในการจัดทำนโยบายเพื่อพัฒนาพื้นที่ (Policy initiation)”** และ **“ความสามารถในการตอบสนองต่อประชาชน (Responsiveness)”** โดยที่ อบท. สามารถ **“เลือก”** ที่จะทำหรือไม่ทำอะไรก็ได้โดยอิสระ (Decision-making) โดยคำนึงถึงความต้องการของประชาชนเป็นสำคัญ และมี **“กรอบกฎหมาย”** ที่รองรับขอบเขตอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของ อบท. ไว้เหมาะสม เพื่อให้ อบท. สามารถดูแลคุณภาพชีวิตของประชาชนได้ โดยที่รัฐหรือส่วนราชการ **“ไม่ก้าวก้าว”** การใช้อำนาจดุลพินิจของ อบท. ที่ใช้โดยสุจริตและอยู่ภายใต้กรอบกฎหมาย (Legal immunity)

คุณลักษณะของปัญหาข้อจำกัดด้านความเป็นอิสระของท้องถิ่น

จากการประมวลข้อมูลและความคิดเห็นจากหลายฝ่ายพบข้อสรุปร่วมกันว่า ท้องถิ่นไทยในปัจจุบันยังมีความเป็นอิสระไม่มากนัก ซึ่งส่วนใหญ่ อบท. สามารถทำงานได้คล่องตัวใน **“งานประจำพื้นฐาน”** ทั่วไป แต่หากเป็นงานในเชิงพัฒนาหรือ **“งานนวัตกรรมหรือการริเริ่มใหม่ ๆ”** แล้วนั้น อบท. จะมีข้อจำกัดอย่างมาก ดังเช่น นายพงษ์ศักดิ์ ยิ่งชนม์เจริญ นายกเทศมนตรีนครยะลา จังหวัดยะลา และอดีตนายกสมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย อธิบายว่า **“.....หากเป็นการดำเนินงานปกติ**

ทั่วไปของ อปท. (Routine) เรื่องความเป็นอิสระมิได้สร้างข้อจำกัดใด ๆ มากนัก แต่หากเป็นงานริเริ่มใหม่ งานนวัตกรรมที่ต้องปรับเปลี่ยนตามบริบทแวดล้อม หรืองานที่ต้องดูแลประชาชนในลักษณะของปัจเจกบุคคลเฉพาะราย จะเป็นเรื่องที่กฎหมายหรือระเบียบต่าง ๆ ไม่เคยวางแนวปฏิบัติมาก่อน กรณีเช่นนี้จะทำให้การดำเนินงานของท้องถิ่นค่อนข้างมีข้อจำกัด และฉุดรั้งนวัตกรรมของท้องถิ่นอย่างมาก.....” (สัมภาษณ์ผ่านระบบออนไลน์, วันที่ 28 พฤษภาคม 2565)

ทำนองเดียวกัน นายกนกศักดิ์ ดวงแก้วเรือน แกนนำภาคประชาสังคม และอดีตนายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทา จังหวัดเชียงใหม่ ให้ความเห็นในเรื่องนี้ว่า “.....เป็น**ความอิสระที่ล้าสมัย** คือ อปท. ทำงานได้ภายใต้สิ่งที่เกิดขึ้นแล้ว มีระเบียบรองรับ หรือเป็นการทำงานตามนโยบายหรือการคิดสั่งการจากส่วนกลางได้ แต่**ความเป็นอิสระที่แท้จริง** คือทำงานในเรื่องของอนาคต หรืองานเชิงป้องกันปัญหา เช่น การป้องกันภัยพิบัติ ท้องถิ่นจะทำอะไรไม่ค่อยได้ ไม่มีกฎระเบียบรองรับ จึงเป็นเรื่องยากที่ท้องถิ่นจะผลิตนโยบายเพื่อให้ส่วนกลางยอมรับ และนำไปใช้เพื่อการแก้ไขปัญหา.....” (ประชุมกลุ่มย่อยผ่านระบบออนไลน์, วันที่ 7 กันยายน 2565)

ส่วนรายงานสรุปผลการหารือระหว่างคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และคณะกรรมการการกระจายอำนาจการปกครองท้องถิ่น และการบริหารราชการรูปแบบพิเศษ สภาผู้แทนราษฎร วันที่ 25 พฤศจิกายน 2562 และคณะกรรมการการปกครองท้องถิ่น วุฒิสภา วันที่ 22 ธันวาคม 2562 ได้ประมวลปัญหาด้านความเป็นอิสระของท้องถิ่นไว้ดังนี้ (Office of the Decentralization to the Local Government Organization Committee, 2020, pp.88 - 94) (1) การให้บริการต่าง ๆ ของ อปท. ไม่สามารถทำได้โดยอิสระ แต่ต้องอยู่ภายใต้กรอบวิธีปฏิบัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งส่วนใหญ่ อปท. จะต้องปฏิบัติตามระเบียบและหนังสือสั่งการของกระทรวงมหาดไทย (2) การใช้จ่ายเงินของ อปท.

ต้องมีระเบียบของกระทรวงมหาดไทยกำหนด แต่กระทรวงมหาดไทยยังไม่สามารถออกระเบียบให้ครอบคลุมได้ทุกเรื่อง ทำให้ขาดความเป็นอิสระในการเบิกจ่าย และ (3) การตรวจสอบการทำงานมีความเข้มงวดเกินไป ส่งผลให้ อบต. ไม่สามารถทำงานได้โดยอิสระ และไม่กล้าที่จะดำเนินโครงการใด ๆ ที่เกิดประโยชน์ต่อประชาชนในท้องถิ่น

นอกจากนี้แล้ว เมื่อพิจารณาเป็น “รายการกิจ (Function)” ที่ อบต. ดำเนินการหรือดูแลรับผิดชอบ ก็จะพบปัญหาข้อจำกัดด้านความเป็นอิสระเช่นกัน ดังสามารถจำแนกเป็น 11 ประเด็นดังนี้

(1) การจัดการพื้นที่ที่ทับซ้อนกับเขตป่าไม้ อุทยาน หรือน่านน้ำ “.....

ส่วนราชการจะมีอำนาจตามกฎหมาย เขาก็จะบริหารจัดการตามกฎหมายของเขา ไม่ให้ใครเข้าไปยุ่งเกี่ยว ส่วนท้องถิ่นทำงานเชิงพื้นที่ ถ้าต้องพัฒนาเส้นทาง ถนน หรือการดูแลประชาชนในพื้นที่เหล่านี้ ส่วนราชการจะไม่สนใจชาวบ้านหรือ อบต. จึงทำให้ อบต. ดูแลประชาชนในพื้นที่เหล่านี้ไม่ได้เต็มที่....” (นายปรามิทธิ์ เพชรรัตน์, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลปากแพรก จังหวัดสุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์ผ่านระบบออนไลน์, วันที่ 16 พฤษภาคม 2565)

(2) การจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ดร.พิริยต์มย์ วรณพฤษ์

สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ยกตัวอย่างความไม่เป็นอิสระของท้องถิ่นหลายประการ อาทิ “....การจัดการขยะของท้องถิ่นในช่วงหลังนี้มีการรวมอำนาจและดูแลสั่งการโดยกระทรวงมหาดไทย เช่น การกำหนด Cluster และสั่งให้ อบต. ต้องปฏิบัติตาม ทำให้การจัดเส้นทางทิ้งขยะของหลาย อบต. สิ้นเปลืองเงินจำเป็น หรือการสั่งการให้ อบต. หาถังขยะสามสี และต้องมีถังหมักเพื่อจัดการขยะเปียก ตัวแบบนี้ไม่เหมาะกับชุมชนเมืองที่แต่ละบ้านไม่มีพื้นที่ หรือแม้แต่ในชุมชนชนบทที่จัดการขยะครัวเรือนได้เองอยู่แล้ว การสั่งการแบบนี้ไม่ให้อิสระแก่ท้องถิ่นอย่างมากและสร้างความสิ้นเปลืองด้วย....” (สัมภาษณ์ผ่านระบบออนไลน์, วันที่ 19 พฤษภาคม 2565)

(3) **การจัดการด้านสาธารณสุข** พบว่ามีข้อจำกัดเช่นกัน อาทิ กฎหมายควบคุมโรค “...ให้อำนาจแก่ผู้บริหารท้องถิ่นทั้งฝ่ายการเมืองและฝ่ายประจำเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมาย แต่ทว่ารัฐบาลจัดการเรื่องนี้เพียงลำพัง ไม่มีข้อมูลและงบประมาณสนับสนุนมาให้ท้องถิ่นเท่าที่ควร ทั้ง ๆ ที่ท้องถิ่นเป็นผู้ที่มีบทบาทหลักเป็นด้านหน้า ไม่ว่าจะเกี่ยวกับศูนย์พักคอยเพื่อสังเกตอาการ พื้นที่สำหรับกักตัวเมื่อตรวจพบเชื้อ การจัดหาอาหารหรือเครื่องอุปโภคบริโภค ฯลฯ จะติดขัดระเบียบอย่างมาก ส่วนกลางรู้ว่า อปท. เป็นผู้ดำเนินการหลัก แต่อำนาจก็ไม่ได้มอบให้ อปท. และงบประมาณก็ไม่ให้มาตามสัดส่วนความรับผิดชอบที่เกิดขึ้น หรือแทบไม่จัดสรรเงินมาให้ อปท. เลย แต่จะเก็บไว้อยู่ที่ สสจ. ทั้งหมด....” (จำเริญอนันต์ พันธุ์บ้านแหลม, ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางขุนไทร, ประชุมกลุ่มย่อยผ่านระบบออนไลน์, วันที่ 31 สิงหาคม 2565)

(4) **การศึกษา ศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรม** นายสุริยา ยีขุน นายกเทศมนตรีตำบลปริก จังหวัดสงขลา มองว่า “...ท้องถิ่นแทบไม่มีความเป็นอิสระในการดำเนินงาน เช่น เรามีสถานศึกษา แต่ต้องการขยายระดับชั้นการเรียน สร้างความร่วมมือด้านการศึกษาและวัฒนธรรมกับต่างประเทศ แต่ก็ทำไม่ได้ในทันที ต้องขออนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ และกระทรวงมหาดไทย ใช้เวลาราว 1-2 ปี ซึ่งนานเกินไป...” (นายสุริยา ยีขุน, ประชุมกลุ่มย่อยผ่านระบบออนไลน์, วันที่ 30 สิงหาคม 2565)

(5) **การจัดการเมือง การคมนาคมและการขนส่ง** เป็นอีกเรื่องที่ อปท. มีข้อจำกัดในความเป็นอิสระ ซึ่งรองศาสตราจารย์ ดร.อภิวัฒน์ รัตนวราหะ นักวิชาการด้านการผังเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เห็นว่า “...ท้องถิ่นถูกครอบงำจากรัฐส่วนกลางมาก แม้จะมีการกระจายลงไปให้ท้องถิ่นแล้ว แต่กลับไม่มีงบประมาณไปให้ อปท. จึงไม่มี Capacity ก็ทำให้ อปท. ทำการพัฒนาอะไร

ได้ยาก เพราะเป็นภารกิจที่ใช้เงินจำนวนมาก.....” (สัมภาษณ์ผ่านระบบออนไลน์, วันที่ 28 พฤษภาคม 2565)

(6) การสร้างความสัมพันธ์กับเมืองพี่เมืองน้อง หรือการดำเนินการนอกเขต อปท. เพื่อส่งเสริมการค้า การท่องเที่ยว การลงทุน การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในด้านนี้ รศ.ดร.วิชัย กาญจนสุวรรณ รองนายกเทศมนตรีนครหาดใหญ่ กล่าวว่า “.....เทศบาลติดขัดในการสร้างความร่วมมือระหว่างเทศบาลกับเมืองพี่เมืองน้องในอุ้ยฮั่น ประเทศจีน เพื่อขยายโอกาสในการลงทุนร่วมกัน แต่ต้องไปขออนุญาตกระทรวงการต่างประเทศ เพราะกระทรวงมหาดไทยตีความว่า อปท. ไม่สามารถทำเรื่องการต่างประเทศได้ ไม่มีระเบียบรองรับ ทั้ง ๆ ที่เรื่องนี้จะเป็นประโยชน์กับพื้นที่โดยตรง เรื่องนี้ทำให้อิสระ อปท. ดำเนินการได้เลย.....” (ประชุมกลุ่มย่อยผ่านระบบออนไลน์, วันที่ 30 สิงหาคม 2565)

(7) การพัฒนาด้านเศรษฐกิจดิจิทัล และเมืองอัจฉริยะ (Smart City) ปัจจุบัน ท้องถิ่นจำนวนมากกำลังปรับตัวสู่สังคมดิจิทัล แต่ทว่างานเหล่านี้เป็นภารกิจใหม่ที่ยังขาดกรอบกฎหมายรองรับ ทำให้มีข้อจำกัด ดังเช่นมุมมองของนายพงษ์ศักดิ์ ยิ่งชนม์เจริญ นายกเทศมนตรีนครยะลา ที่ว่า “.... เทศบาลต้องการพัฒนาระบบการเงินของชุมชน เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวกลาง (Intermediary) ในการลดภาระต้นทุนธุรกรรมทางการเงินของประชาชน ไม่ให้เงินไหลออกไปภายนอกไปสู่กลุ่มทุนหรือระบบธนาคาร เช่น การทำระบบ e-Wallet สำหรับระบบ “ตลาดยะลา” หรือตลาดออนไลน์ของเทศบาล จะลดค่าใช้จ่ายและป้องกันปัญหาการคดโกงในการซื้อขายสินค้ากันในกลุ่มชุมชนได้ แบบนี้ อปท. ควรเป็นตัวกลางไปจัดการ เปรียบเสมือนกับการทำการแทรกแซงกลไกตลาดที่แข่งขันไม่สมบูรณ์ (Market failure) แต่ก็ปรากฏว่าภารกิจเหล่านี้ไม่มีระเบียบรองรับ เทศบาลทำได้เรื่องคุณภาพชีวิตกับพัฒนาเศรษฐกิจทั่วไป

เท่านั้น ทำให้เทศบาลไม่สามารถจัดการได้เต็มที่....” (สัมภาษณ์ผ่านระบบออนไลน์, วันที่ 28 พฤษภาคม 2565)

(8) **ความเป็นอิสระด้านกฎหมาย** เป็นอีกประเด็นที่ อบท. ประสบกับข้อจำกัดอย่างมาก โดยรวมถึง (1) กฎหมายพระราชบัญญัติ (กฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติ) ที่มีได้ให้อำนาจเต็มที่ในการดำเนินการกิจของ อบท. และมีความทับซ้อนระหว่างการจัดการตามหน้าที่ (Function) และการจัดการเชิงพื้นที่ (Area-based) (2) กฎหมายของฝ่ายบริหาร ตั้งแต่กฎกระทรวง ระเบียบ คำสั่ง หรือหนังสือสั่งการที่ไม่ได้ตราขึ้นใหม่ให้ทันสมัย ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกฎหมายแม่บท หรือไม่เพียงพอที่จะให้ อบท. ปฏิบัติงานได้อย่างอิสระและยืดหยุ่นตามบริบทของพื้นที่หรือตามลักษณะงาน อาทิ หนังสือที่ มท 0810.3/ว 6086 เรื่อง ชักซ้อมแนวทางปฏิบัติการใช้แผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อจัดทำบริการสาธารณะหรือกิจกรรมสาธารณะ ลงวันที่ 19 สิงหาคม 2565 ซึ่งกำหนดรายละเอียดปลีกย่อยเกินไป ดังเช่น การจัดซื้อวัสดุหรือค่าใช้จ่ายที่ต้องกำหนดล่วงหน้าในแผนพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงในการวางแผนงานล่วงหน้า จนในที่สุดกระทรวงมหาดไทยต้องมีหนังสือ ที่ มท 0810.3/ว 7509 เรื่อง แนวทางการดำเนินงานตามแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ลงวันที่ 7 ตุลาคม 2565 เพื่อแก้ไขคำนิยามและปรับแก้วิธีการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นที่กำหนดขึ้นดังกล่าวเสียใหม่ให้เกิดความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับข้อเท็จจริงมากขึ้น

(9) **ความเป็นอิสระด้านการคลัง** พบว่า “....การหารายได้ของ อบจ. มีไม่มากนัก จะจัดเก็บภาษีเพิ่มขึ้นเองก็ไม่มีฐานอำนาจ จะขอรับจัดสรรภาษีจากรัฐหรือเงินอุดหนุนเพิ่มขึ้น ก็ทำได้จำกัด ส่วนการที่จะบอกให้บริษัทในพื้นที่มาเสียภาษีในพื้นที่ เราก็พูดอะไรไม่ได้มากนัก ทั้ง ๆ ที่ควรเป็นรายได้ท้องถิ่นกลับคืนมา จะเห็นว่า อบจ. ไม่มีเครื่องมือทางภาษีมากนัก.....” (นายอัครธโรหมาน กาเหיים, รองนายก อบจ.สงขลา,

ประชุมกลุ่มย่อยผ่านระบบออนไลน์, วันที่ 30 สิงหาคม 2565) นอกจากนี้ ยังมีตัวอย่างอีกมากที่ส่วนราชการถ่ายโอนงานให้ อบต. แต่ไม่ได้ถ่ายโอนเงินมาให้อย่างสมดุล เช่น “...กรมโยธาฯ ไปสร้างระบบบำบัดน้ำเสียแล้วก็โอนให้ท้องถิ่น แต่ก็มีได้โอนเงินค่าบริหารจัดการมาให้ด้วย ทำให้สร้างภาระค่าใช้จ่ายแก่ อบต. ที่สูงมาก....” (พิริยุดมวรรณพฤกษ์, สัมภาษณ์ผ่านระบบออนไลน์, วันที่ 19 พฤษภาคม 2565)

(10) **ความเป็นอิสระด้านการบริหารงานบุคคลท้องถิ่น** พบว่า อบต. ขาดความเป็นอิสระในด้านนี้เช่นกัน ดังเช่น “...การออกคำสั่ง คสช. ที่ 8/2560 มีผลเป็นกรียติอำนาจการจับสอบของบุคลากรในท้องถิ่น เดิมทีแต่ละแห่งมีอิสระในการจับสอบ แต่ปัจจุบันอำนาจอยู่ที่ส่วนกลาง แม้รัฐจะให้เหตุผลว่าป้องกันการทุจริตในการสอบ แต่ปัญหานี้มีเพียงบาง อบต. เท่านั้น แบบนี้เท่ากับคุกคามความเป็นอิสระของท้องถิ่นโดยรวม....” (ศ.ดร.ชาติชาย ณ เชียงใหม่, สัมภาษณ์ผ่านระบบออนไลน์, วันที่ 30 พฤษภาคม 2565) ในทำนองเดียวกัน นายสุริยา ยีขุน นายกเทศมนตรีตำบลปริก ย้ำว่า “...เป็นเรื่องผิดมหันต์ที่ตั้งอำนาจบุคคลกลับไปส่วนกลาง ถ้า อบต. ทุจริตก็ควรแก้ไขเป็นแห่ง ๆ ไป พอกลับไปอยู่ส่วนกลาง พบว่ามีการทุจริตมากขึ้น การบรรจุคนลงพื้นที่กลับทำไม่ได้ดี ไม่ตรงกับความต้องการของพื้นที่ พอมาอยู่แล้ว เดี่ยวเดี๋ยวก็ย้ายไป และบั่นทอนกำลังใจคนที่อยู่มาแต่เดิม แบบนี้ก็พังทั้งระบบ....” (ประชุมกลุ่มย่อยผ่านระบบออนไลน์, วันที่ 30 สิงหาคม 2565)

(11) **การกำกับดูแลและมาตรฐานวิธีการตรวจสอบที่ล่วงละเมิดความเป็นอิสระของท้องถิ่น** ประเด็นนี้ได้รับเสียงสะท้อนจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียว่า สร้างข้อจำกัดต่อ อบต. ค่อนข้างมาก เป็นการตรวจสอบที่ลงรายละเอียดมากเกินไป ไม่คงเส้นคงวา และทำให้ อบต. ไม่กล้าดำเนินงานใด ๆ จนนำไปสู่การเสียโอกาสต่อประชาชน อาทิ “.....มีกรณีหนึ่งที่เทศบาลเคยจัดงานประเพณี มีความโดดเด่น มีคนมาร่วมงานมาก ผู้บริหารจึงต่อยอดการจัดงานเพราะช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจในชุมชนได้ดี

โดยเพิ่มจากการจัดงาน 1 วันเป็น 5 วัน ก็ดำเนินการมาได้ 4 ปี ก่อนนี้หน่วยตรวจสอบก็มีได้ทั่วทุกตัวใด ๆ แต่เมื่อมีการเปลี่ยนตัวคนที่ทำการตรวจสอบ กลับมองคนละแบบ เห็นว่าค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการจัดงานแสดงเบิกไม่ได้ ไม่ได้เป็นประเพณี ท้องถิ่นไม่ควรคิดเรื่องเศรษฐกิจ ให้มองว่าเป็นงานประเพณีเท่านั้น และก็ขอให้เทศบาลเรียกเงินคืนแบบนี้ถือว่าก้าวล่วงดุลพินิจของเทศบาลอย่างมาก ทำให้ขาดความเป็นอิสระ.....” (เฉลิมพร ปิยณรงค์โรจน์, ปลัดเทศบาลนครภูเก็ต, ประชุมกลุ่มย่อยผ่านระบบออนไลน์, วันที่ 30 สิงหาคม 2565)

กล่าวโดยสรุป ข้อมูลวิเคราะห์ในภาพรวมและในการกิจรายด้านข้างต้นนำไปสู่บทสรุปที่ช่วยเติมเต็มความเข้าใจทางวิชาการเกี่ยวกับความเป็นอิสระของท้องถิ่นเพิ่มขึ้นอย่างน้อย 3 ประการ ดังนี้

(1) ความหมายเกี่ยวกับความเป็นอิสระของท้องถิ่นไม่ได้มีเพียงด้านเดียว (Multi-dimensional) และขึ้นอยู่กับมุมมองและความคาดหวังของแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับวลี “Where you stand depends on where you sit หรือ Mile’s Law” กล่าวคือ ฝ่ายการเมือง ฝ่ายข้าราชการประจำ ผู้ทรงคุณวุฒิหรือภาคประชาสังคมมีความคาดหวังในเรื่องนี้แตกต่างกัน แต่อย่างน้อยทั้ง 3 ฝ่ายมีมุมมองที่สอดคล้องกันว่าความเป็นอิสระของท้องถิ่นต้องประกอบไปด้วย ความสามารถของอปท. ในการคิดริเริ่มและดำเนินนโยบาย (Policy initiation) โดย อปท. มีขอบเขตภารกิจหน้าที่ที่สำคัญต่อการพัฒนาพื้นที่หรือส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน (Local government importance) และมีกลไกเชิงสถาบัน หรือบริบททางกฎหมายที่สนับสนุนศักยภาพในการทำงานของ อปท. (Local government capacity) ซึ่งจะช่วยให้ท้องถิ่นมีอิสระอย่างแท้จริง

(2) ผู้ให้ข้อมูลจากหลายฝ่ายและข้อมูลเอกสารราชการให้มุมมองที่สอดคล้องกันว่า อปท. เผชิญหน้ากับข้อจำกัดในการดำเนินงานเป็นอย่างมาก จน

สามารถสรุปได้ว่า **อปท. ไม่เป็นอิสระอย่างแท้จริง** ทั้งในภาพรวมการบริหารจัดการ และในการดำเนินการกิจรายด้าน ซึ่งงานนี้จำแนกเป็น 11 ด้าน โดยมีความละเอียด และครอบคลุมคุณลักษณะของปัญหามากขึ้นกว่างานเขียนที่ผ่านมา ข้อมูลดังกล่าว สะท้อนถึงความจำเป็นเร่งด่วนที่ฝ่ายรัฐ ส่วนราชการ อปท. และภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องควรร่วมมือกันแก้ไขต่อไป

(3) การวิจัยนี้ทำให้เกิดความเข้าใจเพิ่มขึ้นว่า **มิติความเป็นอิสระของท้องถิ่นมีคุณลักษณะเชิงซ้อน** กล่าวคือ มีฐานคิดทางวิชาการซ่อนอยู่หลายประเด็น (ดังจะนำเสนอต่อไป) และขึ้นอยู่กับบริบทเชิงสถาบันและภารกิจของ อปท. หากเป็นงานพื้นฐานทั่วไป อปท. สามารถดำเนินการได้อย่างคล่องตัวหรือค่อนข้างเป็นอิสระ แต่หากเป็นภารกิจใหม่ที่เกิดขึ้นจากบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น งานเกี่ยวกับเทคโนโลยี การส่งเสริมเศรษฐกิจ หรือการป้องกันภัยหรือปัจจัยท้าทายต่าง ๆ กลไกรัฐอาจปรับตัวช้าและไม่สนับสนุนให้ อปท. ริเริ่มนวัตกรรมเหล่านี้ได้อย่างเป็นอิสระมากนัก การกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหานี้ในอนาคตจึงต้องทำแบบเจาะจงมากขึ้น

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

บทความนี้มุ่งศึกษาความหมาย ความสำคัญ และปัญหาข้อจำกัดความเป็นอิสระของท้องถิ่นไทย โดยศึกษาจากการทบทวนวรรณกรรมวิชาการที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 17 ท่าน และการจัดประชุมกลุ่มย่อยจำนวน 5 ครั้งร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวน 56 ท่าน ผลการศึกษาพบว่า อปท. เผชิญกับข้อจำกัดด้านความเป็นอิสระมากพอสมควร และครอบคลุมข้อจำกัดในหลายลักษณะ นอกจากนี้ ข้อมูลการวิจัยสะท้อนว่า ความหมายเกี่ยวกับความเป็นอิสระของท้องถิ่นสามารถตีความได้หลายลักษณะ และมีความคาบเกี่ยวกัน ดังนั้น เพื่อให้เกิดความชัดเจนและสามารถทำความเข้าใจได้อย่างเป็นระบบ ผู้เขียนจึงสังเคราะห์รอบคิดเกี่ยวกับความหมายและจุดเน้นของการศึกษาเกี่ยวกับหลักความเป็นอิสระของท้องถิ่น

โดยพิจารณาจากแก่นสาระ (Focus) และหน่วยวิเคราะห์หลัก (Locus) จึงทำให้จำแนกได้เป็น 4 ลักษณะ ดังแผนภาพที่ 2 ผู้เขียนเชื่อว่า กรอบวิเคราะห์ดังกล่าวสามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับการศึกษาเรื่องความเป็นอิสระของท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ลุ่มลึกเพิ่มขึ้นได้ต่อไป

แผนภาพที่ 2 ความหมาย แก่นสาระ และหน่วยวิเคราะห์ในการศึกษาความเป็นอิสระของท้องถิ่นไทย

1) มุมมองทางการเมือง (Political Perspective) FOCUS: ความเป็นอิสระของท้องถิ่นคือการจัดการความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐและท้องถิ่นที่หนุนเสริมการทำงานของท้องถิ่นได้คล่องตัวและมีประสิทธิภาพ (Intergovernmental relationships) LOCUS: ให้ความสำคัญกับการจัดการเชิงอำนาจใน 2 ระดับ (Relative power) ที่สมมาตรกัน กล่าวคือ รัฐต้องส่งเสริมและให้ความสำคัญกับความเป็นอิสระของ อปท. ในฐานะที่เป็นภาคีหุ้นส่วน และ อปท. ยอมรับและร่วมมือกับภาครัฐในการดูแลแก้ไขปัญหาสาธารณะให้ประชาชน	2) มุมมองทางรัฐประศาสนศาสตร์ (Public Administration Perspective) FOCUS: ความเป็นอิสระของท้องถิ่นคือขีดความสามารถของ อปท. ในการตอบสนองความต้องการของประชาชน และการจัดบริการสาธารณะ โดยที่ อปท. สามารถเลือกกระทำในสิ่งที่ต้องทำ และมีความสามารถที่จะทำได้ (Capacity, Initiation, and Responsiveness) LOCUS: ท้องถิ่นต้องมีอิสระและสามารถตัดสินใจการใช้ทรัพยากรการเงินการคลัง การบริหารบุคลากร การสร้างความร่วมมือ การลงมือปฏิบัติ และการติดตามผลสำเร็จ
Accountability to People: Citizen-Centric	
3) มุมมองทางนิติศาสตร์ (Legal Perspective) FOCUS: ความเป็นอิสระของท้องถิ่นในกรอบกฎหมายที่ได้ให้อำนาจหน้าที่ไว้ และทำให้ อปท. มีใช้รัฐอิสระ LOCUS: ท้องถิ่นมีอำนาจอิสระจากกฎหมายจัดตั้งอปท. กฎหมายแม่บท หรือกฎหมายที่กำหนดกระบวนการ ข้อจำกัด และการจัดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและท้องถิ่น เช่น รัฐธรรมนูญ กฎหมายกระจายอำนาจ กฎหมายงบประมาณและการเงิน การคลัง การบริหารงานบุคคล และการบริหารราชการแผ่นดิน รวมถึงกฎระเบียบต่าง ๆ	4) มุมมองทางสังคมวิทยา (Sociological Perspective) FOCUS: ความเป็นอิสระของท้องถิ่นในแนวดิ่ง (Vertically autonomous) ที่ปลอดจากการควบคุมที่เกินความจำเป็นจากกลไกรัฐ แต่ทว่าอปท. จะต้องยึดโยงกับภาคประชาชน สถาบันทางสังคม ชุมชน และหน่วยเศรษฐกิจในพื้นที่ (Horizontally connected) LOCUS: การปรับตัวของท้องถิ่นที่มีพลวัต (Dynamic) เพื่อให้ อปท. สามารถตอบสนองต่อการจัดการแก้ไขปัญหาของชุมชน/ประชาชน/หน่วยเศรษฐกิจในพื้นที่ได้

กลุ่มแรกเป็น **มุมมองทางการเมือง (Political Perspective)** ซึ่งเห็นว่า ความเป็นอิสระของท้องถิ่นคือการจัดการความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐและ

ท้องถิ่น (Intergovernmental relationships) ที่ช่วยหนุนเสริมให้ อบท. ทำงานได้เป็นอิสระ โดยที่รัฐให้ความสำคัญกับ อบท. และสนับสนุนการทำงานร่วมกันเป็นภาคีในการจัดการปัญหาสาธารณะร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผล (Accountability) กลุ่มที่สองเป็น **มุมมองทางรัฐประศาสนศาสตร์ (Public Administration Perspective)** ซึ่งมองว่าความเป็นอิสระของท้องถิ่น หมายถึง การส่งเสริมขีดความสามารถของ อบท. ในการตอบสนองความต้องการของประชาชน หรือการจัดการเชิงสถาบันที่ทำให้ อบท. เลือกทำในสิ่งที่ต้องทำ (Capacity to initiation) และสามารถลงมือทำได้ (Capacity to action) ทั้งในด้านการวางแผน การตัดสินใจ การบริหารทรัพยากรบุคคล การบริหารการเงินการคลัง การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และการติดตามผลสำเร็จในการปฏิบัติงาน

ความเป็นอิสระของท้องถิ่นในกลุ่มที่สาม ได้แก่ **มุมมองทางกฎหมาย (Legal Perspective)** ซึ่งมองว่าความเป็นอิสระของท้องถิ่นจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับกฎหมายและบทบัญญัติที่ให้อำนาจหน้าที่แก่ อบท. ซึ่งจะส่งผลให้ อบท. มี “พื้นที่เล่น (Playroom)” ตามที่ระบุไว้ในกฎหมาย ดังนั้น การส่งเสริมความเป็นอิสระของท้องถิ่นในมุมมองนี้คือการตรากฎหมายต่าง ๆ ที่กำหนดขอบเขตให้ อบท. สามารถดำเนินการภารกิจได้อย่างเหมาะสมและเพียงพอต่อการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาที่ตรงกับความต้องการของพื้นที่ และกลุ่มที่สี่ ได้แก่ **มุมมองทางสังคมวิทยา (Sociological Perspective)** ซึ่งเห็นว่า ความเป็นอิสระของท้องถิ่นคือการจัดการให้ท้องถิ่นมีความยืดหยุ่นและทำงานอย่างมีพลวัตในการตอบสนองต่อชุมชน ภาคประชาสังคม และสถาบันทางสังคมหรือเศรษฐกิจในระดับพื้นที่ (Socially connected) และปลอดจากการแทรกแซงหรือการกำกับดูแลที่มากเกินไปจากภาครัฐ

พึงทราบว่าทั้ง 4 มุมมองมีจุดหมายร่วมกันคือการจัดการให้ อบท. มีความสามารถที่จะตอบสนองต่อประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผล (Local

Autonomy is an Accountability to the People) หรือเป็นการจัดการ “รูปแบบธรรมาภิบาลท้องถิ่นที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง (Citizen-centric local governance)” ซึ่งเป็นหัวใจหลักที่ยึดโยงมุมมองความเป็นอิสระของท้องถิ่นทั้ง 4 ประการเข้าไว้ด้วยกัน และจากมุมมองต่าง ๆ ที่ได้อภิปรายข้างต้น ทำให้ผู้เขียนสรุปความหมายเชิงลึกเกี่ยวกับความเป็นอิสระของท้องถิ่นเพิ่มเติมได้ว่าเป็นอิสระของอปท. หมายถึง “ความเป็นอิสระในแนวคิด แต่ไม่เป็นอิสระในแนวนานอปท. ยังคงต้องยึดโยงกับประชาชนและการจัดการแก้ไขปัญหาของพื้นที่” และทำให้สามารถตีความคุณลักษณะสำคัญได้ว่า “ความเป็นอิสระของท้องถิ่นมิได้เป็นเป้าหมายสุดท้ายในตัวเอง” แต่เป็นเครื่องมือทางการเมืองการบริหารที่จะนำไปสู่ผลการปฏิบัติงานที่ดีขึ้นของ อปท. ในการตอบสนองต่อพี่น้องประชาชนนั่นเอง

ประเด็นต่อมา หากมีการตั้งคำถามเพื่อการอภิปรายต่อเนื่องว่า สาเหตุของปัญหาความเป็นอิสระของท้องถิ่นคืออะไร ผู้เขียนวิเคราะห์จากมุมมองของฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และประมวลว่าเกิดจากสาเหตุอย่างน้อย 4 ประการ ได้แก่ (1) เจตนาธรรมณ์ของรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มิได้ต้องการหนุนเสริมให้ อปท. เกิดความเป็นอิสระในการดำเนินการอย่างแท้จริง จึงมิได้กำหนดกรอบนโยบายหรือมาตรการที่เป็นรูปธรรมในการหนุนเสริมให้ท้องถิ่นมีอิสระและมีศักยภาพในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ (2) กรอบกฎหมายที่ทับซ้อนกันในเชิงภารกิจและกฎหมายเชิงพื้นที่ทำให้เกิดข้อจำกัดด้านอำนาจหน้าที่และการตีความขอบเขตภารกิจที่ อปท. สามารถดำเนินการได้ อีกทั้งยังเกิดความซ้ำซ้อนในเชิงกฎระเบียบต่าง ๆ ที่กำหนดแนวปฏิบัติสำหรับ อปท. ที่มีรายละเอียดปลีกย่อยมากเกินไป จนไม่สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่ และทำให้เกิดความไม่เป็นอิสระ

นอกจากนี้ สาเหตุประการที่ (3) คือ การจัดการความสัมพันธ์เชิงอำนาจและการแบ่งสรรทรัพยากรระหว่างรัฐและท้องถิ่น เพื่อหนุนเสริมให้ อปท. ทำงานได้

อิสระ ซึ่งจะต้องเกิดจากความไว้วางใจกัน (Trust) ในการแบ่งปันทรัพยากรการเงิน การคลัง บุคลากร และการสอนงาน (Coaching) และต้องมีแนวทางกำกับดูแลท้องถิ่น (Supervision) อย่างเหมาะสมที่ไม่ก้ำกึ่งการใช้ดุลพินิจของท้องถิ่น และสาเหตุประการสุดท้ายได้แก่ (4) การขาดความกระตือรือร้นในการบริหารจัดการหรือการพัฒนาขีดความสามารถของ อบต. ซึ่งความเป็นอิสระของท้องถิ่นจะต้องเกิดจากแรงจูงใจ (Motive) ภายในของ อบต. ที่มุ่งทำงานอย่างกระตือรือร้น มีการพัฒนาศักยภาพการทำงานอย่างต่อเนื่อง ทำงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และมุ่งตอบสนองต่อประชาชน

ด้วยเหตุนี้ การผลักดันเรื่องความเป็นอิสระของท้องถิ่นให้เกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรมจึงควรกระทำในหลายลักษณะคู่ขนานกัน ดังมีข้อเสนอแนะที่สำคัญ 4 ประการต่อไปนี้

(1) รัฐต้องสนับสนุนบทบาทและให้ความสำคัญแก่ท้องถิ่นมากขึ้น โดยจะต้องกำหนดมาตรการที่ผ่อนคลายและ/หรือให้ความไว้วางใจแก่ อบต. เพิ่มขึ้น ทั้งในด้านการสั่งการ การจัดสรรทรัพยากร หรือการตรากฎหมายหรือระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ ที่สนับสนุนบทบาทและความเป็นอิสระของ อบต. ในเรื่องนี้ กระทรวงมหาดไทยหรือคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ก.ก.ถ.) ควรเป็นเจ้าภาพในการผลักดันและกำหนดมาตรการที่เป็นรูปธรรมโดยเร่งด่วน

(2) การทบทวนมาตรการเชิงกฎหมายเพื่อลดข้อจำกัดในการดำเนินงานของท้องถิ่น ความไม่ชัดเจนในด้านอำนาจหน้าที่ หรือมีการวางรากฐานทางกฎหมายเพื่อสนับสนุนให้ อบต. ดำเนินภารกิจด้านการพัฒนาหรือการริเริ่มนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน ทั้งนี้เนื่องจาก อบต. เป็นองค์กรของรัฐที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายขอบเขตความเป็นอิสระของ อบต. จึงต้องมาจากอำนาจในทางมหาชน รัฐจึงควรมีการ

กำหนดรากฐานทางกฎหมายที่ทันสมัยและสนับสนุนต่อความเป็นอิสระของ อปท. ภายใต้บริบทที่เปลี่ยนแปลงไป

(3) รัฐและส่วนราชการต่าง ๆ ต้องเร่งพัฒนาศักยภาพของ อปท. เพื่อให้มีขีดความสามารถในการดูแลประชาชนได้อย่างเป็นอิสระตามความต้องการของพื้นที่ และสร้างแรงกระตุ้นผ่านกลไกความรับผิดชอบของ อปท. ที่มีต่อประชาชน (Accountability mechanisms) เพื่อให้ อปท. ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ พึ่งพาตนเองได้มากขึ้น มีความกล้าที่จะใช้อำนาจและทรัพยากรในการดูแลประชาชน และต้องไม่ทำงานตั้งรับหรือเกรงกลัวต่ออำนาจกำกับดูแลจากหน่วยงานรัฐที่มากเกินไป จนไม่ตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาของพื้นที่ หาก อปท. สามารถปลดล๊อคทัศนคติเช่นนี้ได้ ก็จะทำให้ อปท. มีความเป็นอิสระมากขึ้นได้เช่นกัน

(4) ฝ่ายวิชาการและส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องต้องเร่งพัฒนาการศึกษาวิจัยเพื่อวิเคราะห์หรือประเมินความเป็นอิสระของท้องถิ่นไทยให้เป็นระบบ มีหลักฐานเชิงประจักษ์อย่างเพียงพอ และกระทำอย่างต่อเนื่อง (Systematic, evidence-based local autonomy monitoring) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นรูปธรรมสำหรับการติดตามและผลักดันการจัดการแก้ไขปัญหาความเป็นอิสระของท้องถิ่นไทยในระยะยาวได้ต่อไป เพื่อให้เกิดความตื่นตัวและการยอมรับร่วมกันจากฝ่ายต่าง ๆ ในการกำหนดเป้าหมายร่วมกันสำหรับการขับเคลื่อนมาตรการส่งเสริมความเป็นอิสระของท้องถิ่นไทยในอนาคต

บรรณานุกรม

- Bahl, R. W. (1999). **Implementation Rules for Fiscal Decentralization**. Atlanta, Georgia: Andrew Young School of Policy Studies, Georgia State University.
- Boramanand, N. (2011). **kān pokkhrōng thōngthīn Farangset̄**. [French local government] Bangkok: Institute of Public Policy Study.
- Bunthueng, A. (2020). **Local Autonomy Problems: A Study of Local Government auditing by the State Audit Office of the Kingdom of Thailand**. (Master's Thesis) Thammasat University, Faculty of Law.
- Kallayanapattarasit, R. & Vititanon, N. (2020). "Application of By-laws and Policy Tools to Promote the Waste Separation in the Origin: Study on Local Administrative Organizations in Chiang Rai Province." **MFU Connexion: Journal of Humanities and Social Sciences**, 9(2): 66 – 86.
- Keuffer, N. (2016). "Local Autonomy, A Multifaceted Concept: How to Define it, How to Measure it and How to Create a Comparative Local Autonomy Index?" **Revue Internationale de Politique Comparée**, 23: 443 - 490.
- Krueathep, W. (2019). "Analyses and Alternatives for Determining the Size of Local Government's Contingency Funds: A Case Study of Nonthaburi Province." **Journal of Social Sciences, Naresuan University**, 15(1): 191-215

Krueathep, W. et al. (2014). **Fifteen Years of Thai Decentralization: Past Performance and Future Prospects.** Bangkok: The Prime Minister's Office.

Ladner, A., Keuffer, N., Baldersheim, H., Hlepas, N., Swianiewicz, P., Steyvers, K. & Navarro, C. (2019). **Patterns of Local Autonomy in Europe.** London: Palgrave Macmillan.

Lerdpaithoon, S. (2021). **nāthī læ ‘amnāt khōng ‘ongkōn pokkhrōng sūan thōngthīn tām rabop kotmāi Thai.** [Duties and Powers of Local Governments under the Thai Legal System] Bangkok: Duan Tula Printing House.

Office of the Decentralization to the Local Government Organization Committee. (2020). **rāngān prācham pī sōngphanhārōjhoksipsōng khana kammakān kārōk ra chā ya‘am nā chō hai kae ‘ongkōn pokkhrōng sūan thōngthīn.** [Annual Report 2019: The Decentralization to the Local Government Organization Committee] Bangkok.

Pitayarangsarit, S., Tosanguan, J. & Sumalee, H. (2010). **rāngān wīchāi chabap sombūn rūāng botbat ‘ongkōn pokkhrōng sūan thōngthīn nai kān sāng sē rom sō khō phāp læ khōsanōe choēng nayōbāi rūāng kārōk ra chā yō nā chādā nakā rot rāng sē rim sō khō phāp.** [Final Report on The role of local government organizations in health promoting and Policy

Proposals about decentralization of health promoting] Bangkok: Health Systems Research Institution.

Shah, A. (Ed.). (2006). **Local Government in Developing Countries**. Washington, DC: The World Bank.

Sunanta, S. (2018). “Local Government Administration and Its Role in Community Health Promotion.” **Public Health Policy and Laws Journal**, 4(1): 98-107.

Suwanmala, C. (1999). **ratthabān thōngthin khrai khūan c̣hat bōrikān s̄athārana**. [Government – Local: Study on job distribution of provincial administration in public welfare work] Bangkok: The Thailand Research Fund.

Thammasat University Research and Consultancy Institute. (2009). **rāingān wīc̣hai chabap sombūn rūāng rāingān tittām phon kānsuksā khwām kāōnā khōng kārōk ra c̣hā ya ‘am nā c̣hō̄nai prathēt Thai**. [Final Report on the follow- up study of the progress of decentralization in Thailand] Bangkok: Department of Local Administration.

The Committee on Local Administration, National Reform Council. (2015). **rāingān rūāng nēothāng kanpatirū kārōk ra c̣hā ya ‘am nā c̣hō̄ lāe kān pokkhōng thōngthin**. [Report on guidelines for decentralization reforming and local government] Bangkok: National Reform Council.

Vaidhayanond, B. (2021). “Reform Guidelines for Local Government Organization Study During the National Council for Peace and Order Government (NCPO) (2014-2018).” **The Journal of Development Administration Research**, 11(2): 378–389.

Vititanon, N. (2021). “The Development of Chiang Rai City under Modern City Planning.” **Political Science and Public Administration Journal**, 12(2): 47–74.

Wolman, H., McManmon, R., Bell, M. & Brunori, D. (2010). “Comparing Local Government Autonomy Across States.” In Wolman, H., McManmon, R., Bell, M. & Brunori, D. (Eds.), **The Property Tax and Local Autonomy** (pp. 69 - 114). Cambridge, M.A.: The Lincoln Institute.

Wolman, Ha., McManmon, R., Bell, M. & Brunori, D. (2008). “Comparing Local Government Autonomy Across States.” **Annual Conference on Taxation and Minutes of the Annual Meeting of the National Tax Association**, 101: 377 - 383.

ภาคผนวก : รายนามผู้เชี่ยวชาญที่สัมภาษณ์

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ	รายชื่อ
ผู้เชี่ยวชาญด้าน การปกครองท้องถิ่น การกระจายอำนาจ หรือกฎหมายมหาชน	1. ศ.ดร.จรัส สุวรรณมาลา 2. ศ.(พิเศษ) ดร.กมลชัย รัตนสกวางค์ 3. ศ.ดร.ชาติชาย ณ เชียงใหม่ 4. ศ.ดร.ธนสวรรค์ เจริญเมือง
นักการเมืองท้องถิ่น	1. นายพงษ์ศักดิ์ ยิ่งชนม์เจริญ นายกสมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย* และนายกเทศมนตรีนครยะลา 2. นายกิตติชัย เอ่งฉ้วน รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ และรองเลขาธิการสมาคมองค์การบริหารส่วนจังหวัดแห่งประเทศไทย* 3. นายปราโมทย์ เพชรรัตน์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลปากแพรก และเลขาธิการสมาคมองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งประเทศไทย
ข้าราชการท้องถิ่น	1. นายอำพล ยุคดีโกมินทร์ ปลัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรี 2. นายพิพัฒน์ วรสิทธิดำรง นายกสมาคมข้าราชการท้องถิ่นแห่งประเทศไทย 3. นายบรรณ แก้วฉ่ำ นิติกรชำนาญการ อบจ.พระนครศรีอยุธยา
ภาคประชาสังคม/ ผู้เชี่ยวชาญ	1. ดร.พิริยต์มย์ วรรณพฤกษ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อม 2. รศ.ดร.ธนพร ศรียากุล ผู้เชี่ยวชาญด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 3. รศ.ดร.อภิวัฒน์ รัตนวราหะ ผู้เชี่ยวชาญด้านผังเมืองและคุณภาพชีวิต 4. ศ.ดร.นพ.ศุภสิทธิ์ พรรณารุณทไธย ผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสุข 5. นพ.วัฒน์ชัย อึ้งเจริญวัฒนา ผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสุข (ภาคปฏิบัติการ) 6. ศ.ดร.สมพงษ์ จิตระดับ ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา 7. ดร.บัญชากร ส่งสัมพันธ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการคลังท้องถิ่น

หมายเหตุ : * ตำแหน่งในสมาคม ณ วันที่ดำเนินการสัมภาษณ์

**The Adequacy of measures to preventing corruption in public
procurement in local administrative organizations: A Preliminary
summary of the rational choice theory****

Bulanchai Udomariyasap*

Abstract

This article aims to analyze measures to prevent corruption in procurement in Thailand to reflect those past measures to prevent corruption in procurement in Thailand is still not effective. Even though 3 important laws have been enacted, namely the Act Governing Offences Concerning Price Offers to State Agencies, B.E. 2542 (1999), the Public Procurement and Supplies Administration Act, B.E. 2560 (2017) and the “Organic Act on Anti-Corruption B.E 2561. (2018)”, which stipulate criminal penalties. both imprisonment and fine. Importantly, the latest law also gives the Anti-Corruption Commission the authority to take action with clear disciplinary punishment for government officials of local government

* Assistant Professor, Faculty of Political Science, Rangsit University, Pathumthani 12000, Thailand. Email: bulanchine.u@gmail.com

** This article was part of Research funded by “Office of the Permanent Secretary, Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation” Fiscal Year 2021 RGNS 64 – 180

*** Received March 25, 2024; Revised June 7, 2024; Accepted June 25, 2024.

organizations. In the interest of transparency in public procurement, implementing the information and communication technology in the procurement process (e-Government Procurement), the government fiscal management information system (GFMIS) and the Integrity Pact are new initiatives to cause the public to have participation in the observation of any of the procurement processes. An integrity pact under the Public Procurement Act allows observers with the knowledge, expertise or experience necessary for the procurement project concerned, who shall observe the overall procurement process and must be report corruption-prone procurement behaviors to relevant agencies for clarification or correction. But the results have not yet been achieved and are also related to the level of support of civil society organizations that are accepted in society. This reflects the inadequacy of external prevention measures and the need to adopt internal control measures that affect the decision to commit corruption within the framework of the Rational Choice Theory is taken into consideration in order to present guidelines for preventing corruption in public procurement.

Key words: Procurement, Preventing Corruption, Integrity Pact, e-Government, Rational Choice Theory.

**ความเพียงพอของมาตรการป้องกันและปราบปรามการทุจริตจัดซื้อจัดจ้าง
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: บทสรุปเบื้องต้นว่าด้วยการเลือก
อย่างเป็นเหตุเป็นผล ****

บุหลันฉา อุดมอริยทรัพย์*

บทคัดย่อ

บทความชิ้นนี้ต้องการวิเคราะห์มาตรการป้องกันการทุจริตจัดซื้อจัดจ้างของไทยเพื่อสะท้อนว่ามาตรการป้องกันการทุจริตจัดซื้อจัดจ้างของไทยที่ผ่านมา ยังไม่มีประสิทธิภาพมากเพียงพอ กล่าวคือ แม้จะมีการตรากฎหมายสำคัญถึง 3 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ซึ่งต่างก็มีการกำหนดบทลงโทษทางอาญา ทั้งจำคุกและปรับ ที่สำคัญกฎหมายฉบับล่าสุดยังให้อำนาจคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติดำเนินการให้มีการลงโทษทางวินัยสำหรับเจ้าหน้าที่รัฐขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ปทุมธานี 12000 ไทย Email: bulanchine.u@gmail.com

** บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “แนวทางการป้องกันการทุจริตการจัดซื้อจัดจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยและนวัตกรรม สำนักปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ประจำปีงบประมาณ 2564 สัญญาเลขที่ RGNS 64 – 180

*** ได้รับบทความ 25 มีนาคม 2567; แก้ไขปรับปรุง 7 มิถุนายน 2567; อนุมัติให้จัดพิมพ์ 25 มิถุนายน 2567

อย่างชัดเจน รวมทั้งการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการบริหารการจัดซื้อจัดจ้าง (e-Government Procurement) และระบบการบริหารการเงินการคลังภาครัฐแบบอิเล็กทรอนิกส์ (Government Fiscal Management Information System: GFMS) ตลอดจนการนำข้อตกลงคุณธรรม (Integrity Pact) มาเป็นข้อบังคับตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างฯ ซึ่งเปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคมเข้าร่วมติดตามและตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐได้ในทุกขั้นตอน ในฐานะผู้สังเกตการณ์ซึ่งมีอำนาจหน้าที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การรายงาน “พฤติกรรมที่ส่อไปในทางทุจริตหรืออาจนำไปสู่การทุจริตได้” ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีการชี้แจงหรือแก้ไข แต่ดูเหมือนว่าจะยังไม่ประสบผลสัมฤทธิ์ที่ชัดเจนและยังเกี่ยวพันกับระดับการสนับสนุนขององค์กรภาคประชาสังคมที่ได้รับการยอมรับในสังคมอีกด้วย จุดนี้จึงสะท้อนให้เห็นถึงความไม่เพียงพอของมาตรการป้องกันจากภายนอก (External Control) และจำเป็นต้องนำมาตรการควบคุมภายในที่มีผลต่อการตัดสินใจกระทำการทุจริตของผู้ที่เกี่ยวข้อง (Internal Control) ภายใต้กรอบการอธิบายของแนวคิดการเลือกอย่างเห็นเหตุเป็นผล (Rational Choice Theory) มาพิจารณาประกอบเพื่อนำเสนอแนวทางการป้องกันการทุจริตการจัดซื้อจัดจ้างอย่างยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ : การจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ, การป้องกันการทุจริต, ข้อตกลงคุณธรรม, รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์, การเลือกอย่างเห็นเหตุเป็นผล

บทนำ

การทุจริตคอร์รัปชันภาครัฐเป็นปัญหาแพร่ระบาดอย่างกว้างขวางในสังคม โดยมีพฤติกรรมที่เกี่ยวกับใช้อำนาจหน้าที่หรืออาศัยตำแหน่งหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ ภายใต้ระบบราชการแบบอุปถัมภ์ซึ่งการทุจริตคอร์รัป

ขึ้นถือว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการกระทำของบุคคลที่อยู่ในฝ่ายการเมืองที่มุ่งแสวงหาประโยชน์ เพื่อ “ถอนทุน” ร่วมกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายประจำในฐานะผู้ปฏิบัติงานที่ไม่ซื่อตรงต่อหน้าที่ กระบวนการทุจริตคอร์รัปชันภาครัฐเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกันหลายมิติทั้งทางด้านสังคม การเมืองและเศรษฐกิจ ดังนั้น การทุจริตคอร์รัปชันตามแนวคิดของ David Rosenbloom and Deborah Goldman จึงถือว่าเป็น “การทรยศต่อความไว้วางใจสาธารณะ” (Kesuwan, 2006)

ขณะที่ การทุจริตคอร์รัปชันการจัดซื้อจัดจ้างจัดภาครัฐจัดได้ว่าเป็นหนึ่งในรูปแบบการการทุจริตคอร์รัปชันที่มีมูลค่าความเสียหายร้ายแรงต่อประเทศ เป็นการทุจริตเชิงนโยบาย การทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ การทุจริตในการจัดซื้อจัดจ้าง การทุจริตในการให้สัมปทาน และการทุจริตโดยการทำลายระบบการตรวจสอบอำนาจรัฐ ซึ่งการทุจริตคอร์รัปชันมักพบได้ทั้งในรูปของการฮั้ว การเรียกรับหรือยอมรับค่าสมยอม และเจ้าหน้าที่เอื้อประโยชน์ โดยทุกขั้นตอนของกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐล้วนมีช่องโหว่ให้มีการทุจริตคอร์รัปชันได้ โดยมีสาเหตุของปัจจัยดังกล่าว ได้แก่ การใช้อำนาจหน้าที่และตำแหน่งในทางที่มีขอบ (Abuse of authority/power/position) การติดสินบน (Bribery) การยึดเอาวัตถุประสงค์รองมาเป็นวัตถุประสงค์หลัก (Displacement of goals/objective) การสร้างเครือข่ายอิทธิพล (Empire-building) การให้สิทธิพิเศษแก่ผู้ใกล้ชิด (Favoritism) การฉ้อโกง (Fraud) การขาดความรับผิดชอบ (Irresponsibility) การปฏิบัติหน้าที่บกพร่องหรือต่ำกว่ามาตรฐาน (Malfeasance) การละเลยหน้าที่ความรับผิดชอบ (Negligence/neglect) การให้สิทธิพิเศษแก่เครือญาติ (Nepotism) การขาดจิตสำนึกต่อความพร้อมรับการตรวจสอบ (Non-accountability) การชอบปลอมแปลงเอกสารหรือสัญญาที่ไม่จริงใจ (Phony contracts) (Chaithongrat, Luengbootnak, & Aksorn, 2018, p.7)

ทั้งนี้ จากการศึกษาของ ปิยาภิศศักดิ์ เจียรสุคนธ์ และคณะ (Jearasukon, 2019, pp. 120-121) พบว่า สำหรับประเทศไทย มีผลรายงานการตรวจสอบจากหน่วยงานต่อต้านการทุจริตอย่างสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) พบว่า ปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 2558 2559 และ 2560 มีมูลค่าความเสียหายของการทุจริต (อาชญาทุจริต) เพิ่มขึ้นทุกปี โดยเฉพาะในปี 2558 และ 2560 ที่มีมูลค่าความเสียหายของส่วนราชการส่วนท้องถิ่นสูงกว่าราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค คิดเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 818.17 ล้านบาท จากมูลค่าความเสียหายรวมทั้งสิ้น 1367.98 ล้านบาท หรือกว่าร้อยละ 59.81

แม้ปัจจุบันจะมีการตรากฎหมายสำคัญถึง 3 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ซึ่งต่างก็มีการกำหนดบทลงโทษทางอาญา ทั้งปรับและจำคุก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาจากพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 ซึ่งกำหนดวิธีการจัดซื้อจัดจ้างใหม่ 3 วิธี คือ วิธีประกาศเชิญชวนทั่วไป วิธีคัดเลือกและวิธีเฉพาะเจาะจง โดยกรมบัญชีกลางได้พัฒนาระบบจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐด้วยอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Government Procurement : e-GP) เพื่อเป็นศูนย์กลางข้อมูลจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐที่มีประสิทธิภาพและลดโอกาสการทุจริตอันเป็นผลมาจากการสมยอมราคาหรือ “การฮั้วประมูล” แต่ก็ยังไม่สามารถป้องกันการทุจริตในลักษณะของการให้เงินกินเปล่าหรือ “สินบน” และปัญหา “ลื้อคสเปค” จากการกำหนดคุณลักษณะเฉพาะ (Specification) เพื่อเอื้อประโยชน์แก่ผู้แข่งขันรายหนึ่งรายใดและทำให้เอกชนรายนั้นได้เปรียบเอกชนรายอื่นในกระบวนการเสนอราคาได้ แต่หลังจากกฎหมายดังกล่าวมีผลบังคับใช้กลับยังพบปัญหาการทุจริตการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐอย่างต่อเนื่อง

(กรมสอบสวนคดีพิเศษ, 2563) และมีการพัฒนาเทคนิควิธีการหรือกลยุทธ์ที่ใช้ในการหลบหลีกเสี่ยงที่จะปฏิบัติตามระเบียบและกฎหมายได้อย่างแยบยล ทั้ง ๆ ประเทศไทยยังมีกระบวนการตรวจสอบทางกฎหมายอีกหลายฉบับและมีองค์กรที่คอยกำกับดูแลและตรวจสอบการดำเนินงานของรัฐหลายองค์กรก็ตาม

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญในการศึกษาเพื่อแสวงหาแนวทางและรูปแบบการเพิ่มช่องทางการตรวจสอบการบริหารงบประมาณของภาครัฐผ่านกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้นในยุคที่ประเทศไทยกำลังพัฒนาสู่ความเป็นรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-government) ควบคู่ไปกับการสร้างพลเมืองเข้มแข็ง (active citizen) ดังนั้น การวิจัยนี้จึงเน้นศึกษารูปแบบและพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง ช่องทางและโอกาสในการทุจริตจัดซื้อจัดจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งผลกระทบและความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมไทย เพื่อหาแนวทางการลดโอกาสและความเสี่ยงของการทุจริตการจัดซื้อจัดจ้างอันจะส่งผลให้เกิดจิตสำนึกและตระหนักถึงความสำคัญของการเสริมสร้างคุณธรรมและความโปร่งใสตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และอีกด้านหนึ่งยังจะได้สังเคราะห์แนวทางการกระตุ้นและส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอันจะเป็นกลไกสำคัญในการป้องกันและเฝ้าระวังการทุจริตอย่างยั่งยืนและเป็นรูปธรรมต่อไป

ระเบียบวิธีการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารสิ่งพิมพ์ บทความ ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและ

ต่างประเทศ ตลอดจนระเบียบ ข้อปฏิบัติ ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้าง และการบริหารพัสดุภาครัฐขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาและข้อมูลที่เป็นสาระสำคัญอันจะเป็นประโยชน์สร้างกรอบการวิเคราะห์และการสังเคราะห์ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการเฝ้าระวังและป้องกันการทุจริตการจัดซื้อจัดจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informant) ในลักษณะของการเล่าเรื่องเกี่ยวกับรูปแบบ ปัญหา สาเหตุ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องและแนวทางการป้องกันการทุจริตการจัดซื้อจัดจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ก่อนจะวิเคราะห์และประมวลผลการศึกษาเพื่อประกอบการจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์อย่างเป็นระบบต่อไป

แนวคิดและทฤษฎี

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมภายนอก ได้แก่ แนวคิดการตรวจสอบการทุจริตภาครัฐ แนวคิดรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (E-Government) แนวคิดรัฐบาลแบบเปิด (Open Government) แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมทางอิเล็กทรอนิกส์ และแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมภายในตามทฤษฎีการเลือกอย่างเป็นเหตุเป็นผล (Rational Choice)

แนวคิดการตรวจสอบการทุจริตภาครัฐ

การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของภาครัฐก็เพื่อประโยชน์สาธารณะ หากจะให้การดำเนินการใด ๆ ของรัฐบรรลุตามวัตถุประสงค์ได้นั้น จะต้องอาศัยอำนาจมหาชน ซึ่งมีลักษณะเป็นการใช้อำนาจเหนือปัจเจกชนโดยอาศัยสร้างความกระตือรือร้นหรือเกิดความเสียหายต่อประชาชนได้ และเพื่อให้การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเกิดขึ้นควบคู่ไปกับการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐ จำต้องมีระบบการควบคุม

ความชอบด้วยกฎหมายของการดำเนินกิจกรรมของรัฐ ประกอบด้วยหลักการสำคัญ 2 ประการ คือ

1) หลักนิติรัฐ หลักความชอบด้วยกฎหมายและการควบคุมความชอบด้วยกฎหมาย

หลักนิติรัฐเป็นหลักการที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนผู้อยู่ใต้การปกครอง (Sanguthai, 1995, pp.123-124) โดยการใช้อำนาจทางปกครองหรือการที่รัฐจะเข้าไปมีนิติสัมพันธ์ต่อประชาชนได้นั้น จะต้องมิกฎหมายเป็นรากฐาน (Uwanno, 1995, p.52) ภายใต้หลักความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางนิติบัญญัติ (Uwanno, 1995, p.277 และ Wisarootpitch, 1997, p.6) ต้องชอบด้วยกฎหมาย (Uwanno, 1995, p.52) ภายใต้หลักความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครอง (Wisarootpitch, 1997, pp.16-19; Uwanno, 1995, pp.280 – 282; และ Pakeerut, 2003, pp.20-26) และการใช้อำนาจรัฐต้องถูกตรวจสอบได้ถึงความถูกต้องชอบธรรม ภายใต้หลักความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางตุลาการ (Uwanno, 1995, p.278 และ Wisarootpitch, 1997, p.6) การทุจริตที่เกิดขึ้นในภาครัฐนั้นจะเกี่ยวกับการใช้อำนาจทางปกครองเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งการควบคุมความชอบด้วยกฎหมายของการดำเนินกิจกรรมของฝ่ายปกครองนั้น สามารถจำแนกโดยใช้เกณฑ์องค์กรในการควบคุมความชอบด้วยกฎหมายของการดำเนินกิจกรรมของฝ่ายปกครองได้เป็น 2 ระบบใหญ่ ได้แก่ (Boramanand, 2012, pp.472-478)

1) การควบคุมภายใน เป็นการให้องค์กรฝ่ายปกครองนั้นได้ควบคุมกันเอง (Singkaneti, 2008, pp.34-47) โดยแบ่งเป็น (ก) การควบคุมบังคับบัญชา ซึ่งสามารถควบคุมได้ทั้งความชอบด้วยกฎหมาย และความเหมาะสม (ข) การกำกับดูแล เป็นกรณีที่ตัวแทนของรัฐเข้ามาดูแลกิจกรรมขององค์กรมหาชนอื่น ซึ่งเป็นการควบคุมที่มี

เงื่อนไขตามกรณีและในรูปแบบที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น ไม่อาจควบคุมถึงความเหมาะสมในการปฏิบัติหน้าที่ได้

2) การควบคุมภายนอก เป็นการให้องค์กรภายนอกฝ่ายปกครองมีส่วนในการควบคุมการดำเนินกิจกรรมของฝ่ายปกครอง โดยแบ่งเป็น (ก) การควบคุมโดยองค์กรพิเศษ ซึ่งในประเทศไทยองค์กรประเภทนี้อยู่ในรูปแบบขององค์กรอิสระ (ข) การควบคุมทางการเมือง (political control) เป็นการใช้อำนาจบนพื้นฐานของการถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกันระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายนิติบัญญัติ (ค) การควบคุมโดยศาล ซึ่งจะควบคุมเฉพาะความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครองเท่านั้น

2) หลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการตรวจสอบการทุจริตภาครัฐ

การใช้อำนาจรัฐไปในทางมิชอบนั้น อาจจำแนกได้ 2 ลักษณะ คือ ใช้อำนาจโดยมิชอบด้วยกฎหมายและใช้อำนาจชอบด้วยกฎหมาย แต่ใช้ดุลยพินิจไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่เป็นธรรม ซึ่งเมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 หรือประมวลกฎหมายอาญาที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวเนื่องกับการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐแล้ว การใช้อำนาจรัฐในทางมิชอบนั้น บางกรณีเกิดขึ้นจากเจตนาที่สุจริต โดยอาจเกิดจากการประเมิณการณ์ที่ผิดพลาด คลาดเคลื่อน การที่มีได้ปฏิบัติตามขั้นตอน กระบวนการที่สำคัญก็ได้ บางกรณีเกิดจากเจตนาทุจริตก็ได้ โดยการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐที่เกิดจากการทุจริตเท่านั้น มีรายละเอียดดังนี้

(1) หลักการเกี่ยวกับองค์กรหรือบุคคลผู้ทำหน้าที่ในการตรวจสอบการทุจริต วัตถุประสงค์สำคัญของการตรวจสอบการทุจริตก็คือการป้องปรามกระบวนการทุจริตที่เกิดขึ้นแล้วและที่จะเกิดในอนาคต ซึ่งการปฏิบัติหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพไม่อาจเกิดขึ้นได้เลย หากปราศจาก (ก) นโยบายที่ชัดเจน โดยรัฐบาลต้องเอาจริงเอาจังกับการขจัดปัญหาการทุจริตในทุกระดับชั้น ทุกสังคม ทั้งต้องสร้างรัฐบาลที่ปราศจากการทุจริต

เต็มไปด้วยคุณธรรม (ข) ผู้ทำหน้าที่ที่มีความเป็นอิสระ ปราศจากการแทรกแซงใด ๆ ในการดำรงตำแหน่ง (ค) การบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพ ปราศจากการใช้อคติ การครอบงำ ความกลัว มีการทำงานที่รวดเร็ว คล่องตัว มีการร่วมกันทำงานกับหลายภาคส่วน ทั้งการปฏิบัติหน้าที่จะต้องเป็นกลาง และโปร่งใส และ (ง) ตอบสนองต่อประโยชน์สาธารณะ โดยมีมาตรฐานในการคัดเลือกผู้ปฏิบัติงานที่มีคุณธรรมมีความโปร่งใส ปราศจากการทุจริต ทั้งจะต้องสามารถตรวจสอบผลการทำงานและมีการปรับปรุงระบบการทำงานเพื่อลดโอกาสในการเกิดการทุจริตเป็นระยะ (Corrupt Practices Investigation Bureau, Singapore 2016)

(2) หลักการเกี่ยวกับวิธีพิจารณาในการตรวจสอบการทุจริต การจะนำตัวผู้กระทำการทุจริตมาลงโทษได้นั้น จำเป็นที่จะต้องมีความหมาย (Koh, 2007) ที่สามารถเอาผิดได้ทั้งผู้กระทำผิดและสามารถติดตามเอาคืนกับทรัพย์สินจากการทุจริตนั้นได้ซึ่งจะเป็นการสร้างความเสี่ยงต่อผู้ที่จะทำการทุจริต แต่ทั้งนี้การตรวจสอบทุจริตก็ทำให้แค่เพียงแต่มุ่งจะนำตัวผู้ที่กระทำผิดมาลงโทษเท่านั้น จะต้องคำนึงถึงการคุ้มครองและประกันสิทธิและสวัสดิภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องด้วย อันได้แก่ผู้กล่าวหาและผู้เสียประโยชน์ โดยการแสวงหาข้อเท็จจริงหรือการพิจารณาในชั้นศาลเกี่ยวกับคดีทุจริตนั้นจะใช้ระบบไต่สวนอันเป็นวิธีพิจารณาที่เน้นการค้นหาความจริงในทางเนื้อหา สามารถรวบรวมพยานหลักฐาน ทั้งที่เป็นคุณและโทษต่อผู้ถูกกล่าวหาและไม่เคร่งครัดต่อกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญา ซึ่งสร้างความรวดเร็วและเป็นธรรมให้แก่สังคมกว่าการพิจารณาในระบบกล่าวหาที่ใช้ในการพิจารณาคดีอาญาทั่วไป

แนวคิดรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (E-Government)

การบริหารงานของรัฐบาลโดยใช้ระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงแนวคิดการบริหารไปสู่การจัดการภาครัฐแนวใหม่ที่ต้องการ

เปลี่ยนแปลงระบบการให้บริการสาธารณะแบบเก่าที่ใช้กระบวนการผลิตและเปลี่ยนแปลงสินค้าสาธารณะด้วยช่องทางการสื่อสารจากประชาชนผ่านผู้กำหนดนโยบายไปสู่หน่วยงานของรัฐ (citizens via policy makers to the bureaucracy) มาเป็นแบบที่ใช้ลูกค้าเป็นตัวขับเคลื่อน (customer-driven model) ที่มีเป้าหมายการเปิดช่องทางให้ประชาชน/ลูกค้าติดต่อโดยตรงกับผู้ให้บริการสาธารณะ หรือเรียกได้ว่าเป็นตัวแบบประชาธิปไตยที่ปราศจากการเมือง (democracy without politics) ประชาชน/ลูกค้าสามารถส่งสัญญาณไปสู่ผู้ให้บริการโดยไม่ต้องผ่านช่องทางทางการเมืองแบบเก่าและไม่ต้องผ่านตัวแทนที่ต้องใช้การเลือกตั้งอันเป็นการช่วยให้ผู้ให้บริการทำการปรับปรุงประสิทธิภาพของการให้บริการต่อสาธารณะให้ดีขึ้น (Pierre, 1993, p.67)

ในทางทฤษฎี รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์เป็นการขยายและเพิ่มความสามารถบริหารงานของรัฐบาล (back office) ในการให้บริการกับประชาชน (front office) เพราะรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์สามารถให้บริการสารสนเทศและการบริการโดยรัฐบาล 24 ชั่วโมงต่อวัน 7 วันต่อสัปดาห์ (Norris, 2003) การพัฒนาการทำงานของรัฐบาลไปเป็นรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ ไม่ได้หมายความว่า รัฐบาลจะสร้างระบบใหม่แทนระบบเดิมที่มีอยู่แล้ว และมุ่งเน้นมาทำการติดต่อกับประชาชนโดยใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์เพียงอย่างเดียว แต่เป็นการเปิดทางเลือกให้ประชาชนสามารถเลือกที่จะเข้าถึงสารสนเทศและการบริการได้จากจดหมาย หรือโทรศัพท์ หรือระบบอิเล็กทรอนิกส์ (electronically) ตามความสะดวกของประชาชน (McKeough, 2000) รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์เป็นนโยบายสารสนเทศของรัฐบาลประเภทหนึ่งที่เกิดขึ้นภายใต้นโยบายสารสนเทศ (Schipper & Cunningham, 1991, p.4) อาจกล่าวได้ว่า นโยบายรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ของแต่ละประเทศไม่เพียงแต่จะได้รับอิทธิพลมาจากปัจจัยภายในภายในประเทศเท่านั้น เพราะในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา การกำหนดนโยบายสาธารณะของทุกประเทศได้รับ

อิทธิพลมาจากปัจจัยภายนอกแทบทั้งสิ้น ดังนั้น การก่อตัวของนโยบายแม้ว่าจะมีรากฐานมาจากประเด็นทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมภายในประเทศ แต่เนื้อหาของนโยบายส่วนใหญ่มีทิศทางและเป้าหมายที่คล้ายคลึงกับนานาประเทศ อาจกล่าวได้ว่า จากนั้นไปอีก 4-5 ปี ภายใต้ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ อาจได้พบการให้บริการของรัฐในหลายประเทศมีการเปลี่ยนแปลงจากรูปแบบดั้งเดิมไปสู่การให้บริการแบบใหม่ที่เป็นการให้บริการแบบอิเล็กทรอนิกส์ (electronic service delivery: ESD) การบริการดังกล่าวมุ่งเน้นที่การให้บริการต่อประชาชน (citizen-focused) ดังนี้ (UK, 2000)

1. ประชาชนสามารถเลือกติดต่อกับรัฐบาลได้จากทุกที่และทุกเวลา (when and where) เพราะรัฐบาลเปิดให้บริการ 24 ชั่วโมงต่อวัน 7 วันต่อสัปดาห์ ประชาชนสามารถติดต่อกับรัฐบาลได้จากที่บ้าน หรือที่ทำงาน หรือขณะที่เดินทาง

2. การให้บริการสามารถทำได้จากหลายช่องทาง (multiple channels) ประชาชนสามารถเลือกใช้บริการแบบใหม่ที่เป็นระบบอิเล็กทรอนิกส์ อันเป็นทางเลือกใหม่ควบคู่ไปกับรูปแบบการให้บริการแบบเก่า เช่น โทรศัพท์ โทรสาร

3. รัฐบาลให้บริการประชาชนเหมือนกับลูกค้า (customer focused) ประชาชนและนักธุรกิจสามารถเข้าถึงและนำข้อมูลของรัฐจากทุกหน่วยงานไปใช้ได้จากศูนย์กลางการให้บริการของรัฐ (government gateway) รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ไม่ได้หมายถึงการรวมเอาเทคโนโลยีสารสนเทศทั้งหมดของรัฐบาลเข้าไว้ด้วยกัน แต่เป็นการรวมเอาเทคโนโลยีสารสนเทศทั้งหมดของรัฐบาลที่สามารถให้บริการได้บนอินเทอร์เน็ตหรือเทคโนโลยีแบบใยแมงมุม (web-based technology) ดังนั้น รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์จึงเป็นระบบเทคโนโลยีของรัฐบาลที่ใช้อินเทอร์เน็ตในการให้บริการประชาชน ลูกค้า หน่วยงานทางธุรกิจ พนักงาน และรัฐบาลอื่น ๆ (Office of Information Technology City of Colorado Springs, 2000)

ภายใต้การบริหารงานระบบดังกล่าวสามารถให้บริการต่อประชาชนตลอด 24 ชั่วโมง โดยไม่มีวันหยุด เจ้าหน้าที่ของรัฐจะใช้อินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีอื่น ๆ ในการรับ-ส่งข้อมูลทำให้การบริการระหว่างรัฐกับประชาชนสามารถทำได้โดยง่าย รวดเร็ว มีประสิทธิภาพและใช้งบประมาณต่ำ ทั้งประชาชนทั่วไปและคนพิการ (disabled) สามารถติดต่อกับรัฐบาลได้ด้วยระบบคอมพิวเตอร์ออนไลน์ภายใต้แนวคิดที่เรียกว่า "one-stop" ที่ประชาชนสามารถบริการตัวเองโดยไม่ต้องพึ่งพเจ้าหน้าทีของรัฐ

แนวคิดรัฐบาลแบบเปิด (Open Government)

“Open Government” หมายถึง รัฐบาลที่มีการบริหารปกครองอย่างเปิดเผยหรือเรียกสั้น ๆ ว่า “รัฐบาลเปิด” มีนัยของการบริหารราชการที่เน้นความโปร่งใส เปิดเผย และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมและสร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วน ซึ่งรัฐบาลเปิดได้ให้ความสำคัญอยู่ 3 ประการ ดังนี้ (Ordeedolchest, 2011)

1. รัฐบาลต้องโปร่งใส เพื่อเสริมสร้างความน่าเชื่อถือ และช่วยให้ประชาชนได้รับทราบรัฐบาลกำลังทำอะไร ข้อมูลข่าวสารของรัฐบาลกลางถือเป็นทรัพย์สินของชาติ คณะรัฐบาลจะเปิดเผยข้อมูลอย่างรวดเร็วในรูปแบบที่ประชาชนจะเข้าถึงและนำไปใช้ได้ง่าย ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายและนโยบายของประเทศ ภาครัฐจะต้องจัดหาเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานและการตัดสินใจผ่านระบบออนไลน์ ให้สาธารณชนเข้าถึงได้อย่างทันท่วงที พร้อมกันนี้ต้องจัดหาข้อมูลย้อนกลับจากประชาชน เพื่อระบุข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนอย่างแท้จริง

2. รัฐบาลต้องเปิดให้มีส่วนร่วมเพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการภาครัฐและเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจ เนื่องจากองค์ความรู้ใหม่ ๆ เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา และกระจายอยู่ทั่วไปในสังคม หากเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าถึงองค์ความรู้ที่มีอยู่จะเกิด

ประโยชน์มาก ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐจะต้องเพิ่มโอกาสและแนวทางให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การออกกฎหมาย กฎกระทรวง และกฎระเบียบอื่น ๆ ที่มีผลต่อประชาชนโดยตรง รัฐบาลต้องหามาตรการชักชวนให้ประชาชนออกความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมเพื่อบังเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

3. รัฐบาลต้องร่วมมือทำงานกับทุกภาคส่วน ทั้งภายในหน่วยงานของภาครัฐเองและร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เช่น องค์กรอิสระ และธุรกิจ ความร่วมมือร่วมใจจะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจการของรัฐบาล รัฐบาลจะต้องรู้จักใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีเพื่อให้เกิดความร่วมมือกับภาคประชาชนอย่างจริงจัง

กล่าวโดยสรุป รัฐบาลเปิด หรือ Open Government คือ รัฐบาลที่มีการบริหารราชการที่เน้นความโปร่งใส เปิดเผย และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมและสร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วน (Mergel, 2012) โดยเป็นแนวคิดรัฐบาลแบบประชาธิปไตยที่เปิดโอกาสให้ภาคประชาชนและธุรกิจสามารถเข้าถึงข้อมูลของภาครัฐได้อย่างสะดวกรวดเร็ว ภายใต้หลักการข้อมูลสาธารณะ 5 ประการ คือ 1) สามารถเข้าถึงได้ผ่านช่องทางออนไลน์ (Available Online) เพื่อเข้าถึงผู้ใช้งานจำนวนมากและหลากหลาย 2) ทุกคนได้รับอนุญาตให้นำข้อมูลนั้นไปใช้และใช้ซ้ำได้ (Open-licensed) 3) ประมวลผลด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ได้ (Machine-readable) เพื่อสามารถนำไปวิเคราะห์ต่อยอดได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) รวบรวมข้อมูลที่กระจัดกระจายให้อยู่ในชุดข้อมูล (Data set) เดียวกันและสามารถนำไปวิเคราะห์ด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ได้ง่าย (Available in bulk) และ 5) ไม่เสียค่าใช้จ่าย (Free of charge) เพื่อให้ประชาชนไม่ว่าจะมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างไรสามารถเข้าถึงได้โดยเสมอภาคกัน (World Wide Web Foundation, 2015, p.6) ทั้งนี้ เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนในสังคมมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ และร่วมในการกำหนดนโยบาย แผนงานและการให้บริการสาธารณะอันจะนำไปสู่การสร้างความรู้และ

การตัดสินใจที่ดีขึ้น รวมทั้งสร้างความไว้วางใจต่อการดำเนินงานของภาครัฐว่ามีเป้าหมายสำคัญคือประโยชน์สาธารณะโดยแท้

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมทางอิเล็กทรอนิกส์

สิทธิของประชาชนในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่สำคัญมี 2 ประการ คือ สิทธิในการแสดงความคิดเห็นและเสรีภาพในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารก็เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงสิทธิในการติดต่อสื่อสาร และสิทธิในการติดต่อสื่อสารนั้นก็ถือเป็นพื้นฐานของกระบวนการทางสังคม ทั้งยังเป็น การสนับสนุนให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางในการปกครอง รวมถึงการพัฒนากลุ่มสังคมแห่งข้อมูลข่าวสารที่ทุกคนสามารถที่จะสร้าง เข้าถึง ใช้ประโยชน์และแบ่งปันข้อมูลหรือองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ตนเองมีได้ (Penney, 2012, p.10) นอกจากนี้ ในปัจจุบันยังมีผู้ให้ความสำคัญเสริมอีกว่า สิทธิเสรีภาพในการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตก็ถูกสร้างมาบนหลักการของสิทธิในการติดต่อสื่อสารอีกด้วย (Jakubowicz อ้างใน Penney, 2012, p.17) กล่าวคือ สิทธิเสรีภาพในการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตเป็นสิทธิเสรีภาพสมัยใหม่ที่อยู่ในฐานะของสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน (Jakubowicz อ้างใน Penney, 2012, p.8) ที่ประชาชนกำลังเรียกร้องให้รัฐสนับสนุนสิทธิดังกล่าวให้มีอย่างสมบูรณ์ หากเป็นเพียงสิทธิเสรีภาพที่มีขึ้นตามที่กฎหมายบัญญัติเอาไว้ให้แก่ประชาชนเท่านั้น (Jakubowicz อ้างใน Penney, 2012, p.11) แนวความคิดเรื่องของสิทธิเสรีภาพในการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตนั้น ส่งผลต่อชีวิตของมนุษย์ใน 2 ด้าน คือ แนวคิดเสรีนิยมทางไซเบอร์ (Cyber - libertarian) อันเป็นแนวคิดที่ส่งอิทธิพลกว่าความรู้ในทางคอมพิวเตอร์และพื้นที่ในทางไซเบอร์ (Cyberspaces) ซึ่งรวมถึงการรวมกลุ่มในทางไซเบอร์ด้วย (Jakubowicz อ้างใน Penney, 2012, p.6) ที่สำคัญ การมีส่วนร่วมทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Participation) ยังเป็นวิธีการสากลที่สามารถพบได้ทั่วไปในปัจจุบัน อาทิ การใช้เว็บท่า (public

service portal) สำหรับแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การสนทนาออนไลน์ การประชุมทางไกล แบบสำรวจความคิดเห็นออนไลน์ (Phang & Kankanhalli, 2008, p.128)

รัฐบาลทั่วโลกอาศัยศักยภาพของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and communication technology: ICT) เพื่อเปลี่ยนแปลงให้ภาครัฐมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นด้วยรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-government) ซึ่งขอบเขตการใช้ประโยชน์ยังเกี่ยวเนื่องถึงประชาธิปไตย ในด้านการเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายโดยการมีส่วนร่วมทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Participation) เอื้อให้เกิดการสื่อสารแบบสองทางระหว่างรัฐบาลกับประชาชน เป็นการให้ข้อมูลความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับเหตุผลและกระบวนการนโยบาย การสร้างความชอบธรรมในการตัดสินใจของรัฐบาล การเปิดโอกาสให้มีการเรียนรู้ร่วมกัน ตลอดจนเป็นการเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการมีส่วนร่วมโดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ (Phang & Kankanhalli, 2008, p.128)

ในมิติที่เกี่ยวข้องกับระดับและขั้นตอนการมีส่วนร่วมทางอิเล็กทรอนิกส์ได้นักวิชาการที่อธิบายไว้น่าสนใจ อาทิ Macintosh (2004) แบ่งระดับของการมีส่วนร่วม (Level of participation) ออกเป็น 3 ระดับ คือ E-enabling สามารถเข้าถึงและเข้าใจข้อมูล (accessibility and understandability) E-engaging ให้คำปรึกษาหารือต่อภาครัฐ (top-down consultation) และ E-empowering มีอิทธิพลและมีส่วนในการกำหนดนโยบาย (influence and participate) นอกจากนี้ ยังได้อธิบายถึงขั้นตอนที่ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วม โดยแบ่งตามวงจรในการกำหนดนโยบาย ได้แก่ การกำหนดประเด็น (agenda setting) การวิเคราะห์ (analysis) การสร้างนโยบาย (policy creation) การดำเนินการ (implementation) การติดตาม (monitoring) ซึ่งสอดคล้องกับ Phang & Kankanhalli (2008, pp.131-132) ที่อธิบายวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมทางอิเล็กทรอนิกส์ตามวงจรในการกำหนดนโยบายว่า แบ่งได้เป็น

4 ประเภท คือ หยั่งท่าที (input probing) เสริมการตัดสินใจ (decision-making supplement) ให้ความรู้และสนับสนุน (education and support-building) และแลกเปลี่ยนข้อมูล (information exchange) เป็นต้น

ทฤษฎีการเลือกอย่างเป็นเหตุเป็นผล (Rational Choice)

เบื้องหลังพฤติกรรมของมนุษย์กับความพยายามที่ต้องการบรรลุผลประโยชน์และความพึงพอใจสูงสุดของ Jon Elster นักทฤษฎีชาวนอร์เวย์ โดย ไชยันต์ ไชยพร ใน “จอน เอลสเตอร์กับทฤษฎีการเลือกอย่างเป็นเหตุเป็นผล” (Chaiyaporn, 2013) จะพบว่า ทฤษฎีการเลือกอย่างเป็นเหตุเป็นผลตั้งสมมติฐานว่า การกระทำหนึ่งๆ ที่เกิดขึ้นถือว่าเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจเลือกอย่างเป็นเหตุเป็นผลได้จะต้องเป็นการกระทำที่สนองเงื่อนไขที่น่าพอใจที่สุด (optimality conditions) สามประการ คือ เงื่อนไขแรก ผู้กระทำจะต้องมีความปรารถนาหรือมีความชอบอะไรไว้บางอย่าง (preferences or desires) ในฐานะที่เป็น “ตัวขับเคลื่อนที่คงที่ของทฤษฎีการเลือกอย่างเป็นเหตุเป็นผล” (the unmoved mover of theory) เพื่อใช้ประเมินความเป็นเหตุเป็นผลของวิธีการหรือการกระทำ โดยที่เป้าหมายที่ปรารถนานั้นไม่จำเป็นต้องเป็นเหตุเป็นผล เงื่อนไขที่สอง ตัวการกระทำจะต้องเป็นหนทางที่ดีที่สุดที่จะทำให้ผู้กระทำสามารถบรรลุในสิ่งที่เขาปรารถนา ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความเชื่อละข้อมูลข่าวสารที่ตัวผู้กระทำมีอยู่ เงื่อนไขประการที่สาม ตัวความเชื่อเหล่านั้นจะต้องเป็นข้อมูลที่เหมาะสมที่สุด เท่าที่ตัวผู้กระทำจะมีได้ อีกทั้งปริมาณของทรัพยากรที่ใช้ไปในการได้มาซึ่งข้อมูลนั้นจะต้องเหมาะสมที่สุดหรือน่าพอใจที่สุดด้วย (Chaiyaporn, 2013, pp.88-89)

กล่าวโดยสรุปก็คือ ผู้กระทำการอย่างเป็นเหตุเป็นผล (rational agent) คือผู้ที่สามารถจัดอันดับของความพึงพอใจ (preference) ของตนได้อย่างเป็นระบบและไม่ขัดแย้งกันเอง และสามารถเลือกทางเลือกที่จะเป็นเหตุเป็นผลที่สุด อันได้แก่ ทางเลือก

ที่ตนต้องการมากที่สุด (นั่นคือ ให้ความพึงพอใจสูงสุดเหมาะสม) และเป็นทางเลือกที่มีต้นทุนในรูปของเวลา ตัวเงินและทรัพยากรอื่นๆ น้อยที่สุดในการบรรลุเป้าหมาย (Chaiyaporn, 2013, p.90)

ทั้งนี้ จะพบว่า ในการลดโอกาสและความเสี่ยงต่อพฤติกรรมการทุจริตคอร์รัปชัน ทฤษฎีการเลือกอย่างเป็นเหตุผลสามารถถูกนำมาใช้เป็นกรอบในการทำความเข้าใจเหตุผลเบื้องหลังพฤติกรรมของมนุษย์กับความพยายามที่ต้องการบรรลุผลประโยชน์และความพึงพอใจสูงสุด อันจะเป็นประโยชน์ต่อการเฝ้าระวังและป้องกันพฤติกรรมการทุจริตที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้ ทั้งในส่วนที่เป็นมาตรการควบคุมภายในและภายนอก โดยผ่านข้อเสนอหลัก คือ จะต้องทำให้ผู้ที่คิดจะทุจริตคอร์รัปชันเห็นว่า ผลเสียจากการกระทำผิดมีมากกว่าผลดีที่เขาจะได้รับ อันได้แก่

หนึ่ง จากการศึกษาที่ผู้ตัดสินใจเลือกที่จะกระทำการทุจริตเพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการ เพราะได้คำนวณได้ตรงตูดแล้วว่า “ทำแล้วคุ้ม เพราะบทลงโทษไม่รุนแรงสำหรับเขา” ดังนั้น จึงควรต้องทำการสำรวจถึงจำนวนผู้ที่กระทำการทุจริตแล้วยอมรับโทษเพื่อแลกกับผลประโยชน์ที่ได้มีอย่างน้อยเพียงไร หากมีมาก ก็สมควรที่จะต้อง มีการแก้ไขบทลงโทษให้รุนแรงมากขึ้น จนทำให้คนประเภทนี้เห็นว่า “ผลเสียจากการกระทำผิดมีมากกว่าผลดีที่เขาจะได้รับ”

สอง นอกเหนือไปจากการแก้ไขบทลงโทษ ในกรณีของผู้ทุจริตที่เล็ดลอดจากกระบวนการทางกฎหมาย เพราะไม่มีผู้กล่าวหา จะต้องหาทางเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ทำให้คนประเภทนี้ตระหนักได้ว่า ผลประโยชน์ที่เขาได้จากการทุจริตนั้น แท้ที่จริงแล้วไม่คุ้มกับประโยชน์ที่จะต้องเสีย เช่น การทุจริตนำมาซึ่งผลประโยชน์ในระยะสั้น แต่หากสังคมปลอดทุจริต เขาจะได้ประโยชน์ในระยะยาว

สาม เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ทำให้ผู้ที่คิดจะทุจริตตระหนักว่า หากทุกคนทุจริตกันหมด จะไม่มีผู้ใดในสังคมได้รับประโยชน์อย่างสิ้นเชิง

สี่ ในการส่งเสริมให้ประชาชนแจ้งเบาะแสการทุจริต จะต้องทำให้คนที่ต้องการจะแจ้งเบาะแสมั่นใจในความปลอดภัยของตนและให้เขาได้รับประโยชน์หรือรางวัลตอบแทนที่ทำให้เขามั่นใจได้ว่า การแจ้งเบาะแสนั้นไม่เป็นการเสี่ยงต่อความปลอดภัยในชีวิตของเขาและครอบครัว และคุ้มค่างับต้นทุนที่ต้องเสียไปในการแจ้งข้อมูลต่อเจ้าหน้าที่รัฐ

กล่าวโดยสรุปในส่วนของกรอบแนวคิดนี้ จะพบว่า จากการศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการทุจริต ทำให้ทราบถึงสาเหตุของการทุจริตว่าเกิดจากระบบการควบคุมภายใน ได้แก่ ความสามารถในการควบคุมตนเองของผู้กระทำ และระบบการควบคุมภายนอก ได้แก่ กฎเกณฑ์ ระเบียบ จารีตประเพณีและความอ่อนแอของระบบการตรวจสอบ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นเงื่อนไขมีผลต่อขนาดและความรุนแรงของปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน แม้ว่าปัจจุบันจะมีการพัฒนาระบบการบริหารราชการแผ่นดินของประเทศไทย ทั้งในแง่ของกฎหมายและเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and communication technology: ICT) เพื่อเปลี่ยนแปลงให้ภาครัฐมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นด้วยรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-government) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดรัฐบาลแบบเปิด (Open Government) อันนำไปสู่การสร้างกลไกและกระบวนการการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ (Open Government Data) ผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งอินเทอร์เน็ตที่ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงค้นข้อมูลเพื่อสร้างความโปร่งใสและลดการทุจริตคอร์รัปชันในรูปของการมีส่วนร่วมทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Participation) เพื่อให้เกิดการสื่อสารแบบสองทางระหว่างรัฐบาลกับประชาชนมากขึ้นและที่สำคัญยังทำให้เกิดพื้นที่การสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารการทุจริตภาครัฐในวงกว้างอีกด้วย

ผลการศึกษา

จากการวิเคราะห์มาตรการป้องกันการทุจริตจัดซื้อจัดจ้างของไทยในปัจจุบันพบว่า ยังไม่มีประสิทธิภาพมากเพียงพอ กล่าวคือ แม้จะมีการตรากฎหมายสำคัญถึง 3 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 และพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 ซึ่งต่างก็มีการกำหนดบทลงโทษทางอาญา ทั้งปรับและจำคุก การนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง (e-Government Procurement) และระบบการบริหารการเงินการคลังภาครัฐแบบอิเล็กทรอนิกส์ (Government Fiscal Management Information System: GFMS) เพื่อลดโอกาสการทุจริตอันเป็นผลมาจากการสมยอมราคาหรือ “การฮั้วประมูล” แต่ก็ยังไม่สามารถป้องกันการทุจริตในลักษณะของการให้เงินกินเปล่าหรือ “สินบน” และปัญหา “ลื้อคสเปค” ได้อย่างเป็นรูปธรรม จนเป็นที่มาของการนำข้อตกลงคุณธรรม (Integrity Pact: IP) มาบังคับใช้ เพื่อเปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคมเข้าร่วมติดตามและตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐได้ในทุกขั้นตอน ในฐานะ “ผู้สังเกตการณ์” ซึ่งมีอำนาจหน้าที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การรายงาน “พฤติกรรมที่ส่อไปในทางทุจริตหรืออาจนำไปสู่การทุจริตได้” ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีการชี้แจงหรือแก้ไข แต่ดูเหมือนว่าจะยังไม่ประสบผลสัมฤทธิ์ที่ชัดเจนและยังเกี่ยวพันกับระดับการสนับสนุนขององค์กรภาคประชาสังคมที่ได้รับการยอมรับจากสังคมในวงกว้างเป็นสำคัญ จึงมิใช่การเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนมีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบได้อย่างแท้จริง รวมทั้งการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (Integrity and Transparency Assessment: ITA) ของสำนักงานคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่มีหลักการสำคัญ 2 ประการ คือ “การเปิดเผยข้อมูล” และ “การเปิดโอกาส”

ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบและติดตามโครงการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐที่ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งต้องเข้ารับการประเมิน ก็เป็นเพียงมาตรการบังคับเชิงรุกที่มีได้มีการให้คุณให้โทษต่อหน่วยงานอย่างจริงจัง ขึ้นอยู่กับทัศนคติและความร่วมมือของผู้บริหารองค์กรเป็นสำคัญ มิพักต้องกล่าวถึงมาตรการกำกับดูแลตาม “จรรยาบรรณของผู้ปฏิบัติงานด้านพัสดุ พ.ศ. 2543” และ “หลักเกณฑ์กระทรวงการคลังว่าด้วยมาตรฐานและหลักเกณฑ์ปฏิบัติการควบคุมภายในสำหรับหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2561” ของกระทรวงการคลังซึ่งเป็นเพียงคู่มือหรือแนวทางการปฏิบัติงานกว้าง ๆ เกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม มาตรการป้องกันการทุจริตจัดซื้อจัดจ้างที่กล่าวมานี้ล้วนสะท้อนอิทธิพลของแนวคิด e-government ที่ให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงให้ภาครัฐมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอันจะช่วยให้เกิดธรรมาภิบาล คือ เพิ่มประสิทธิภาพ กว้างขวาง ความเป็นกลาง มีจริยธรรม เป็นไปอย่างถูกต้อง โปร่งใส และตรวจสอบได้ ที่สำคัญยังเป็นช่องทางการมีส่วนร่วม ทั้งในลักษณะของการแสดงความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนไปสู่รัฐบาลได้โดยสะดวก รวดเร็วและประหยัดมากขึ้น รวมทั้งแนวคิดรัฐบาลแบบเปิด (Open Government) คือ รัฐบาลที่มีการบริหารปกครองอย่างเปิดเผย หรือ “รัฐบาลเปิด” มีนัยของการบริหารราชการที่เน้นความโปร่งใส เปิดเผย และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมและสร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วน อันจะนำไปสู่การสร้างกลไกและกระบวนการการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ (Open Government Data) ผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งอินเทอร์เน็ตที่ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงค้นข้อมูลเพื่อสร้างความโปร่งใสและลดการทุจริตคอร์รัปชันในรูปของการมีส่วนร่วมทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Participation) เพื่อให้เกิดการสื่อสารแบบสองทางระหว่างรัฐบาลกับ

ประชาชนมากขึ้นและที่สำคัญยังทำให้เกิดพื้นที่การสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การทุจริตภาครัฐในวงกว้าง

จุดนี้ นอกจากจะสะท้อนให้เห็นถึงความไม่เพียงพอของมาตรการป้องกันจากภายนอก (External Control) แล้ว ยังอาจสะท้อนถึงระดับความเป็น “รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์” หรือ “รัฐบาลดิจิทัล” และ “รัฐบาลแบบเปิด” (Open Government) ที่ยังไม่บรรลุเป้าหมายเท่าที่ควรอีกด้วย ดังจะเห็นได้จากผลการศึกษาของ คณะกรรมาธิการศึกษาตรวจสอบเรื่องการทุจริตประพฤติมิชอบและเสริมสร้างธรรมาภิบาล วุฒิสภา (2565) เรื่อง “การจัดทำระบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ” ที่นำเสนอ **โครงการศึกษาและจัดทำระบบติดตามตรวจสอบและป้องกันปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐ** ในรูปแบบ QR Code ที่เรียกว่า “1 โครงการ 1 QR Code” โดยมีการติด QR Code ดังกล่าวไว้ตามป้ายโครงการต่าง ๆ จะทำให้สามารถตรวจสอบกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างโครงการได้ตั้งแต่เริ่มโครงการ ระหว่างดำเนินโครงการและสิ้นสุดโครงการ ตลอดจนทำให้เกิดความสะดวกในการรวบรวมข้อมูลทั้งหมดในแต่ละโครงการต่าง ๆ ของภาครัฐที่มีการจัดซื้อจัดจ้างว่าเป็นไปตามสัญญาและครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนดหรือมีการทุจริตหรือประพฤติมิชอบในขั้นตอนใดหรือไม่ประการใด ซึ่งหากโครงการใดที่ดำเนินการแล้วไม่ก่อเกิดประโยชน์ต่อประชาชนและมีการทุจริตเกิดขึ้นก็สามารถที่จะร้องเรียนโครงการนี้ได้ โดยฐานข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้างนั้น ๆ ต้องมีช่องทางเชื่อมต่อไปยังหน่วยงานที่รับเรื่องราวร้องทุกข์หรือมีหน้าที่และอำนาจในการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบและเฝ้าระวังพฤติกรรมอันเป็นการทุจริตในการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐซึ่งจะทำให้งบประมาณที่ถูกนำไปใช้จ่ายในแต่ละโครงการเกิดความคุ้มค่าและเป็นประโยชน์ต่อประชาชนอย่างแท้จริง อีกทั้งการจัดทำรูปแบบ QR Code จะทำให้ง่ายต่อการติดตามตรวจสอบโครงการต่าง ๆ ของภาครัฐที่มีการจัดซื้อจัดจ้างด้วย ซึ่ง

โครงการดังกล่าวนี้สอดคล้องกับสอดคล้องกับแนวคิด open government และ e-government ที่มุ่งเน้นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความเคลื่อนไหวและความคืบหน้าของการบริหารจัดการประเทศ หรือเข้าไปมีส่วนร่วมในการติดตาม ตรวจสอบ เฝ้าระวัง สอดส่อง และที่สำคัญ คือ การแจ้งเบาะแสการทุจริตที่เป็นปัจจัยที่มีผลต่อกลไกการติดตามตรวจสอบการกระทำการทุจริตอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามกรอบการอธิบายของแนวคิดการเลือกอย่างเป็นเหตุเป็นผล (Rational Choice Theory)

กล่าวคือ แนวคิดการเลือกอย่างเป็นเหตุเป็นผล (Rational Choice Theory) ซึ่งมีฐานคติที่ว่าธรรมชาติของมนุษย์ต้องการบรรลุผลประโยชน์และความพึงพอใจสูงสุดด้วยต้นทุนที่น้อยที่สุด อันจะทำให้สามารถสร้างมาตรการการควบคุมภายในและภายนอกต่อการลดโอกาสและความเสี่ยงของพฤติกรรมการทุจริตได้เช่นเดียวกับการสร้างแนวทางและมาตรการเฝ้าระวังและป้องกันการทุจริตในสังคม กล่าวคือ ในขณะที่การทุจริตเกิดขึ้น เมื่อผู้กระทำได้ประเมินจนมั่นใจแล้วว่า จะได้รับผลประโยชน์สูงโดยจะไม่ถูกจับได้ กลไกการติดตามตรวจสอบการกระทำการทุจริตจะเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลก็ต่อเมื่อผู้ที่เกี่ยวข้องมั่นใจว่าการแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการทุจริตของผู้มีอำนาจจะไม่นำมาซึ่งความสูญเสียต่อการดำเนินชีวิตอย่างปกติสุขของตนและครอบครัว รวมทั้งยังนำมาซึ่งความพึงพอใจสูงสุดที่อาจจะมิทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงิน โดยการเปิดช่องทาง รับเรื่องอุทธรณ์ ระบบร้องเรียนเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้าง ข้อมูลและเบาะแสคอร์รัปชัน ระบบการปกป้องผู้ร้องเรียน มาตรการคุ้มครองพยานหรือคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่ผู้ที่ให้ข้อมูลคอร์รัปชันโดยคุ้มครองการถูกฟ้องให้ความผิดอาญาหรือในทางแพ่งฐานหมิ่นประมาท รวมทั้งการกำหนดให้มีรางวัลนำจับสำหรับผู้ให้ข้อมูลหรือให้มีช่องทางรับข้อมูลหรือหลักฐานการทุจริตโดยไม่จำเป็นต้องเปิดเผยชื่อ เป็นต้น ควบคู่ไปกับมาตรการป้องปรามการทุจริต ด้วยการเพิ่ม

บทลงโทษผู้กระทำความผิดกฎหมายจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ เพื่อให้ผู้มีเจตนาทุจริตเกิดความยับยั้งชั่งใจในการกระทำของตนเองบนหลักการนิติเศรษฐศาสตร์ดังที่ นันดา เพชรดี (Petchdee, 2018) ได้เสนอไว้อย่างน่าสนใจว่า การกำหนดโทษปรับที่เหมาะสมและได้สัดส่วนกับการกระทำความผิดจะเครื่องมือสำคัญในการเพิ่มต้นทุนที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำความผิด (Expected Costs) ให้มากกว่าประโยชน์ที่คาดคะเน (Expected Benefits) จะส่งผลต่อการตัดสินใจในการกระทำความผิดได้ โดยควรกำหนดโทษปรับให้อยู่ในรูปแบบที่เหมาะสมและสอดคล้องกับมูลค่าของเงินที่จะเปลี่ยนแปลงไปตามเวลาและสอดคล้องกันทั้งระบบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ ส่วนโทษจำคุกควรนำมาใช้เป็นมาตรการสุดท้ายเท่าที่จำเป็นหรือเมื่อการกระทำความผิดนั้นก่อให้เกิดความเสียหายร้ายแรงเกินกว่าที่จะใช้โทษปรับเป็นหลักได้เท่านั้น เพื่อให้การกำหนดโทษอาญาแก่ผู้กระทำความผิดมีความเหมาะสมและได้สัดส่วนกับการกระทำความผิด ขณะที่ ปานทิพย์ พุกษาสลวิทย์และทองศักดิ์ มหากุล (Pruksacholawit & Mahakusol, 2014, pp.93 – 94) เสนอว่า ไม่ควรจะลงโทษทางอาญาเพียงทางเดียวเท่านั้น แต่ควรจะให้มีการลงโทษผู้กระทำความผิด ทั้งทางอาญาทางปกครองและทางแพ่งควบคู่กันไป เพราะนอกจากโทษทางอาญาแล้ว โทษทางแพ่งและทางปกครองก็เป็นอีกกลไกที่จะช่วยลดการทุจริตในการจัดซื้อจัดจ้างด้วย กล่าวคือเนื่องจากผู้ที่เข้าทำสัญญาจัดซื้อจัดจ้างกับรัฐส่วนมากเป็นนิติบุคคล การกำหนดโทษทางอาญาที่รุนแรงอาจจะไม่ใช่สิ่งที่จะทำให้นิติบุคคลเหล่านั้นเกรงกลัวมากเท่ากับโทษทางแพ่งและปกครองแล้วแต่กรณี อาทิเช่น การกำหนดอัตราค่าเสียหายที่สูงขึ้นและการกำหนดให้มีการยกเลิกสัญญาที่กระทำไปโดยทุจริตซึ่งเป็นโทษทางแพ่ง ตลอดจนการกำหนดจำกัดสิทธิผู้ทุจริตให้มีสิทธิเข้าทำสัญญาจัดซื้อจัดจ้างกับภาครัฐภายในช่วงเวลาที่กำหนดไว้ซึ่งเป็นโทษทางปกครอง โดยจะต้องมีการกำหนดอย่างชัดเจนเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดจากการตีความและนำไปสู่การอาศัยช่องว่างเพื่อแสวงหา

ผลประโยชน์ในที่สุด ซึ่งมาตรการเหล่านี้จะเป็นแนวทางการป้องปราม (deterrent) อันจะส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลก่อให้เกิดความยุติธรรมและความสงบเรียบร้อยต่อสังคมโดยรวมต่อไป

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น พบว่า แนวทางการเฝ้าระวังและมาตรการการป้องกันพฤติกรรมการทุจริตการจัดซื้อจัดจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นผ่านกฎหมายที่สำคัญอันเป็นมาตรการภายนอกผ่านกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการตรวจสอบการทุจริตภาครัฐ รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (E-Government) รัฐบาลแบบเปิด (Open Government) และการมีส่วนร่วมทางอิเล็กทรอนิกส์ของประชาชน พบว่า ยังไม่สามารถป้องปรามการประทุพผิตทุจริตคอร์รัปชันได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล กล่าวคือ แม้ปัจจุบันจะมีการกำหนดบทลงโทษทางอาญา ทั้งปรับและจำคุก รวมทั้งการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง (e-Government Procurement) และระบบการบริหารการเงินการคลังภาครัฐแบบอิเล็กทรอนิกส์ (Government Fiscal Management Information System: GFMS) อันเป็นการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยการเข้าตรวจสอบการจัดทำแผนการจัดซื้อจัดจ้างจากระบบเครือข่ายสารสนเทศของกรมบัญชีกลางและหน่วยงานของรัฐได้ทุกขั้นตอน รวมทั้งการกำหนดบทบาทและการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนในการติดตามและตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ก็ยังไม่อาจป้องกันการทุจริตในลักษณะของการให้เงินกินเปล่าหรือ “สินบน” และแก้ปัญหา “ลื้อคสเปค” ในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐได้อย่างเป็นรูปธรรม

ส่วนการวิเคราะห์มาตรการป้องปรามภายใต้กรอบทฤษฎีการเลือกอย่างเป็นเหตุเป็นผลนั้น แม้จะทำให้เข้าใจพฤติกรรมการทุจริตการจัดซื้อจัดจ้างของบุคคลและสามารถนำเสนอมาตรการทางกฎหมายเพื่อแก้ปัญหาในระดับหนึ่ง แต่จำเป็นต้องมีการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดและเพิ่มบทลงโทษเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดอย่างครอบคลุม เด็ดขาดและเหมาะสมกับฐานการกระทำความผิด งานวิจัยชิ้นนี้จึงมีข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ คือ หน่วยงานภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันอย่างจริงจัง รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนสามารถเข้าถึงช่องทางการร้องเรียน/แจ้งเบาะแสการทุจริตได้โดยสะดวก คุ่มค่าและมีมาตรการคุ้มครองความปลอดภัยขั้นสูงอันจะเป็นมาตรการจูงใจและการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้แจ้งเบาะแสด่วนข้อเสนอแนะเชิงนโยบายนั้น ควรปรับปรุงกฎหมายโดยกำหนดโทษผู้กระทำความผิดสูงสุด ทั้งในทางอาญา ทางปกครองและทางแพ่งควบคู่กันไป เพื่อให้เกิดความยับยั้งชั่งใจและเกรงกลัวต่อผลที่จะได้รับจากการกระทำความผิด รวมทั้งการณรงค์ให้สังคมไม่เพิกเฉยและชินชากับปัญหาทุจริตคอร์รัปชันในฐานะที่เป็นภัยร้ายแรงต่อประเทศชาติ อันจะเป็นแนวทางการป้องกันการทุจริตการจัดซื้อจัดจ้างอย่างยั่งยืนต่อไป

บรรณานุกรม

- Boramanand, N. (2012). **kotmai pokkhrōng**. [Administrative law] Bangkok: Winyuchon.
- Chaithongrat, T., Luengbootnak, N. & Aksorn, P. (2018). "Exploratory Factors Analysis of The Corruption in Public Procurement." **Engineering Journal of Research and Development**, 29(3): 5-14.

Chaiyaporn, C. (2013). **ช้ฉน ‘ē lot tōē kap thritsadi kānlūāk yāng pen hēt pen phon.** [Jon Elster & Rational choice theory] Bangkok: Way of Book.

Department of Special Investigation. (2020). **rāīngān wīchāi rūāng kān phoēm prasitthiphap nai kāndamnoēn khadi khwāmphit kīēokap kān sancē rā khā tō ‘aha nawa yāngā nakha ‘ong rat khōng krom sōpsuan khadi phisēt.** [Research Report on Increasing the efficiency of prosecuting offenses related to bidding against government agencies of the Department of Special Investigation] Bureau of Justice Enhancement Affairs, Department of Special Investigation, Ministry of Justice.

Hin, K. T. (2011, March). **Corruption Control in Singapore.** (Presentation Paper) The 13th International Training Course on the Criminal Justice Response to Corruption. Fuchu, Tokyo, Japan. Retrieved March 21, 2023 from http://www.unafei.or.jp/english/pdf/RS_No83/No83_17VE_Koh1.pdf

Jearasukon, P., Bosakoranut, S., Meeampol, S. & Rodwanna, P. (2019). “A Confirmatory Factor Analysis of Procurement Fraud Risk Perception Model in Governmental Units.” **Chulalongkorn Business Review**, 41(162): 115-142.

Kesuwan, R. (2006). **khwāmru būāngton kīēokap ratthaprasāsanasāt.** [Introduction to Public Administration] Bangkok: Borpit Printing.

- McKeough, T. (2000). **Government on-line delivering information and services to Canadians via the internet**. Retrieved March 21, 2023 from [http://www.connect.gc.ca\[4/10/2001](http://www.connect.gc.ca[4/10/2001)
- Mergel, I. (2012). **Social Media in the Public Sector: A Guide to Participation, Collaboration, and Transparency in the Networked World**. New York: Jossey- Bass.
- Norris, D. (2003). **Electronic government at the American grassroots**. Retrieved from http://www.oii.ox.ac.uk/seminar_090603.shtml.
- Office of Information Technology City of Colorado Springs. (2000). **eGovernment in Colorado Springs**. Retrieved March 21, 2023 from <http://www.pti.org>
- Ordeedolchest, M. (2011). **kr̥p̥ nayōbāi theknōlōyī sārasonthēt l̥æ k̥ānsūsān raya Phō̆ Sŏ sōṅphanharōj̥hāsipsī - sōṅphanharōj̥hoksipsām khōṅg prathēt Thai ICT sōṅphanyīsip**. [Thailand's Long- term information and communications technology policy framework 2011- 2020 ICT2020] Bangkok: Ministry of Information and Communication Technology.
- Pakeerut, W. (2003). **khwāmru būāṅṅton kiēokap kotmāi pokkhrōṅg : lakkān phūnthān khōṅg kotmāi pokkhrōṅg l̥æ k̥ārok rathā thāṅg pokkhrōṅg**. [Introduction to administrative law: Basic principles of administrative law and administrative actions] Bangkok: Winyuchon.

- Penney, J. W. (2012). **Open Connectivity, Open Data: Two Dimension of the Freedom to Seek, Receive Impact Information**. Victoria University of Wellington Law Review Working Paper Series: Volume 4.
- Petchdee, N. (2018). **kāṅkamnot thoṭ ‘āyā : suksā thoṭ prap koṛanī thutcharit nai kān chat sū chatchā ngō phāk rat**. [Criminal penalty: a study of criminal fine for public procurement corruption in Thailand] (Master's Thesis) Thammasat University.
- Phang, C.W., Kankanhalli, A. (2008). “A framework of ICT exploitation for e-participation initiatives.” **Communications of the ACM** 51(12):128-132. <https://doi.org/10.1145/1409360.1409385>
- Pierre, J. (1993). “The marketization of the state: citizens, consumers, and the emergence of the public market.” In Peters, B. Guy & Savoie, Donald J. (Eds.), **Governance in a changing environment** (pp. 55-81). Montreal: McGill-Queen's University Press.
- Pruksacholawit, P. & Mahakusol, T. (2014). “The Elimination of Corruption in Government Procurement in Thailand” **Journal of Thai Justice System**, 7(2): 83-96.
- Sanguthai, Y. (1995). **lak ratthammanūn thuāpai**. [Principles of Constitutional] Bangkok: Winyuchon.
- Schipper, W. & Cunningham, A. M. (1999). **National and international information policies**. Philadelphia: National Federation of Abstracting and Information Services.

Singkaneti, B. (2008). **lak kotmaī kīeokap kān khuāp khum faī pokkhrōng.**

[Legal Principles regarding Administrative Control] Bangkok: Winyuchon.

The Committee on Corruption Prevention and Suppression. (2022) .

kānchat tham rabop kānmī sūanruām khōng prachāchon nai kān pōngkan læ prāpprām kān thutcharit kān chat sū chatchā ngo phāk rat. [Creating a public participation system to prevent and suppress corruption in government procurement]

Retrieved

March 21, 2023 from

https://www.senate.go.th/document/Ext27142/27142138_0003.PDF

UK. (2000). **g.gov-Electronic government services for the 21st century.**

Retrieved March 21, 2023 from: <http://www.cabinet-office.gov.uk>

Uwanno, B. (1995). **kham‘athibaī kotmaī mahāchon lem sām thīmaī læ**

niti withī. [Explanation of Public Law, Volume 3: Origins and Legal Procedures] Bangkok: Nititham.

Wisarootpitch, W. (1997) . **khōkhwām khīt læ lakkān phunthān nai**

kotmaī mahāchon. [Basic ideas and principles in public law]

Bangkok: Nititham.

World Wide Web Foundation. (2015). **ODB Global Report.** 3rd ed.

Retrieved May 20, 2020 from <http://opendatabarometer.org/doc/3rdEdition/ODB-3rdEdition-GlobalReport.pdf>

The Benefits of Studying Doctoral Degree in Public Administration: A Case Study. ***

Suwannee Sangmahachai*

Uthai Laohavichien**

Abstract

Doctoral education is vital to national development since it produces doctoral graduates who have knowledge and skills in research, create new body of knowledge, and provide social guidance. The objectives of this article were to investigate the benefits that graduates gained from doctoral education and the recommendations they provided for the betterment of the program's quality. Single case study research was conducted at the Doctor of Philosophy Program in Public Administration, Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University (PHD-PA-RU). Findings revealed that the PHD-PA-RU was established 23

* Associate Professor, Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University, Bangkok 10240, Thailand. Email: suwanneeru@yahoo.com

** Associate Professor, Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University, Bangkok 10240, Thailand.

*** This article was written with the objective of improving the PHD-PA-RU curriculum in 2024

**** Received April 9, 2024; Revised April 23, 2024; Accepted June 10, 2024.

years ago and produced approximately 300 graduates over time. Graduates are working in public organizations, public enterprises, and private organizations in several sectors. Direct benefits they obtained from the program included the body of knowledge from the core courses, research methodology, as well as the research process beneficial in administrative tasks at all levels. They had more understandings in the public and business administration, skills in conducting research, and higher level of English proficiency. Indirect benefits comprised skills in systematic thinking and coordinating. Other attributes included perseverance, confidence and recognition, ego reduction and broader perspectives. Graduates recommended that the program encourage and support students to publish academic articles in recognized academic journals and to present papers at national and international conferences.

Key words: Doctoral graduates, Doctoral student attributes, Public Administration, Research.

**ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษาปริญญาเอกทางรัฐประศาสนศาสตร์:
การศึกษาเฉพาะกรณี *****

สุวรรณี แสงมหาชัย *

อุทัย เลาหิเชียร **

บทคัดย่อ

การศึกษาระดับปริญญาเอกมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศเพราะผลิต
ดุชฎิบัณฑิตที่มีความสามารถในการค้นคว้าวิจัย สร้างองค์ความรู้ใหม่ และใช้ความรู้ใน
การชี้นำสังคม การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบถึงประโยชน์ที่ดุชฎิบัณฑิตได้รับ
จากการศึกษาในระดับปริญญาเอก และข้อเสนอแนะที่ต้องการให้โครงการปรับปรุง
เพื่อให้มีคุณภาพสูงขึ้น โดยกำหนดให้โครงการปรัชญาดุชฎิบัณฑิต สาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงเป็นกรณีศึกษา
ผลการวิจัยพบว่าโครงการดังกล่าวเป็นโครงการที่มีผู้สำเร็จการศึกษาไปแล้วราว
300 คนตลอดระยะเวลา 23 ปีที่ผ่านมา มีดุชฎิบัณฑิตที่ออกไปทำงานอยู่ในภาครัฐ
รัฐวิสาหกิจ และธุรกิจเอกชนในภาคส่วนต่าง ๆ ดุชฎิบัณฑิตส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์

* รองศาสตราจารย์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพมหานคร 10240 ไทย อีเมล:
suwanneeru@yahoo.com

** รองศาสตราจารย์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพมหานคร 10240 ไทย

*** บทความนี้เขียนขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในการปรับปรุงหลักสูตรปรัชญาดุชฎิบัณฑิต สาขาวิชารัฐ
ประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ในปี พ.ศ. 2567

**** ได้รับบทความ 9 เมษายน 2567; แก้ไขปรับปรุง 23 เมษายน 2567; อนุมัติให้จัดพิมพ์ 10
มิถุนายน 2567

ทางตรงในด้านองค์ความรู้ที่เรียนจากหมวดวิชาหลัก ระเบียบวิธีวิจัย และกระบวนการวิจัย สามารถนำความรู้ไปใช้ในการบริหารงานในระดับต่าง ๆ มีความเข้าใจการบริหารงานภาครัฐและเอกชนมากขึ้น มีทักษะในการค้นคว้าและการทำวิจัย การใช้ภาษาอังกฤษ ส่วนประโยชน์ทางอ้อมได้แก่ ทักษะในการคิดอย่างเป็นระบบ การประสานงาน การฝึกฝนความอดทน การได้รับความเชื่อมั่นและการยอมรับ การลดอัตรา และมองสิ่งต่างๆ ได้รอบด้านมากขึ้น ดุษฎีบัณฑิตมีข้อเสนอแนะให้โครงการกระตุ้นและสนับสนุนให้นักศึกษามีโอกาสเขียนบทความทางวิชาการ เพื่อนำเสนอในที่ประชุมทางวิชาการและลงตีพิมพ์ในวารสารทางวิชาการที่มีชื่อเสียงในระดับชาติและระดับสากลให้มากขึ้น

คำสำคัญ : ดุษฎีบัณฑิต, คุณลักษณะของนักศึกษาปริญญาเอก, รัฐประศาสนศาสตร์, การวิจัย

บทนำ

การพัฒนาการศึกษาเป็นกลไกที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศ ประเทศใดที่มีการพัฒนาระบบการศึกษาที่ดีก็มักจะมีความสำเร็จเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วกว่าประเทศที่มีระบบการศึกษาที่ด้อยพัฒนา ดัชนีการพัฒนาทางการศึกษาส่วนใหญ่ในอดีตจะมุ่งเน้นไปที่การจัดการศึกษาภาคบังคับ หรือการศึกษาในระดับพื้นฐาน เพื่อให้คนทุกคนมีการศึกษาขั้นต่ำตามที่กำหนดในนโยบายของรัฐตามช่วงเวลาต่าง ๆ (Okandeji & Ajuar, n.d.) ยกตัวอย่างเช่นในประเทศไทย แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระบุว่าประชาชนทุกคนต้องมีการศึกษาอย่างต่ำในระดับประถมศึกษา โดยกำหนดให้ศึกษาในสถาบันการศึกษา 6 ปี ต่อมามีการยกระดับการศึกษาภาคบังคับเป็น 9 ปี 12 ปี และ 15 ปีตามลำดับ (Sangmahachai, 2017)

สำหรับการศึกษาในระดับอุดมศึกษาก็ให้เป็นไปตามศักยภาพของประชาชน โดยเฉพาะในระดับบัณฑิตศึกษา มักจะไม่มีนโยบายของรัฐบาลกำหนดไว้อย่างเด่นชัด

ในปัจจุบันองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) ได้กำหนดกรอบตัวชี้วัดของระบบการศึกษาไว้ 3 ประการคือ (1) ปัจจัยนำเข้า ผลลัพธ์ และผลกระทบของระบบการศึกษา (2) การมีส่วนร่วม การเข้าถึง และความก้าวหน้าในแนวทางการศึกษาทุกระดับ และ (3) สิ่งแวดล้อมในการเรียน (OECD, 2023) กรอบตัวชี้วัดดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษามีใช้หมายความว่าไม่สำคัญ ตรงกันข้าม การศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษามีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการพัฒนาประเทศเช่นเดียวกัน การศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามีประโยชน์ในการนำความรู้ไปใช้ในการทำงานที่ต้องอาศัยความรู้เฉพาะด้าน เช่นความรู้ทางวิศวกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ อักษรศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ นิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ บริหารธุรกิจ ฯลฯ สาเหตุที่การศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษามีความสำคัญก็เพราะมีการยอมรับกันโดยทั่วไปว่า คนที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีทักษะในการตัดสินใจที่มีคุณภาพและมีประสิทธิผลมากกว่าคนที่มีการศึกษาน้อย (Majeed, 2021; Cornell University, 2018) ดังนั้น บุคลากรที่มีสถานภาพเป็นผู้บริหารที่ต้องกระทำการตัดสินใจในเรื่องสำคัญอยู่ตลอดเวลาจึงจำเป็นต้องศึกษาในระดับที่สูงขึ้น เพื่อให้มีพื้นฐานความรู้ที่เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเมื่อโลกมีการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาของความรู้ในสาขาวิชาต่างๆ ทำให้มนุษย์ต้องเรียนรู้อย่างกว้างขวางและลึกซึ้งมากขึ้นเพื่อก้าวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง การศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาจึงทวีความสำคัญมากขึ้นโดยลำดับ

การศึกษาในระดับดุษฎีบัณฑิต หรือระดับปริญญาเอก ซึ่งเป็นการศึกษาเชิงวิชาการในระดับสูงสุด ก็มีผู้สนใจเข้าศึกษาเพิ่มมากขึ้นถึงแม้ผู้เรียนจะไม่ได้ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับด้านวิชาการหรือปฏิบัติงานในองค์กรที่ไม่มีใช้สถาบันทางวิชาการ (non-academic workplaces) ก็ตาม ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ว่าเป็น culture shock (Skakni et al., 2021) ทั้งนี้เป็นเพราะว่าการวิจัยเป็นตัวขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยี ผลิตภัณฑ์ และระบบต่างๆ ซึ่งมีประโยชน์ต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน (Loot, 2021; Singh et al., 2021) ดังจะเห็นได้ว่า ในปี ค.ศ. 2022 กลุ่มประเทศที่มีรายได้สูงจะมีสัดส่วนของงบประมาณค่าใช้จ่ายในด้านการวิจัยและพัฒนาในอัตราสูง เช่น สหรัฐอเมริกา จีน เยอรมัน และเกาหลีใต้ ทุ่มงบประมาณเพื่อการวิจัยและพัฒนาถึง 2.6%, 3.1%, 3.3% และ 5% ของ GDP ตามลำดับ ในขณะที่ประเทศที่มีรายได้ปานกลางชั้นสูง เช่น อินเดีย อินโดนีเซีย และประเทศไทยจัดสรรงบประมาณเพื่อการวิจัยและพัฒนาเพียงปีละ 0.7%, 0.9% และ 1.3% ของ GDP ตามลำดับ (List of Sovereign States by Research and Development Spending, 2024) จึงอาจกล่าวได้ว่าความก้าวหน้าของงานวิจัยมีความสัมพันธ์กับระดับของการพัฒนาประเทศ

การศึกษาระดับปริญญาเอกมุ่งเน้นให้นักศึกษาได้เรียนรู้เกี่ยวกับการแสวงหาความรู้ความจริงด้วยตนเอง เป็นความรู้ที่ค้นพบใหม่ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้ในสาขาวิชาที่ศึกษาหรือในวิชาชีพ การแสวงหาความรู้ความจริงด้วยตนเองก็คือ “การวิจัย” นั่นเอง โดยทั่วไปแล้ว นักศึกษาปริญญาเอกจะต้องทำการวิจัยในหัวข้อที่เฉพาะเจาะจง หรือที่เรียกกันว่า “ดุษฎีนิพนธ์” (dissertation) งานวิจัยดังกล่าวจะต้องแสดงให้เห็นถึงความเชี่ยวชาญและสร้างคุณูปการต่อความก้าวหน้าทางวิชาการ การศึกษาในระดับปริญญาเอกจึงอาจจำเป็นต่อผู้ที่ต้องการมีอาชีพเป็นครูอาจารย์

นักวิจัย หรือผู้ที่สนใจในความก้าวหน้าขององค์ความรู้ ดุษฎีนิพนธ์เน้นการค้นคว้าวิจัยอย่างลึกซึ้งในสาขาใดสาขาหนึ่ง หรือแสวงหาความจริงเกี่ยวกับปรากฏการณ์ใด ปรากฏการณ์หนึ่งที่แสดงข้อค้นพบใหม่ หรือต่อยอดหรือหักล้างทฤษฎีเดิมที่มีอยู่ เพื่อนำข้อค้นพบที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหา การวางแผน การกำหนดกลยุทธ์ เพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมการทำงาน หรือเพื่อนำความรู้ไปใช้ในการสอน หรือการพัฒนาองค์ความรู้ซึ่งสร้างคุณค่าและมีประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ จะเห็นได้ว่า ในปัจจุบันการศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิตมีอยู่ในเกือบทุกสาขาวิชา โดยมีขั้นตอนสำคัญของการศึกษาคือการเขียนดุษฎีนิพนธ์ อาจกล่าวได้ว่า การศึกษาในระดับปริญญาเอกมีความสำคัญเพราะผลิตดุษฎีบัณฑิตออกไปรับใช้หรือชี้นำสังคม นำแนวคิดใหม่ๆ นวัตกรรมการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ มาใช้ในสาขาต่างๆ ซึ่งช่วยเร่งให้เกิดการพัฒนาประเทศได้

การศึกษาระดับปริญญาเอกเป็นเรื่องของการลงทุนเพื่อพัฒนาตนเอง เนื่องจากการศึกษาในระดับนี้ใช้เวลานานหลายปีและมีค่าใช้จ่ายสูงในการศึกษา นอกจากนั้นยังเสี่ยงต่อการไม่สามารถสำเร็จการศึกษาด้วย อัตราการไม่สำเร็จการศึกษาแตกต่างกันไปในแต่ละสถาบันการศึกษา สถาบันการศึกษาบางแห่งมีอัตราของการไม่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกสูงถึง 71% ซึ่งมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย เช่น สถาบันการศึกษา อายุ การมีพีทีเลี้ยงระหว่างการศึกษา การลาออกกลางคัน การสอบตก หรือการย้ายสถาบันการศึกษา (Raffen, 2023) ทำให้ผู้ที่สนใจต้องทำการตัดสินใจอย่างละเอียดถี่ถ้วนและรอบคอบในการศึกษาระดับปริญญาเอก

สำหรับในประเทศไทย ได้มีการจัดการศึกษาระดับปริญญาเอกเป็นแห่งแรกที คณะสถิติประยุกต์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ โดยเริ่มเปิดรับนักศึกษาในปี พ.ศ. 2525 ในหลักสูตรพัฒนบริหาร ศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาประชากรและการพัฒนา

ทั้งนี้ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่รับเฉพาะนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีเพื่อเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโทหรือสูงกว่า เน้นการสอนวิชาทางการบริหารการพัฒนา (Development Administration) หลังจากนั้นในปี พ.ศ. 2527 คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ก็ได้เปิดการสอนในระดับปริญญาเอกทางด้านการบริหารการพัฒนาเป็นภาคภาษาไทย และได้เปลี่ยนเป็นการสอนในหลักสูตรนานาชาติ (International program) ในปี พ.ศ. 2536

สำหรับหลักสูตรปริญญาเอกสาขารัฐประศาสนศาสตร์ในประเทศไทย มีการเปิดสอนเป็นครั้งแรกใน พ.ศ. 2543 ที่คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยใช้ชื่อว่า “โครงการรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต” (Doctor of Public Administration Program) เปิดการสอนในภาคพิเศษ กล่าวคือ เป็นการเรียนการสอนนอกเวลาราชการ การเปิดโครงการดังกล่าวได้รับการตอบรับอย่างดี วัดได้จากการที่มีผู้สนใจสมัครเข้าศึกษามากกว่า 1,000 คน และสามารถรับนักศึกษาเข้าเรียนในรุ่นที่ 1 ได้ถึงจำนวน 50 คน ทั้งนี้ โครงการจำเป็นต้องรับนักศึกษาเป็นจำนวนมาก เพราะนโยบายของมหาวิทยาลัยในการเปิดหลักสูตรภาคพิเศษคือ ต้องให้โครงการ “เลี้ยงตัวเอง” เพราะจะไม่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยแต่อย่างใด นอกจากเรื่องของอาคารสถานที่และสาธารณูปโภค จำนวนนักศึกษาจึงมีความสำคัญต่อความอยู่รอดของโครงการ ต่อมาในปี พ.ศ. 2545 ได้เปลี่ยนชื่อโครงการเป็น “โครงการปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์” (Doctor of Philosophy Program in Public Administration) เพื่อให้สอดคล้องกับจุดเน้นของโครงการที่เน้นในเรื่องของการวิจัยเพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้มากกว่าการนำไปปฏิบัติ และได้เปิดการสอนอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันในปี พ.ศ. 2567 โดยในระยะหลังมี

จำนวนนักศึกษาลดลง เพราะมีมหาวิทยาลัยที่เปิดการสอนในระดับปริญญาเอกทางรัฐประศาสนศาสตร์เพิ่มมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้ส่วนแบ่งทางการตลาดลดลง

การที่โครงการปริญญาเอกต้อง “เลี้ยงตัวเอง” และต้องรับนักศึกษาจำนวนมากเพื่อความอยู่รอด ซึ่งในบางปีมีจำนวนผู้สมัครไม่เพียงพอกับจำนวนที่ต้องการเพื่อให้ถึงจุดคุ้มทุน ส่งผลให้โครงการจำเป็นต้องรับนักศึกษาทุกคนที่มาสมัครโดยไม่มีการคัดเลือก ด้วยเหตุนี้จึงมีความเคลือบแคลงใจจากบุคคลทั่วไป หรือแม้แต่องค์การบริหารโครงการเองว่าคุณภาพของผลผลิตของโครงการเป็นอย่างไร เพราะโดยทั่วไปในสากลโลก จะทราบกันดีในแวดวงการศึกษาว่าการศึกษาระดับปริญญาเอกจะเลือกเฟ้นนักศึกษา คัดเลือกเฉพาะนักศึกษาที่มีประวัติการศึกษาดี มีศักยภาพที่จะสามารถจบการศึกษาได้ และมักจะเป็นคนที่มีอาชีพเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย นักวิจัย หรือนักวิชาการ การรับนักศึกษาจำนวนมากก็เป็นการเน้นปริมาณ จะสวนทางกับการเน้นคุณภาพหรือไม่ โครงการตระหนักดีว่า “คุณภาพ” เป็นเรื่องสำคัญ เพราะดุษฎีบัณฑิตออกไปทำงานในระดับสูง ชี้นำสังคม ตัดสินใจในเรื่องสำคัญ ดังนั้นจึงต้องเป็นผู้ที่มีความรู้จริง ใฝ่หาความรู้และแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง โครงการจึงมีพันธกิจสำคัญที่ต้องผลิตคนที่มีคุณภาพ ถ้าผลิตดุษฎีบัณฑิตที่ไม่มีคุณภาพออกไปชี้นำสังคม จะส่งผลเสียหายอย่างใหญ่หลวงต่อสังคมและประเทศชาติ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการค้นหาความจริงโดยใช้วิธีวิจัยกรณีศึกษากรณีเดียว (single-case study research) คือโครงการปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง (PHD-PA-RU) เป็นกรณีศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาความจริงเกี่ยวกับคุณภาพในการผลิตดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ในมหาวิทยาลัยของรัฐที่เป็นกรณีศึกษา โดยเน้นศึกษาใน 2 ประเด็นคือ (1) ประโยชน์ที่ดุขฎิบัณฑิตได้รับการศึกษาในแง่มุมต่างๆ และ (2) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อการปรับปรุงโครงการให้มีคุณภาพสูงขึ้นต่อไป

การทบทวนวรรณกรรม

โดยทั่วไปการประเมินคุณภาพของมหาวิทยาลัยจะต้องมีการวัดคุณภาพของบัณฑิต ในระดับปริญญาเอก การวัดคุณภาพของดุขฎิบัณฑิตอาจสอบถามไปยังนายจ้างของดุขฎิบัณฑิต ส่วนคุณภาพของโครงการขึ้นอยู่กับคุณภาพของคณาจารย์และการบริหารโครงการ สิ่งที่สำคัญที่สุดน่าจะอยู่ที่ตัวผู้เข้าเรียน คุณสมบัติของผู้เรียนมีความสำคัญมากต่อคุณภาพของโครงการ โครงการทั่วไปอาจประเมินว่าผู้เรียนได้ถูก “สอน” ในเรื่องอะไร แต่สำหรับการศึกษาระดับปริญญาเอกจะประเมินว่าผู้เรียนได้ “เรียนรู้” อะไร (Jalote, 2021) โดยมุ่งหวังจะเปลี่ยนผู้เรียนให้เป็นนักวิจัยที่สามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ ความสามารถในการทำวิจัยต้องการทักษะที่แตกต่างจากการเรียน การศึกษาในระดับปริญญาเอกต้องการนักศึกษาที่มีความรู้ความสามารถในระดับสูงที่ทำให้แน่ใจได้ว่าจะสามารถฝ่าฟันอุปสรรคและความยากลำบากอันอาจเกิดขึ้นในระหว่างการศึกษาได้ ในหลายประเทศ การรับนักศึกษาปริญญาเอกจึงมักต้องคัดเลือกคุณสมบัติ โดยเพ้นหาคนที่มีความสมบัติที่ต้องการ เช่น นอกเหนือจากการใช้เกณฑ์คะแนน GRE หรือ GATE แล้ว ผู้เรียนควรมีความสนใจและแรงจูงใจในการทำวิจัย มีความคิดริเริ่มและความสามารถในการทำงานได้อย่างอิสระ มีความคิด

สร้างสรรค์ที่จะสร้างความคิดใหม่และเห็นข้อจำกัดของแนวคิดเดิมที่มีอยู่ มีความสามารถที่จะทำงานหนักและมีความมานะบากบั่น สามารถทำงานภายใต้ความไม่แน่นอน มีความสามารถในการแสวงหาความรู้ การตีความ และการสร้างความรู้ ตลอดจนความสามารถในการฟื้นตัวอย่างรวดเร็ว (resilience) เมื่อเกิดปัญหาในการศึกษาหรือการทำวิจัย ความยืดหยุ่นเพื่อจัดการกับความท้าทายหรือปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างเส้นทางการเดินทางไปสู่จุดหมายของการเป็นคณาจารย์บัณฑิต นอกจากนั้น ยังรวมถึงคุณสมบัติที่สามารถเข้าใจ ออกแบบ นำไปปฏิบัติ และปรับกระบวนการวิจัยโดยมีความซื่อสัตย์ในเชิงวิชาการ คุณสมบัติเหล่านี้เป็นมาตรฐานทั่วไปที่นักศึกษาปริญญาเอกพึงมีและปฏิบัติด้วยความยืดหยุ่น เพื่อปรับแต่งผลงานวิจัยของตนหากเกิดภาวะวิกฤต เช่นในกรณีของการเกิดโรค COVID-19 ที่นักศึกษาต้องปรับตัวและปรับแต่งคณาจารย์นิพนธ์เพื่อให้สามารถสำเร็จการศึกษาภายในเวลาที่กำหนด (The Quality Assurance Agency for Higher Education, n.d.) วัฒนธรรมที่ต้องพัฒนาให้เกิดขึ้นคือ นักศึกษาในโครงการปริญญาเอกต้องมีแรงบันดาลใจที่จะสร้างผลงานทางวิชาการที่ดี มีคุณภาพสูง และส่งผลงานของตนเองตีพิมพ์ในวารสารทางวิชาการที่มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับ กระตุ้นให้มีความอยากรู้อยากเห็นและมุ่งแสวงหาความรู้ เช่น มีการจัดหรือเข้าร่วมการสัมมนาทางวิชาการ จูงใจและสนับสนุนซึ่งกันและกันให้ผลิตผลงานที่มีคุณภาพ มีการนำเสนอรายงานระหว่างกันในกลุ่มนักศึกษา ตรวจสอบงานให้กันและกัน ช่วยแก้ไขปัญหาที่ติดขัด เสนอแนวคิด กระตุ้นให้มีความคิดริเริ่มและการสำรวจสิ่งใหม่ๆในแวดวงวิชาการที่ศึกษา อย่างไรก็ตาม ในประเทศกำลังพัฒนาโดยทั่วไป คนที่มีความรู้ดีและต้องการเรียนระดับปริญญาเอกมีแนวโน้มมุ่งไปศึกษาในประเทศพัฒนา เช่น สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย เป็นต้น โครงการปริญญาเอกในประเทศจึงไม่สามารถคาดหวังจะดึงดูดคนที่เรียนดี มีความรู้ดี ให้เข้าศึกษาได้

จำเป็นต้องใช้วิธีการ “สรรหา” ในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ได้คนที่เรียนดีและมีความรู้ดีเข้ามาสมัครเรียนในโครงการ (Jalote, 2021)

การศึกษาระดับปริญญาเอกโดยทั่วไปจะมีการเรียนรายวิชา (course work) เช่นในประเทศสหรัฐอเมริกา การเรียนรายวิชาเป็นการเตรียมตัวของผู้เรียนให้พร้อมที่จะทำวิจัย กล่าวคือ ผู้เรียนได้เรียนรู้ทฤษฎีต่างๆที่มีอยู่เพื่อเป็นแนวทางในการค้นคว้าและทำวิจัย นอกจากนี้ผู้เรียนยังต้องมีความรู้ในระเบียบวิธีวิจัย จริยธรรมในการวิจัย ตลอดจนความรู้ในสาขาวิชาที่ก้าวหน้ามาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งรวมถึงผลการวิจัยใหม่ๆที่เกิดขึ้นอันเป็นการพัฒนาองค์ความรู้ในสาขาวิชาที่ต้องการศึกษา

การศึกษาในระดับปริญญาเอกจะมีการสอบประมวลความรู้ (comprehensive examination) หรือเรียกว่าการสอบวัดคุณสมบัติ (qualifying examination - QE) ภายหลังจากที่ศึกษารายวิชาครบถ้วนแล้ว เพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนเหมาะสมที่จะทำวิจัยหรือดุษฎีนิพนธ์ต่อไปหรือไม่ ถ้าผู้เรียนไม่สามารถสอบผ่านก็แสดงว่าไม่เหมาะสมที่จะศึกษาต่อไปและควรจะออกจากโครงการไปโดยเร็วเพื่อที่จะทำให้สูญเสียน้อยที่สุดในเรื่องของเวลา ค่าใช้จ่าย และความคับข้องใจที่อาจเกิดขึ้น การสอบวัดคุณสมบัติจึงเป็นวิธีที่ใช้กันโดยทั่วไปที่จะทราบว่าผู้เรียนเหมาะสมที่จะเรียนอย่างเข้มข้นในโครงการปริญญาเอกต่อไปหรือไม่ นอกจากนี้ โครงการปริญญาเอกควรมีการกำหนดความคาดหวังของโครงการ โดยแจ้งให้ผู้เรียนทราบว่าโครงการหรือมหาวิทยาลัยมีความคาดหวังเกี่ยวกับการศึกษาในระดับปริญญาเอกอย่างไร ซึ่งถ้ามีการกำหนดความคาดหวังก็อาจทำให้ผู้ที่อยู่ในระดับปานกลางใช้ความพยายามเพิ่มขึ้นและสามารถสำเร็จการศึกษาได้

โครงการปริญญาเอกควรมีการเตรียมการเพื่ออาชีพวิจัย เพราะผู้สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาเอกมีแนวโน้มที่จะมีอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัย เช่น

อาจไปทำงานเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัย ไม่ว่าจะเป็นมหาวิทยาลัยที่เน้นการสอนหรือเน้นการวิจัยก็ตาม ทำงานวิจัยในภาครัฐเพื่อให้บรรลุพันธกิจของชาติ หรือไปทำงานในภาคอุตสาหกรรมที่ต้องมีการทำวิจัยเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร เป็น think tank ให้กับองค์กรไม่มุ่งหวังกำไร (NGO) หรือค้นคว้าวิจัยเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์หรือการบริการที่เน้นนวัตกรรมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม เป็นต้น ดังนั้น จึงมีวิธีการหลายวิธีที่จะส่งเสริม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้มีการทำวิจัยในอุตสาหกรรมหรือในภาคส่วนต่างๆ การให้มีโอกาสทำวิจัยร่วมกับทีมวิจัยต่างชาติและเปิดรับสู่ความเป็นนานาชาติซึ่งมีประโยชน์ทำให้ได้มุมมองที่แตกต่าง เปิดโอกาสให้มีการนำเสนอบทความวิจัยในการประชุมนานาชาติ การพัฒนาทักษะในการสอนและทักษะในการถ่ายทอดให้กับอาชีพอื่นที่ไม่ใช่วิชาการ เป็นต้น

เกี่ยวกับเรื่องระยะเวลาการศึกษา การศึกษาในระดับปริญญาเอกเป็นการศึกษาที่ใช้ระยะเวลาไม่แน่นอนสำหรับนักศึกษาแต่ละคน นักศึกษาที่เรียนเต็มเวลา (full-time) อาจใช้ระยะเวลาประมาณ 3-4 ปีเพื่อสำเร็จการศึกษา แต่นักศึกษาที่เรียนเป็นบางเวลา (part-time) คือเรียนและทำงานไปพร้อมๆกัน ก็อาจต้องขยายระยะเวลาการศึกษาออกไปถึง 6 ปีหรือมากกว่านั้น โดยทั่วไปการศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกาจะใช้ระยะเวลาการศึกษายาวนานกว่าการศึกษาในประเทศอังกฤษ เหตุผลมาจากหลายปัจจัย ได้แก่ (1) *โครงสร้างของหลักสูตร* การศึกษาระดับปริญญาเอกในประเทศอังกฤษจะเน้นการทำวิจัยตั้งแต่ปีที่แรกที่เข้าศึกษา ซึ่งทำให้ใช้เวลาในการศึกษาน้อยกว่า ส่วนในสหรัฐอเมริกาจะเน้นการเรียนรายวิชาในปีแรกและปีที่สองของการศึกษา บางครั้งต้องเข้ารับการฝึกอบรมร่วมด้วย มีการสอบวัดคุณสมบัติก่อนการเริ่มเขียนดุษฎีนิพนธ์ ซึ่งทำให้ระยะเวลาในการศึกษายาวนานออกไป (2) *ข้อกำหนดของการเรียนรายวิชา* ในสหรัฐอเมริกาจะเน้นการเรียนรายวิชาเพื่อให้นักศึกษามีพื้นฐานทางทฤษฎีก่อนที่จะไป

ทำวิจัย ในขณะที่ในอังกฤษไม่เน้นการเรียนรายวิชา หรืออาจเรียนแต่น้อย โดยไปเน้นเฉพาะเรื่องของการทำดุษฎีนิพนธ์ การเรียนรายวิชาอาจเป็นการแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาที่เห็นว่าการเรียนบางรายวิชาจะมีประโยชน์ต่อการสร้างกรอบแนวคิดในการทำดุษฎีนิพนธ์ ไม่ใช่เป็นการบังคับว่าต้องเรียนและสอบให้ผ่านเหมือนอย่างในสหรัฐอเมริกา (3) *เงินทุนสนับสนุนการวิจัย* ในประเทศอังกฤษมีการให้ทุนการศึกษาในระดับปริญญาเอกโดยกำหนดกรอบเวลาในการศึกษา ซึ่งทำให้นักศึกษาที่ขอรับทุนเร่งศึกษาให้สำเร็จภายในเวลาที่กำหนด ส่วนในสหรัฐอเมริกา วิธีการขอรับทุนมีหลากหลายวิธี และมักจะให้นักศึกษาขอทุนจากหลายแหล่งเงินทุน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อระยะเวลาการศึกษา (4) *ความรับผิดชอบในการสอน* ในสหรัฐอเมริกา นักศึกษาปริญญาเอกอาจมีบทบาทในการสอนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการขอรับทุนการศึกษา ซึ่งทำให้มีเวลาในการศึกษาและทำวิจัยน้อยลง (5) *วิธีการทำวิจัย* การวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยและขอบข่ายการวิจัยที่แตกต่างกันส่งผลต่อระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ระยะเวลาของการศึกษาจึงมักจะขึ้นอยู่กับความสลับซับซ้อนของงานวิจัยหรือดุษฎีนิพนธ์ เช่น ถ้าคำถามในการวิจัยทำให้นักศึกษาต้องใช้เทคนิคในการเก็บข้อมูลหลายวิธี รวมถึงการวิจัยแบบทดลอง การใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์เชิงลึกประกอบกัน ก็อาจต้องใช้ระยะเวลานานในการทำวิจัยให้สำเร็จ (6) *วัฒนธรรมทางวิชาการ* การศึกษาในสหรัฐอเมริกาให้คุณค่ากับการศึกษารอบด้าน รวมถึงการเรียนรายวิชาและการสอบวัดคุณสมบัติ ซึ่งใช้เวลาในการศึกษานานก่อนเริ่มต้นเขียนดุษฎีนิพนธ์ ในประเทศอังกฤษให้ความสำคัญกับการทำวิจัยโดยอิสระตั้งแต่ช่วงเริ่มต้นของการศึกษา (7) *พันธกรณีในเรื่องงาน* ในสหรัฐอเมริกา นักศึกษาที่มีสถานภาพเป็น PhD candidate จะได้รับการผ่อนปรนให้สามารถทำงานได้ ซึ่งภาระการทำงานอาจส่งผลกระทบต่อความก้าวหน้าของงานดุษฎีนิพนธ์ (8) *ข้อกำหนดของดุษฎี*

นิพนธ์ โดยทั่วไปในสหรัฐอเมริกา มักจะกำหนดให้นักศึกษาเขียนดัชนีนิพนธ์ที่ครอบคลุม มีหลายบท และมีการสำรวจอย่างกว้างขวางในหัวข้อที่ศึกษา เหตุผลทั้ง 8 ประการที่กล่าวมาข้างต้นล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระยะเวลาการศึกษาในระดับปริญญาเอก นอกจากนี้ระยะเวลาของการศึกษาในระดับปริญญาเอกอาจขึ้นอยู่กับปัจจัยอีกหลายประการ เช่น ความสามารถของอาจารย์ที่ปรึกษาในการให้คำปรึกษาด้านเนื้อหาและระเบียบวิธีวิจัย ความสม่ำเสมอของการเข้าพบเพื่อขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษา การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษากับตัวนักศึกษา สาขาวิชาที่ศึกษา ขอบข่ายของหัวข้อดัชนีนิพนธ์ การจัดการให้มีสมดุลระหว่างเรื่องส่วนตัวกับเรื่องการเรียนรู้ เงินทุนที่ใช้ในการศึกษา เป็นต้น (What is a PhD? Advice for PhD students, 2023) สำหรับในประเทศไทย การศึกษาระดับปริญญาเอกมีทั้งการนำตัวแบบจากสหรัฐอเมริกาและอังกฤษมาใช้ในมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชน

การบริหารโครงการและการสนับสนุนนักศึกษาก็เป็นสาเหตุสำคัญของคุณภาพของการผลิตดัชนีบัณฑิต การบริหารงานโครงการปริญญาเอกไม่สามารถผลักภาระให้กับเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุนได้ทั้งหมด แต่ผู้ที่อยู่ในสายวิชาการจะต้องเข้ามาดูแลการบริหารงานอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับเรื่องสำคัญๆ ได้แก่ การจ่ายค่าตอบแทนในการเป็นผู้ช่วยวิจัย การให้โอกาสผู้เรียนเป็นผู้แนะนำแนวทางอาชีพ การจัดให้มีโครงสร้างพื้นฐานและการสนับสนุน เช่น ห้องสมุด ห้องทดลองและอุปกรณ์ต่างๆ การกำหนดระดับความคาดหวังที่มีต่อผู้เรียน การสอบปากเปล่าเพื่อสำเร็จการศึกษา (exit interviews) ตลอดจนกลไกการตรวจสอบจากภายนอก เป็นต้น (Jalote, 2021)

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษากรณีเดียว (qualitative single-case study research) ผู้วิจัยเลือกโครงการปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงเป็นกรณีศึกษา โดยมีเหตุผลคือ (1) โครงการดังกล่าวเป็นโครงการปริญญาเอกทางรัฐประศาสนศาสตร์แห่งแรกในประเทศไทย ผลิตดุษฎีบัณฑิตไปแล้วกว่า 300 คน มีการบริหารโครงการที่ต่อเนื่องมาตลอดระยะเวลา 23 ปี (2) ผู้วิจัยเป็นผู้บริหารโครงการ ทำให้มีความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นคุณภาพในระดับสากล เนื่องจากผู้วิจัยมีความสนใจและมีประสบการณ์ในการศึกษาโครงการปริญญาเอกทางรัฐประศาสนศาสตร์ในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศฟิลิปปินส์ คลุกคลีอยู่กับการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาเอกทางการบริหารการพัฒนาและรัฐประศาสนศาสตร์ในประเทศไทยมาเป็นเวลานานกว่า 30 ปี จึงทำให้มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงแก่นแท้ของการศึกษาระดับปริญญาเอก (3) ผู้วิจัยพยายามขจัดความมีอคติลำเอียงอันอาจเกิดขึ้นจากการตีความข้อมูลเข้าข้างตนเอง โดยมีความซื่อสัตย์ต่อข้อมูลที่ได้รับ ให้ความสำคัญกับข้อมูลทั้งในด้านดีและด้านไม่ดี ไข่มุมมองหลายมุมมองเพื่อการตีความ วิเคราะห์ข้อมูล และการสรุปผลที่เป็นความจริง

ผู้วิจัยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (focus group) กับดุษฎีบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากโครงการ มีจำนวนผู้เข้าร่วมสนทนา 14 คน ประกอบด้วยดุษฎีบัณฑิตที่ทำงานหรือเคยทำงานในองค์กรภาครัฐ 7 คน ภาคเอกชนที่เป็นผู้ประกอบการ 7 คน ในจำนวนนี้มีผู้ที่เคยเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยของรัฐ 2 คน โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินรายการสนทนากลุ่ม จัดให้มีขึ้นในวันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2566 ณ ห้องประชุมชั้น 5 อาคารศรีศรัทธา มหาวิทยาลัยรามคำแหง สำหรับขั้นตอนในการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยให้

ผู้เข้าร่วมการสนทนาทุกคนแนะนำตัว มีการจัดระเบียบของการสนทนา เช่นการยกมือเมื่อต้องการพูด หลังจากนั้น ผู้วิจัยขอให้ผู้เข้าร่วมสนทนาแต่ละคนเปิดเผยความรู้สึกหรือข้อเท็จจริงตั้งแต่ขณะที่กำลังศึกษา และหลังจากสำเร็จการศึกษาไปแล้วได้นำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ได้หรือไม่ อย่างไร โดยขอให้เล่าความจริงว่าได้นำความรู้ในวิชาใด เรื่องอะไร ไปใช้ประโยชน์ในเรื่องใด เช่น ในการทำงาน การใช้ชีวิตในโอกาสต่างๆ คำถามแรกที่ใช้ในการสนทนากลุ่มเป็นคำถามที่เปิดกว้าง (grand tour question) มีการเรียงลำดับของการสนทนาโดยให้ดัชนีบัณฑิตรุ่นแรกๆได้เปิดการสนทนาก่อน หากมีผู้ต้องการพูดแทรกเสริมก็มีการยกมือ และผู้วิจัยก็จะเปิดโอกาสให้พูด การสนทนากลุ่มเป็นไปอย่างราบรื่น

ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ตามกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยวิธีการรวบรวมข้อมูล (compiling) การแยกแยะข้อมูล (disassembling) การนำข้อมูลประกอบขึ้นมาใหม่ (reassembling) การตีความ (interpreting) และการสรุป (concluding) มีการจัดทำตารางถ้อยคำ (word table) และการจัดทำรหัส โดยจัดให้มีขั้นตอนอย่างละเอียดในกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้แน่ใจในความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของการสรุป

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยพบแบบแผน (patterns) หรือธีม (theme) ดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

หลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (PHD-PA-RU) ที่เป็นกรณีศึกษาในการวิจัยครั้งนี้เริ่มแรกใช้ชื่อว่า “หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร

ดุขุภีบัณทิต” มีจำนวนหน่วยกิตที่ต้องศึกษาทั้งหมด 72 หน่วยกิต ต่อมามีการเปลี่ยนชื่อหลักสูตรเป็น “ปริญญาดุขุภีบัณทิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร” เพื่อให้สอดคล้องกับจุดมุ่งเน้นของหลักสูตรที่เน้นการสร้างองค์ความรู้มากกว่าการนำไปปฏิบัติ มีการปรับหลักสูตรทุก 5 ปีตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา โดยมีการปรับลดจำนวนหน่วยกิตลงเป็น 68 หน่วยกิต และปัจจุบันปรับจำนวนหน่วยกิตเหลือ 60 หน่วยกิต โดยมีการรวมวิชาที่มีเนื้อหาซ้ำซ้อนกันเข้าด้วยกัน เพื่อให้สามารถแข่งขันได้แต่ยังรักษามาตรฐานในระดับสากลไว้ ซึ่งอาจทำให้หลักสูตรนี้มีความยากในระดับหนึ่ง ดังที่นักศึกษาเก่าและนักศึกษาปัจจุบันมักจะกล่าวเปรียบเปรยว่า “...เวลาเรียน ต้องเรียนด้วยน้ำตา...” แต่ความยากลำบากนี้เองที่ทำให้โครงการมีชื่อเสียงและดุขุภีบัณทิตมีความภาคภูมิใจ ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า “...ช่วงชีวิตได้ไปอยู่ในกลุ่มของผู้บริหารระดับสูงที่อยากได้วุฒิปริญญาเอกอย่างง่ายๆ ที่นี้พวกเราเรียนจบแล้วเรามีความภาคภูมิใจในวุฒิของเรา เรามี story ในการจดจำกว่าเราจะได้นั้นมา ... หนูก็ยังภูมิใจกับหลักสูตรนี้...” ในขณะที่ผู้ให้สัมภาษณ์อีกรายหนึ่งให้มุมมองที่ต่างกันโดยกล่าวว่า “... ชื่อเสียงของเราน่ากลัว กลัวไม่จบ เพราะยาก” อย่างไรก็ตาม เนื่องจากโครงการดังกล่าวเป็นโครงการที่ต้อง “เลี้ยงตัวเอง” ความอยู่รอดของหลักสูตรจึงขึ้นอยู่กับว่ามีจำนวนนักศึกษาเข้าเรียนให้ถึงจุดคุ้มทุน โครงการฯ จึงจำเป็นต้องปรับตัว เช่น ปรับโครงสร้างของหลักสูตรให้เล็กลงเพื่อให้สามารถเก็บค่าธรรมเนียมการศึกษาลดลงได้ ซึ่งอาจทำให้มีผู้ตัดสินใจสมัครเรียนมากขึ้นและสามารถอยู่รอดได้

การจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพสูงของโครงการเห็นได้ชัดเจนใน การศึกษารุ่นแรกๆที่เปิดรับเข้าศึกษา เนื่องจากในช่วงแรกยังไม่มีเรื่องของการประกันคุณภาพการศึกษา ทำให้โครงการมีอิสระในการจัดผู้สอนและการกำหนดโครงสร้างของหลักสูตร โดยสามารถเชิญอาจารย์ผู้สอนที่มีความเชี่ยวชาญและมีชื่อเสียงจาก

สถาบันการศึกษาอื่นๆ สอนได้เต็มวิชา ทำให้นักศึกษาได้รับความรู้ที่แน่นหนา มาก ต่อมาภายหลังที่มีการเปิดการสอนในสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์เพิ่มขึ้นมากทั้งใน มหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชน และภาครัฐเริ่มให้มีการประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีการกำหนดเกณฑ์สูงเป็นพิเศษ เรียกว่า “มคอ.1” ในหลักสูตรทางรัฐประศาสนศาสตร์ เช่น การให้มีอาจารย์ภายนอกสอนได้ไม่เกิน 50% ของจำนวนชั่วโมงสอนในแต่ละรายวิชา อาจารย์ที่ปรึกษาคุณูปการต้องมีตำแหน่งทางวิชาการอย่างน้อยเป็นรองศาสตราจารย์ การกำหนดจำนวนผลงานทางวิชาการที่ดีพิมพ์ในระดับนานาชาติของผู้ที่เป็นประธานสอบคุณูปการ เป็นต้น จึงทำให้การจัดการเรียนการสอนเกิดความปั่นป่วน โดยเฉพาะในการหาผู้สอนที่เชี่ยวชาญ การแต่งตั้งอาจารย์ที่ปรึกษาคุณูปการ การแต่งตั้งประธานกรรมการสอบคุณูปการจากภายนอก เพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษาของรัฐ

นอกจากนี้ หลักสูตรดังกล่าวยังมีคุณลักษณะพิเศษที่ขั้นตอนของการสอบวัดคุณสมบัติ (QE) และการเขียนคุณูปการ กล่าวคือ ในการสอบวัดคุณสมบัติมีการบริหารการสอบที่เข้มงวด โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบวัดคุณสมบัติและจัดให้มีการส่งจดหมายเวียนถึงอาจารย์ผู้สอนทุกคนเพื่อขอให้ออกข้อสอบ มีการคัดเลือกข้อสอบ การจัดทำรหัสของนักศึกษาที่เข้าสอบโดยไม่เปิดเผยชื่อผู้ทำข้อสอบ การตรวจข้อสอบที่มีผู้ร่วมตรวจและนำคะแนนที่ได้มาหาคะแนนเฉลี่ย ถ้าผู้ตรวจสองคนให้คะแนนต่างกันมากก็จะมี third reader และนำคะแนนของผู้ตรวจทั้งสามคนมาคำนวณคะแนนเฉลี่ย การตัดสินผลการสอบโดยคณะกรรมการ เป็นต้น ส่วนในขั้นตอนของการเขียนคุณูปการ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาคุณูปการจำนวน 3 คน ประกอบด้วยประธานกรรมการคุณูปการ กรรมการด้านระเบียบวิธีวิจัย และกรรมการด้านเนื้อหา ซึ่งแตกต่างจากบางสถาบันที่อาจใช้ที่ปรึกษาคุณูปการเพียงคน

เดียว การอนุมัติหัวข้อคุณิพนธ์ การสอบโครงร่างคุณิพนธ์ และการสอบป้องกันคุณิพนธ์ก็มีกระบวนการที่ต้องผ่านการพิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบในเชิงวิชาการ ซึ่งนับว่าเป็นจุดเด่นของหลักสูตร และส่งผลต่อคุณภาพของคุณิพนธ์ ทำให้มีบทความที่ตีพิมพ์ได้รับรางวัลเป็นครั้งคราว นอกจากนี้ยังเป็นการฝึกความอดทนและการมีมนุษยสัมพันธ์ของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี

2. ประโยชน์ที่คุณิพนธ์ที่ได้รับจากการศึกษาระดับปริญญาเอก

นักศึกษาที่เข้ามาเรียนและจบการศึกษาออกไปอาจได้ประโยชน์จากการศึกษาต่างกัน เพราะแต่ละคนมีประสบการณ์ไม่เหมือนกัน ส่วนหนึ่งมีพื้นฐานของการเป็นข้าราชการที่มีเนื้อหาของงานและลักษณะงานแตกต่างจากผู้ที่ทำงานในภาคธุรกิจ เช่น บางคนเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย วิศวกร บางคนทำงานในภาคธุรกิจเอกชน บางคนเป็นเจ้าของกิจการ เป็นต้น ผู้ที่มีพื้นฐานการทำงานในภาครัฐ เมื่อมาเรียนรายวิชาต่างๆอาจทำความเข้าใจเนื้อหาและทฤษฎีได้รวดเร็วกว่าผู้เรียนที่ไม่มีพื้นฐานจากการสังเคราะห์ข้อมูลพบว่า ประโยชน์ที่คุณิพนธ์ที่ได้รับจากการศึกษาระดับปริญญาเอกแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วนคือ ประโยชน์ทางตรง และประโยชน์ทางอ้อม

2.1 ประโยชน์ทางตรง

หมายถึงการนำความรู้ที่ได้รับจากการศึกษารายวิชาต่างๆ หรือจากการทำวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงาน การบริหารงาน การตัดสินใจในการทำงาน เป็นต้น โดยเฉพาะผู้เรียนที่ไม่เคยมีพื้นฐานทางด้านการบริหารภาครัฐหรือภาคเอกชนมาก่อน เช่น มีพื้นฐานการศึกษาทางด้านวิศวกรรมศาสตร์ การเงิน มนุษยศาสตร์ หรือเป็นผู้ประกอบการ เป็นต้น

2.1.1 ประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรายวิชาในหมวดวิชาหลัก (core courses) ได้แก่ การเรียนวิชาทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์ นโยบายสาธารณะ ทฤษฎีองค์การขั้นสูง การจัดการทรัพยากรมนุษย์ และการบริหารงานคลัง

การเรียนรู้วิชาเหล่านี้ทำให้นักศึกษามีความรู้ในทฤษฎีหลัก (grand theory) เช่นมีดุष्ฎิบัณฑิตรายหนึ่ง หลังจากที่ได้เรียนรายวิชาเกี่ยวกับ “การบริหารงานคลัง” ก็ทำให้เข้าใจเกี่ยวกับภาพกว้างๆของกระทรวงการคลัง การจัดทำงานงบประมาณแผ่นดิน เข้าใจความสำคัญของกระทรวงการคลัง เป็นต้น นอกจากนี้ การเรียนรายวิชาทำให้เข้าใจทฤษฎีทางการบริหารเป็นจำนวนมาก จึงเป็นประโยชน์เมื่อดุष्ฎิบัณฑิตได้ก้าวเข้าสู่ตำแหน่งนักบริหารในองค์กร เช่น มีความรู้และทักษะในการบริหารคน การจูงใจ การประสานงาน ทำให้เข้าใจความต้องการ สามารถจูงใจและประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชาได้ โดยทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความพึงพอใจ ดังที่ดุष्ฎิบัณฑิตรายหนึ่งกล่าวว่า “...การที่เราจะไปคุยกับอธิการบดี การที่เราจะทำให้คนเขาศรัทธาเราและให้เขาเชื่อว่าเราสามารถเป็นผู้บริหารได้นี้ไม่่ง่าย เกิดจากความรู้ทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ทั้งนั้น ...” นอกจากนั้น ดุष्ฎิบัณฑิตยังได้รับความรู้ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการบริหารงาน เช่น ความรู้เรื่องโครงสร้างองค์กร การบริหารผลลัพธ์ (result management) รูปแบบของผู้นำและการใช้ภาวะผู้นำในการบริหารงานภาครัฐ การมอบอำนาจ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การให้รางวัล การสร้างความพอใจในงาน การแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง การบริหารโครงการ การสร้างทีมงาน แรงจูงใจในการทำงาน การเข้าใจผู้ร่วมงาน ความรอบคอบในการปฏิบัติงาน เข้าใจการทำงานขององค์กรภาครัฐมากขึ้นว่าการทำงานในภาครัฐอาจล่าช้ากว่าในภาคเอกชน เพราะต้องมีการตรวจสอบถ่วงดุล มีเรื่องของกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ เข้าใจความยากลำบากในการปฏิบัติงานของภาคราชการ ซึ่งแตกต่างจากภาคเอกชนที่ค่อนข้างผิวดินเพราะมุ่งแต่เพียงกำไร เป็นต้น

2.1.2 ประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรายวิชาใน

หมวดระเบียบวิธีวิจัย (research methodology) ผู้ให้ข้อมูลกล่าวถึงการเรียนวิชา

“ปรัชญาเชิงศาสตร์” (Philosophy of Science) ว่ามีประโยชน์ที่ทำให้รู้ว่าคุณภาพเกิดขึ้นมาได้อย่างไร มีกระบวนการและการปรับเปลี่ยนกระบวนการอย่างไร ก่อนเข้าศึกษาในหลักสูตรปริญญาเอก นักศึกษาส่วนใหญ่จะไม่ทราบว่าการวิจัยคืออะไร ไม่เข้าใจเหตุผลของขั้นตอนในการทำวิจัย อาศัยทำตามกันตามแบบอย่างที่เคยทำมาแล้ว ยกตัวอย่างเช่น นักศึกษาไม่เข้าใจเหตุผลว่าทำไมอาจารย์ที่สอนการวิจัยเชิงคุณภาพต้องให้นักศึกษานั่งรถเมล์ตั้งแต่ต้นสายจนสุดสายเพื่อนำมาเขียนรายงานว่าพบรายละเอียดอะไรบ้าง ผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่งเล่าว่า “...ท่านบอกต้องเก็บรายละเอียดให้หมด นั่นคือท่านสอนวิธีการสังเกต เก็บข้อมูลแบบ observation ... เก็บข้อมูลในเชิงสังเกตบางทีมันได้มากกว่า เพราะมันเป็นธรรมชาติมากกว่า แทนที่จะไปถามเอาเป็นเอาตาย...” หรือการมีความรู้ในกระบวนการค้นหาข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ก็เป็นผลมาจากการค้นคว้าอย่างหนักในการทำดุชกัณิพนธ์ ทำให้มีข้อได้เปรียบในการทำงานที่ต้องมีการแข่งขันประมุลงาน คำให้สัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความเข้าใจในภายหลังและเรียนรู้ถึงวิธีการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสังเกต ตลอดจนทักษะในการค้นคว้าหาข้อมูล นอกจากนั้น การเรียนรายวิชาในหมวดระเบียบวิธีวิจัยทำให้ดุชกัณิพนิตสามารถแยกแยะได้ว่า งานใดที่เป็นงานวิจัย และงานใดที่ไม่ใช่งานวิจัย งานใดเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ งานใดเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งให้ทัศนะว่าความรู้ด้านระเบียบวิธีวิจัยมีประโยชน์ต่อการพิจารณาจัดสรรงบประมาณวิจัยในส่วนของการทวงถามการคลังได้อย่างถูกต้อง ในกรณีนี้แสดงให้เห็นว่าดุชกัณิพนิตสามารถนำความรู้ที่ได้จากการวิจัยมาใช้ในการทำงานได้โดยตรง ในกรณีอื่น ความรู้จากการวิจัยทำให้สามารถวิพากษ์มาตรวัดหรือแบบสอบถามที่ตนถูกขอให้เป็นผู้ตอบแบบสอบถามได้ เช่น สามารถระบุได้ว่ามาตรวัดไม่มีลักษณะเชิงประจักษ์เพราะยังมีความเป็นนามธรรมอยู่ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีคำให้สัมภาษณ์ที่กล่าวถึงประโยชน์ของการเรียน

ระเบียบวิธีวิจัยว่า “...การเรียนรู้ระเบียบวิธีวิจัยที่เข้มข้นทำให้เราตกผลึกได้ว่าการที่เราจะค้นคว้าอะไรสักเรื่องหนึ่งเราต้องใช้ methodology ไหน มันทำให้เราได้คำตอบอย่างแท้จริง...” ความรู้จากการเรียนรู้ระเบียบวิธีวิจัยมีประโยชน์มากสำหรับดุษฎีบัณฑิตที่ทำงานเป็นอาจารย์ในสถาบันการศึกษา โดยเฉพาะเมื่อต้องการขอทุนวิจัยของรัฐบาลที่มักให้ทุนกับโครงการวิจัยที่มีลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (R & D) กล่าวคือเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ผู้วิจัยต้องเข้าไปคลุกคลี ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล การวิจัยทำให้สามารถคิดเป็นระบบ เช่นการสรุปต้องมาจากการมีข้อมูลที่เพียงพอ สิ่งนี้สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันเมื่อถึงเวลาที่ต้องตัดสินใจอะไรสักอย่าง ที่จะต้องอยู่บนการคิดที่มีเหตุผล คิดเป็นระบบ บางครั้งมีการคิดนอกกรอบ และเปลี่ยนอุปนิสัยของตนได้ การทำวิจัยหรือดุษฎีนิพนธ์จึงมีประโยชน์ และเมื่อทำบ่อยครั้งขึ้นทำให้มีความชำนาญสามารถผลิตผลงานวิจัยมากขึ้นเพื่อนำไปขอเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการได้

2.1.3 การเรียนรายวิชาและการทำดุษฎีนิพนธ์ เป็นประโยชน์ในการเข้าใจ การนำไปประยุกต์ใช้และการถ่ายทอด เช่นผู้ที่ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโครงการในภาครัฐสามารถถ่ายทอดสิ่งที่ตนเคยทำแล้วประสบความสำเร็จให้กับผู้ได้บังคับบัญชาหรือเพื่อนร่วมงานได้ สามารถให้คำปรึกษาในเรื่องพฤติกรรมองค์กรได้ เข้าใจมนุษย์มากขึ้น มีทักษะในการปฏิสัมพันธ์ดีขึ้นทั้งในระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์กร เข้าใจเรื่องของอำนาจในองค์กร

2.1.4 ความสามารถทางการใช้ภาษาอังกฤษ การศึกษาในโครงการ PHD-PA-RU ความสามารถในการอ่านทำความเข้าใจ (reading comprehension) มีความจำเป็น เพราะตำราที่อาจารย์ผู้สอนมอบหมายให้นักศึกษาอ่านในการเรียนการสอนแต่ละวิชาส่วนใหญ่เป็นตำราภาษาอังกฤษ หรือเป็นบทความวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารทางวิชาการของต่างประเทศ ตำราหรือบทความภาษาไทยที่ให้

อ่านมีน้อยมากหรือบางวิชาไม่มีเลย ดังนั้น ผู้ที่มีความสามารถทางภาษาอังกฤษเป็นทุนเดิมอยู่แล้วก็มีข้อได้เปรียบในการอ่านตำราหรือบทความ อย่างไรก็ตาม พบว่าความยากลำบากในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรายวิชาจะลดน้อยลงตามลำดับ เพราะนักศึกษาจะต้องอ่านมากและจะอ่านได้เร็วขึ้นเรื่อยๆ ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า “...ไม่ได้มีโอกาเรียนเมืองนอก มหาวิทยาลัยปิด ก็เรียนรามคำแหง ภาษาอังกฤษเราก็จะได้แค่อ่านเขียน อ่านแล้วก็ไม่ค่อยเข้าใจ เจอ text book อาจารย์ไปวิชาหนึ่ง อาจารย์สามท่านๆละสามเล่ม เพราะฉะนั้นในหนึ่งวิชาเราเจอ text book 9 เล่ม จากที่อ่านภาษาอังกฤษไม่รู้เรื่องนี้ เข้าใจเลย แล้วได้ใช้ประโยชน์จนถึงทุกวันนี้ ...”

2.2 ประโยชน์ทางอ้อม หมายถึงการได้รับประโยชน์ในด้านอื่นๆ

เช่น การได้มีเครือข่ายของกลุ่มเพื่อน มีทักษะในการประสานงาน เป็นต้น ซึ่งเป็นผลมาจากการทำดุชนินพนธ์

2.2.1 ทักษะในการประสานงาน การทำงานในภาครัฐต้องมี

การประสานงานกับการเมืองไม่มากนักน้อย เช่น คนที่ทำงานในหน่วยงานกรุงเทพมหานครจะใกล้ชิดกับการเมืองมากเนื่องจากผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครมาจากการเลือกตั้ง ดุชนินพนธ์รายหนึ่งกล่าวไว้ชัดเจนว่า “ผมจะจำได้เสมอ นะครับ อาจารย์...จะพูดเสมอว่า ข้าราชการยังตำแหน่งสูงขึ้น ยังมีความเป็นนักการเมืองสูงขึ้น ซึ่งทุกวันนี้ก็ยังคงเจอแบบนี้อยู่ ยังมีวิจารณ์อยู่ ยังมีดุลพินิจเข้ามาเกี่ยวข้องค่อนข้างสูง ...” ประโยชน์ในด้านทักษะการประสานงานยังได้รับมาจากการประสานเพื่อเก็บข้อมูลในการทำดุชนินพนธ์เชิงคุณภาพที่จำเป็นต้องทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลายคน เพราะหลังจากเสร็จสิ้นการวิจัยแล้ว ก็ยังมีการติดต่อกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญอยู่เสมอ ทำให้มีเครือข่ายกว้างขึ้น

2.2.2 ฝึกฝนความอดทน จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้เรียนที่เรียนดี เรียนเก่ง จบมาจากสถาบันการศึกษาชั้นดีที่เป็นมหาวิทยาลัยปิด หรือ จบมาจากต่างประเทศ อาจไม่สามารถจบการศึกษาได้หากขาดความอดทน เพราะ ลักษณะการเรียนปริญญาเอกต้องอาศัยความอดทนและความมานะบากบั่นมาก เช่นมี การเรียนตอนเย็น กลับบ้านดึก วันรุ่งขึ้นยังต้องทำงานทั้งวัน บางครั้งมีงานพิเศษ ประกอบกับความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยและความไม่พร้อมของอาคารสถานที่และ สิ่งแวดล้อมของทางราชการที่บางครั้งไม่เอื้ออำนวย การมีมนุษยสัมพันธ์กับอาจารย์ที่ ปรีक्षाทั้ง 3 คน และการมีปฏิสัมพันธ์ตลอดจนการรักษาสัมพันธ์ภาพกับผู้ให้ข้อมูล ภาคสนาม โดยผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่งกล่าวว่า “...ต้องใช้ “ความอดทน” ตลอดระยะเวลา ของการศึกษา”

2.2.3 ได้รับความเชื่อมั่น และการยอมรับจาก บุคคลภายนอก โดยบุคคล ภายนอกยอมรับในศักยภาพเพราะสำเร็จการศึกษาจาก โครงการที่มีคุณภาพ และมีโอกาสได้รับมอบหมายให้ทำงานที่สำคัญ เช่น การเป็นที่ ปรีक्षाให้กับสถาบันการศึกษาในสังกัดกระทรวงกลาโหม

2.2.4 ลดอัตราลง การเรียนปริญญาเอกทำให้ผู้เรียนลด การกระทำที่อวดดี การกระทำที่โอ้อวด หรือ “อัตตา” (ego) ที่อาจเคยมีอยู่ก่อนเข้า ศึกษาได้ เพราะการเรียนปริญญาเอกทำให้ผู้เรียนตระหนักความจริงว่าตนเองไม่ได้มี ความรู้หมดทุกเรื่องเหมือนที่เคยคิด การอ่านงานวิจัยที่ผ่านมาและการเข้าพบอาจารย์ที่ ปรีक्षाคุณูปการเป็นสิ่งที่จำเป็น และต้องพึ่งตนเองในการค้นคว้าหาความรู้ในสิ่งที่ ยังไม่รู้อีกมาก

2.2.5 มองสิ่งต่างๆได้รอบด้านมากขึ้น และมองใน ลักษณะ bird's eye view คือมองแบบองค์รวม มีมุมมองที่กว้างขึ้นในการบริหารงาน

หรือการปฏิบัติงานที่ต้องเกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่างๆทุกกลุ่ม และการสร้างสมดุลของความต้องการที่ขัดกันของกลุ่มผลประโยชน์

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงหลักสูตร

สิ่งที่ยังขาดตกบกพร่องของโครงการ PHD-PA-RU คือเรื่องของการสนับสนุนให้นักศึกษาผลิตผลงานวิชาการ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มให้ข้อเสนอแนะว่า ในการเรียนการสอนรายวิชาควรมีการกระตุ้นให้นักศึกษาเขียนบทความทางวิชาการเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารวิชาการที่เป็นที่ยอมรับในระดับชาติหรือระดับสากล หรือหาโอกาสให้นักศึกษาได้ไปนำเสนอบทความในการประชุมระดับชาติหรือระดับนานาชาติ เพื่อกระตุ้นให้นักศึกษาได้มีผลงานทางวิชาการและมีประสบการณ์ในด้านวิชาการในเวทีโลก และพัฒนาทักษะการเขียนและการนำเสนอบทความทางวิชาการ ได้หาเครือข่ายทางวิชาการจากการเข้าร่วมประชุมในโอกาสต่างๆ สิ่งเหล่านี้ทางโครงการยังไม่ได้ให้ความสำคัญเท่าที่ควร จึงควรปรับปรุงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อแรกคือ ดุษฎีบัณฑิตได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการศึกษาในโครงการ PHD-PA-RU โดยสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในการปฏิบัติงาน การบริหารงานในองค์กร ตลอดจนการนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน และสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่ใฝ่รู้ได้ยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะโครงการ PHD-PA-RU เป็นการศึกษาในสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ซึ่งถึงแม้จะเน้นเรียนรู้เกี่ยวกับการบริหารงานในภาครัฐเป็นหลัก แต่ก็ไม่ได้ละทิ้งความรู้ของการบริหารงานในภาคธุรกิจเอกชน เพราะพรมแดนของทั้งสองเกือบจะไม่มีอยู่แล้ว (Laohavichien, 2016ปี

บัว) ผู้เรียนในหลักสูตรดังกล่าวได้รับการบ่มเพาะให้เข้าใจในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานทั้งหมด ได้แก่ ทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์ การบริหารการพัฒนา องค์การ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ นโยบายสาธารณะ และการบริหารงานคลัง ซึ่งครอบคลุมศาสตร์การบริหารและมีประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานได้จริงทั้งในองค์การภาครัฐ รัฐวิสาหกิจและธุรกิจเอกชน การศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์จึงมีประโยชน์ต่อการทำงานอย่างไม่ต้องสงสัย

ส่วนข้อค้นพบของวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่สองในด้านข้อเสนอแนะของการศึกษาในหลักสูตร PHD-PA-RU คือ การสนับสนุนให้นักศึกษาได้เขียนผลงานวิชาการในลักษณะบทความเพื่อนำเสนอในที่ประชุมระดับชาติหรือนานาชาติและตีพิมพ์ผลงานในวารสารวิชาการที่เป็นที่ยอมรับ เพราะทักษะในการเขียนบทความทางวิชาการจะต้องได้รับการฝึกฝนและปรับปรุงให้ดีขึ้นโดยลำดับ ซึ่งในเบื้องต้นผู้ที่ยังไม่มีประสบการณ์อาจยังผลิตผลงานวิชาการได้ไม่ดีเท่าที่ควร เช่น เรื่องของการใช้ภาษา การเขียนร่างบทความ การอ่านทบทวนหลายครั้งเพื่อปรับปรุงแก้ไขด้วยตนเอง (self-editing) รวมถึงลักษณะของบทความที่ต้องมีองค์ประกอบของความถูกต้อง (correctness) ความมีเหตุผลมั่นคง (cogency) ความกระจ่างแจ้ง (clarity) ความสมบูรณ์ (completeness) ความกะทัดรัด (concise) ความสม่ำเสมอ (consistency) และความเชื่อมโยง (concatenation) (Bungbua et. al, 2018; Martin, 2014) การเขียนบทความทางวิชาการจึงควรได้รับการฝึกฝนตลอดเส้นทางของการศึกษาระดับปริญญาเอก

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ทำให้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะคือ การพัฒนาหลักสูตร PHD-PA-RU ให้มีคุณภาพสูงขึ้นเทียบเท่ามาตรฐานสากลยังกระทำได้อีกหลายแง่มุมในอนาคตอันใกล้ เป็นต้นว่า การพัฒนาไปสู่หลักสูตรนานาชาติ (international program)

เพื่อดึงดูดผู้เรียนจากประเทศในกลุ่มอาเซียน ตลอดจนนักศึกษาไทยที่มีพื้นฐานความรู้ดีในการใช้ภาษาอังกฤษมาเข้าศึกษา การศึกษาในหลักสูตรนานาชาติจะทำให้มีการทบทวนวรรณกรรมในวงกว้างมากยิ่งขึ้น และได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันระหว่างนักศึกษาต่างชาติ เน้นความร่วมมือในการทำวิจัยซึ่งจะส่งเสริมให้มีการขยายองค์ความรู้ให้กว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้น นอกจากนั้น ผู้วิจัยยังให้ความสนใจในเรื่องของการฝึกสอนก่อนที่จะสำเร็จการศึกษา โดยกำหนดให้ผู้เรียนทุกคนต้องผ่านการฝึกปฏิบัติการสอน (teaching practicum) ให้กับนักศึกษาระดับปริญญาตรีหรือปริญญาโทในสาขาวิชาเอกหรือในวิชาหลัก โดยมีการติดตามและประเมินผลการสอนโดยอาจารย์และนักศึกษา เพื่อให้แน่ใจในความสามารถในการสอน การถ่ายทอดความรู้ ตลอดจนเป็นการตรวจสอบองค์ความรู้ที่มีในวิชาที่สอนว่าเพียงพอที่จะออกไปทำงานเป็นอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาได้หรือไม่ ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติทั่วไปของหลักสูตรปริญญาเอกในสหรัฐอเมริกา (Edward et al., 2014) ข้อกำหนดดังกล่าวจะส่งผลให้การผลิตคณาจารย์บัณฑิตของโครงการมีคุณภาพสูงขึ้น ซึ่งสามารถแข่งขันได้ในระดับสากล

บรรณานุกรม

- Bungbua, P. et. al. (2018). **kañ khān botkhwām wichākāñ læ kañ khān botkhwām wīchāi**. [How to Write Academic articles and Research articles] [PowerPoint slides]. National Institute for Development of Teachers, Faculty Staff and Educational Personnel (NIDTEP). <https://www.nidtep.go.th/2017/publish/doc/20180515.pdf>
- Cornell University. (2018, October 5). “Education improves decision-making ability, study finds,” **ScienceDaily**. Retrieved February 12, 2024 from <http://www.sciencedaily.com/releases/2018/10/181005111436.htm>
- Edwards, J. D. et al. (2014). **The Value of Teaching Preparation During Doctoral Studies: An Example of a Training Practicum**. Retrieved April 1, 2024 from <http://www.files.eric.ed.gov>
- Jalote. (2021, June 18). **Characteristics of a High Quality PhD Program** (Blog Post). Retrieved February 12, 2024 from <https://jalote.wordpress.com/2021/06/18/characteristics-of-a-high-quality-phd-program/>
- Laohavichien, U. (2016). **ratthaprasāsanāsāt : laksana wīchā læ miti tāng tāng**. [Public Administration: Characteristics and Various Dimensions] Bangkok: Sematham Publishing.

- List of Sovereign States by Research and Development Spending. (2024, March 12). **Wikipedia**. Retrieved February 12, 2024 from <http://en.m.wikipedia.org>
- Loot, O. (2021). What is the Relationship between National Development and Research? **Quora**. Retrieved April 1, 2024 from <http://www.quora.com>
- Majeed, B. H. (2021). “The Skill of Making a Decision and Its Relationship of Academic Achievement Among Students. ” **International Journal of Recent Contributions from Engineering Science & IT (iJES)**, 9(4): 77-89.
- Martin, E. (2014). **How to Write a Good Article**. Retrieved April 1, 2024 from <http://www.researchgate.net>
- Neumann, R. & Guthrie, J. (2001). “Quality Enhancement in Doctoral Education and Research: A Case Study of MGSM.” In Kiley, M. & Mullins, G. (Eds.), **Quality in Postgraduate Research: Making Ends Meet**. Advisory Centre for University Education. The University of Adelaide.
- OECD. (2023). **Education at a Glance 2023: OECD Indicators**. Retrieved April 1, 2024 from <http://oecd-ilibrary.org>
- Okandeji, C. O. & Ajuar, H. N. (n.d.). **Quality Primary Education: A Viable Route to National Development**. Retrieved on April 1, 2024 from <http://www.globalacademicgroup.com>

Raffan, A. (2023, August 19). “What Percentage of PhD Students Don’t Finish?” **Knowledge Ecology**. Retrieved March 15, 2024 from <http://www.knowledgeeconomy.me>

Sangmahachai, S. (2017). ‘**ekkasaṇ prakōp kāsōṇ wichaṇ POL sāmphaṇsāmroṇ**’et (PA sōṅroṇṇṇetsip) **nayōbaṇ sathāraṇa (phaṇ phatthanaṇ sēthakit læ sangkhom hæṅg chaṭ : chāk ‘adī su patchuban)**. [Teaching materials for POL 3301 (PA270) Public Policy (National Economic and Social Development Plan: From the Past to the Present)] Academic Document Center, Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University.

Singh, A. et al. (2021). “Importance of Research in Development of Nation” **International Journal of All Research Education and Scientific Methods (IJARESM)**, 9(7): 3215-3218.

Skakni, I. et al. (2021). “PhD Holders Entering Non-Academic Workplaces: Organizational Culture Shock” **Studies in Higher Education**, 47(2): 1271-1283.

The Quality Assurance Agency for Higher Education. (n.d.). **Advice on Doctoral Standards for Research Students and Supervisors**. Retrieved February 12, 2024 from <http://www.qaa.ac.uk/covid-19>

What is a PhD? Advice for PhD students. (2023, August 29). The Times Higher Education. Retrieved from <http://timeshighereducation.com>

Guideline for manuscript submission.
Journal of Political Science Critique, Centre of Politics,
Social and Area Studies, Faculty of Political Science,
Ramkhamhaeng University.

Journal of Political Science Critique publishes academic articles from teachers, scholars, researchers, and graduate students in said fields, whether local or foreign, that fall in the scope of political science, international relations, public administration, sociology, anthropology, Asian study in scope of area study.

This journal seeks academic papers, for example, academic articles, research articles, review articles, and book reviews. Manuscripts submitted to Journal of Political Science Critique should be original contributions, not published by any other publication (except for research report and thesis), not be considered by any other publication at the same time, not a plagiarized work, not a shortened, or extracted from other people works, which could lead to misunderstanding in results of the research or study. All published articles must be reviewed by experts in related fields and approved by editorial boards.

Author Guideline

1. **Type of manuscript**
 1. Academic article
 2. Research article
 3. Review article and book review
 4. Special article

2. Manuscript template

1. Article name in Thai and English in the center of the paper. Use ** and specify the purpose of this article, both in Thai and English, in a footnote.
2. Author's name, both in Thai and English, without name title at the right side of the paper. Use * and specify the author's title, affiliated institution, and academic position (if applicable) in Thai and English in a footnote. If there is more than one author, please identify everyone.
3. Abstract in Thai and English, up to 250 words in length.
4. Specify the article's keyword in Thai and English, up to five keywords.
5. Introduction of the article.
6. Body of the article.
7. Conclusion of the article.
8. Reference materials of the article.

3. Manuscript's preparation

1. State author's name, title, academic position (if applicable), contactable address, email, telephone number, and Teletext.
2. One copy of the manuscript.
3. Use Microsoft Word program.
4. Use TH Sarabun New font size 16 on one-sided A4 paper.
5. Use single space option in line and paragraph spacing.
Manuscripts must be between 15 - 20 pages, reference included.
6. References use APA (American Psychological Association) style.
7. Page Setup.

- Set paper's top margins to 1 inch or 2.54 cm.
- Set paper's bottom margins to 1 inch or 2.54 cm.
- Set paper's left margins to 1.5 inches or 3.18 cm.
- Set paper's right margins to 1 inch or 2.54 cm.

4. Manuscript submission

The manuscript may be submitted in any manner

1. Send one copy of the manuscript to the Editorial Board of Journal of Political Science Critique, Centre of Politics, Social and Area Studies, Faculty of Political Science, Sri Sattha Building, 3rd floor, room 314th, Ramkhamhaeng University, Ramkhamhaeng Rd, Hua Mak, Bang Kapi District, Bangkok 10240. Tel: 02-310-8497, 096-259-0036.

2. Email to ps.critique@gmail.com and uses email subjects as

"Submission of *the name of the manuscript* Manuscript"

3. Make an online submission at so01.tci-thaijo.org/index.php/PSC. The author must register to the website before submitting can be done.

5. Citation and reference

1) Use the author-date citation system for in-text citation. Specify the author's name and publication year before or behind the cited text to state the originality. The page number can be specified if need be.

Author's name (Publication year, page number) before the cited text.

McCartney & Phillips (2006, pp. 498-499)

(Author's name, publication year, page number) behind the cited text.

.....(McCartney & Phillips, 2006, pp. 498-499)

2) Reference citation use APA (American Psychological Association) style. All the reference material used in the article should be sorted alphabetically under the **Reference**.

3) This journal uses references in English to support searching for international scholars and those interested but not fluent in the Thai language. If the original used is in a language other than English, please refer to *If using material that's not in English in the last paragraph.

1. Book

1 Author.

Author last name, first initial. (year of publication). **Book's Title** (book edition). Place: Publisher. DOI address, if applicable

example

Caruth, C. (1996). **Unclaimed Experience: Trauma, Narrative, and History**. Baltimore and Maryland: The Johns Hopkins University Press.

Jackson, L. M. (2019). **The psychology of prejudice: From attitudes to social action** (2nd ed.). American Psychological Association.
<https://doi.org/10.1037/0000168-000>

More than 1 Authors.

1st author last name, first initial., 2nd author last name, first initial., ... & last author last name, first initial. (year of publication). **Book's Title**. Place: Publisher.

example

Baber, W. F., & Bartlett, R. V. (2015). **Consensus and Global Environmental Governance: Deliberative Democracy in Nature's Regime**. The MIT Press.

Editor(s) as Author.

Editor's last name, first initial. (Ed.). (year of publication). **Book's Title**. Place:
Publisher.

example

Brauch, H. G., Liotta, P. H., Marquina, A., Rogers, P. F., & El-Sayed Selim, M. (Eds.). (2003).
**Security and Environment in the Mediterranean: Conceptualising
Security and Environmental Conflicts**. Springer-Verlag.

Translated book

Author last name, first initial. (year of publication). **Book's Title** (translator last name,
first initial., Trans.). Place: Publisher.

example

Lacan, J. (2007). **The Other Side of Psychoanalysis: The Seminar of Jacques Lacan
Book XVII** (Grigg, R., Trans.). New York and London: W.W. Norton & Company.
Miller, J. A. (Ed.). (1998). **Encore: The Seminar of Jacques Lacan Book XX** (Fink, B.,
Trans.). New York and London: W.W. Norton & Company.

2. Book Chapter

Chapter Author last name, first initial. (year of publication). "Chapter's Name." In
Editor, last name, first initial. (Ed.), **Book's Title** (pp. chapter's first page –
last page). Place: Publisher.

example

Clapp, J., & Dauvergne, P. (2015). "Brief History of International Environmental
Cooperation." In Nicholson, S. & Wapner, P. (Eds.), **Global Environmental
Politics: From Person to Planet** (pp. 121–136). Paradigm Publishers.

3. Journal

Author last name, first initial. (year of publication). "Article's name." **Journal's Title**,
Volume(Issue): article's first page-Last page. DOI address, if applicable

example

Beardsworth, R. (2020). "Climate Science, the Politics of Climate Change and Futures
of IR." **International Relations**, 34(3): 374–390.

Grady, J. S., Her, M., Moreno, G., Perez, C., & Yelinek, J. (2019). "Emotions in storybooks:
A comparison of storybooks that represent ethnic and racial groups in the
United States." **Psychology of Popular Media Culture**, 8(3): 207–217.
<https://doi.org/10.1037/ppm0000185>

4. Website

● Normal website

Author last name, first initial. (year of publication). **Website Title**. Retrieved month
date, year, from website URL.

example

United Nations Environment Programme. (2019). **Global Environment Outlook—GEO-
6: Healthy Planet, Healthy People**. Cambridge University Press. Retrieved
April 9, 2023, from [https://www.unep.org/resources/global-environment-
outlook-6?v=2](https://www.unep.org/resources/global-environment-outlook-6?v=2)

Skinner, Q. (2011). **A Genealogy of the State (Lecture Transcript)**. Retrieved
January 20, 2022, from
[https://cluelesspoliticalscientist.wordpress.com/2017/05/18/a-genealogy-of-
the-state-by-quentin-skinner-lecture-transcript/](https://cluelesspoliticalscientist.wordpress.com/2017/05/18/a-genealogy-of-the-state-by-quentin-skinner-lecture-transcript/).

Xi, Jinping. (2014). **Seek Sustained Development and Fulfill the Asia-Pacific Dream**.
Retrieved December 7, 2024, from [http: / / www. apec-
china.org.cn/41/2014/11/13/3@2580.htm](http://www.apec-china.org.cn/41/2014/11/13/3@2580.htm).

- **News/column/article in Press website**

Author last name, first initial. (year of Publication, Month date). **Website Title**.

Retrieved from website URL.

example

Klinfoong, P. (2013, May 9). **hai chāo nā pen phū ræknā : khōsanœ prap plīan
phithī ræknākhwān nai samai ratthabān khana rātsadoṅ yu khōṭon**.
[Letting farmers be the first to farm: A proposal to change The Royal
Ploughing Ceremony during Early period of People's Party government]
Retrieved from <https://prachatai.com/journal/2013/05/46660>

Khaosod. (2018, January 30). **rīan tæ mēngthongpō**. [Tae Meng Tong Bo Coin] Retrieved
from [https://www.khaosod.co.th/newspaper-column/amulets
/news_728791](https://www.khaosod.co.th/newspaper-column/amulets/news_728791).

BBC. (2019, April 17). **Kancha: Decha Siripat kab kan cheuy leau peauṇ manut duay
kancha tang kanpat**. [Cannabis: Decha Siripat and his mission to save lives
with medical cannabis] Retrieved from [https://www.bbc.com/thai/thailand-
47944088](https://www.bbc.com/thai/thailand-47944088)

5. Conference presentation

Author last name, first initial. (Year, Month Date of conference). **Title of Contribution**
(Type of contribution). Conference Name, Location. DOI or URL if applicable

example

Evans, A. C., Jr., Garbarino, J., Bocanegra, E., Kinscherff, R. T., & Márquez-Greene, N.

(2019, August 8–11). **Gun violence: An event on the power of community**

(Conference presentation). APA 2019 Convention, Chicago, IL, United States.

McDonald, E., Manassis, R., & Blanksby, T. (2019, July 7-10). **Peer mentoring in**

nursing - improving retention, enhancing education (Poster presentation).

STARS 2019 Conference, Melbourne, Australia.

<https://unistars.org/papers/STARS2019/P30-POSTER.pdf>

6. Thesis/Dissertation

Author last name, first initial. (year of publication). **Thesis/Dissertation Title.** (Type of material) university's name, Faculty.

example

Zambrano-Vazquez, L. (2016). **The interaction of state and trait worry on response**

monitoring in those with worry and obsessive-compulsive symptoms.

(Doctoral dissertation) University of Arizona.

Aieorattanawadee, A. (2019). **The “Ganja” discourses in Thai society : criminalization**

or medicalization. (Doctoral dissertation) Chulalongkorn University, Faculty

of Political Science.

Atcharawan, P. (2015). **khana ‘ongkhamontri tāṃ ratthammanūn hæṅ**

ratcha ‘ānāchak Thai. [The Privy Council Under the Constitution of the

Kingdom of Thailand] (Master's Thesis) Chulalongkorn University.

7. Cremation Book/Pamphlet

Author last name, first initial. (year of publication). **Book's Title. Name of Cremation ceremony.** (Month day of ceremony) Place: Publisher.

example

Bhanurangsi Savangwongse, the Prince Bhanubandhu Vongsevoradej. (1953). tamnā
thahā mahālek. [Story of the Chamberlain]. ngā phraratchathan phlœng
sop phon ‘ēk phra wōra wong thœ krommamū ‘Adisōn ‘udom sak.
[Royal Cremation Ceremony of General Phra Worawongse Krommuen Adisorn
Udomsak] (June 14). n.p.

8. Royal Gazette

Title. (year of publication) **Royal Gazette**. (Vol.). Chapter. (Month Date).

example

kān poēt ratthamontri saphā. [Opening of the Ministerial Council] (1894). **Royal Gazette**.
(Vol. 11). Chapter 44. (January 26).

9. Constitution

Constitution’s name. (year)

example

phraratchabanyat thammanū kān pokkhroṅg phændin Sayām chuākhrāo
Phutthasakkarāt sōṅphansiroṅchetsiphā. [Temporary Act of Governance
of Siam, B.E. 2475] (1932).

10. Law/Bill

Type of Law. (year). **Name of law**. (month date).

Example

Notification of the Ministry of Public Health. (2022). **Announcement on controlled
herbs (Cannabis)**. (November 23).

If using material that's not in English

Replace Chapter/article/book/etc.'s Name in Thai romanization then follow with

[name translated in English]

* Recommend <http://164.115.23.167/plangsam/> for Thai romanization.

** For ease of verification, please include the original material in their original language in brackets following the translated one.

example

Chuwattananurak, W. (2016). “lōkā̄ phi bān : wādūai sing thī yū rawāng sing kao kap sing mai (thī yang mai koēt) [Global Governance: On what lies between the Old and As Yet Unborn]” In Supajakwattana, W. & Buddhaksa, W. (Eds.), wādūai thrītsadī ratthasāt læ ratthaprasāsanasāt rūāmsamai [On Theories of Political Science and Public Administration] (pp.113-144). Naresuan University Press. (วุฒิกรณ ชูวัฒนานุรักษ์. (2559). โลกาภิบาล: ว่าด้วยสิ่งที่อยู่ระหว่างสิ่งเก่ากับสิ่งใหม่ (ที่ยังไม่เกิด). ใน วชิรพล ศุภจักรวัฒนา และวชิรพล พุทธิรักษา (บก.), ว่าด้วยทฤษฎีรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ร่วมสมัย (น.113–144). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.)

Atcharawan, P. (2015). khana ‘ongkhamontri tam ratthammanun haeng rattha‘anachak Thai. [The Privy Council Under the Constitution of the Kingdom of Thailand] (Master’s Thesis) Chulalongkorn University. (ปิณฑิร อัจฉรวรรณ. (2558). คณะองคมนตรีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะนิติศาสตร์.)

***** Note:** All the submitted manuscripts must be prepared according to the provided guideline to be considered for publication. The author's guidelines and manuscript preparation are at so01.tci-thaijo.org/index.php/PSC.

Publication Ethics

Journal of Political Science Critique emphasizes publication ethics and set the following principle and ethic for all parties involved.

Authors

1. The submitted manuscript should not be published by any other publication or be considered by any other publication at the same time.
2. If the submitted manuscript contains quotations, paraphrasing, or summarizing from other people's work, the manuscript should be properly cited, either in-text or in the reference section. Above all, the manuscript must not be plagiarized work.
3. The submitted manuscripts must be prepared according to the provided guideline.
4. If the submitted manuscript involves the use of animals, participants, volunteers or contains sensitive information about the informant, the author must strictly adhere to applicable law and regulation. A letter of consent or approval from the relevant institution must be present when conducting research.
5. The author must assign the copyright of the submitted manuscript to the Journal of Political Science Critique before publication and agree not to submit the same manuscript to any other publisher after it was accepted.
6. The author must be an actual participant in the research or study discussed in the manuscript.

Editors and Editorial boards

1. The editor and editorial board must conduct a preliminary review of all received manuscripts to determine whether they meet the journal's criteria and scope. Additionally, the manuscripts must undergo a quality control process prior to publication.
2. The editor and editorial board must review all received manuscripts without biased or prejudice against authors' ethnicity, religion, gender, political view, and affiliated institution.
3. The editor and editorial board should be disinterested in financial gain or claiming the manuscripts as their own when dealing with authors and reviewers.
4. The editor and editorial board must not obstruct, alter, or intervene in information exchanging between authors and reviewers.
5. The editor and editorial board must strictly follow the journal's procedure.

Reviewers

1. Reviewers should be disinterested when dealing with authors. The review must based on the quality of the manuscripts, academic principle, and reason, without biased or prejudice against the authors.
2. Reviewers must be subject matter experts in the field regarding the manuscripts.
3. Reviewers must not seek any gain from the manuscripts they review; using any portion of the information in the manuscripts for personal gain is prohibited without the authors' written consent and editorial board approval.
4. If reviewers discover that the manuscript contains plagiarized work, they must notify the editor immediately with the evidence included.

5. Reviewers must review the manuscripts within a time frame appointed by the journal and must not reveal the contents of the manuscripts to others

Allegations of Research Misconduct

Journal of Political Science Critique (PSC) recognizes and emphasizes the importance of publication ethics by adhering to the international standards established by the Committee on Publication Ethics (COPE). To maintain the highest standards of research integrity, PSC encourage authors, reviewers, readers, and other stakeholders to report any suspected ethical violations to our editorial board. All reports are investigated thoroughly following COPE guidelines including plagiarism, data fabrication, falsification, duplicate publication, authorship disputes, and undisclosed conflicts of interest. The process ensures fair evaluation, with all parties given an opportunity to respond to allegations. Depending on the investigation's findings, PSC may take actions such as requesting corrections or retractions, contacting authors' institutions, or barring authors from future submissions. Throughout this process, PSC strive to maintain transparency while protecting individual privacy. If you have any concerns or questions about reporting potential misconduct or PSC investigation process, please don't hesitate to contact the editorial board.

232 วารสารรัฐศาสตร์วิจารณ์

ปีที่ 11 ฉบับที่ 21

Subscription Form for the Journal of Political Science Critique
Centre of Politics, Social and Area Studies, Faculty of Political Science,
Ramkhamhaeng University.

Date.....

Name.....Surname.....

Address.....

.....

Tel.....Fax.....

I/We would like to subscribe to the journal for:

☐ Bi-Annually 2 Issues 360 BTH Start.....

☐ 2 Year 4 Issues 700 BTH Start.....

☐ 3 Year 6 Issues 1,000 BTH Start.....

☐ Cash

☐ Transfer to account TMB Bank Public Company Limited
Ramkhamhaeng Branch: Account Name: Centre of Politics,
Social and Area Studies. RU. No. 15-6216-50-25

Signature.....

Date...../...../.....

Please send this form and your payment confirmation to

Centre of Politics, Social and Area Studies, Faculty of Political Science,

Ramkhamhaeng University, Huamak, Bangkapi, Bangkok, 10240

Tel: 02-310-8497 , 080-0609843

E-mail. ps.critique@gmail.com Website: so01.tci-thaijo.org/index.php/PSC

แนวทางการพิจารณาและการส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารรัฐศาสตร์ พิจารณาของศูนย์การเมือง สังคมและอาณาบริเวณศึกษา

วารสารรัฐศาสตร์พิจารณาเป็นวารสารที่นำเสนอบทความวิชาการ จากคณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัยและนักศึกษาทั่วไปทั้งภายในและภายนอกประเทศได้มีโอกาสเสนอผลงานวิชาการเพื่อเผยแพร่ และแลกเปลี่ยนวิทยาการโดยเฉพาะองค์ความรู้ใหม่ในสาขารัฐศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รัฐประศาสนศาสตร์ สหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บริหารธุรกิจ การเมือง การปกครอง และเอเชียศึกษาในกรอบอาณาบริเวณศึกษา (Area Study)

ผลงานวิชาการที่รับตีพิมพ์อาจอยู่ในรูปแบบต่อไปนี้ บทความวิชาการ บทความวิจัย บทความปริทัศน์ และบทวิจารณ์หนังสือ เป็นต้น ต้นฉบับ (Manuscript) ที่ส่งพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ ภายใต้เงื่อนไขจะต้องไม่เคยเผยแพร่ในวารสารหรือสิ่งพิมพ์ใดมาก่อน (ยกเว้นรายงานการวิจัยและวิทยานิพนธ์) และไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณารอตีพิมพ์ในวารสารอื่น ต้องไม่เป็นผลงานทางวิชาการที่ลอกเลียน ตัดทอนจากผลงานวิจัยของผู้อื่น ไม่มีการคัดลอกหรือชักนำให้เข้าใจผิดในผลงานหรือ ผลการศึกษา เรื่องที่ได้รับการตีพิมพ์ต้องผ่านการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง (peer-reviewed) และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการ

คำแนะนำผู้แต่งสำหรับผู้ส่งบทความลงตีพิมพ์ในวารสารรัฐศาสตร์พิจารณา (Author Guideline)

1. ประเภทของบทความที่รับพิจารณา

1. บทความวิชาการ
2. บทความวิจัย
3. บทความปริทัศน์และบทวิจารณ์หนังสือ
4. บทความพิเศษ

2. รูปแบบการเขียนบทความ

2.1 ชื่อเรื่อง ให้พิมพ์ชื่อเรื่องบทความไว้กลางหน้ากระดาษ ทั้งชื่อเรื่องภาษาไทยและชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ พร้อมใส่เครื่องหมาย ** และระบุรายละเอียดในด้านซ้ายของบทนำ/abstract ว่าบทความนี้เขียนขึ้นมาจากวัตถุประสงค์ใด ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.2 ชื่อผู้เขียน ใส่ชื่อผู้เขียนบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยไม่ต้องระบุค่านำหน้าชื่อ ไว้ด้านขวาสุด พร้อมใส่เครื่องหมาย * เพื่อระบุใน footnote ว่าผู้เขียนเป็นใคร ตำแหน่งวิชาการ (ถ้ามี) ของผู้เขียนทุกคน อยู่สถานที่ใด (ในกรณีที่มิชื่อผู้เขียนหลายคน กรุณาระบุให้ครบทุกคน)

2.3 บทคัดย่อ (Abstract) ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (ไม่เกิน 250 คำ)

2.4 คำสำคัญ (Keyword) ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 5 คำ

2.5 บทนำ

2.6 เนื้อหา

2.7 บทสรุป

2.8 เอกสารอ้างอิง

3. การเตรียมต้นฉบับ

1. ให้ระบุชื่อผู้เขียน ยศหรือตำแหน่ง ที่อยู่หรือที่ทำงานที่สามารถติดต่อได้ พร้อมเบอร์โทรศัพท์ อีเมลและโทรสารที่สามารถติดต่อได้

2. ส่งต้นฉบับจำนวน 1 ชุด

3. พิมพ์โดยโปรแกรม Microsoft Word for Windows

4. ใช้อักษรแบบ TH SarabunNew ขนาด 16 โดยใช้กระดาษ A4 พิมพ์หน้าเดียวเท่านั้น

5. ระยะห่างระหว่างบรรทัดให้ใช้ single space ความยาวของบทความไม่น้อยกว่า 15 หน้าแต่ไม่เกิน 20 หน้า รวมเอกสารอ้างอิง

6. ใช้ระบบอ้างอิงแบบ APA (American Psychological Association)

7. การตั้งค่าหน้ากระดาษ

- ระยะขอบบน (Top margin) 1” หรือ 2.54 เซนติเมตร

236 วารสารรัฐศาสตร์พิจารณา

ปีที่ 11 ฉบับที่ 21

- ระยะขอบล่าง (Bottom margin) 1” หรือ 2.54 เซนติเมตร
- ระยะขอบซ้าย (Left margin) 1.5” หรือ 3.18 เซนติเมตร
- ระยะขอบขวา (Right margin) 1” หรือ 2.54 เซนติเมตร

4. การส่งต้นฉบับ

การส่งต้นฉบับสามารถทำได้หลายช่องทาง

1. ส่งต้นฉบับ 1 ชุด ไปยังกองบรรณาธิการวารสาร ศูนย์การเมือง สังคมและอาณานิคมศึกษา คณะรัฐศาสตร์ อาคารศรีศรัทธา ชั้น 3 ห้อง 314 มหาวิทยาลัยรามคำแหง ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240 โทรศัพท์ 02-310-8497 , 089-221-6703

2. ส่งทางอีเมลมายัง

ps.critique@gmail.com

โดยเขียนหัวข้ออีเมลว่า **ส่งบทความ เรื่อง.....**

3. ส่งทางออนไลน์ โดยเข้าไปสมัครและส่งต้นฉบับได้ด้วยตนเองที่

so01.tci-thaijo.org/index.php/PSC

5. การอ้างอิงและการเขียนเอกสารอ้างอิง

กรณีที่ผู้เขียนต้องการระบุแหล่งที่มาของข้อมูลในเรื่อง

1) ให้ใช้วิธีการอ้างอิงในส่วนเนื้อเรื่องแบบนามปี (author-date in text citation) โดยระบุ ชื่อผู้แต่ง และปีพิมพ์ของเอกสารไว้ข้างหน้าหรือข้างหลังข้อความที่ต้องการอ้าง เพื่อบอกแหล่งที่มาของข้อความนั้น และอาจระบุเลขหน้าของเอกสารที่อ้างด้วยก็ได้หากต้องการ

(ชื่อผู้แต่ง, ปีพิมพ์, เลขหน้า) ไว้ท้ายข้อความที่อ้างอิง

(Atcharawan, 2015, p. 205)

(McCartney & Phillips, 2006, pp. 498-499)

2) ให้มีการอ้างอิงส่วนท้ายเล่ม (reference citation) โดยการรวบรวมรายการเอกสารทั้งหมดที่ผู้เขียนได้ใช้อ้างอิงในการเขียนผลงานนั้น ๆ จัดเรียงรายการตามลำดับอักษรชื่อผู้แต่ง ภายใต้วลี **บรรณานุกรม**

3) วารสารฉบับนี้ใช้การเขียนบรรณานุกรมเป็นภาษาอังกฤษ เพื่อสะดวกต่อการสืบค้นของนักวิชาการในระดับนานาชาติ หากต้นฉบับที่ใช้เป็นภาษาอื่นที่ไม่ใช่ภาษาอังกฤษ กรุณาใช้เอกสารที่ไม่ใช่ภาษาอังกฤษ* ที่ย่อหน้าสุดท้าย

1. หนังสือ

ผู้แต่งคนเดียว

ผู้แต่ง นามสกุล, ชื่อ. (ปีที่ตีพิมพ์). **ชื่อหนังสือ** (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: โรงพิมพ์. DOI ถ้ามี

ตัวอย่าง

Caruth, C. (1996). **Unclaimed Experience: Trauma, Narrative, and History**. Baltimore and Maryland: The Johns Hopkins University Press.

Jackson, L. M. (2019). **The psychology of prejudice: From attitudes to social action** (2nd ed.). American Psychological Association.

<https://doi.org/10.1037/0000168-000>

ผู้แต่งมากกว่า 1 คน

ผู้แต่งคนที่ 1 นามสกุล, ชื่อ., ผู้แต่งคนที่ 2 นามสกุล, ชื่อ., ... & ผู้แต่งคนสุดท้าย นามสกุล, ชื่อ. (ปีที่ตีพิมพ์). **ชื่อหนังสือ**. สถานที่พิมพ์: โรงพิมพ์.

ตัวอย่าง

Baber, W. F., & Bartlett, R. V. (2015). **Consensus and Global Environmental Governance: Deliberative Democracy in Nature's Regime**. The MIT Press.

มีบรรณาธิการแทนผู้แต่ง.

บรรณาธิการ นามสกุล, ชื่อ. (Ed.). (ปีที่ตีพิมพ์). **ชื่อหนังสือ**. สถานที่พิมพ์: โรงพิมพ์.

ตัวอย่าง

Brauch, H. G., Liotta, P. H., Marquina, A., Rogers, P. F., & El-Sayed Selim, M. (Eds.). (2003). **Security and Environment in the Mediterranean: Conceptualising Security and Environmental Conflicts**. Springer-Verlag.

หนังสือที่แปลมาจากภาษาอื่น

ผู้แต่ง นามสกุล, ชื่อ. (ปีที่ตีพิมพ์). **ชื่อหนังสือ** (ผู้แปล นามสกุล, ชื่อ., Trans.). สถานที่พิมพ์: โรงพิมพ์.

ตัวอย่าง

Lacan, J. (2007). **The Other Side of Psychoanalysis: The Seminar of Jacques Lacan Book XVII** (Grigg, R., Trans.). New York and London: W.W. Norton & Company.

Miller, J. A. (Ed.). (1998). **Encore: The Seminar of Jacques Lacan Book XX** (Fink, B., Trans.). New York and London: W.W. Norton & Company.

2. บทในหนังสือ

Chapter ผู้แต่ง นามสกุล, ชื่อ. (ปีที่ตีพิมพ์). “ชื่อบท.” In บรรณาธิการ นามสกุล, ชื่อ. (Ed.), **ชื่อหนังสือ** (pp. หน้าแรกของบท – หน้าสุดท้ายของบท). สถานที่พิมพ์: โรงพิมพ์.

ตัวอย่าง

Clapp, J., & Dauvergne, P. (2015). “Brief History of International Environmental Cooperation.” In Nicholson, S. & Wapner, P. (Eds.), **Global Environmental Politics: From Person to Planet** (pp. 121–136). Paradigm Publishers.

3. วารสาร

ผู้แต่ง นามสกุล, ชื่อ. (ปีที่ตีพิมพ์). “ชื่อบทความ.” **ชื่อวารสาร**, ปีที่(ฉบับที่): หน้าแรก-หน้าสุดท้ายของบทความ. DOI ถ้ามี

ตัวอย่าง

Beardsworth, R. (2020). “Climate Science, the Politics of Climate Change and Futures of IR.” **International Relations**, 34(3): 374–390.

Grady, J. S., Her, M., Moreno, G., Perez, C., & Yelinek, J. (2019). “Emotions in storybooks: A comparison of storybooks that represent ethnic and racial groups in the

United States.” *Psychology of Popular Media Culture*, 8(3): 207–217.
<https://doi.org/10.1037/ppm0000185>

4. เว็บไซต์

- เว็บไซต์ทั่วไป

ผู้แต่ง นามสกุล, ชื่อ. (ปีที่ตีพิมพ์). หัวเรื่องของเว็บไซต์. ค้นเมื่อ เดือน วันที่, ปีที่ค้น, จาก website URL.

ตัวอย่าง

United Nations Environment Programme. (2019). *Global Environment Outlook—GEO-6: Healthy Planet, Healthy People*. Cambridge University Press. Retrieved April 9, 2023, from <https://www.unep.org/resources/global-environment-outlook-6?v=2>

Skinner, Q. (2011). *A Genealogy of the State (Lecture Transcript)*. Retrieved January 20, 2022, from <https://cluelesspoliticalscientist.wordpress.com/2017/05/18/a-genealogy-of-the-state-by-quentin-skinner-lecture-transcript/>.

Xi, Jinping. (2014). *Seek Sustained Development and Fulfill the Asia-Pacific Dream*. Retrieved December 7, 2024, from <http://www.apec-china.org.cn/41/2014/11/13/3@2580.htm>.

- ข่าว/คอลัมน์/บทความ ในเว็บไซต์สื่อออนไลน์

ผู้แต่ง นามสกุล, ชื่อ. (ปีที่ตีพิมพ์, เดือน วันที่). หัวเรื่องของเว็บไซต์. ค้นจาก website URL.

ตัวอย่าง

Klinfoong, P. (2013, May 9). hai chāo nā pen phū rækna : khōsancē prap plīan phithī rækna khwan nai samai ratthabān khana rātsadoṅ yu khoṭon.

[Letting farmers be the first to farm: A proposal to change The Royal Ploughing Ceremony during Early period of People's Party government]
Retrieved from <https://prachatai.com/journal/2013/05/46660>

Khaosod. (2018, January 30). **riān tǎē mēngthongpō**. [Tae Meng Tong Bo Coin] Retrieved from https://www.khaosod.co.th/newspaper-column/amulets/news_728791.

BBC. (2019, April 17). **Kancha: Decha Siripat kab kan cheuy leau peapun manut duay kancha tang kanpat**. [Cannabis: Decha Siripat and his mission to save lives with medical cannabis] Retrieved from <https://www.bbc.com/thai/thailand-47944088>

5. เอกสารนำเสนอในการประชุม

ผู้แต่ง นามสกุล, ชื่อ. (ปี, เดือน วันที่ ที่จัดการประชุม). **ชื่อเอกสาร** (รูปแบบของเอกสาร). ชื่อการประชุม, สถานที่จัดการประชุม. DOI หรือ URL ถ้ามี

ตัวอย่าง

Evans, A. C., Jr., Garbarino, J., Bocanegra, E., Kinscherff, R. T., & Márquez-Greene, N. (2019, August 8–11). **Gun violence: An event on the power of community** (Conference presentation). APA 2019 Convention, Chicago, IL, United States.

McDonald, E., Manassis, R., & Blanksby, T. (2019, July 7-10). **Peer mentoring in nursing - improving retention, enhancing education** (Poster presentation). STARS 2019 Conference, Melbourne, Australia.
<https://unistars.org/papers/STARS2019/P30-POSTER.pdf>

6. วิทยานิพนธ์

ผู้แต่ง นามสกุล, ชื่อ. (ปีที่ตีพิมพ์). **ชื่อวิทยานิพนธ์**. (ประเภทของวิทยานิพนธ์) ชื่อมหาวิทยาลัย, คณะ.

ตัวอย่าง

Zambrano-Vazquez, L. (2016). **The interaction of state and trait worry on response monitoring in those with worry and obsessive-compulsive symptoms.**

(Doctoral dissertation) University of Arizona.

Aieorattanawadee, A. (2019). **The “Ganja” discourses in Thai society : criminalization or medicalization.** (Doctoral dissertation) Chulalongkorn University, Faculty of Political Science.

Atcharawan, P. (2015). **khana ‘ongkhamontri tam ratthammanun haeng rattha‘anaachak Thai.** [The Privy Council Under the Constitution of the Kingdom of Thailand] (Master’s Thesis) Chulalongkorn University.

7. หนังสือที่ระลึกในงานฌาปนกิจ

ผู้แต่ง นามสกุล, ชื่อ. (ปีที่ตีพิมพ์). ชื่อหนังสือ. **ชื่อหนังสือที่ระลึกในงานฌาปนกิจ.** (เดือน วันที่ ของงานฌาปนกิจ) สถานที่พิมพ์: โรงพิมพ์.

ตัวอย่าง

Bhanurangsi Savangwongse, the Prince Bhanubandhu Vongsevoradej. (1953). **tamnan thahan mahatlek.** [Story of the Chamberlain]. **ngan phraratchathan phloeng sop phon ‘ek phra wōra wong thoe krommamun ‘Adisok ‘udom sak.** [Royal Cremation Ceremony of General Phra Worawongse Krommuen Adisorn Udomsak] (June 14). n.p.

8. ราชกิจจานุเบกษา

ชื่อเรื่องที่ประกาศ. (ปีที่ตีพิมพ์) **ราชกิจจานุเบกษา.** (ฉบับที่). บทที่. (เดือน วันที่).

ตัวอย่าง

242 วารสารรัฐศาสตร์พิจารณา

ปีที่ 11 ฉบับที่ 21

kān pōet ratthamontri saphā. [Opening of the Ministerial Council] (1894). **Royal Gazette**.
(Vol. 11). Chapter 44. (January 26).

9. รัฐธรรมนูญ

ชื่อรัฐธรรมนูญ. (ปีที่ประกาศ)

ตัวอย่าง

phraratchabanyat thammanū kān pokkhrōṅ phāēndin Sayām chuākhraō
Phutthasakkarā sōṅṅphansirōṅchetsiphā. [Temporary Act of Governance
of Siam, B.E. 2475] (1932).

10. กฎหมาย/ประกาศ

ประเภทของกฎหมาย. (ปีที่ประกาศ). ชื่อกฎหมาย. (เดือน วันที่).

ตัวอย่าง

Notification of the Ministry of Public Health. (2022). **Announcement on controlled
herbs (Cannabis)**. (November 23).

หากใช้เอกสารที่ไม่ใช่ภาษาอังกฤษ

แปลงชื่อของบทความ/หนังสือ ให้เป็น Thai romanization แล้วตามด้วย [ชื่อที่แปลเป็น
ภาษาอังกฤษ]

* แนะนำให้ใช้ <http://164.115.23.167/plangsam/> ในการแปลง Thai romanization.

** เพื่อความสะดวกในการตรวจสอบ กรุณาใส่รายละเอียดต้นฉบับไว้ใน (วงเล็บ) ต่อจากรายการที่
แปลงเป็น romanization

ตัวอย่าง

Chuwattananurak, W. (2016). “lōkā phi bān : wādūai sing thī yū rawāṅg sing kao kap
sing mai (thī yang mai koet) [Global Governance: On what lies between

the Old and As Yet Unborn]” In Supajakwattana, W. & Buddhakasa, W. (Eds.), *wāduai thritsadi ratthasat læ ratthaprasasanasat rūamsamai* [On Theories of Political Science and Public Administration] (pp.113-144). Naresuan University Press. (วุฒิกรณ์ ชูวัฒนานุรักษ์. (2559). โลกาภิบาล: ว่าด้วยสิ่งที่อยู่ระหว่างสิ่งเก่ากับสิ่งใหม่ (ที่ยังไม่เกิด). ใน วชิรพล ศุภจักรวัฒนา และวชิรพล พุทธรักษา (บก.), *ว่าด้วยทฤษฎีรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ร่วมสมัย* (น.113–144). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.)

Atcharawan, P. (2015). *khana ‘ongkhamontri tam ratthammanun hæng rattha ‘anāchak Thai*. [The Privy Council Under the Constitution of the Kingdom of Thailand] (Master’s Thesis) Chulalongkorn University. (ปิฎภัทร อัจฉรวรรณ. (2558). *คณะองคมนตรีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย*. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะนิติศาสตร์.)

*** **หมายเหตุ** ต้นฉบับบทความที่นำเสนอจะต้องถูกต้องตามหลักเกณฑ์และคำแนะนำการเขียนที่กำหนดเท่านั้น จึงจะได้รับพิจารณาดำเนินการประเมินบทความก่อนตีพิมพ์สามารถดูรายละเอียดการจัดเตรียมต้นฉบับได้ที่ so01.tci-thaijo.org/index.php/PSC

จริยธรรมในการพิมพ์ (Publication Ethics)

วารสารให้ความสำคัญกับการรักษามาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์เผยแพร่บทความ ดังนั้นจึงกำหนดให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติตามหลักการและมาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์อย่างเคร่งครัด ดังนี้

บทบาทหน้าที่ของผู้พิมพ์

1. บทความที่ผู้พิมพ์ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน
2. ผู้พิมพ์ต้องทำการอ้างอิงให้ถูกต้องทุกครั้งหากมีการระบุผลงานของผู้อื่นในต้นฉบับ ไม่ว่าจะด้วยการคัดลอกข้อความ (Quotation) การสรุปความ (Paraphrase) หรือการย่อความ (Summary) ต้องมีการอ้างอิง (Citation) ทั้งในเนื้อหา (In text citation) และการเขียนรายการเอกสารอ้างอิงตอนท้าย (References) และต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น
3. ผู้เขียนต้องเขียนต้นฉบับให้ถูกต้องตามรูปแบบที่กำหนดไว้ใน “คำแนะนำผู้แต่ง” หรือ “Author Guidelines”
4. หากผลงานทางวิชาการของผู้พิมพ์เกี่ยวข้องกับการใช้สัตว์ ผู้เข้าร่วม หรืออาสาสมัคร หรือผลการวิจัยมีประเด็นที่เปราะบางต่อผู้ให้ข้อมูล ผู้พิมพ์ควรดำเนินการตามหลักจริยธรรม ปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด รวมถึงต้องได้รับความยินยอมก่อนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือแสดงเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ หรือในสัตว์ทดลองประกอบด้วยทุกครั้ง
5. ผู้พิมพ์ต้องยินยอมโอนลิขสิทธิ์ให้แก่วารสารก่อนการตีพิมพ์ และไม่นำผลงานไปเผยแพร่หรือตีพิมพ์กับแหล่งอื่น ๆ หลังจากที่ได้รับการตีพิมพ์กับวารสารแล้ว
6. ชื่อผู้พิมพ์ที่ปรากฏในบทความต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในบทความนั้น ๆ จริง

บทบาทหน้าที่ของบรรณาธิการและกองบรรณาธิการ

1. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาและตรวจสอบบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์กับวารสารทุกบทความ โดยพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาบทความกับเป้าหมาย

และขอบเขตของวารสาร รวมถึงตรวจสอบคุณภาพบทความในกระบวนการประเมินคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์

2. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องใช้หลักการพิจารณาบทความโดยอิงเหตุผลทางวิชาการเป็นหลัก และโดยปราศจากอคติด้านเชื้อชาติ ความเชื่อทางศาสนา เพศ แนวคิดทางการเมือง และสถาบันที่สังกัด ต่อผู้นิพนธ์และบทความที่พิจารณาไม่ว่าด้วยกรณีใด

3. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์หรือผู้ทรงคุณวุฒิไม่ว่าจะเพื่อประโยชน์ในเชิงธุรกิจหรือนำไปเป็นผลงานทางวิชาการของตนเอง

4. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่ปิดกั้น เปลี่ยนแปลง หรือแทรกแซงข้อมูลที่ใช้แลกเปลี่ยนระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นิพนธ์

5. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องปฏิบัติตามกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ของวารสารอย่างเคร่งครัด

บทบาทหน้าที่ของผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ

1. ผู้ทรงคุณวุฒิต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์ การพิจารณาคุณภาพของบทความต้องคำนึงถึงคุณภาพบทความเป็นหลัก และพิจารณาบนหลักการและเหตุผลทางวิชาการโดยปราศจากอคติหรือความขัดแย้งส่วนตัว

2. ผู้ทรงคุณวุฒิต้องตระหนักว่าตนเองเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของบทความที่รับประเมินอย่างแท้จริง

3. ผู้ทรงคุณวุฒิต้องไม่แสวงหาประโยชน์จากบทความที่ตนเองได้ทำการประเมิน ไม่นำส่วนใดส่วนหนึ่งของข้อมูลต้นฉบับที่ตนเป็นผู้ประเมินไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตน หากไม่ได้รับความยินยอมอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้เขียน หรือความเห็นชอบจากบรรณาธิการ

4. หากผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบพบว่าบทความที่รับประเมิน เป็นบทความที่คัดลอกผลงานชิ้นอื่น ๆ ผู้ทรงคุณวุฒิต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบทันที พร้อมแสดงหลักฐานประกอบที่ชัดเจน

5. ผู้ทรงคุณวุฒิต้องรักษาระยะเวลาประเมินตามกรอบเวลาประเมินที่วารสารกำหนด รวมถึงไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความให้ผู้ที่ไม่ได้รับรู้

กรณีเกิดข้อกล่าวหาเรื่องการประพฤติมิชอบในการวิจัย

วารสารรัฐศาสตร์พิจารณาให้ความสำคัญกับจริยธรรมในการตีพิมพ์ โดยอิงจากแนวทางสากล ตามคณะกรรมการจริยธรรมการตีพิมพ์ (COPE) เพื่อคงไว้ซึ่งมาตรฐานสูงสุด วารสารรัฐศาสตร์พิจารณาสนับสนุนให้ผู้เขียน ผู้ประเมิน ผู้อ่าน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคนรายงานข้อสงสัยต่อกองบรรณาธิการ หากพบว่าผลงานตีพิมพ์อาจมีการประพฤติมิชอบในการวิจัย ประกอบไปด้วยการลอกเลียนวรรณกรรม (plagiarism) การสร้างข้อมูลโดยมิได้เกิดขึ้นจริง (data fabrication) การดัดแปลงตัดต่อ ปกปิด เสริมต่อ บิดเบือนข้อมูลเพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจผิด (falsification) การตีพิมพ์ผลงานซ้ำ (duplicate publication) ความขัดแย้งของผู้เขียนในกรณีมีผู้เขียนมากกว่า 1 คน (authorship disputes) และความขัดแย้งทางผลประโยชน์ (undisclosed conflicts of interest) โดยกระบวนการตรวจสอบจะเป็นไปอย่างยุติธรรม โปร่งใส และตรวจสอบได้ แต่ยังคงรักษาความเป็นส่วนตัวของทุกฝ่าย เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องสามารถชี้แจงข้อเท็จจริงได้ หากพบว่าข้อสงสัยเป็นจริง วารสารรัฐศาสตร์พิจารณาจะดำเนินการต่าง ๆ เช่น ขอให้ผู้เขียนแก้ไขข้อมูลหรือถอนผลงาน ติดต่อด้านสังกัดของผู้เขียน หรือห้ามผู้เขียนนำเสนอผลงานในอนาคต หากท่านมีข้อกังวลหรือข้อสงสัยใด ๆ สามารถติดต่อกองบรรณาธิการได้เสมอ

แบบฟอร์มสมัครสมาชิกวารสารรัฐศาสตร์พิจารณา
ศูนย์การเมือง สังคมและอาณานิคมศึกษา
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

วันที่.....

ชื่อ..... นามสกุล.....

ที่อยู่.....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....

ขอสมัครสมาชิกวารสารรัฐศาสตร์พิจารณา

☐ รับวารสารรายปี 2 ฉบับ 360 บาท

เริ่มตั้งแต่ฉบับที่.....

☐ รับวารสารรายปี 4 ฉบับ 700 บาท

เริ่มตั้งแต่ฉบับที่.....

☐ รับวารสารรายปี 6 ฉบับ 1,000 บาท

เริ่มตั้งแต่ฉบับที่.....

พร้อมนี้ได้ชำระค่าสมาชิกเป็น

☐ เงินสด

☐ โอนเงินเข้าบัญชี ธนาคารทหารไทย

สาขารามคำแหง ชื่อบัญชี “ศูนย์การเมือง สังคมและอาณานิคมศึกษา ม.ร.” เลขที่บัญชี 156-2-27622-8

ลงชื่อ.....

วันที่.....

248 วารสารรัฐศาสตร์วิจารณ์

ปีที่ 11 ฉบับที่ 21

โปรดส่งหลักฐานและใบสมัครสมาชิกมาที่

ศูนย์การเมือง สังคมและอาณานิคมศึกษา คณะรัฐศาสตร์ อาคารศรีศรัทธา ชั้น 3 ห้อง 314

มหาวิทยาลัยรามคำแหง ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240

โทรศัพท์ 02-310-8497 , 080-0609843

อีเมล ps.critique@gmail.com เว็บไซต์ so01.tci-thaijo.org/index.php/PSC